

CHRISTIANI EX
POSICIO IN

EMATHE

1 5 5 6

C II
II

Tractatulus bipartitus de de

ciis defensionis opinionis theologorum aduersus cõiter cano-
nistas de quotta decimaz si debita sit iure diuino vel humano
per Conradũ Summẽbart de Calw Artũ atq; sacre theolo-
gie p̃fessorẽ in alma vniuersitate Tuwingensi ordinẽ de iur. the-
ologia legentẽ editus ⁊ ibidẽ lectus: solẽnicus Anno dñi M.
cccc,xcvii, per eundem disputatus.

H x 15177

Pol. 3636

¶ **U**m cōmunis magistrorū nostrorū opinio de quotta decima-
rum si iure diuino debita sit vel hūano: cōtradictores habe-
at canonistas plūmos: adeo vt nōnulli ex canonistis p̄dictam
theologorū opinionē quasi hereticā cēdere nō vereant: placuit zelo ve-
ritatis et p̄fessionis mee ac ob fauorē innūerabiliū fidelīū q̄b̄ per the-
ologorū opinionē cōmode succurri potest: p̄sentē edere tractatulum in
eiusdem opinionis defensionē cū omni ac debita hūilīq; submissiōe
oīm hīc dicendorū. qua dīcēda submitto correctōi et approbatiōi eccle-
sie romane sedis apostolice ac oīm aliorū quorū interest errantes corri-
gere. Melius quippe nouerunt q̄ diuinā p̄fessi sunt legem q̄d de di-
uina lege sit q̄s qui humanā: adeo vt etiā si in hūanis legib; scriptū in-
ueniat aliq̄d de diuina fore lege: id quomō intelligendū sit melius di-
uine legis arbitrabit̄ p̄fessor. Unusquisq; em̄ iudicat bene que p̄gno-
scit et horū est bonus iudex vt ait Aresto. j. Ethicorū. c. iij. Et qz magi-
stri nostri valde breuiter sup hoc trāsierūt quasi nihil tāgētes tā q̄ ad
argumenta q̄ p̄tra eorū positiōē fieri possent q̄s etiā quo ad difficulta-
tes possibiles p̄sequēter in materia p̄suetudinis et p̄scriptionis oriri ex
eorū positiōe: q̄ tñ oīa necesse est tangere si eorū positiō defensari debe-
at: placuit mibi materiā ipsam p̄fundius intrādo diffusi⁹ examinare.
et q̄ plurima argumēta que adduci possent vt soluantur adducere: vt
opiniōe nostra p̄bata et p̄trarijs argumentis solutis appareat qz ve-
ritas vincit. h. Eldre. iij. Diuido aut̄ p̄sentē tractatulū in duas p̄tes
In prima ponā octo cōclusiones et cōtra eas deducā sedecim argumē-
ta: inter q̄ tredecimū includet in se. xxi. argumenta vel p̄bationes. In
secunda parte inferam octo correlaria deducendo p̄tra ea. xj. argumē-
ta cum eorūdem solutionib; Que oīa vt fiant moueo pro capite hu-
ius opusculi talem vt sequit̄ questionē In cuius solutione stabit tota
huius libelli continentia.

Trum pre

ceptū de decimis dan-
dis sit de lege diuina
vel humana tam quo
ad quotā que est vez
ra ratio nominis deci-
me q̄ quo ad aliquid

dandū. Ad q̄stionē igit̄ responsurus. Pri-
mo ppter materie periculositatē p̄testor q̄
nō est mētis mee in hoc tractatu vel quo-
uis alio aliquid dicere v̄l p̄tinaciter defen-
dere quod sit p̄tra ortodoxā fidem aut cō-
tra determinatiōez sancte matr̄ ecclie. nec
quenq̄ a decimarū solutione debita q̄ mi-
nus soluat retrahere: aut quo minus sibi
cōscientiā faciat in casu quo debet eas sol-
uere occasionare. Secundo suppono q̄
duplex est lex diuina. scz vet̄ et noua. Ve-
tus est mosaica. Noua ē euāgelica. Ter-
cio suppono q̄ in veteri lege fuerunt tripli-
cia p̄cepta. Quedā fuerūt iudicialia. q̄daz
ceremonialia. q̄dam moralia. quoz distin-
ctio etiā tāgit̄ Deutero. vi. cum dic̄ Hec
sunt p̄cepta et ceremonie atq̄ iudicia. Vñ
p̄cepta iudicialia fuerunt illa quibz dispo-
nebat̄ de modo terminādi causas et lites:
puniendiq̄ maleficia. et quibz disponebat̄
de iusta distributiōe rerū tpaliū vnicuiq̄
fm q̄ sibi debitū est. et apud hebreos vo-
cant̄ Distibpatim. sicut sunt oēs leges ta-
lionis scz oculū p̄ oculo. dentē p̄ dēte. Itē
sicut est lex de quadruplici genere mortis
infligende malefactoribz. que q̄tuor gene-
ra sunt lapidatio. suspēsiō. crematio. et gla-
diatio. Item lex zelotipie in qua disponit̄
de purgatiōe mulieris quā vir de adulte-
rio suspectā habet. Itē etiam lex de libello
repudiij. et multe alie. P̄ceptū s̄o cere-
moniale est illud quo disponit̄ de speciali
ritu ac modo seruādo in diuino cultu seu
sacrificijs. vel de mūdicia seruāda et imun-
dicia vitāda et p̄tracta expiāda. et apud he-
breos vocant̄ huquotim et etiā mistmeret
Exemplū primi. vt sunt oēs leges sacrifici-
orū. vt ille que disponebat̄ que animalia de-
berent dño deo offerri et q̄ non. vt q̄ inter
gressibilia solum tria deberent sibi genera
offerri. scz bos. ouis. et capra: i vtroq̄ sexu
Et in volatilibus turtur et columba: et ad-
ditus est passer in emūdationē leprosi. Exē-

plum secūdi. vt omnes leges quibus ph̄
beban̄ cibi imundi. vt carnes animaliz
gressibiliū nō ruminantiū aut non finden-
tiū vngulā. Similiter et carnes volatiliū
rapaciū. Leges etiā disponētes sup̄ conta-
ctu leprosi et mortui: disponēdo q̄ ex eorū
contactu tangens p̄traheret immundiciā
seu irregularitatē. P̄ceptū s̄o morale
est illud quo p̄cipit̄ id quod ratio natura-
lis dictat esse agendū. vel phibet̄ id quod
ratio naturalis dictat esse fugiendū. vnde
p̄cepta moralia sunt scripta in corde hoīs
De q̄bus p̄ceptis loquit̄ ap̄lus ad Rom̄.
ij. et apud hebreos vocant̄ Dizfat. vt sūt
p̄cepta decalogi duarū tabularū moȳsi. Et
ex hoc sequit̄ q̄ omne p̄ceptū morale leḡ
diuine etiā est de lege nature aliq̄ mō. quo
aut̄ modo declarabit̄ sequens distinctio.

Tercia distinctio Dupl̄r aliqd̄ est de le-
ge nature. vt Sco. tāgit̄ in. iij. dist. xxxvij.
Rich. in. iij. di. xxxij. q. i. ar. j. Nam vno
modo aliqd̄ est de lege nature sic q̄ ipsum
est principiū practici legis nature notum
ex termis. vel conclusio euidenter et necessa-
rio deducibilis ex tali principio leḡ natu-
re. Exemplū primi. vt illa ppositio Bonū
est eligendū. malū est fugiendū. et vnicuiq̄
dandū est quod suū est. Exemplū secūdi
vt sunt duo prima p̄cepta prime tabule. et
hoc put̄ sunt negatiua. primū scz. nulli n̄s
si deo est lat̄ia exhibenda. et secūdū scz. no-
men dei inuanū nō est assumendū. seu ge-
neralius: deo nō est irreuerentia exhiben-
da. Hec em̄ duo p̄cepta sic negatiue expo-
sita ex principijs practicis p se notis con-
di possunt scz primū sic arguendo. Nulli
quod suū est et sibi p̄p̄tū: est sibi auferendū
et alteri cui indebitū est attribuendū. sed la-
tria solius veri dei est et oī alteri indebita
est. igit̄ nulli nisi vero deo lat̄ia exhibēda
est. Secūdū aut̄ sic. Illi a quo q̄s habet
esse et viuere et reliq̄ oīa bona q̄ habet non
est irreuerentia exhibenda per eum. sed hō
a deo habet esse et viuere et reliqua oīa bo-
na que habet. igit̄ deo nō est irreuerentia ex-
hibenda que tñ sibi exhibet̄ si nomē ei⁹ in-
uanū assumeret. Et p̄babiliter etiā tene-
ri posset (q̄uis Scotus dubitet) q̄ tertū
p̄ceptū prime tabule q̄tum ad indetermin-
nationē etiā sit de lege nature. hoc primo
modo loquēdo de lege nature. scz q̄tū ad

Prima pars

hoc q̄ in eo p̄cipit affirmatiue q̄ deus ali-
quādo colat. Et dico quo ad indetermi-
nationē, quia quo ad determinationē tem-
poris p̄stat ip̄m non fuisse de lege nature.
Posset em̄ q̄ ad indeterminatiōez deduci
ex p̄dicto principio pratico: sic arguendo
Ille a q̄ quis habet esse z viuere z reliqua
oīa bona q̄ habet: ab eodem est aliq̄ co-
lendus, sed deus est hm̄i. ergo. Vñ etiā
ph̄s. i. Thopicoz ait q̄ q̄rēs si nix sit alba
indiget sensu, z q̄rēs an oporteat deos re-
uereri indiget pene, vbi innuit vtrūq̄ esse
nom̄i rōne. Unde circa ea q̄ sunt legis na-
ture hoc p̄mo mō de^o disp̄sare nō posset
fm̄ aliq̄s vt aliq̄s licite faceret oppositū eo-
rū, qd̄ si verū sit alterius est negocij. Alio
mō aliqd̄ largius loquēdo est de lege na-
ture qd̄ et si nec sit principij legis nature
practicū z notum ex terminis, nec p̄clo ex
eo euidenter deducibilis: tñ est p̄sonū illis
q̄ sunt de lege nature primo mō, z hoc mō
p̄cepta secunde tabule sunt de lege nature
Ipsa em̄ nec sunt principia practica ex ter-
minis nota nec p̄clones inde euidenter de-
ducibiles. Unde etiā in illis bonis actibz
q̄ per eadē precipiunt nō est tāta bonitas
que sit necessaria ad cōsecutionē vltimi fi-
nis, nec in malis actibz qui ibidē ph̄bent
est tanta malicia q̄ necessario sit auertens
ab vltimo fine: quin si bonū istud nō esset
p̄ceptum posset finis vltimus amari z at-
tingi, z si malū illud nō esset ph̄bitum sta-
ret cum eo acquisitio vltimi finis. Vñ z
deus p̄tra p̄cepta secunde tabule disp̄sare
posset vt innuit Sco. in. iij. dist. vi. qd̄ tñ
nō esset si stricte essent de lege nature. Hoc
etiā modo q̄ vnus vnā habeat sic q̄ nō
plures est de lege nature fm̄ Rich. in. iij.
z tñ ex disp̄satione diuina cum patribz
facta vni licuit plures habere, nec mos ca-
piendo morē p̄cise p̄ cōsuetudine fecit hoc
licitū, qz p̄tra legē nature p̄suetudo nō va-
let sed disp̄satio diuina. Unde Aug. sup
Benesm. xxix. excusando Jacob z allegā-
do tres causas excusatiōis. quaz vna est q̄
habere plures nō erat p̄tra morē est intel-
ligendus q̄ ille cause quas allegat erat nō
excusantes: sūstēdo in eis, sed faciebant ad
rōnabilitatem diuinū^o disp̄sandi cū eis,
que dispensatio diuina erat excusans.

His p̄missis ponam octo cōclusiones

Quarū prima sonabit de hoc q̄ est aliqd̄
esse dandū. Aliē septē de q̄tta danda.

Prima conclusio.

P̄ceptū de decimis dandis deo z mini-
stris eius est de lege diuina veteri et noua
quo ad hoc qd̄ est esse dādūz aliqd̄ deo in
honorē z ministris eius in sustentationez.
Probat. qz ip̄sum est p̄ceptū morale. mo-
do moralia p̄cepta sunt de lege diuina ve-
teri z noua: cū vtraq̄ lex ea p̄tineat, igit̄ cō-
clusio vera. Maior pbat. qz ip̄m est de le-
ge nature, igit̄ est p̄ceptū morale, tenet cō-
sequētia, qz quicqd̄ est de lege nature hoc
ratio naturalis aliq̄ modo dictat, z p̄ p̄ns
est de p̄cepto morali. Aliis pbat. quia vel
est p̄clusio euidenter deducibilis ex princi-
pio pratico p̄ se noto, vel est valde p̄sonū
tali p̄clusioni vel principio, vt patet sic ar-
guendo. Ei a quo quis habet oīa bona q̄
habet quoz ip̄s est generalis dñs est aliq̄
quid de bonis suis offerendū in eiusdem
honorē z recognitionē vltis dominij z bñ-
ficij. Sed deus est hm̄i respectu homis.
igit̄ deo a nobis aliqd̄ dandū est in bono-
rem a nobis de bonis nostris. Et q̄ mi-
nistri ad sustentationē etiā aliqd̄ a nobis sit
dandū sic deducit. Vñ quisq̄ tenet ali-
quid dare de suis bonis alteri si ille alius
p̄ se facit ex officio quod ip̄s facere debe-
ret z vtiliter gerit negociuz eius, sed ministri
ecclesie ex officio faciunt ea p̄ laicis q̄ ip̄s
laici facere deberent: gerūtq̄ negociū vti-
liter eorundē. Item ministrati sp̄alia de-
bent viceuerſa tp̄alia, sed ministri ministrāt
laicis sp̄alia, igit̄. Item Id̄ qd̄ ap̄ oēs
credit̄ esse faciendū est de lege nature, sicut
illud signū dicūt naturale qd̄ significat idē
apud oēs, modo apud oēs credit̄ q̄ hō te-
neatur deo aliquid offerre: similiter quo-
q̄ eius ministris, igit̄. Vñ pbat. Nam
in omni gente z natiōe homines aliqd̄ de
sui substantia obtulerunt z offerūt deo ve-
ro vel putatiuo z similiter eius ministris.
Unde z in egipto sacerdotibz p̄bebant
stipendia ex horreis publicis. In hac ta-
men p̄clusionē p̄ma non dico de quibz bo-
nis nostris deo quid offerre sit de lege na-
ture scz an de externis vl̄ de internis. Nā
nō videt̄ q̄ de externis illud sit verūz quo
ad deum: q̄uis illud verum sit quo ad mi-

nistros dei indigentes sustentatiōe, sed de internis cuiusmodi est p̄ria voluntas aut p̄ria p̄sona et act⁹ eius. Sicut etiā videtur q̄ sacrificare deo sacrificiū de externis bonis nō sit de lege nature, sed nū de internis, scz offerēdo deo voluntatē p̄ omnia ad ei⁹ beneplacitū, sed de hoc in solutione quarti argumenti.

Secūda conclusio.

Preceptum de decimis dandis deo et ministris ecclesie q̄ ad q̄ttam dandā est de lege diuina veteri, sed nō de tali diuina veteri que hodie nos obliget. Prima p̄s p̄clusionis patz Lemici vltio et Malachie. iij. et Rūeri. xviij. et Deutero. xij. vbi illud p̄ceptū ponit. Secūda p̄s p̄clusionis pbat qz nullū preceptū legis diuine veteris hodie nos obligat ex lege diuina nisi sit morale. modo illud p̄ceptū nō est morale vt pbat in tertia p̄clusionē, igit. Maior pbat, quia omne p̄ceptū legis diuine veteris est vlt iudiciale vel ceremoniale vel morale. Cōstat aut q̄ ceremonialia hodie nō obligāt cū eorundē obseruātia sit mortifera. Iudicialia etiā p̄cepta nō obligant ex lege diuina vt patet. Vñ etiā si illa hodie ligarent aliq̄s ex lege diuina, nō ligaret tñ nisi illos q̄bus sunt data, et sic tñ ligarent israelitas fm carnē, qz solū illis tradidit ea, iuxta illud p̄s. Nō fecit taliter oī nationi et iudicia sua nō manifestauit eis. Et ap̄lus ait. Quicūq̄ lex loquit̄ his q̄ sunt sub lege loquit̄. Pauci autē sunt hodie fideles q̄ sint israelite fm carnē, et sic ad nos nō extēderent illa iudicialia nisi q̄ ad paucissimos, secus de moralibus qz christ⁹ illa ad nos extendit ea in sua lege exprimēdo, et etiā qz moralia sunt etiā legis naturalis sub q̄ oēs hoīes sunt. Et dico ex lege diuina q̄a p̄nceps posset instituere aliq̄d p̄ceptū iudiciale legis diuine veteris quo instituto illud obligaret ex lege nō diuina veteri sed humana, licz illa hūana lex sit roborata lege diuina noua Luc. x. Qui vos sp̄nit me sp̄nit. Et ad Ro. xij. Obedite p̄positis vestris.

Tertia conclusio.

Preceptum quo ad quottam dandā non est morale. Probat̄ octo p̄bationibz. Pro

p̄ma ratione duo suppono. Primo q̄ inter oīa p̄cepta legis diuine veteris decem mandata erāt maxime reputationis, et nō solum maioris reputatiōis q̄ iudicialia et ceremonialia, sed etiā q̄ alia q̄dam moralia. Illa suppositio patet dupl̄. P̄mo. Nā illa cum maiore solēnitāte tradita fuerunt Moysi q̄ cetera. Erāt cū illa decem scripta digito dei et in tabulis redacta, sed cetera ore tenus tradita sunt moysi: q̄ ea post denūciāuit p̄plo. Scdo patet. qz decē mandata fuerunt posita ad arcā testamēti que arca ponebat̄ ad sanctissimū locum scz ad sancta sanctorū. Unde. iij. Regū. v. dicif. Non erat in arca nisi tñ due tabule lapidee quas posuit ibi Moyses seru⁹ dei in oreb. et sic tunc in arca nō erant cetera mandata. Unde liber Deuteronomij erat nō intra arcā sed extra in scrinio ad hoc facto in latere arce posito, in quo etiā videtur fuisse vna aurea et virga aaron: put vult postillator fm aliq̄s ibidē. Secūda suppositio q̄ p̄ceptū de sanctificādo sabbatū et p̄ceptū de decimis dandis in hoc cōueniunt q̄ vtrūq̄ duo includit scz indeterminatiōē et determinatiōē. Unde in p̄cepto de decimis dādis p̄cipit q̄ aliq̄d dētur, et etiā p̄cipit determinata q̄tta dandā scz de cima pars, sic in p̄cepto de sanctificādo sabbatū p̄cipit q̄ deus aliquādo colat̄, et etiā p̄cipit determinatus dies quo cultus sibi impēdatur: quia die sabbati. Ex his suppositionibus sic arguit. Dag. vi. def. q̄ p̄ceptum de sanctificādo sabbatū quo ad omnia inclusa hoc est quo ad determinationē et indeterminatiōē sit ex lege diuina hodie quo ad omnia obligatoriū et per cōsequens morale q̄ p̄ceptū de decimis dandis quo ad omnia inclusa sit ex lege diuina veteri hodie obligatoriū, et per consequens morale. Vado p̄ceptum de sanctificādo sabbatū non est quo ad vtrūq̄ inclusum morale: nec hodie obligatoriū ex lege diuina, igitur nec p̄ceptum de decimis dādis erit quo ad vtrūq̄ inclusum morale: nec ex lege diuina hodie obligatoriū. Et cū quo ad indeterminatiōē scz quo ad hoc q̄ est aliq̄d esse dandum sit p̄ceptum morale et hodie ex lege diuina obligatoriū vt in prima patuit cōclusionē: relinquit̄ q̄ quo ad

Prima pars

quottam dandaz nō sit morale nec hodie
ex lege diuina obligatoriu. Maior probatur
quia pceptum de sanctificando sabbatuz
fuit vnu de decem pceptis tabular. moy-
si. imo fuit de prima tabula. modo illa pce-
pta excellunt oīa alia in nobilitate et obli-
gatiōe. et min⁹ dispensabilia sunt. Pceptū
aut de decimis nō erat in tabulis nec pri-
ma nec secūda. Minor probatur. quia quo
ad determinationē temporis scz q cultus
deo debitus fiat illo determinato die. s. sab-
bati: pceptum de sanctificando sabbatum
nō est morale. quia hodie est abrogatuz et
mortificatū per mortem christi. modo per
mortem christi nulla moralia fuerūt mor-
tua. imo per ipm adimpleta: dicēte Mat-
thei. v. Non veni soluere legem sed adim-
plere. Unde etiā ecclia voluit non solum
illud pceptum non esse obligatorium quo
ad determinationē temporis. sed etiā phi-
buit illam determinationē tēporis seruare
vt patet in cano. Peruenit. de psecra. dist.
iij. Mirandū igit valde foret q pceptum
de decimis quo ad determinationē quoti-
te dande nō fuisset per mortē christi mor-
tuum. et tamē pceptum de sanctificando
sabbatū quo ad determinationē tēporis p
mortem christi fuisset mortuū. Correlari-
um salua pace tenentiū oppositū dici possz
eis. X ipsi viderent similes quasi esse illis
quibus christus dicebat Matthei. xxij.
Ne vobis scribe pharisei et ypocrite q de-
cimatis mentā et anetū et ciminū et reliqui-
tis que grauiora sunt legis Non q prece-
ptum de sabbato obliget hodie quo ad q̄t-
tam tēporis. sed q̄a nō trepidant dicere et
bene pceptum de sabbato p̄ amplius nō
esse obligatoriu sed abrogatū quo ad q̄tā
et tamē trepidat aliud quod minus est di-
cere esse abrogatum et non amplius fore q̄
ad quottam ex lege diuina obligatorium.
nec tectus aliqui qui vident eos mouisse
concludunt vt ostendem⁹ respōdendo ad
illos. Secunda ratio q decima pars et
non vndecima vel nona sit danda non est
de lege nature siue stricte siue large capta.
igitur nec est de pcepto morali. Consequen-
tia tenet. Omne morale est de lege nature
stricte vel large capta: et p̄fertz morale no-
ue legis. Nam de moralibus pceptis illi-
us legis specialiter dicit Hieremie. xxxj.

Dabo legem meam in visceribus eorū et
in corde eorū scribam eam. Vbi innuitur
q lex noua quo ad pcepta moralia est d
illis que ratio naturalis dicat esse facien-
da vel omittenda. Antecedens autem p-
batur. quia q precise decima pars sit dan-
da nec est principium practicum legis na-
ture necessarium et terminis notum. nec
est conclusio euidenter ex tali deducibilis
et sic non erit de lege nature stricte capta.
Similiter nō est cōclusio que sit valde cō-
sona tali principio vel conclusioni plus q̄
q detur septima vel nona vel vndecima.
Nam sicut tu assignares aliquas ratios
cōgruentie quare deberet precise decima
pars dari Ita etiam aliquę inuenirentur
rationes congruentie q congruū esset se-
ptimam dari. vtputa in memoriā benefi-
cij creationis mundi: quem cum sex dieb⁹
creasset ac distinxisset ipse die septima cō-
pleuit opus suum et quieuit ab omni ope-
re quod patrarat. Item ratio etiam con-
gruentie posset inueniri quare etiam con-
gruum esset dare duodecimā vel tredecimā
partem. vtputa quia populus q le-
uitis debebat dare decimas per duodecim
tribus erat diuisus et leuitica tribus erat
tredecima. igitur aliqua congruentia sub-
fuisset q duodecim tribus dedissent trede-
cime tribui tredecimā partem vel duode-
cimaz. Unde tales rationes congruentie
non concludūt id qd cōcludunt fore debi-
tum vt scz sic debeat fieri sed congruū. vt
puta q congruum sit talia fieri: non tamē
sic quin etiam si aliter fiat congrue fieri pos-
set. Sicut deus ea que fecit congrue fecit
illis modis quibus ea fecit. et tamen si illa
alijs modis fecisset etiam congrue fecisset.
Tercia ratio. Quando in aliquo prece-
pto veteris legis disponuntur illa tria scz
Primo q detur aliquid. Secundo q cū
aliquanta quotta. Tercio q detur alicui
certe persone. si ex hoc q deus tulit illud p-
ceptum: primū et secundum obliget et sint
moralia: eadem ratione terciū obligabit et
erit morale scz q detur tali persone. Sed
in pcepto de decimis dandis tria dispo-
nuntur. scz. Primo q detur aliquid. Se-
cūdo q tanta quotta scilicet decima pars.
Tercio q detur certis personis scilicet le-
uitis. igitur si quo ad duo prima illud pre-

ceptum veteris legis nos obliget in noua lege et per consequens sit morale: tunc etiā quo ad terciū nos obligaret. Sed consequens est falsū vt pbabo. igitur nō erit morale quo ad ambo duo prima. et tamen quo ad primū est morale et obligās in noua lege. igitur quo ad secundū nō obligabit ex diuina lege nec erit morale. Maior pbat. quia da oppositū maioris tunc eadē facilitate qua tu dicis tale pceptum quo ad duo prima esse obligatoriu in noua lege et per consequens esse morale ex hoc qd deus ipsum tulit: et tamē quo ad terciū dicis ipsum non esse obligatoriu in noua lege non obstante qd deus eque tulit terciū sicut duo prima. eadem facilitate eque vellem dicere qd quo ad terciū esset obligatoriu in noua lege. ex eo qd deus ipsū tulit. et per consequens ipsum esse morale. et nō quo ad duo prima: non obstante qd omnia tria eque tulisset. Minor autē de se patet. Sed falsitas consequentis pbatur. quia si esset obligatoriu quo ad terciū et per consequens morale scz qd talibus determinatis psonis deberent dari decime. Vel ergo per leuitas intelligis leuitas qui fm carnē descenderunt de genere leui. et sic hodie paucissimis christianis clericis teneret populus dare decimas. quia pauci ex clericis christianis sunt de genere leui fm carnem. Vel per leuitas intelligis spiritualiter ipsos diaconos noue legis. et tūc ex lege diuina populus solis diaconis non habentibus sacerdotalem ordinem: etiam si nō haberent curata beneficia esset obligatus dare decimas quia in eodem pcepto distinguuntur leuite a sacerdotibus. et sacerdotibus debebatur solum primitie et decima decimarū vt patet ibidē. Quarta ratio Si quo ad qd tam predictum pceptum esset ex diuina lege hodie obligatoriu et per consequens morale: sequerentur duo. Primo qd omnes sacerdotes qui tēporibus nostris nō longe retroactis scz D. cccc. lxxvij. recusauerūt summo pōtifici scz Innocētio octauo dare decimā decimarū quam prefato anno exegit p certas dioceses in almania: essent in statu damnationis. imo non solum oēs sacerdotes sed etiam omnes diaconi. pbatur. quia eque dicendum esset qd pceptū veteris legis quo disponebat qd leuite de-

berent dare decimā decimarū summo sacerdoti esset obligatoriu in noua lege. et per consequens morale sicut pceptum veteris legis quo disponit qd populus debeat leuitis dare decimam est per te obligatoriu ex diuina lege. Assumptū probatur. quia eque vnum cōtinet in veteri lege sicut reliquum. vt patet Numeri. xviij. Et si aduersarij dixerint qd summus sacerdos id ē papa aliunde habet puisionem de qua sustentari potest. ideo non est opus sibi a clericis inferioribus dari decimā decimarū. Contra hoc tripliciter. Primo quia tunc eadem ratione populus ille cuius plebanus haberet sufficientiā bonorū temporalium ex donatiōe alicuius fidelis vel fidelium nō teneretur suo plebano dare decimam. Et sicut tu diceret qd etiam si plebanus habet aliunde sufficientiā: adhuc sibi debentur decime. quia illas debet dare pauperibus. ita etiam de summo pontifice diceret. Et confirmat. quia sicut summus sacerdos titulo donationis sibi facte a Constantino habet sufficientiā. et ppter hoc qd sufficientiā habet tu absoluis clerum a pcepto dei dandi decimā decimarum summo sacerdoti. Ita predictus plebanus si haberet ex titulo donationis sufficientiā temporalium: propter illā absolueretur etiam veniret populus a pcepto dei dandi eidē plebano decimā. Secundo. quia saltem nunc summo pōtifici alleganti indigentiam et indigenti existenti teneret clerus dare decimam decimarum. Tercio sic. Pcepta veteris legis qd sunt obligatoria etiam pro tempore noue legis et per consequens moralia: sunt sic seruanda et implenda qd non sufficit qd loco eorū fiat equiualeus vel melius vt pbabo. Si ergo pceptum de decimis decimarū per leuitas dādis summo sacerdoti ex diuina lege veteri mansisset obligatoriu etiam pro tempore noue legis et per consequens morale fuisset: non sufficeret leuitis vel clero noue legis qd ipsi summo pōtifici fecissent prouisionem sufficientē vel etiam meliōrē aliunde qd ex decimis decimarū quin adhuc tenerent ad seruandum predictū pceptū in forma sicut sonat. Preterea etiam adhuc non constat qd clerus vel leuite fecerint summo pontifici talem puisionem

Prima pars

loco et nomine decime decimarum sed pro
uisione quam habet: habet ex donatione Con
stantini qui eam non fecit nomine cleri et
nomine decime decimarum a clero dandam.
Maiores probo per exemplum. i. Regum. xv.
ubi Saul habebat in precepto (quod ta
men non erat simpliciter morale) quod debe
ret occidere Agag regem Amalech et uni
uersa eius demoliri et interficere a viro usque
ad mulierem et paruulum atque lactantem bo
nem et ouem camelum et asinum. et cum Saul
hoc preceptum non seruasset in forma qua
sibi preceperat dominus illudque in melius ut
sibi videbatur commutare presumpsisset ut
puta referuando regem viuum: parcendoque
melioribus ouibus et pecoribus: et hoc etiam
in bonum finem fecerat ut scilicet illa offerre
rent domino deo: nihilominus tanta iras
dei meruit quod Samuel ei dixit. Pro eo quod
abiecasti sermonem domini: abiecit te do
minus ne sis rex. Et paulo ante. Velior
est obedientia quam vicime. etc. Simile pa
tet. iij. Regum. x. ubi dominus per prophe
tam mandauerat regi Achab occidere Be
nadab regem sirie. Quod mandatum achab
cum non seruasset sed ex clementia ipsi re
gi sirie pepercisset eundem non occidendo
propbeta sibi ait Quia dimisisti virum di
gnum morte de manu tua erit anima tua
pro anima eius et populus tuus pro popu
lo eius. Secundo sequeretur quod etiam il
li essent in statu damnationis qui de suis ter
renascentibus non referuarent et darent in
tegraliter decimam ipsis pauperibus etiam
quo ad quottam. quia et ille decime eque
precepte sunt in lege diuina veteri sicut alie
ut patet in locis preallegatis. Ex quibus
Hieronymus recolligit quadruplices de
cimas esse preceptas. cuius sententia etiam
transumptiue habetur in cap. i. extra de de
cimis. Pro quinta ratione suppono quod in
precepto de primitiis ac primogeniis dan
dis quod habetur Exodus. xxiij. duo con
tinentur. Nam primo precipitur quod aliquid
detur. Secundo quotta pars in ordine sit
danda. quia scilicet prima est danda: a qua etiam
vocantur primitie. Et licet ex lege diuina:
quotta quantum ad quantitatem in qua esset
danda non esset determinata sed relicta erat
denotioni dantium. veruntamen postea ho
mines quia pigri erant et auari introductum

fuit a maioribus ut testatur Hieronymus
quod qui multum dabant: dabant quadrage
simam partem. qui minimi: sexagesimam
Et qui inter sexagesimam et quadagesimam
dabant: mediocriter se habebant. Illa
suppositio premissa arguit sic. Sicut in
precepto de decimis dandis ponitur una
determinatio quotte scilicet quod decima pars est
danda. sic in precepto de primitiis dandis
ponitur una determinatio ordinis seruan
di scilicet quod prima pars fructuum vel fru
gum detur. Si ergo quotta que determi
nata est in decimis caderet sub obligatio
ne legis diuine veteris hodie obligantis.
et per consequens esset de precepto morali:
eadem ratione preceptum de primitiis quo
ad determinationem ordinis seruandi ex le
ge diuina hodie obligaret et esset morale.
Consequencia tenet. quia utriusque eque preci
pitur in lege diuina Exodus. xxiij. Consequens
tamen est falsum. quia tunc omnes christiani
vel fere omnes essent in statu damnationis.
quia nulli vel paucissimi seruant hoc pre
ceptum de primitiis quo ad determinatio
nem ordinis seruandi. utpote quod dent pri
mam partem frugum et primogenita ani
malium. imo plurimi nec primam nec secun
dam nec aliquam dant partem primitia
rum. Unde etiam ratio naturalis non di
ctat quod potius prima pars sit danda quam se
cunda vel tertia. Nam licet ratio dicat quod
deus primo et ante omnia sit honorandus.
non tamen dicat quod precise de tali parte que
est prima potius quam de illa que est secunda
sit honorandus: cum stet posteriorem esse
nobilioris prioris. Unde quod dominus pri
mitias sibi instituit dandas fuit in memo
riam liberationis filiorum israel de egypto
quam precessit occisio omnium primogeni
torum egypti. Idem etiam posset dedu
ci de oblatione. De ea enim dicit Exodus. xxiij.
Non apparebis in conspectu meo vacu
us. Fideles autem hodie dicunt appares
re in conspectu dei quando assunt in offi
cio missae. et sic in quolibet officio missae te
nerentur ad oblationem. et sic qua ratione
illud de decimis hodie obligaret: etiam il
lud de oblatione. praesertim cum illud de ob
latione magis videatur in honorem dei in
stitutum quam illud de decimis. et etiam illud
de oblationibus est receptum ab ecclesia.

in nouo testamento in c. Omnis christia-
nus, de consecra. dist. 1. Et ideo sicut vnus
videretur esse de lege diuina hodie obliga-
toria et indispensabile ac inabrogabile per
consuetudinem: ita etiam et reliquum, cō-
sequens est incōueniens, quia tūc totiens
peccarent mortaliter homines quotiens
misse interexistendo non offerrent tempo-
ralia mūera ad altare. Sexta ratio. Nō
plus est de lege diuina hodie obligatoria
et per consequens de precepto morali dare
decimam q̄ sacrificio colere deum. modo
licet sit de lege diuina hodie obligatoria et
per cōsequens de precepto morali ac de le-
ge nature q̄ deus colatur sacrificio, sed q̄
tali v̄ tali sacrificio speciali de illo anima-
li vel terrenascienti colatur, aut tali vel tali
ritu: nō est de lege diuina veteri hodie ob-
ligatoria. et per consequens non est de p̄-
cepto morali, quia tunc cum dominus p̄-
ceperit in veteri lege se coli per sacrificia q̄
rundam animalū scilicet bouum. auium. et
sic de alijs, talia nos hodie obligarent, igitur
eadem ratione licet offerre de suis bo-
nis vel de sua substantia aliquid deo in ho-
nozem et recognitionē vniuersalis domi-
nū: atq; ministris suis in sustentationē: esset
de lege diuina veteri hodie obligatoria. et
per consequens de precepto morali. tamē
q̄ tota pars detur non erit de lege diuina
veteri hodie obligatoria, et per consequens
non erit de lege morali. Septima ratio.
Si quarta decime esset de lege diuina ve-
teri hodie obligatoria et per consequens de
precepto morali: sequeretur q̄ tota italia
esset in statu damnationis, quia ibi non ser-
uant preceptum de decimis quo ad quot
tam dandam. Et si hoc non reputes incō-
ueniens sequeretur q̄ omnes pape q̄ huc
usq; hoc tolerassent similiter et episcopi ac
alii prelati italie et qui in futuro tolerarent
essent in statu damnationis Nam nō mi-
nus peccarent q̄ si aliquaz heresim in eis
tolerarent. Prelatus em̄ sicut tenetur an-
nunciare populo articulos fidei et si popu-
lus opposita articulozū fidei credat putās
se bene credere: et prelatus hoc sciat: tene-
tur istum errorem extirpare, sic nō minus
tenetur si videat populum non seruantes
moralia precepta et credentem se non obli-
gatum: illum eorum errorem extirpare et

oppositum insinuare. Nam ad salutē cō-
sequendam non minus necessaria est ob-
seruantia moralium preceptorum q̄ fides
articulorum. Unde Ezechielis, xxxij, ha-
betur q̄ anime subditorum requirentur de
manu speculatoris videntis gladiū et non
insonantis tuba. Nec valet qd̄ aduersa-
rij dicerent q̄ consuetudo approbata a pa-
pa minuens quottam decime valeat, quia
consuetudo cōtra precepta dei non valet,
et hoc presertim in moralibus in quibz so-
lus deus dispensare potest et aliqua eorū
tollere in toto vel in parte. Nam qua ra-
tione papa posset cōsuetudinem inductaz
contra vnum morale approbare: eadez ra-
tione consuetudinem introductā p̄tra oīa
moralia approbare posset. et sic tandem li-
ceret furari et omnia scelera facere. Nec va-
let qd̄ dicunt quidam q̄ papa licet nō pos-
sit ex toto tollere preceptū diuinū: pōt ta-
men ipsum tollere in parte. Nam qua ra-
tione in vna parte eadem ratio in alia, et
iterum alia posset tollere et ita ex toto tolle-
re posset. Unde licet papa possit p̄ceptū
diuinū interpretari q̄ in certis casibz non
obliget: per hoc tamen non debet dici ab-
stulisse illud preceptum in illa parte, quia
per hoc q̄ diceretur abstulisse ipsum in il-
la parte: innueret q̄ deus in illis casibus
in illa parte voluisset preceptum esse obli-
gatorium et q̄ papa illam obligationē su-
stulerit quod non est verum. Et posset ex-
plicari de precepto Non occides, quod
papa nō debet dici in pte tollere ex hoc q̄
determinat licitū esse quosdam vt malefi-
cos occidere, quia nec deus suū preceptū
de talibus intelligi voluit. Octauo probat
p̄dicta conclusio ex auctoritate beati Augu-
stini sic arguendo. Preceptū veteris legis
hodie obligatorium et p̄ p̄ns morale: nō est
imperfectum nec trāsit, modo s̄m Augusti-
nū decimas dare fuit imperfectum et trāsit,
igit̄ rē. Vnoq; probat. Nam in quodā ser-
mone vt eum allegat archiep̄us Florenti-
nus in summa sua parte, ij. titlo. ij. c. ij. s. v.
allegando Johannem Neapolitanum
dicit Sabbata obseruare et decimā dare
et circūcisionem facere et huiusmodi im-
perfecta erant trāseruntq; omnia et p̄fecta sunt
Et cōfirmat etia; ex eadem auctoritate, nā
ipse Augustinus in p̄fata auctoritate enu-

Prima pars

merat hoc qđ est dare decimas inter ea ad que hodie lex diuina non obligat scđ inter circūcisionē et sabbati obseruationem, qđ signum est qđ etiam decimam dare eodem passu ambulet scđ qđ non obliget ex lege diuina: licet in alio non pari passu ambulet, quia cetera sunt mortifera nō illud, sed in hoc qđ est ea imperfecta fuisse et trāsisse eq̄parantur.

Quarta conclusio.

Preceptum de decimis dandis nō est de lege diuina euāgelica quo ad quottā dandam. Probat̄r dupl̄r. Primo supponendo qđ in lege diuina euāgelica sunt duplicia p̄cepta. Quedam sunt de iure diuino et moralia pure. Quedaz p̄o de iure diuino et positiuo. Exemplū primi vt diliges dñm deum tuū et primum sicut teipsum etc. Et illud seruā mandata dei, in quibus intelligunt̄ precepta decalogi. Exemplū secundi vt p̄ceptuz quo p̄cipit susceptio baptismi, scđ Johis. iij. Nisi quis renat⁹ fuerit. Et Math. ultimo. Qui crediderit et baptizatus fuerit etc. Item etiam p̄ceptum vt videt̄ de suscipiendo aliquñ sacramētū eucharistie, put̄ sentit̄ Petrus de palude, tamen hoc nō pbaretur per illud Johis. vi. Nisi manducaueritis etc, quia diceret̄ qđ christus illud nō intellexerit de manducatione sacramentali. Item p̄ceptum qđ in ecclesia per sacerdotes pficiat̄ eucharistia et saltem per illos sumat̄, quia christ⁹ p̄cepit dicens Hoc facite in meā cōmemoratiōez, id est sic conficite et sumite. Similiter p̄ceptum qđ homines teneant p̄ctā sua ore confiteri sacerdoti quod est de iure diuino Et ponitur implicite Johis. xx. Quorum remisistis etc. vt ex codez passu deducit Scotus in quarto, dist. xvij. Nec em̄ tria precepta legis euāgelice sunt de iure diuino, quia a deo scđ christo imediate in lege sua emanarunt, et tamē non videntur debere dici moralia: quia moralia sunt de lege nature stricte vlt̄ large capta et ea dicitur naturalis ratio qđ sunt seruanda et fin ea sit agendum. Moralīa etiam obligant homines a principio mundi vsq; in finem, homines autē ante legem euāgelicā nō fuerunt obligati ad illa precepta obseruanda: cum nō dū essent instituta, sed possunt vocari posi-

tīua eoq; de nouo posita sunt: cū antea nō obligauerant: in hoc habētia aliquā similitudinē cum preceptis positīuis humanis que non semp obligauerunt eoq; non semper fuerunt. sed solum a tēpore quo instituta sunt ac pmulgata. Hac suppositione p̄missa arguitur sic. Si p̄ceptū de quotta decime dande esset de lege diuina euāgelica, vlt̄ ergo esset p̄ceptum morale eius vel positiuum eius. Non primū, qđ pbatum est ipsum non esse morale, et p̄ cōsequens nec illius nec alterius legis. Nec secundū, quia tunc christus alicubi ipsum instituisset et euāgeliste eius institutionē a christo alicubi exp̄fissent sicut alia positiua a christo instituta exp̄fesserūt scriptis vt de baptismo suscipiendo. Quod si quis dixerit qđ christus ipsum instituerit Math. xxij. in hoc qđ ipsum approbabat dices ad illos qui dabant decimas minutas et maiora legis relinquebant. Nec oportuit facere illa aut non obmittere. Vbi etiaz glosa ait. Precepit dominus omnīū rerū decimas offerri, p̄pter alimonīā sacerdotum, hoc non valet, quia ibi loquitur pro statu veteris legis vt exponit exp̄resse Crisostomus, vt notanter dicit̄ oportuit: qđ est verbum p̄teriti temporis, modo ver⁹ lex pro suo statu obligabat homines: nedū quo ad moralia: sed etiam quo ad iudicialia et ceremonialia. Quod autē p̄pter predicta verba christi non oporteat dicere qđ christus approbauerit illud p̄ceptum de decimis dandis tanq; in noua lege obligatorium: patet quia tunc eadem facilitate ipse etiam p̄ceptum de circūcisione et sabbato seruādis approbasse diceret̄ tanq; in noua lege obligatoria, quod constat esse falsum, Sequela pbatur. Nam ipse p̄ceptum circūcisionis facto et verbo approbauit. Facto: in hoc qđ circūcisionem in pp̄ia carne suscepit, verbo autē in hoc qđ dixit Johis. viij. Si licet circūcisionez facere sabbato vt non soluat̄ lex moysi etc. Et similiter patet de sabbato. Similiter qđ phariseus dicebat: decimas do omnīū que possideo, nō ligat nos, etiā si illud eius factum fuisset a christo approbatū vt debitum, quia nō nisi pro illo tempore intelligeretur esse debitum. Nec eius facta ligant nos quia tunc etiā deberem⁹ bis i hebdomada ieiunare

ex lege christi, quia idē illud de se dicebat.

Secunda ratio p qua suppono ex acti-
bus aploz cap. xj. z. j. Corinth. xvj. q post
ascensione dñi facta fuit sub Claudio fa-
mes valida in iudea: adeo q inter fideles
fiebat collecte p aplis z alijs fidelibz q ba-
bitabant in hierusalē ad tollendū eoz pe-
nuriā. Ex quo arguit sic Si pceptū de de-
cimis fuisset obligatoriū ex lege diuina euan-
gelica q ad quottā: tunc obligasset fideles
p tunc existeres ad dandū illā quottā apo-
stolis z apli eis intinassent, nec hoc reliq-
sent eoz bñplacito, z tñ. j. Corinth. xvj. pau-
lus dicebat eis. Unusquisqz vestz apd se
reponat recōdens qd ei bene placuerit, et
ij. Cor. viij. cū scripsisset corinthiis sup ta-
li collecta: mox subiecit dicens. Non qñ im-
perans dico. Et infra, z pñliuz in hoc do.
Un etiā Actū. xv. cū apli determinare vel-
lent ad q precepta legis moysi tenerent gē-
tiles cōuerfi ad fidē: nullā eis fecerūt men-
tionē de decimis dādīs. Tercia rō. So-
la illa sunt de lege euāgelica q a xpo p apo-
stolos sunt mādāta, fm illud Math. xxi.
Euntes docete oēs gentes seruare oīa q-
cūqz mādāui vobis. Et Paul⁹ dicit Act.
xx. Nō em subterfugi q minus annūciare
vobis oē pñlium dei, mō in doctrina apo-
stolor ac euāgelistarū nō pñnet publica-
tio pcepti de decimis dandis. Unde pau-
lus publicauit suis quēadmodum posset
sumere sumptus sibi necessarios qz etiaz
sui sibi dare tenebant: allegās ad hoc sen-
tentia dñi dicētis Dignus est oparius zc.
Et tñ non legit aliqd de decimis expñsisse
qd vtiqz nō subtrahisset si hoies essent ob-
ligati mīstris ecclesie ad dandū nedū sum-
ptus ad sustentatiōem sed etiam ad quor-
tam decime dande.

Quinta conclusio.

Non est dicendū q hec opinio dicens p-
ceptum de decimis nō esse de lege diuina
hodie obligatoriū quo ad quottā dandā
sit quasi heretica: vt iuriste aliqui dicunt.
Hec cōclusio ponitur ppter duos canoni-
stas scz Innocentiū z Anthonium de bu-
trio. Nam Innocētiuz vt allegat Panor-
mitanus in caplo In aliquibz. extra de de-
cimis: dicit. q dicentes decimas persona-
les non esse de iure diuino sunt quasi he-

retici, z mirat⁹ de nouis theologis contra-
rium asserētibz. Nam vt dicit. Si de his
que pducit humus debet deus honorari
forti⁹ in his q pducit opa z industria ho-
minis tanqz dignior. Et sic de sua mēte fu-
it q taz psonales qz prediales decie essent
de iure diuino, z cōtrarium asserentes re-
putat quasi hereticos. Similiter Antho-
nius de butrio vt allegat Panormitanus
vbi supra: dicit. q multos theologos con-
sultū super hoc tam in cōfessione qz extra
et q nunqz reperit vnū qui sibi faceret cō-
scientiā sup solutione decimar. Sed ipse
hoc damnat z dicit tales nō pcul ab here-
si fore: cum omnes doctores ecclesie q fue-
runt sancti et doctissimi viri Augustinus,
Hieronim⁹, Ambrosi⁹: tenuerūt ptrariū
vt habet. xvj. q. j. Reuertimini, z c. decime
et eadem causa q. vij. c. quicunqz. z c. Ma-
iores, de pñfra. dist. v. canone Quadrage-
sima. Et dicit se credere eos quasi damna-
tos q volunt credere illis asserentibus op-
posituz. Illo supposito pbatur conclusio
duplī. Primo sic Autoritate eiusde An-
thonij q met dicit q canonista nō est bo-
nus determinator in ista materia sed theo-
logus: cuius scientia est ius diuinū. Unde
cum sint decime de iure diuino: z ad theo-
logos magis spectat determinatio dubio-
rū circa ius diuinū qz ad canonistas: vide-
tur q theologis sit stādum in materia de-
cimaz magis qz canonistz. Hec ille. Ex cu-
ius pprio sermone arguit sic. Illam opīni-
onem canonista nō deberet dicere qñ he-
reticam cui idem dicit plus esse standū qz
opinionī oppositē q est canonistaz. sed sic
est de predicta opinione. igit non debebat
dicere Anthoni⁹ eam nō esse pcul ab he-
resi. Secunda pbatio. Unicuiqz expto
in sua arte poti⁹ credēdū est qz alteri in ea-
dem nō experto vel non ita experto. Sed
theologi sunt expti q precepta veteris legi
diuine sunt obligatoria z q non, z sñr que
sint de lege diuina z que nō. Canoniste autē
non: vel non ita experti. igit magis creden-
dum est opinionī theologorum qz cano-
nistaz in illo dubio An illud pceptū sit de
lege diuina obligatoriū vel nō. mō cōter
theologi tenent pdictā opinionē z tñ si eēt
quasi heretica eis nō plus foret credēduz
qz canonistis sed minus. Vnde pbat⁹ qz

Prima pars

Quod ratione canonice iuste possit perferri se exceptio
res esse quam precepta sunt canonica et iuris ponti-
ficij et quod non, eo quod illi iuri incumbere habent
eadem ratione et theologi dici poterunt exceptio-
res esse in hoc quam sancta precepta sunt de lege di-
uina vel non. Tercio sic. Magis est the-
ologorum diffinire quam opinio sit hereticalis
quam canonistarum, ergo si illam opinionem theolo-
gi non reputabunt hereticam quam tamen canoni-
ste reputant quasi hereticam: magis standum
erit theologis. Ans. probatur, quod contrarium est
eadem disciplina, sed fides et heresis sunt
privata, et tractare ea que sunt fidei plus spe-
ctat ad theologos quam canonistas, igitur. Et
intelligitur hoc antecedens de determinatione
scolastica, quod determinatione auctoritativa
standum esset determinationi summi pontificis
vel universalis ecclesie, vel concilij generalis.

Quarto sic. Doctrina sancti Thomae est
acceptata et approbata a sede apostolica tanquam
conformis fidei et veritati, igitur si illa opinio
esset quasi heretica: tunc cum ea sanctus Thomas
tenuerit ut patet, h. ii. q. lxxvii. art. i. et in
quodlibet, quodlibet, h. ii. art. viii. et super Beati-
ficum, tunc sedes apostolica opinionem quasi he-
reticam acceptasset et ea ut conformem fidei et ve-
ritati approbasset. Ans. patet de Johanne
xxii. qui eius doctrinam approbavit. Item
etiam papa Urbanus in epistola ad archi-
episcopum Tholosanum de translatione corporis sancti
thome ait in fine. Volumus ut dicti bea-
ti thome doctrinam tanquam veridicam et catho-
licam sectemur. Item etiam Innocentius papa in
sermone de sancto Thoma et eius doctrina
ait. Nunquam qui est tenuit inuenit a tramite
veritatis deviasse, et qui est impugnavit se fu-
it de veritate suspectus. Hanc tamen quam
probatores non reputo magne efficacie abso-
lute loquendo, quod doctrina sancti thome non est
approbata approbatione primo modo quam doctrina
aliqua approbat tanquam certitudinaliter vera et ne-
cessario credenda, quam modo libri canonici sunt
approbati. Nec secundo modo quam doctrina ap-
probat tanquam utilis ad mores et fides: non tamen
doctrina sine mixtione falsitatis notie: non
tamen sic ut credatur obligatoria sed de fore de pi-
etate fidei ut quodam libri biblie non canonici.
Sed tercio modo quam aliqua doctrina appro-
bat tanquam utilis ad mores et fides: non tamen
tanquam necessario credenda, neque tanquam carum
positio a qua recedi possit: quam modo etiam beatus

Augustinus suos libros voluit acceptari
vel legi, put in multis capitulis patet dist. ix.
in decretis. Doctrina enim sancti thome in non
nullis positioibus potest negari, put alias vide-
ri habet. Adduxi tamen illam probationem: nam ad-
versarij predicti innuntiant dictis Augustini
Hieronymi, et aliorum antiquorum theologorum di-
centium decimas esse de iure divino: quam tamen di-
cta etiam non sunt approbata ab ecclesia nisi ter-
cio modo quo et doctrina sancti thome dicentis
eos non esse hodie de iure divino quam ad quartam
est approbata, licet ei? doctrina minoris sit
auctoritatis, melius tamen ille doctor presumit in-
tellerisse suos doctores, scilicet Augustinum Hie-
ronimum quam canonice eos intellexerint: perfer-
tim in materia illa quam querit quid sit de iure di-
vino, nec Thomas eis contradixit ut ostendat
respondendo argumentum canonistarum. Et cum
opinio Thomae concordat Rich. de media
villa in. iiii. dist. lxxii. art. ii. q. vii. et alij modo
dist. xli. art. ii. q. ii. Quinto sic. Si esset
quasi heretica dicenda: maxime quod dicendo illud non
esse de iure divino contradicere videretur textui
ve. test. et decretalibus sumorum pontificum: decre-
tis conciliorum et dictis sanctorum doctorum, ex quibus
omnibus habetur quod est de iure divino, modo predicta
opinio theologorum non dicit illud non esse de iu-
re divino, sed dicit quod non sit de iure divino ho-
die obligatorio, ita ut prout illi? iuris ad ip-
sum obligemur. Et hoc idem voluerunt de-
cretales, decreta, et sancti doctores ut pate-
bit in argumentis.

Sexta conclusio Dare quam
tam deci-
me hodie est de precepto legis humane positi-
ue et ecclesiastice. Probatur dupliciter. Primo modo
sic, quod est de precepto aliquo ergo aliter? legis obli-
gans, et non divine obligans hodie ut probatum est.
nec naturalis, quod tunc esset de precepto mora-
li legis divine, cui? oppositum etiam ostensum est,
igitur est de precepto legis humane positivae et non
civilis, igitur ecclesiastice, tenet prima, quod non est da-
re aliam legem obligantem quam predictas nisi consue-
tudinariam, sed hec ipsa habet reduci in positivam
humanam, quod (ut saltem aliqui dicerent) ab illa ha-
bet vim obligativam, prout quanto illa mandatur consue-
tudinem servandam, sicut contra positivam legem ro-
boratur consuetudine et abrogatur consuetudine.
Utrum autem vim abrogativam legis positivae habeat a
lege positiva put quid diceretur: tamen i. ii. pre-
buius in quarto correlatio, in solutione quod

ri argumenti. Antecedens aut patet, qz omis-
sio datōis quotte decimarū est hodie pctm̄
igū datio est de pcepto aliq. Cōsequētia est
nota. Ans patz p Aug. dicentē Exo. xxiij.
z habet. xvj. q. j. c. Decime. Si tardī dare
pctm̄ est: quāto magis pctm̄ est nō dedisse.

Secūdo Aug^o dicit, Fidelis hō de oībo il-
lis q licite pōt acq̄rere decimas erogare te-
net. Tercio, quia, xvj. q. j. c. decime, dicit
Aug^o, Decime ex debito req̄runt: z q eas
dare noluerint: res alienas inuadunt, mō
res alienas inuadere est pctm̄. Secūdo
pncipaliter patet conclusio, qz papa mādat
q cōpellant etiā sub pena excoīcatōis sub
diti ad soluendū decimas cū integritate q
ad verā rōnem noīs decime, z p pns q ad
q̄tā, vt patet in c. cōmissuz, in c. puenit, in
c. p̄ter hoc, z. xij. q. j. c. duo, z. xij. q. j. c. q
oblatōes, z. xvj. q. j. c. de decimis. Attū in
q̄tuor vltimis caplis iā allegat non ita ex-
p̄sse habet de q̄ta decie seu integritate de-
cimaz sicut in pcedentibz allegatiōibz. In
c. po Decime, xvj. q. j. clari^o habet de q̄ta
tanq̄ debita. Dicit em̄ ibi q decime ex de-
bito req̄runt, z subdit q decimā debet hō
dare z de nouem partibz elemosinā facere
paupibz. Et si dicas Exq̄ quotta est de p-
cepto ecclesie: cur ergo i c. Parrochianos
extra de decimis, dicit, q decime q̄si debi-
tū exigi p̄nt. Dicēdū q quasi hic est exp̄ssi-
uum p̄tatis, sicut Joh. j. Vidim^o gloriāz
eius q̄si vnigeniti a p̄re. Iure em̄ debent
capiēdo debitū large vt opponit correlati-
ue ad q̄dcunqz creditū seu ad q̄dcunqz de q
puenit alicui actio, q̄p̄is capiēdo debitūz
p̄prie scz vt surgit solū ex p̄tractu: nō sūt ve-
re debite sed t̄m siles debitis, imo aliq vo-
lūt q sint de dominio eccleie z in bonis ei^o
put tāgit Panoz, in c. cōmissum, de decis
z in c. tua, ij. eo, n̄lō, z glo. ibidē vult q ec-
clesia ex p̄uilegio habet q decia fiat de do-
minio ei^o: etiā nō dū facta tra ditiōe ei^o put
illō p̄uilegiū obtinet in milite z in mino-
ri. Nec obstat qd dicit, ff. de pollici, l. ij, in
fi, vbi dī q nisi decia sit segregata ab alijs
nō desunt esse in bonis prioris dñi. Nam
aliud est cū decia debet ex voto vt ibi, z cū
debet de iure vt hic. Et si q̄s dicat Non
refert de cuius legis vel iuris pcepto sit
dare decimā quo ad quottā, quia eque in-
currit mortale pctm̄ nō seruando pceptūz

legis positue ecclīastice sicut legis diuine:
ideo nō fuisset opus multū sup illa p̄pleu-
matica materia disputare. Dicēdū q imo
multū refert, qz licet nō referat q ad hoc q̄n
siue sit de illi^o siue alterius legis pcepto in-
currat mortale pctm̄ nō obseruādo, tamē
multū refert q ad alia, s. qz si esset pceptum
legis diuine hodie obligātis: tūc nulla cō-
suetudo excusare posset nō soluētes deci-
mā: etiā si solū obmitterent solutionē q̄tte,
et ex psequēti maxia pars ecclīe esset in sta-
tu dānationis ex hac sola causa. Si autēz
sit de pcepto legis positue hūane z ecclē-
siastice: possunt tales excusari si nō soluūt
quottā, imo etiā aliq̄n si nihil soluūt, vt la-
tius tangeť infra. Unde multoz et innu-
merabiliū hoīm cōsciētis potest succurri
tenendo q sit de pcepto posituo ecclīe: q
bus alias nō posset sic succurri.

Septima conclusio

Dare quottā decime nō fuit de pcepto ce-
remionali veteris legi. Probat̄ tripliciter
Primo Obseruatio vel vsus ceremoniali-
um pceptoz veteris legis est hodie morta-
le pctm̄ vt patet p aplm̄ ad Gal, p totum.
Dare aut q̄tā decie nō est mortale pctm̄,
imo omittere datōez eiusdē in casu vbi est
p̄suetudo: est mortale pctm̄, igū. Secūdo.
Vsus ceremonialiū ve. legi ē inutil^o hodie
sed datio q̄tte deciaz nō est inutilis hodie
qz Aug^o dicit q pmouet sanitatē corporis z
abūdantiā fructuū. An aut pceptū dandi
q̄tā fuerit sile pcepti ceremonialibz z quō
patebit in argumēto, xv. An aut p̄ma rō
possit pati instātiā scz dicēdo q nō oportz
vltiter hoc esse vez, scz q vsus oīm ceremo-
nialium sit hodie mortifer^o: dūmō fiat nō
ponēdo in eis spem salutis q̄si ad ea tenea-
mur: p̄nūc trāseo, forte em̄ argueret q sic
thurificatō z thimiamat^o vsus z h̄mōi exē-
plo ve. legis sunt assūpta in noua lege, licz
nō tanq̄ illa ad q obligemur ex ea, sic qdā
leges imūdicarū possent hodie assumi vt
q mulier post partū nō ingrederet sanctu-
ariū dñi aut ecclīam: z silt mēstruata, aut
hō semie pollut^o: put etiā in p̄mitua eccle-
sia Actū, xv. assūpta fuit lex imūdiciaz
sup suffocato z sanguie: put etiā de p̄suetu-
dine mulieres p^o p̄tū abstinēt ab ecclīa, licz
ex lege etiā canonica positua nō teneatur

Prima pars

ut etiā de purificatione post partum caplo unico, et ita de multis alijs argui posset, q̄ tñ leges oēs sunt de numero ceremoniali um: eoq̄ disponebāt sup mundicia habēda ad cultū dei. Et ita videret etiā nō ob stare solutioni quotte decimarū q̄ hodie ē licita quo minus esset ceremonialis, ergo p̄dicta ratio nō valet. Sed de hoc remit to ad tractatū de sacrificijs. Tercia ratō ad questione est, quia ex ratōne iudicialis p̄ceptū patebit in sequenti p̄clusionione in se cunda ratione q̄ est iudiciale, igit̄ nō est ce remoniale rē.

Octava conclusio

Dare quottā decime fuit de p̄cepto iudici ali veteris leḡ. Probat̄, q̄ fuit de p̄cepto veteris leḡ, et nō de morali nec de ceremo niali: ut ostēsum est, igit̄ de iudiciali, tenet p̄na a sufficiēti diuisione. Secūdo sic, p̄cep tū illud veteris legis fuit iudiciale q̄ di sponēbat illud quod ad iusticiā distribu tiuā spectabat q̄tenus pax ess̄ in re publi ca veteris ecclesie seu sinagoge, et nō fieret discordia inter dantē et recipientē, ita q̄ q̄ ad illud quod ratio naturalis dictabat eē dandū erat morale, quo p̄o ad illud quod non dictabat ratio naturalis: sed in q̄d ar bitriū iudicis vel legislatoris declinabat, erat iudiciale purū, vnde quo ad hoc erat positū licet diuinū, tūc et hodie est būa num positū, qm̄ ius positū nō est nisi determinatio iuris naturalis et diuini mo ralis, modo p̄ceptum dandi quottā deci me fuit hmoi, igit̄. Maior nota, q̄ a iusti cia p̄cedit iudiciū, Minor pbat̄, Nā iusti cia distributina inclināt recipientē spiri tualia ab alio ad dandū tpalia eidē quate nus sustentet, et sic illa datio ad illā iustici am spectat, et cū ratio naturalis nō dicet quottā partē tpalium suorū debeat ei dare, q̄ quantū esset de rōne naturali nō plus dictaret dādā decimā q̄ q̄ntā v̄l vicesimā, quia nō dictat nisi q̄ det vna cū alijs reci pientibus spūalia ab eo tantū quantū re quirīt ad eius p̄gruā sustentationē: nō cu rando an quis det decimā vel vicesimam partē. Ne tñ passim fieret discordia inter dantē et recipientē quasi min⁹ denur q̄ des beatur, aut plus exigat q̄ debeat, et sic de hoc fierent p̄cessus et litigia: deus ipse les

gislatoz declinavit ad certam partē sc̄z des cimā: decernendo illā fore dandā. Ideo p̄ dictū p̄ceptum licet quo ad hoc q̄ est ali quid esse dandū ministris dei sit morale, tñ quo ad talem quottā dandā est purum iudiciale, purū in quā, id est nō morale. Ag gregatū p̄o ex vtroq̄ est mixtū, sicut p̄ce ceptū de puniēdo malefactores tali gene re pene in veteri lege est partim morale p̄ quanto decernit eos puniēdos, et partim purū iudiciale sc̄z decernendo q̄ p̄cise tali genere pene, ideo mixtū ē ex vtraq̄ parte.

Contrabanc

^{determinatio} ne arguit̄ ses decim argumētis. Et primo p̄tra tertiā sup positionē sic. In veteri lege p̄ter moralia ceremonialia et iudicialia fuerūt etiā aliq̄ figuralia, aliq̄ sacramentalia, vnde q̄ntupli cia fuerūt in veteri lege, igit̄ diuissio illius suppositōis insufficiens. Dicendū q̄ licet multiplicia fuerūt illa q̄ continentur in lege veteri, tamē nō nisi triplicia fuerūt p̄cepta ut p̄dicta diuissio ponit, ad quā etiā alia duo mēbra reducunt̄ p̄ tanto quia figura lia ad ceremonialia reducuntur eoq̄ cere monie de quibz sonabant p̄cepta ceremo nialia figurabāt aliqua, imo figuralia p̄nt reduci etiā partim ad iudicialia, q̄ etiā iudicialia figurabant aliqua, figurare em̄ non cōueniebat solum ceremonialibus. Omnia inquit apostolus in figura cōtin gebant illis. Quomō aut̄ differenter cere monialia et iudicialia figurabant patebit in solutione quindecimi argumēti. Simi liter sacramentalia reducunt̄ ad ceremoni alia p̄cepta, quia illa p̄cepta disponebant de sacramentis veteris legis, modo sacra menta continentur sub ceremonijs. Se do arguit̄ contra eandē suppositionē pro quanto ibidem dicitur q̄ p̄ceptum mora le est quod recta ratio naturalis dictat et quod scriptum est in corde hominis. Ar guit̄ sic. P̄ceptū christi de suscipiēdo ba ptismū est morale, et tamē illud non dictat ratio naturalis nec scriptū est in corde ho minis, ut patuit etiā in quinta cōclusionione igitur rē. Antecedēs p̄ prima parte pbat̄, quia nō est iudiciale ut patet, nec ceremo niale, quia tunc esset illicitum ipsum serua re, igitur est morale: supposita p̄dicta di uisione veluti sufficiēti. Dicendum q̄ ilz

lud est ceremoniale nō quidem veteris legis sed christi et noue legis. ideo licitū ad seruandū, qz etiā rps ceremonialia veteris legis potuisset instituisse et fuissent licita seruari. Tercio arguitur contra terciā cōclusionem, xiiij. argumētis qz. xij. prima nituntur ostēdere qd pceptū de decimis dandis etiā quo ad qrtā sit pceptum iuris naturalis. Et ex hoc habet ppositū qd sit morale, vt patet ex tertia suppositōe pambula. Arguitur igitur terciō sic. Illud pceptū est iuris naturalis quod disponit sup eo qd omni tpe fuit apud hoīes seruatiū. Sed solutio decime etiā quo ad qrtā fuit oī tpe apud hoīes seruata, et pceptum pdictū disponit super tali solutione. igitur illud pceptū est iuris naturalis, igitur morale. Maior pbat tripliciter. Primo sic, quia nō apparet alia ratio illius p̄tinuationis nisi qz illud dictat a iure naturali qd p̄tinue p̄seruat. Secundo sic, qz in hoc differt ius naturale a positio diuino vel positio hūano qd ipsum nō variat positio aut sic. Tercio, qz sicut illud signū dicitur naturale vlt significare naturaliter qd significat idē sp̄ et vbiqz et apud oēs. sic ille actus vel vsus videt esse dicendus naturalis vel naturalis iuris qd oī tpe fuit obseruat apud homines seu apud oēs hoīes, et sic apud hoīes cuiuscūqz tps. Vnde pbat, qz ante legē et in lege et post legē dederūt fideles qrtā decime, qz tpe abrae qd ante legē fuit dabat decima, vt patz Genesis, xiiij. In lege s̄l̄r, vt patz ex illa p̄clusionē, et post legē, s. hodie dat quotta, igitur.

Dicendū dupliciter. Primo qd maior potest negari, qz stare qd aliquid esset seruatiū omni tpe apud homines, et tamē super illo nō fuisset pceptum iuris naturalis disponens sed tñ positio: et hoc diuina vel humana. Exemplum primi. Si mansissemus semp in statu innocentie semp abstinissemus a ligno vetito: et tamē pceptū super illa abstinētia disponens nō fuisset iuris naturalis imo mere positio diuina. Sic si post lapsum instituisset deus baptisimū et ille vsqz nunc fuisset seruatus sicut potuisset fuisse factum: baptisimus fuisset semp seruatus: nec tamen illud pceptum fuisset iuris naturalis. Exemplū secundū. Si Adam suis liberis aliquid po-

sitiūm pcepisset et cōsequēter illi alijs: sic continuando vsqz ad tēpora nostra esset illud positiū factum seruatum: nec tamen pceptū eius fuisset iuris naturalis. Itē stare qd aliquid esset semp seruatum tamen non semp vt pceptū sed pro tempore vt consiliū inspiratū postea vt diuino iure licet positio pceptum: deinde abrogatum, sed tamē per humanā legem reīstitutum, et sic quous esset continuatū: non tamen oporteret illud puenisse ex eo qd fuisset iuris naturalis, et sic in pposito. Nam quous omni tempore fuerit solutio quotte decimarū facta, tamen non semper vt pcepta, quia ante legem fuit consiliū: tempore scz abrae, et in lege pcepti diuini, et post legem puta nūc pcepti humani. Et ad illam probationem maioris dicendum qd causa continue obseruationis non necessario puenit ex eo qd sit iuris naturalis vt patuit in duobus exemplis datis, sed potest esse alia, scz, quia post consiliū fuit pceptum diuinitus: deinde etiā humanitus, sic est hic. Primo em̄ inspirauit deus vt illa quotta daret, dehinc expresse eam pcepit. Ad secundam dicendū qd naturale ius nō differt a positio per nō variari actu, patet p instācias datas in quibz cōtingere potuisset etiā positio ius nō potuisse variari, sed penes variabile, ius enim naturale non est variabile sed pma: nec saltem intelligendo sic qd permanentibus circūstācijs sub quibus dictat, qd dicitur ex eo quia de iure naturali est qd omnia omnibus essent cōmunia et hoc stante innocentia et integritate nature: qua variata nō oportet oībus oīa esse cōmunia. Nec tñ ius naturale ob hoc est mutatiū qd non dictauit illā cōmunitatē absolute sed p statu innocentie. Ius autē hūanū positio est variabile per legistatōrē etiā inuentibus circūstācijs vt prius, et idē posset fieri de positio diuino auctoritate dei. Ita in pposito dato qd solutio qtte nō fuisset variata tñ fuisset variabilis, non ergo oporteret qd esset iuris naturalis imo de facto fuit variata, nā a pncipio nascētis ecclesie apud fideles saltē ex gētibz p̄uersos nullibi appareret fuisse facta vsqz per magnū tps etiā licite donec institueret de nouo per ecclesiā

Prima pars

Dico saltem ex gentibus et propter conuersos ex iudeis, nam illi vident tunc quoniam soluisse. **Prima Actuum, xxi.** dicebat Jacobus Paulo. Vides frater quot milia sunt in iudeis qui crediderunt et omnes emulatores sunt legis. Unde tales fideles per longa tempora a principio nascens ecclesie seruauerunt legalia inter que solutio quotte fuit vniu. quibus apte non tenerent: sicut nec tenebant ceremonias alia legis seruare et tamen ea seruabant et licite per notabile tempus. Nec etiam illa solutio fuit a principio mundi, quia non fuit per duas primas etates, sed in tertia scilicet tempore Abrahe incepit. Ad tertia perbatione maioris dicendum quod si aliquod nomen ab adam fuisset ad placitum institutum et illud usque nunc duraret apud omnes et per idem significando: nihilominus non esset naturale signum sed ad placitum, sicut accidisset si in statu innocentie mansissemus omnes et per in quo vixissemus etiam nobis ad placitum institutis. Unde non est necessarium et infallibiliter verum quod si quid significet idem apud omnes et semper quod illud sit signum naturale, sic non est necessarium quod ille actus sit iuris naturalis qui semper et apud omnes fuit seruatus, sed bene contra si quid est signum naturale tunc significat idem apud omnes quibus regulariter sit verum. Secunda solutio principalis est. Quod minor est falsa: nisi intelligatur per distributionem per generibus singulorum: non autem si per distributionem per singulis generum. Nam ut patuit solutio quotte per duas primas etates mundi non fuit seruata: nec a principio nascens ecclesie: saltem inter fideles ex gentibus conuersos. Quod autem tribus illis temporibus scilicet ante legem in lege, et post legem fuerit seruata non arguit, quia illa non est distributio nisi per generibus singulorum quod non sufficit, sic enim probaretur quod abstinere a sanguine esset iuris naturalis, quod etiam omni tempore scilicet ante legem tempore, scilicet. Hoc et in lege et post legem, scilicet in primitiua ecclesia seruabat illa abstinencia, quia Actuum xv. mandabat etiam illa abstinencia fidelibus. Sic observatio sabbati quod ad determinationem temporis esset iuris naturalis, quod ante legem et in lege et dum post legem quando adhuc currebat usus ceremonialium seruabat sabbatum. Quarto sic, hominem honorare deum de sua substantia est iuris naturalis, et soluere quanta decime est honorare deum de sua substantia, igitur est iuris naturalis, igitur pre-

ceptum precipiens illam solutionem est morale. Maior probatur, quia potest in lumine naturali ostendi sic arguendo. A quo quod habet aliquid habet: ille debet honorari ab illo: et non de nihilo sed de aliquo quod habet, hoc autem est et substantia, igitur cum homo a deo habet aliquid habet sequitur quod debet deum de sua substantia honorare. Minor etiam est nota, igitur. Dicendum dupliciter. Primo distinguendo maiorem quod substantia capit dupliciter, vno modo per essentia vel aliquo quod est substantiale vel quod est de essentia alicuius, hoc modo homo honorat deum de sua substantia quando suam propriam humanitatem vel propriam animam vel vitam vel voluntatem deo offert: parat illa perdere potest quod deum offendere, et hoc modo honorare deum de sua substantia est iuris naturalis et huius sacrificij oblatio est naturalis iuris. De quo dicitur. Filius prebe mihi cor tuum. Alio modo capit per possessionem temporalem, et hoc modo non est iuris naturalis honorare deum de sua substantia quod illa sunt ipsius dei antequam offerantur: etiam pleniori iure quam hominis, nec illis indiget, nec de per se placent ei speciali placenta. An per. Non accipiam de domo tua vitulos, numquam quid madducabo carnes? An hoc secundo modo deum de substantia honorare non solum non est iuris naturalis quod ad quoniam illius substantie, sed etiam non est iuris naturalis quod ad indeterminatorem illius substantie, ita quod etiam ius naturale non dicat quod aliquid de illa substantia deo offeratur: quibus dicitur quod quod ad indeterminatorem aliquid de illa offeratur ministro dei ad sustentationem eius. Nec oportet tamen cum determinatione illarum substantiarum, scilicet quod oporteat quod offeratur saltem aliquid de illis bonis puta agris et de pratis: ortis, vel huiusmodi vnde cum enim det ministro ad sustentationem satisfact legi naturali quod non determinat vendit: dummodo de suis bonis ei daretur: quibus lex positiua determinauerit quod etiam seruanda est. Secundo dicendum quod si concluderet tunc equum concluderet quod quanta vel tertia pars esset soluenda deo de iure naturali, patet, quod posita predicta maiore subsumeret sic. Soluere quintam vel tertia partem fructuum est honorare deum, igitur. Ideo dicendum quod dato scilicet non cesset quod maior esset vera de substantia secundo modo tamen sequentia non valet quod subsumitur in minori sub termino non distributo, quia honorare in maiori non distribuit, et si distribui-

buere: maior esset falsa, etiam si teneret q
maior particulariter vel indefinite posita
esset vera de substantia secundo modo. Nam
non est iuris naturalis. Omne honorare de
um de quacunque substantia secundo mo
do vel qualicunque portuincula vel quotta
sed solum de substantia indeterminate capta
vel ut supponit puse m, sicut si teneor tibi
equum, non sequitur, et ille equus est equus, igitur
teneor tibi illum. Sic non sequitur punien
da sunt mala et talis pena est pena, igitur sunt
punienda tali pena, sic enim cogeret leuis
simam puniendum fore maxima pena, sic non
sequitur punire mala est ius naturalis, hoc
modo punire est punire, scilicet determinata ta
li pena, igitur hoc modo punire, scilicet determinata
pena est ius naturalis. Quinto sic. Da
re primitias deo etiam quo ad determina
tionem ordinalem partis dande est de iure na
turali, igitur eadem ratione dare decimas deo
etiam quo ad determinationem numeralem partis
dande est de iure naturali. Consequenter est no
ta, quod non videtur maior ratio de prima deter
minatione quam de secunda, quin si una sit ius
naturalis etiam altera. Ans probatur, quod ratio
naturalis dicitur quod deum debemus primo et
ante omnia honorare, igitur de primis fructibus,
ille autem sunt primitie, si enim de posterioribus
eum honorarem non primo eum honora
remus. Dicendum negando antecedens, imo
dare primitias quo ad indeterminationem
ordinalem partis dande non est de iure natura
li, quod dare deo aliquid de bonis nostris ex
ternis ut de fructibus et terreniscentibus
sive in tali sive tali parte determinata vel in
determinata non est iuris naturalis ut in si
mili declaratur in precedenti argumenti solutio
ne. Ad probationem pcedo quod ratio naturalis dicitur
quod debeamus deum primo et ante omnia honora
re, sed non est necessarium quod hoc fiat offeren
do sibi primos fructus terrenascentium, imo
nullos tales offerendo ei adhuc de primo
potest et ante omnia honorari si bona interna
sic sibi offeramus quod potius dei honorem inof
fensum conservare velimus quam nos aut quicun
que nostra: etiam vitam naturalem et voluntatem re
tinere velimus, tunc enim in honore eum prefe
rimus omnibus alijs quam potius cuncta depe
rire vellemus quam eum dehonore per pec
catum. Contra. Iuris naturalis est: deus
de primis bonis honorare, primitie sunt pri

ma bona quia sunt primi fructus, illi autem
sunt bona quidam et prima in illo genere. Di
cendum quod subsumitur sub medio non distributo,
scilicet sub ly primis bonis, et si universaliter
et falsificabitur, quia non de quibuscunque bo
nis primis tenemur honorare deum de iure
naturali. Sexto sic. Quando ius na
turale dicitur preceptum aliquem finem: etiam pre
ceptum dicitur medium consequendi illum finem, sed
ius naturale dicitur quod homo debeat suste
tare ministros dei et ad illam sustentationem
ordinatur solutio quotte decimarum tanquam me
dium, igitur etiam illa solutio dicitur ius natu
rale, et per consequens est de precepto morali.
Maior probatur, quia finis se habet in agibi
libus sicut principium in speculabilibus, modo
sub eadem arte cadunt in speculabilibus prin
cipium et conclusio, igitur etiam finis et medium
eodem iure decernuntur. Dicendum quod maior est
vera de medio necessario ad illum finem con
secutionem: non de medio necessario, solutio autem
decime partis non est regulariter necessaria
ad sustentandum ministros dei, quod sepe de mi
nori possent sustentari, ideo lex nature non
dicitur determinari illam quottam nisi in ca
su quo non minori parte possunt sustentari, quod
uis etiam si non indigeat adhuc ex lege po
sitiva debeat dari illa quotta. Et eodem modo
solueretur illud scilicet De iure naturali est quod homo
acquirat temporalia per suam sustentationem, modo medium
ad hoc perveniendum est solutio decime, quia
solventibus fideliter decimam permittitur ab
dantia omnium bonorum necessarium. Malachie
iij. et xvj. q. j. c. reuertimini, et c. decime. et xvj.
q. vij. c. maiores. Nam dicendum quod ad aliquem
finem consequendum possunt esse multa media quod
rum tamen aliqua possunt esse non necessaria eo quod
per alia possunt finis attingi, ideo ex necessitate
finis inferre determinationem necessitatem illi de
terminati medium est fallacia consequentis, sicut
quod a propositione habere plures causas ve
ritatis arguitur ad alteram illarum vel ab indefi
nita ad singularem. Septimo. Homines
per temporalia sustentare ministrum dei semina
tem eis spiritualia est iuris naturalis, solvere
quottam decime sacerdoti est eum ut mini
strum dei sustentare per temporalia, igitur solvere qu
tam decime est ius naturalis. Maior pa
tet ex dictis in prima conclusione. Minor de
se patet. Dicendum quod subsumitur sub medio
non distributo, per temporalia enim sustentare in

Prima pars

maiori nō distribuit, et tñ sub illo subsumitur in minori, et si distribueretur in maiori maior esset falsa, q̄a nō q̄olibet sustentare p̄talia est iuris naturalis, sed p̄ tanta et talia t̄palia quibz pauciora nō sufficeret. Secus de illis q̄ supfluunt et pauciora sufficiunt cuiusmodi sepe est q̄tta decime. Attamen licet ex lege naturali nō teneat q̄s tñc ad solutionē quotte: teneat tñc nihilominus ad illius quotte solutionē ex lege positiua.

Octauo arguit. Jus naturale dicitur q̄ homo debet recognoscere deū esse p̄sumatorem oīm bonoz q̄ habet hō, vtp̄ta op̄ez bonoz q̄ opat hō v̄l alioz bonoz. Debet em̄ recognoscere q̄ sicut deus est illoz p̄ncipium sic ipse est eoz finis et p̄sumatio, iuxta illud, q̄ cepit sc̄z deus opus bonū in vobis ipse p̄ficiet, ad Phil. i. Et p̄s. om̄is consummationis vidi finē. Et in illū v̄t in finem oīa referēda sunt, fm̄ illud, i. Cor. x. oīa in gl̄iam dei facite. Sed soluere q̄ttaz decime est recognoscere deū esse p̄sumatorem oīm bonoz, igit̄ soluere quotā decime est iuris naturalis, et sic morali p̄cepto p̄cipit. Maior est nota. Minor p̄bat, q̄a denari⁹ nūerus est numerus p̄fectōis et cōsummatōis et p̄fectus, eoq̄ oēs nūeri cum p̄cedentes tendūt vsqz ad ip̄m et in ip̄so s̄stunt, sic: q̄ si q̄s v̄ltra denariū p̄gredi velit nō poterit id facere nisi denario ip̄si addendo v̄nitatē, et sic v̄teriores numeri nō sunt nisi replicatōes nūeri denarij. Unde Isidorus sup̄ illo Exo. xxi. Decias et primitias nō tardabis offerre: dicit, Per primitias frugū vel p̄mogenitorū p̄ncipia bonozū operū ostendunt. In decimis p̄o denarius p̄fectōez significat, q̄ vsqz ad ip̄sum numerus crescit. Ideoqz sicut in p̄mitiis p̄ncipia voluntatū: ita in decimis p̄summatōes op̄ez nostroz ad deū referre p̄cipimur a q̄ et boni operis initū et p̄fectōis donat effectus. Nec ille, Unde sicut denarius p̄fectionē significat et nouenari⁹ q̄ deficit a denario significat imp̄fectionem: sic nos deo debem⁹ decimaz dare a q̄ est oīs p̄fectio, et nobis retinere nouem partes q̄ imp̄fectiones sunt a nobis. Dicendū cōcedendo maiore. Neget minor. Nam soluere quotā decime est act⁹ exterior et materialis, sed recognoscere deum est act⁹ interior et m̄talis, igit̄ minor falsa, Poss; tñ

etiam minor distinguī, q̄z aut intelligit̄ in actu exercito, aut in actu signato. Primo mō est falsa vt patuit. Secōdo mō put̄ ē sensus q̄ soluere q̄ttam decime designat tanq̄ q̄dam p̄testatio q̄ soluens recognoscit deum p̄sumatorem, sic p̄cedit, sed tñc maior est falsa in tali sensu. Nam q̄uis formale recognoscere deum p̄sumatorem sit iuris naturalis q̄ ius naturale dicitur q̄ hō debeat sic recognoscere deum, nō tñ oportet q̄ signū extrinsecū qd̄ ad placitū instituit ad designandū illum interiorem actū sit iuris naturalis, q̄z nec ius naturale dicitur q̄ hō debeat illum interiorem actū p̄dere aliq̄ exteriori p̄testatione, quia deo eq̄ notus ē act⁹ interior se solo: sicut cum p̄testatōe exteriori, q̄uis lex positiua dei vel ecclesie velit q̄ etiam ille exterior actus debeat exhiberi, eo q̄ homo in suis actionibus multaz iuratur sensibilibz, ob quā causam etiaz medicinalia vasa aniaz nostraz, s. sacramenta sunt instituta in rebus sensibilibus put tractat magister in q̄rto, dist. j. et doctores circa ip̄m. Non sic. Recta ratio naturalis dicitur quotam decime fructus solvendaz ministris eius, igit̄ solutio q̄tte est iuris naturalis, et sic de p̄cepto morali. Antecedens p̄bat, quia recta rō dicitur q̄ aliquid debet homo de bonis suis dare ministris dei ad sustentationē: vt p̄cessum est. Et ratō si debeat inniti p̄ncipiis naturalis prudētie tanq̄ aurige dirigentis distributū iusticiam: poterit bene inuenire et cōcludere q̄ de bonis suis debeat homo sibi et familie sue retinere octo partes, et nonam p̄tem sibi retinere p̄ semēte q̄ terra iterum seminet, et tunc nihil superest nisi decia pars. Et cum iudicet q̄ aliquid sit dandū ministro dei: sequit̄ q̄ iudicat q̄ decia p̄s sit ei danda. Assumptū de nona p̄te patet, sed de octo p̄tibus p̄batur. Nam olim homo viuebat vsqz ad quartam generationem inclusiue, et sic debebat sua bona distribuere in quatuor generatōes, quatuor autē generatōes p̄tinent ad minus octo personas, igit̄ ad minus debebat octo p̄tes suorum bonoz sibi reservare et familie sue. Dicendū q̄ argumentū deficit sextupliciter. Primo, q̄ si p̄cluderet: eque p̄baret q̄ ministro dei non deberet aliquādo nisi vicesima vel tricesima pars. Nam sicut assu-

mit q̄ homo debeat octo partes p se z familia sua retinere eo q̄ p quatuor generationibus q̄ continent ad minus octo psonas debeat retinere, tunc sicut in quatuor generationibus sunt ad minus octo persone: sic q̄n essent in eis, xvij, psonae deberent eis xvij, ptes, z decimanona p semete, z vice versa ministro dei. Nā si homo debet partes frugū seruare p filiis vsq; ad q̄rtaz generationē: tunc q̄ ratione sacerdoti qui est vna singularis psona debet vnam partem frugū seruare: debet eadē ratione cuilibet filioz tantū dē seruare, qz nō minus debet filiis suis q̄ sacerdoti quo ad alimoniam.

Secundo deficit qz cum parētes secundae generationis teneant suis filiis et terciis suis z sic q̄rte suis videt q̄ ex quo sufficiūt nō teneat parens oīm illaz generationuz eis ptes seruare. Tercio, qz si cōcluderet eque pbaret q̄ tñ deberet quatuor ptes seruare p se z familia, q̄a tunc viuebāt hoīes ad q̄rtam generationē, z sic p quatuor generationibus quatuor ptes fuissent seruande. Et si dīcis licet essent quatuor generationes tñ ad min⁹ octo psonae. Contra hoc est prima improbatio illius argumēti. Quarto quia dato q̄ haberet apparentiā de hoīb; olim viuentib; tñ nunc nō haberet locuz, quia nūc cessat illa ratio, cum hō raro viuat vsq; ad quartā generationē inclusiue. Et si arguas, Si olim hoc dictauit tūc fuit iuris naturalis, igit̄ hodie est iuris naturalis, qz ius naturale est imutabile, Patet solutio ex dictis in solutione terciū argumēti. Nā nō dictasset tūc nisi stantib; reb; vt tunc, nūc aut̄ cum res sint mutatae nō iudicat idē nec tñ mutatum est ius. Preterea si tunc dictasset ius naturale illaz quottam: hoc accidisset illi q̄te qz nō dictasset eam nisi ppter talem rez dispositōem. Sic etiā hodie posset illa q̄tta fieri iuris naturalis ex circūstantia accedente, vt si minister de minori q̄tta sustentari non posset, sed hoc mō loq̄ndo nō plus illa q̄tta est iuris naturalis q̄ vicesima vel tricesima, vel q̄nq; pars. Quinto quia si pcluderet talis via pcedendi in argumento tunc eque pbaretur q̄ terciā pars esset dāda ministro. Nā sc̄tis Joachīm et anna recta rōne pcesserunt in diuisione bonoz suoz z tñ legī q̄ ea diuiserunt in tres ptes, vnā sibi z fami-

lie sue, aliā paupib; z terciā templo z seruitorib; eius impendebant. Sexto, quia si pcluderet etiā pbaret q̄ nō nisi vndecima ps eis deberet, qz etiā recta rō dictat q̄ ppter p̄dictas nouem ptes est aliqua pars seruanda paupib; vnde etiā in veteri lege erat decreta vna decima p pauperib; z sic solū vndecima ps cederet ministris dei. Ad formā igit̄ argumēti neget illud cū dicit, si rō debeat inniti zc, qz ratio innitēdo p̄ncipijs prudentie nō dictat nisi q̄ debes at sibi z suis quos alere tenet dare alimoniam, z sibi ministro dei q̄ntum sufficit z requiritur, z reliquū paupib; nō determinādo in quāta pte fiat illa p̄uisio. Decimo, Ius naturale dictat q̄ hō debet recognoscere deū tanq̄ eum q̄ ordinauit hoīem assumēdū ad decimū ordinē btōz, sed soluere q̄tam decime deo z eius ministro est deum recognoscere illo mō, igit̄ ius naturale dictat q̄ hō debet q̄ttaz decime soluere deo et ei⁹ ministro, z sic illa solutio est de p̄cepto moralī. Maior nota, qz illō ius dictat q̄ homo debet esse gratus de b̄nificijs sibi pparatis a deo, gratitudo aut̄ p̄supponit recognitionē eoz, igit̄. Minor pbat, qz eo spō q̄ hō soluit decimā ptem designat se recognoscere deū ordinasse se assumēdū ad decimū ordinē btōz, q̄ etiam designat per decimā dragmā. Dicendū eodem mō p̄portionabiliter sicut dictū est ad octauū. Preterea etiā maior habet dubiū. Nā tale recognoscere nō est possibile ex naturalibus, qz stando in lumie naturali non cognoscit hō quot sint ordines btōz, nec cognoscit se assumēdū ad talem b̄itudinē sup̄naturale, neq; ad illum vel aliū ordinē. De illis em̄ solū habet noticiā sup̄naturalem p reuelatiōez scripture sacre. Et ad p̄batōnē maioris pcedit de b̄nificijs sibi notis et q̄ noscere pōt, Itē pcedit de gratitudine in genere: nō aut̄ de ea in specie nisi p quanto illa b̄nificia ī specie sint aut debeat esse nota, sicut ius naturale dictat q̄ debeam obedire deo, sed nō dictat q̄ sibi debeam obedire in suscipiēdo baptis̄mū: nisi supposito p̄cepto positiuo dei q̄ pcepit eius susceptionē. Nec illo p̄cepto dei emanato poterit p̄sequēter iferri q̄ baptis̄mi suscepcio dicet̄ a iure naturali. Non em̄ valet argumentum Ius naturale dictat obe-

Prima pars

dicendum preceptis dei, sed preceptum suscipiendi baptismum est preceptum dei, igitur ius naturale dicitur baptismum suscipiendi, sic enim omnia precepta parentum et platonum essent iuris naturalis et divini, quia ius naturale et divinum mandatur obedire eis, unde sicut si maior est vltis et minor particularis: conclusio non sequitur nisi particularis, quia conclusio sequitur debiliorem partem premissarum. Et si vna premissarum est de necessario altera de contingenti: non oportet conclusionem esse necessariam. Sic si vna premissarum dicitur a iure naturali et altera a iure positivo dei vel hominis: non oportet conclusionem dictari nisi a iure positivo, sic est in proposito. Eodem modo posset solui illud quod argueretur sic, Deum recognoscere ut vltimum ac generale dominum omnium est de iure naturali et per consequens morali, modo soluere quantum decime est deum sic recognoscere, igitur soluere quantum decime est de iure naturali et per consequens morali, maior nota, Minor probatur, quia deus decimam sibi reservavit in signum vltimum ac generalis dominum, ut in c. tua, ij, et i. cum aliquibus, extra de decimis, et sic soluendo eas homo recognoscit eum ut vltimum dominum, vel saltem prestat et significat se recognoscere deum, Patet enim solutio sufficienter ex dictis, Ex illis etiam patet solutio alterius argumenti quod sic arguebatur, Detinere quantum in casu quo debet: etiam si debeat de iure positivo est contra legem divinam etiam morale, igitur eam soluere est secundum legem morale divinam, Consequentia nota, Antecedens probatur, quia furari est contra legem divinam morale, modo detinere quantum in tali casu est furari, Maior nota, Minor probatur, quia est rem alienam inuadere ut dicit Hieronimus, xvj, q. j, c. decime, Unde decime seu fructus decimales etiam antequam sepentur a ceteris dicuntur esse de dominio ecclesie, igitur, Dicendum enim quod ex maiori de lege nature vel divina morali recte, ut prius, Preterea posset etiam dici quod detinens quantum tam facit contra legem divinam morale, et etiam contra legem mere positivam diverso respectu, Pro quantum enim non soluit quantum preceptum ab ecclesia facit contra legem positivam, pro quantum pro facit contra legem illam Christi Luca x, Qui vos spernit me spernit, Et illud, obedite prepositis vestris, Et iterum, Honora parentes, tunc facit contra legem divinam que precepit legem positivam servari, sed per hoc non habetur

quod lex de quotta sit divina, Quis lex mandans generaliter legem positivam servari sit divina, sicut voluntas imperatoris facientis hanc rem esse meam est positiva, et quod mihi eam aufert facit contra positivam legem et voluntatem imperatoris, et tamen cum hoc alio respectu facit contra legem divinam que vult quod rem que etiam per solam positivam legem est mea non debeat aliquis mihi auferre, Unde arguitur ex autoritate doctoris irrefragabilis scilicet Alexandri de ales in iiij. pte summe, q. ij, membro primo: dicens, quod ius naturale dicitur secundum quod quod talis pars sit data, si igitur secundum quid, igitur aliquo modo dicitur illam quantum, igitur illa quotta est aliquo modo iuris naturalis, non igitur est simpliciter negandum quod non sit iuris naturalis, et per consequens non erit simpliciter negandum quod quotta sit de precepto morali,

Dicendum quod argumentum deficit quadrupliciter, Primo, quia ius naturale secundum quid seu aliquo modo dictare illam quantum potest intelligi dupliciter, Uno modo quod eam dicet obligative scilicet quod homo teneatur ad illam quottam, et sic negatur, nec illo modo est intelligendus predictus doctor, Alio modo quod eam dicet ut congruam ex certis causis vel misterijs, et sic intellexit ille doctor, ut patebit, Modo ex illo sic intellecto non poterit inferri quod ergo preceptum de decimis sit quo ad quottam de iure naturali: cum ius naturale illam quottam non preceptive dicet sed eam solum ut congruam ostendat, multa enim congrua nec tamen sunt precepta, Secundo quia etiam predictus doctor non vult quod ius naturale se solo et sine adiumento alio dicet illam congruitatem illius quotte, Nam vult quod in dictando eas iuvatur triplici auxilio, scilicet consideratione artis arithmetice et indagine rationis et etiam inspiratione vel revelatione divina, Nec autem tria adiumenta tacta sunt in argumentis scilicet primum in octavo, secundum in nono, et tertium in decimo, Modo in illis argumentis patuit quod etiam ius naturale illis innitendo que in illis argumentis tacta sunt non potest concludere dictando preceptive illam quottam put argumenta fuerunt soluta, Et quis ius naturale illis adiumentis dicit eam congruam ex certo respectu, tamen eque posset idem ius naturale ex alio respe-

etiam etiam eisdem adiumentis dictare aliam partem
 reputa sicut in octava ratione argutum fuit quod
 propter perfectionem denarii ius naturale dicta-
 ret decimam quante solvenda ad designandum
 quod subditur recognoscat deum perfectionem et con-
 summationem omnium bonorum, ita etiam argui pos-
 set quod ius naturale diceret danda esse cente-
 simam parte, eo quod etiam centenarius perfectionem si-
 gnificat in scriptura putat tamen beda in omni-
 bus supra illo. *Non quidam nobis recte.* Et Gregori-
 us in omelia de centesima oue perditam. Et sic
 homo in soluendo centesimam equam recognosceret
 deum summatorum bonorum bonis: sicut soluendo
 decimam parte. Sicut certo respectu equam posset
 ius naturale adiutum indagare rationis infer-
 re quod homo deberet vicissim dare, sed retinendo
 sibi et familie, xviii. partes, ut dictum fuit in so-
 lutione noni argumenti sicut quod decimam da-
 re deberet. Sicut certo respectu posset ius
 naturale adiutum inspiratione divina vel reve-
 latione dictare quod centesima pars esset congrua, pu-
 ta quod homo designat per centesimam ouem depen-
 ditam et inuentam, et angeli per nonagintanovem
 oues putat exponit Gregorius in predicta ome-
 lia. Et ideo sicut ius naturale adiutum inspi-
 ratione vel revelatione divina dicitur decimam
 danda eo quod homo ad decimam ordinem bonorum est
 assumendus, sic idem ius inspiratione vel reve-
 latione divina adiutum alio respectu hito di-
 ctaret quod congrueret quod homo centesimam daret eo
 quod homo est centesima ouis depedita et inuenta
 et angeli sunt nonagintanove oues, quare se-
 quitur quod sicut per ius naturale predictum adiumen-
 tis possunt haberi rationes congruentie per quantam de-
 cime, sic ex eisdem adiumentis possent inueniri
 rationes congruentie per aliam quantam, et tamen nec ille
 nec ille sufficerent ad concludendam preceptum
 illam fore danda, sed solum quod ille quantam essent con-
 gruentes. Et si etiam concluderetur sic eam esse
 danda non tamen hoc faceret ius naturale in
 suo lumine sistendo sed aliunde adiutum, illud autem
 tamen aliud adiutorium faceret quod non sequeretur di-
 ctatum esse iuris naturalis. Dicendum ut in fi-
 ne precedentis argumenti patuit in simili de con-
 clusione periculi ubi altera premissa est uni-
 versalis. Tercio deficit: cum infert, si ius
 naturale aliquo modo dicitur illam quantam, igitur non
 simpliciter negandum est eam esse iuris natura-
 lis. Nam simpliciter equocat, uno modo, i. uniuer-
 saliter, et sic procedit consequentia et primo, si autem
 capit simpliciter, sine addito negat consequentia

sicut si ethiops est aliquo modo, scilicet in dentes
 albus, non sequitur, igitur non est negandum sine
 addito eum esse album. Immo sine addito potest con-
 cedi quod non sit albus. Sic in proposito hec sim-
 pliciter, i. nihil addendo est vera Ius na-
 turale non dicitur quanta decime danda, quoniam
 ius illa non esset vera sed Ius naturale nul-
 lo modo, scilicet cum alio iure accederet dicitur eam
 esse danda, quod accederet iure positum cui
 subsunt fideles: ius naturale dicitur eam non
 sua vi precise sed ex vi iuris positum adiun-
 ctis ipsum et quam vim supponit ius naturale
 Quarto deficit, quod non sequitur Ius natu-
 rale dicitur eam quoniam adiunxit alio ut puta iu-
 re precipiente eam danda, igitur illa quantam est aliquo
 modo de precepto iuris naturalis, et per primo ali-
 quo modo de morali precepto, quod tunc omnia que pa-
 rentes et plati precipiunt essent aliquo modo de pre-
 cepto morali, cuius oppositum patuit in solu-
 tione decimi argumenti, sicut non oportet di-
 cere quod conclusio illius syllogismi sit aliquo modo
 universalis vel necessaria cuius altera premissa
 scilicet est universalis vel necessaria. Duode-
 cimo arguitur. De iure naturali et per consequens
 de morali precepto est quod tributa egentium ani-
 marum tribuantur eis, modo decime sunt tribu-
 ta egentium animarum, ut, xv. q. i. c. decime, igitur
 Dicendum procedendo maiorem. Minor est di-
 stinguenda, quod decime que ad hoc quod aliquod da-
 tur sunt tributa egentium animarum, scilicet ad tantum
 quanto indigent, et illud est de iure naturali
 et morali. Quo modo ad determinatam quantam
 que non indigent regulariter, scilicet ad decimam
 parte non sunt tributa egentium animarum, quod re-
 spectu illius non sunt egentes regulariter, si
 tamen indigeant illa in certo casu etiam illa quantam
 erit eis iure naturali in tali casu debita, sed
 tunc hoc non plus est de illa quantam quam de alia
 quantam, quod aliquando etiam indigent octava parte ali-
 quam solum vicissimam, unde si concluderetur equam proba-
 ret quod quantam vel tertia pars fructuum esset solu-
 da de iure naturali. Preterea hoc argu-
 mentum non procedit de decimis precise que prece-
 pte sunt dari clericis, sed equam de decimis danda
 pauperibus. Et sic equam probaret quod quantam de-
 cime debita pauperibus iure naturali et mo-
 rali, et ideo sicut tuipe haberes ibi solvere
 sic hic de clericis solue. Nec valet si dicas
 clerici sunt consequenter procuratores pauperum
 quod etiam immediate debent pauperibus sua tribu-
 ta ita quod sine clericis medianis inter eos

Primapars

et dutores: sunt sustentandi paupes. De-
 cimotercio arguit p sequentia vigintiduo ar-
 gumēta que includunt oia in hoc tredecim-
 o argumēto cū quo habet vnum caput.
 Et hoc sic. Solutio q̄tte decimarū est de
 iure diuino veteri hodie obligāte. igit̄ est de
 pcepto morali veteris legis. Et sic tertia
 conclusio est falsa. et etiā secūda p̄ secūde cō-
 clusionis. Cōsequētia est nota. q̄ nullū p̄-
 ceptū de veteri lege nos hodie obligat: sal-
 tem in p̄tute hui⁹ legis: nisi sit morale p̄ce-
 ptum. Ans pbat. q̄ tam sumi pōtiffices q̄
 sancti doctores in locis illis vbi dicūt de-
 cimas esse de iure diuino ex hoc cōsequē-
 ter inferūt nos teneri ad decimas tanq̄ d̄
 iure diuino debitas. Nō talis eorū proces-
 sus nullā haberet apparentiam si nō essent
 decime de iure diuino hodie obligāte. Nā
 nō sequit̄. hoc cauet̄ iure diuino veteri. igit̄
 tur nos obligamur ad ipsas. imo illa p̄na
 esset heretialis nisi addat̄ in aſſecedēte vel
 subintelligat̄ diuino veteri adhuc obligāte
 v̄l vim habēte. nō habet aut̄ vim nisi quo
 ad moralia. Assumptū aut̄ patet adducen-
 do. xxiij. passus in q̄b⁹ hoc patet. Prim⁹
 Nā. xij. q. i. 9. De his itaq̄ sit talis p̄sequē-
 tia. Decime p̄stitute sunt p̄ moysen vt p̄sol-
 uerent a p̄lo filiis leui p̄ misterio in q̄ de-
 seruiebāt ei in tabernaculo. et non accipie-
 bant filij leui decimas nisi ab eis p̄ q̄bus
 offerebāt p̄ces et sacrificia. q̄ nobis q̄ serui-
 mus d̄no in tabernaculo: offerēdo p̄ illis p̄-
 ces et sacrificia etiā debebūt hoīes p̄solue-
 re decimas et p̄mitias. Hec aut̄ p̄na nō va-
 leret nisi supponēdo q̄ p̄ceptū decimarū in
 lege Moysi decretū etiā se exēderet ad
 hoīes noue legis. Secūdo. ibidē etiā sit
 talis p̄na. scz. Nō satisfecisset p̄plus si de-
 disset decimas leuitis extraneis: neglectis
 leuitis q̄ secū morabant̄. igit̄ etiā nūc nō
 satisfaceret q̄s soluēdo decimas alijs q̄ mi-
 nistris sue ecclie. Hec p̄na etiā nō valeret
 nisi supponat̄ q̄ dispositio veteris legis sup
 decimis etiā nos liget. Tercio. In c. De
 cimas. xvj. q. i. papa pascal volēs ostende-
 re q̄ nō possint aliq̄ p̄sone etiā ecclesiasti-
 ce exigere decimas a monachis vel cleri-
 cis cōiter viuētib⁹ de laboribus seu nutri-
 mētis. p̄p̄is: allegat ad hoc q̄ lex diuina q̄
 p̄cepit decimas dādas decreuit q̄ p̄li de-
 berent eas soluere sacerdotib⁹ et leuitis. et
 sic vult arguere a p̄trario sensu. q̄ lex di-

uina decreuit q̄ p̄plus deberet soluere ip-
 sis ministris dei: innuit q̄ ipi ministri dei non
 tenebant ad dādū eas alijs. et ex hoc vult
 inferre q̄ nūc etiā nō teneant cleri cōl-
 ter viuētes et monachi dare decimas. nō il-
 la p̄na nō valeret nisi p̄tēderet papa q̄ de-
 cime q̄ hodie sunt debite: sine p̄tute legis
 veteris etiā hodie obligātis nos debite.

Quarto In c. in sacris. xvj. q. i. vult papa
 Anastasius ostēdere q̄ illicitū sit dare de-
 cimas alijs ecclēsijs q̄ baptisimali ecclēsie
 in q̄ p̄cipiunt sacramēta et p̄dicatio. et hoc
 sic. q̄ hoc est p̄trariū diuine legi et sacris ca-
 nonibus. igit̄ est illicitū. Ex hoc arguit sic
 quia nō sequit̄ hoc est p̄trariū diuine legi.
 igit̄ est illicitū. nisi ans intelligat̄ de diuina
 lege obligāte et nō sublata. igit̄ur lex diuina
 vetus q̄ ad dispositiōem decimarū hodie est
 obligatoria. Quinto sic. q̄ in c. Reuerē-
 mini. xvj. q. i. ostenditur q̄ graue p̄cātū sit
 apud deū nō soluere decimas. et allegat̄ ad
 hoc auctoritas veteris legis in q̄ d̄ns dicit
 se affligi q̄ nō soluuntur decime et p̄mitie
 Malachie. iij. Dicit̄ etiā ibidē q̄ p̄pter nō
 solutionē eorū hoīes incurrunt penuriam
 terrenascētū. et mandādo eis q̄ inferant
 oēm decimā in horrea sua dicit q̄ econtra
 p̄solutionē earundē abūdantiā obtinent.
 Nō ad ostendendū q̄ nūc sit graue pec-
 catū nō soluere decimas: non sufficeret alle-
 gare q̄ p̄ceptū fuit in veteri lege eas solu-
 re. nisi etiā auctoritas illa p̄ nunc nos obli-
 garet in q̄ p̄cepit d̄ns decimas inferēdas in
 horreū suū. Sexto Ibidē Hieronim⁹ p̄
 textu p̄dicte auctoritatis veteris testamēti
 dicit q̄ etiā nos penuriā aliq̄ patimur ex
 illa cā q̄ decimas nō soluimus. igit̄ innuit
 q̄ etiā nos ad decimas sum⁹ obligati pre-
 textu p̄dicte auctoritatis q̄ est vt. testamēti.

Septimo sic. In c. decime. eadē cā et q̄
 stione dicit Aug⁹. q̄ deus noster q̄ digna-
 tus est totū dare: decimā a nobis dignat⁹
 est recipe nō sibi sed nobis p̄futuram. et si
 tardius dare p̄cātū est: q̄nto magis pecca-
 tū est nō dedisse. de militiā. de negocio. de
 artificio redde decimas. hec ille. q̄ sū cōpa-
 rādo: ex q̄ de nobis et nostris t̄pib⁹ loquit̄.
 et dicit q̄ de⁹ dignat⁹ est a nobis decimas re-
 cipe: p̄tendit q̄ p̄pter diuinū p̄ceptū q̄ de⁹
 sibi seruauit decimā teneamur ad decimas.
 Octauo sic. In c. qm̄. eadē cā et q̄ de
 dicit Hieronim⁹ q̄ decime male detentē a

laycis: sunt diuini iuris. igitur innuit quod ex iure diuino debent clericis et male detinentur a laicis. *Hono.* In c. Admonem. eadem ca. q. ij. Urbanus papa dicit. Admonem. et precipim. ut decimas omnino dare non negligant quod ipse deus dare constituit. etiam sic vult arguere. De. constituit dandas esse decimas. igitur debetis eas dare. modo non valeret pena nisi antequam loqueretur de constitutione hodie obligate et non sublata. Decimo In c. Decimas eadem ca. q. viij. beatus Gregorius dicit. Oportet congruenti nos decimas et primitias quod iure sacerdotum sancimus ab omni populo accipere quod fideles domino precipiente offerunt. iuxta illud vaticinium Malachie prophete. Inferte omnem decimam in horreum meum. Hec ille. Et qui arguit quod loquens de nobis et nostris temporibus vult quod ideo fideles hodie debent offerre decimas: quod dominus precepit in veteri lege dicens. Inferte. igitur innuit illud preceptum hodie esse obligatorium. Undecimo In c. puenit. ea. ca. q. viij. beatus Gregorius. preceptum quod precipit quod dari debeant decime sacerdotibus vocat diuinum preceptum: decernendo quod et transgressores qui eas offerunt laicis aut alijs personis quod sacerdotibus quod debent: debet huius inter maximos hereticos. Hec ille. modo preceptum non obligans nullus est transgressor nec dignus est ob hoc inter hereticos haberi. igitur vult quod predictum preceptum dei hodie obligat. Duodecimo. In c. oes. ea. ca. q. viij. cilius Rotho magister disponendo quod sit procedendum contra non solucentes decimas premitit in forma textus veteris legis precipientis decimarum solutionem et ex hoc consequenter procedit contra nolentes soluere. Et hoc igitur ordine pretendit quod ille textus veteris legis hodie obligat nos: tanquam illos contra quod merito potest procedi. Tredecimo. In c. decimas. eadem ca. q. viij. dicit cilius Moguntinus. Decimas deo et sacerdotibus dei dadas Abraha facit Jacob promissis insinuat et oes sancti sacerdotes commemorant. Hec ibi. modo loquitur per tempus nostrum et vult quod tenemur ad eas dadas ex diuina institutione et spiritu sancti insinuatione. et pena. quod non oportet nos obligari ad aliquid quod abraham fecit vel iacob promissit: nisi per quod abraham faciendo et iacob promittendo illud egerit vel promissum inspirat id facere vel promittere nobis in exemplum filia facienda. Item si oes sacerdotes sancti illud commemorant. igitur moyses illud commemorauit. quod per. ait. Moyses et aaron in sacer-

dotibus eius. si nos ideo tenemur ad eas quod oes sacerdotes commemorant. igitur prout legem mosaice ad eas tenemur. Decimo quarto. In c. Maiores. ea. ca. q. viij. dicit Augustinus. Maiores nostri idem copijs omnibus abundabant: quod decimas dabant et cesari censum reddebant. modo quod discessit deuotio dei: accessit indictio fisci. nolumus cum deo partiri decimas: modo tollit totum. hoc tollit fisci quod non accipit Christus. Hec ille. Et sic vult quod quod maiores suabant legem veterem precipientem decimas solutionem abundabant. nos autem quod illam non seruamus incurrimus multa mala. modo nemo incurrit malum pro eo quod non seruat legem diuinam non obligantes apostoli. igitur vult quod illa lex diuina hodie liget. Decimo quinto. In c. quadragesima. de. p. se. di. v. Gregorius arguit. Iubemur a deo omnibus bonorum nostrorum decimas dare. et ieiunare. et diebus est deo decimas dare. igitur iubemur a deo. et diebus ieiunare. Hec et argumentatio non valeret nisi preceptum de decimis dandis ligaret etiam hodie in nouo testamento inquit a deo latum. sic et perba Gregorius metapredicant: cum in presenti ait Iubemur. Decimo sexto. In c. nouum. extra de decimis papa volens ostendere quod hodie clerici non teneantur decimas dare decimas: allegat ad hoc quod lex diuina non mandauerit hoc utpote quod leuita non tenebant alij leuitae eas soluere. modo illa allegatio et pena non habet apparentiam nisi lex diuina quod ad preceptum disponens de decimis etiam se usque ad nos extenderet. aliter enim non sequeretur. in. v. le. non fuit sed debuit. igitur nec nos nunc obligamur ad illud. Decimo septimo. In c. parrochianos. extra eod. dicit Alex. tercius. Cum decime non ab homine sed ab ipso domino sint institutae: quod debuit exigi presentibus. hec ille igitur cum loquitur per tempus nostrum: sequitur quod vult quod homines sint homines ad eas obligati ex precepto non positum humano sed diuino. et sic illud diuinum hodie obligat. Decimo octauo. In c. tua. j. extra eo. dicit Innocentius tercius. quod ipsa concessio neminem potest a solutione decimarum erimere quod diuina constitutio debent. hec ille. igitur diuina constitutio soluendi decimas hodie obligat. Decimo nono. In c. tua. ij. dicit quod valde iniquum esset quod decime quod de in signum vltis dominij sibi reddi precepit cum diminutione quod danda. sed defalcando ex eis semine et super culture solui possent. et loquitur ibi de decimis nisi temporis ut patet expressum se in textu. cum igitur dicat de illis quod de eas sibi reddi precepit igitur etiam hodie decime sunt de precepto diuino et hodie obligate. Vigesimo In eo.

Prima pars

e. ma. ii. dicit q. laici sunt cogendi ad ex-
bendas decimas clericis q. deus eas p.
suo cultu pcessit. et loquitur de concessione in
veteri testamento facta. et ibidem etiam dicit q.
p. textu nequitie clericorum nequeunt laici eas
erogare alijs q. illis q. ex mandato diuino
debent. q. p. supponit eas ex diuino mandato
hodie deberi clericis. It. etiam sequit. q. ho-
dierne decime sunt ille q. de. in veteri le-
ge pcessit. sed ille fuerunt pcepte a deo. igit.
hodie etiam sunt pcepte a deo. **Vicesi-**
mo pmo. In ca. In aliq. eo. tit. dicit.
Innocentius in p.ilio generali q. ille decie
necessario sunt soluende q. debent ex lege di-
uina v. loci p. s. u. d. i. e. approbata. ergo ad
aliq. decimas hodie tenemur ex lege di-
uina. et sic pceptu legis diuine de decimis
est hodie obligatoriu. **Vicesimo secundo**
In c. cu. no. sit. extra eodem d. q. ex q. d. n. s.
de. in signu vniuersalis dominij q. si q. d. a.
titulo speciali sibi decimas reseruauit. Ideo
in p.rogatiua generalis dominij debeat so-
lutio decimar. pcedere exacti. o. e. m. tributo-
ru. et censu. q. d. n. i. p. t. i. c. a. r. e. s. et p. a. l. e. s. e. x.
i. g. u. n. t. **Quodo** si vet. lex p. qua d. n. s. p. c. i. p. i. e.
do solutione decimar. sibi decimas reseruauit
ut dandas suis m. i. l. i. t. r. i. s. hodie no. obliga-
ret nos: no. oporteret q. ergo in illi. domi-
nij generalis p.rogatiua deberet solutio de-
cimaz. pcedere exacti. o. e. m. tributoz. q. ex q.
lex vetus esset mortua no. obligas ampli.
etiam d. n. s. illo signo sui vniuersal. dominij
renu. ci. a. s. s. e. t. ideo in p.rogatiua ei. q. d. no. est
no. oporteret hac solutione illi. exacti. o. e. m. tributoz.
pcedere. **Insup** p.ter hec o. s. a. **Alexander** d.
Ales vbi supra. l. q. l. dicit. q. ecclia p. c. i. p. i. t.
decimas sicut cesum d. n. i. general. autorita-
re diuina. **Hec ille.** Et sic etiam fin. cu. sunt de
bite iure diuino hodie obligate.

De predictor. solu

tione p. mittende sunt q. n. q. suppositi. o. e. s. **Pr-**
ima q. si aliq. pceptum iudiciale veter. le-
gis de nouo assumat. et hoc ab ecclia p. a.
p. a. v. l. impatore. t. i. c. ex q. illud fuit aliq. di-
uini pceptu. sepe no. incongrue ptingit q.
illud (licet amplius non obliget p. t. e. i. l. l. i.
legis diuine) adhuc dicat diuinu pceptum
Et hoc ex triplici rati. o. e. p. t. i. n. g. i. t. **Prima** q.
ex q. aliq. fuit diuinu pceptu t. i. c. hoc voca-
bulu s. e. z. diuinu pceptu semp est natu. s. i. b. i.

c. o. u. e. n. i. r. e. e. o. q. p. p. o. d. e. p. t. e. r. i. t. o. v. e. r. a. s. p. e. v. e.
ra. **Secunda.** q. res sepe obtinet nom. e. ab
e. u. e. n. t. u. p. t. e. r. i. t. o. q. u. e. a. d. m. o. d. u. **Symon** phari-
seus in historia de cena p. x. p. m. ap. d. cu. ha-
bita d. z. leprosus. **Matth.** xxvj. et t. n. p. t. u. n. c.
no. erat leprosus: sed q. p. r. i. f. u. e. r. a. t. t. a. l. i. s. o. b.
t. i. n. u. i. t. h. o. c. n. o. m. e. **Et** id. e. p. o. t. v. i. d. e. r. i. i. n. l. e. g. i. s.
b. u. s. h. u. a. n. i. s. q. a. l. i. q. l. e. x. n. o. s. h. o. d. i. e. o. b. l. i. g. a. s.
d. i. c. i. t. i. l. l. i. v. e. l. a. l. t. e. r. i. l. e. g. i. s. l. a. t. o. r. i. s. p. u. t. a. s. o. l. o.
n. i. s. et t. n. n. o. l. i. g. a. t. n. o. s. v. i. r. t. u. t. e. i. l. l. i. l. e. g. i. s. l. a. t. o. r. i. s.
s. e. d. q. p. n. o. s. t. r. u. s. u. p. i. o. r. e. s. f. u. i. t. a. s. s. u. m. p. t. a.
Tercia r. o. q. q. l. i. b. e. t. l. e. g. i. s. l. a. t. o. r. o. p. t. a. t. s. u. a. l. e.
g. e. q. u. a. i. n. s. t. i. t. u. i. t. v. i. d. e. r. i. r. o. n. a. b. i. l. e. et d. i. g. n. a. o. b.
s. e. r. u. a. r. i. **N. o.** l. e. x. a. b. h. o. i. e. i. n. s. t. i. t. u. t. a. a. c. c. i. p. i. t.
m. a. g. n. a. r. o. n. a. b. i. l. i. t. a. t. e. et d. i. g. n. i. t. a. t. e. ex h. o. c. q.
d. e. u. s. o. l. i. e. a. i. n. s. t. i. t. u. e. r. a. t. n. i. s. i. d. e. p. o. s. t. e. i. u. s. i. n.
s. t. i. t. u. t. i. o. n. e. et d. e. o. b. l. i. g. a. t. i. o. n. e. p. s. e. v. e. l. p. a. l. i. o. s.
p. h. i. b. u. e. r. i. t. e. a. o. b. s. e. r. u. a. r. i. q. d. d. i. c. o. p. p. t. e. r. c. e. r. e.
m. o. n. i. a. l. e. s. l. e. g. e. s. q. s. i. n. s. t. i. t. u. i. t. et p. o. s. t. e. a. a. b. e. a.
r. u. o. b. s. e. r. u. a. n. t. i. a. n. o. s. d. e. o. b. l. i. g. a. u. i. t. p. h. i. b. e. n. s.
e. t. i. a. p. s. e. v. e. l. p. e. c. c. l. i. a. n. o. s. a. b. e. a. z. o. b. s. e. r. u. a.
t. i. a. s. e. c. d. e. i. u. d. i. c. i. a. l. i. b. u. q. z. o. b. s. e. r. u. a. t. i. a. r. e. l. i. q. u. e.
i. n. a. r. b. i. t. r. i. o. e. c. c. l. i. e. et u. p. i. o. r. u. n. o. s. t. r. o. z. **Alimi-**
n. i. igit. si ecclia. p. a. p. a. v. e. l. i. m. p. a. t. o. r. r. e. i. n. s. t. i. t. u. t.
e. n. d. o. a. l. i. q. d. p. c. e. p. t. u. i. u. d. i. c. i. a. l. e. v. e. t. e. r. i. s. l. e. g. i. s.
i. p. m. d. i. u. i. n. u. m. v. o. c. e. t. v. t. s. i. c. m. a. i. o. r. r. o. n. a. b. i. l. i.
t. a. s. a. p. p. a. r. e. a. t. a. d. o. b. l. i. g. a. n. d. u. h. o. i. e. s. a. d. i. p. s. u. m.
p. s. e. r. t. i. m. s. i. i. l. l. d. d. i. s. p. o. n. i. t. s. u. p. t. a. l. i. m. a. t. e. r. i. a. i. n.
q. i. l. l. i. q. d. d. e. n. o. u. o. i. m. p. o. n. i. t. d. e. b. e. t. e. e. n. o. m. i.
n. u. s. p. f. e. c. t. i. s. e. d. e. q. v. l. p. f. e. c. t. i. o. r. e. s. i. l. l. i. s. q. d. d. e.
u. s. i. l. l. d. i. p. o. s. u. e. r. a. t. **Sic** i. n. p. p. o. s. i. t. o. e. x. q. p. c. e.
p. t. u. d. e. q. t. t. a. d. e. c. i. m. a. z. d. a. d. a. f. u. i. t. a. l. i. q. u. a. d. o.
l. a. t. u. i. n. v. e. t. e. r. i. l. e. g. e. et p. a. d. u. e. n. t. u. et m. o. r. t. e. x. p. i.
f. u. i. t. f. a. c. t. u. n. o. o. b. l. i. g. a. t. o. r. i. u. m. et ecclia. p. o. s. t. e. a.
i. p. m. r. e. a. s. s. u. m. p. s. i. t. i. p. m. r. e. n. o. u. a. d. o. r. e. t. i. n. u. i. t. n. o.
m. e. v. t. n. o. n. u. n. q. d. i. c. a. t. e. s. s. e. d. i. u. i. n. u. p. c. e. p. t. u. z.
e. x. p. d. i. c. t. i. s. c. a. u. s. i. s. **Et** s. i. g. n. a. t. e. r. e. x. e. a. q. d. a. r. e.
a. l. i. q. n. t. a. p. t. e. i. n. s. u. s. t. e. r. a. t. i. o. n. e. m. i. s. t. r. o. z. e. s. t. a. c. t.
i. u. s. t. i. c. i. e. d. i. s. t. r. i. b. u. t. i. u. e. et v. e. t. e. r. e. s. f. u. e. r. u. n. t. o. b. l. i.
g. a. t. i. a. d. d. a. n. d. u. d. e. t. e. r. m. i. n. a. t. e. t. a. t. a. p. t. e. s. d. e. c. i.
m. a. et n. o. s. i. n. n. o. u. a. l. e. g. e. n. o. m. i. n. l. i. b. e. r. a. l. e. s.
a. d. m. i. s. t. r. o. s. n. o. u. e. l. e. g. i. s. q. s. u. n. t. n. o. b. i. l. i. o. r. e. s. m. i.
n. i. s. t. r. i. s. v. e. l. e. g. i. s. v. t. p. a. t. e. t. i. j. **Loz.** i. j. s. e. d. m. a. z.
g. i. s. p. f. e. c. t. i. d. e. b. e. m. e. s. s. e. i. u. x. t. a. i. l. l. d. n. i. s. i. a. b. u.
d. a. u. e. r. i. t. i. u. s. t. i. c. i. a. v. r. a. **Matth.** v. **Alim.** q.
i. l. l. d. d. e. n. u. o. p. o. t. u. i. t. n. o. b. i. s. i. p. o. n. i. e. t. q. d. i. c. a. t.
p. c. e. p. t. u. d. i. u. i. n. u. m. e. x. c. a. u. s. i. s. d. i. c. t. i. s. **Et** h. o. c. e. n. i. a. z.
p. p. h. e. r. a. u. i. t. **Esaias.** vj. c. l. o. q. u. s. d. e. e. c. c. l. i. a. n. o.
u. i. t. e. s. t. i. q. u. d. i. c. i. t. et a. d. h. u. c. i. e. a. d. d. e. c. i. m. a. t. i. o. v. t.
i. b. i. d. e. e. x. p. o. n. i. t. **Nicola.** d. e. l. y. r. a. **Secunda**
s. u. p. p. o. **Alig.** d. p. c. e. p. t. u. d. i. c. i. t. d. i. u. i. n. u. d. u. p. l. i. c.

Uno modo qz olim fuit a deo latū vt obligatoriu z etiā hodie virtute diuine institutionis obligat. z sic pcepta legis euāgelice dicunt diuina z moralia pcepta veteris legis saltē in ordine ad illos qbz est data veteris lex z ad qz quo ad moralia est extensa. Secundo qā a deo fuit olim latū et obligatoriu. sed nūc nō obligat pte illius legis sed tū pte legis positue hūane que eā assumpsit pformādo se diuine institutioni. et hoc modo iudicialia veteris legis a pncipe vel alio supiori renouata: dicunt diuina fm ea q dicta sunt in pma suppositōe immediate pcedente. Tercia suppositio et sequit ex secūda. Aliqd hodie esse debitu de iure diuino pōt intelligi duplr. scz aut pmo aut secūdo mō capiēdo pceptū iur diuini. nō em̄ tercio modo capiēdo pceptū iuris diuini pōt dici aliqd esse debitu de iure diuino. qz de iure nullo mō obligate sicut est illud in tercio modo: nihil est debitum. Unde illa q sunt debita ex iure diuino secūdo mō: nō sunt debita de iure diuino vt obligante sed tū vt alludente vel psonante. sed sunt debita tū de iure hūano vt obligate et de diuino tū vt alludente et pferente apparentiā rōnabilitat ipsi humane institutioni vel ratiocinatio illi. Hoc mō sepe sunt pstitue in canonibz aliq constitutiones humane. z hoc occasione iur diuini veteris. ita q papa vel ecclia fundauit suam pstitutionem in iure diuino: tacite pbādo eā rōnabile ex hoc q sile vel idē fuit statutū in veteri lege. z sic etiā tacite voluit eā esse aliq mō diuini iuris. Et de hoc possūt poni sex exēpla. Primū In c. sicut. de cōsecra. dist. j. statuit Felix papa q null⁹ debeat missam celebrare nisi in locis consecratis ab ep̄is. Et volēdo pbare q hoc sit merito seruandū allegat pceptū veteris legis: dicens. vnde scriptum est. Vnde ne offeras holocausta tua in om̄i loco quē videris. sed in oī loco quē elegerit dñs deus tuus. Et tū illud pceptū veteris legis amplius nō obligat. imo p qnto est affirmatiuū ei⁹ obseruātia esset mortifera. qz est vt sic ceremoniale. sed qz alludebat suo statuto z ostendebat simile posse statui in sacrificio noue legis: ideo ipm allegabat. Secūdū est In c. solennitates. eadē dist. vbi Gregori⁹ papa voluit q solēniter celebra-

ret festū dedicatōis ecclie oī anno. Ad qd obseruandū allegat: qz christus hoc obseruauit. Itē voluit q celebraret octo diebz. Ad qd allegat factū fidelū veteris legis. Et tū tam factū christi qz aliorū celebratiū dedicatōez tēpli fuit obseruātia pcepti veteris legis vel poti⁹ traditōis hūane ipsoz rū patrū ampli⁹ nos nō obligat et veteri lege nec ex veterū patrū autoritate. alioqn oporteret nos nostras dedicatōes eo ritu pagere sicut ipsi pegerūt: qd esset iudaizare. sed ideo allegat qā nobis exēplū fuit vt silia possent p nobis statui p tēplis noue legis. Tertiū. In c. Oīs christianus. dist. sponit q oīs xpian⁹ debet in missa deo aliquid offerre. Pro cui⁹ obseruātia allegat pceptū veteris legis. Nō apparebis in conspectu meo vacu⁹. qd tū (si de tpali munere intelligat sicut ibidē videt allegari ad illud. positiu) nō ampli⁹ pte diuine legis obligat. sed allegat ex eā dicta. Quartū. In c. Hoc ipm. xxxij. q. ij. dicit Isidor⁹ q patres nō suo arbitrio sed ex sentētia diuini iudicij sanxerunt illū canonē. s. q pctōr debeat penitere septē annis. z illis explet⁹ remeare in pstinū statū. z sic vult q ille canon sit qdā diuina pstitutio poti⁹ qz hūana. z tū hoc non est nisi p qnto patres occasionati fuerūt ad hoc statuendū pformiter ad exēplū marie sororis moisi q septē diebz leprā p pctō suo patiebat ex iussu dei. et exēplo David q ieiunū vni⁹ hebdomade in satisfactionē admissi sceler⁹ deo legi obtulisse. Nec qspiā sane mētis diceret illā pstitutio nē penitēdi septē annis esse de iure diuino ppe loqndo. cū raro vl nūqz hodie ecclia talē pniāz alicui iniūgat nec necessariā iudicet. sed poti⁹ illa pstitutio abrogata videt qz pnie hodie sunt arbitrarie. Quin⁹ tū. qz ecclia oliz statuerat q saltē ter i anno deberet qlibet fidel cōicare. vt in c. z si nō. de pse. dist. ij. Et verisile ē q hoc fecerit occasionata p sile pceptū ve. leg⁹ q picipiebatur q ter in anno deberet oē masculinū cōparere i hierlin. Sextū. qz in ecclia sit memoria defūctorū. xxx. diebz. z hoc ē occasio naliter sumptū exēplo fidelū ve. testamenti qui triginta diebus fleuerunt sup aarō. Aueri. xx. Et mltā innūera ceremonialia sunt instituta i noua lege tā in psecratōibz ecclesiarū z altarium qz etiā in alijs rebus

Prima pars

In quibus clare apparet quod occasionez talia instituendi accepit ecclesia ex ceremonialibus veteris legis. et tunc ceremonialia veteris legis non ligant imo nec illa ut talia licite possemus observare. Quarta suppositio. Aliquid esse de iure diuino potest sub alijs rebz etiam dupliciter intelligi. et quasi res dicitur in idem. Uno modo per tanto quod ius diuinum hodie sua virtute ad illud homines obliget. etiam circumscripita humana institutio. Alio modo quod licet ius diuinum hodie sua virtute non obliget ad illud sed tamen ius humanum. tamen ius diuinum ostendit et insinuat humano legislatori quid ipse statuere possit. ostendendo quod etiam ipse idem vel simile statuere possit subditis quod non minus perfecti debeant esse ad illud observandum quasi illi quibus deus olim tale quid iniunxit. Hoc secundo modo id quod iudicialia veteris legis renouata per nostros superiores precipiunt dicitur de iure diuino debiti. sic in proposito ex quo ecclesia potuit virtute legis diuine euangelice et naturalis iuris imponere subditis quod aliquid darent clericis. et quia ad tollendum litigia que oriri possent inter dantem et recipientem: puta quod dans non voluisset tantum dare quantum recipiens exigeret: oportuisset persequenter determinare quantitatem: tunc ecclesia accepit ex veteri lege occasionem de terminandi se ad decimam partem. eo quod illa quanta tibi etiam fuit seruata. Quinta suppositio. Constitutiones canonice triplici dicuntur diuine. Uno modo per quanto habent diuinum ius eis alludens et personam. et hoc vel nouum quod idem precipit et obligat. vel vetus quod illud olim precipit: licet nunc non obliget. Alio modo per quanto statuunt aliquid quod in tempore veteris legis fuit gestum vel factum: quod tamen factum ipsa humana lex accepit per occasionem statuendi illud per modum legis. licet illud tempore veteris legis non fuit preceptum aut institutum sed ex libertate arbitrii per aliquem factum. vel ex singulari et familiaris consilio spiritus sancti aut inspiratione aut singulari et personali precepto tamen ei impositum.

Tercio etiam si neutrum illorum eis subsuerit sed eo ipso quod ab ecclesia quod consilio sancti spiritus regitur vel a vicario dei sunt constituite dicuntur diuine. Unde merito ille qui primo modo sunt dicuntur diuine. nam tales sunt quasi quedam correlaria vel excerpta a diuina lege. prout loquitur papa in c. qualiter. de accusationibus: dicens. Ex autoritatibus veteris

et noui testamenti. precesserunt canonice sanctiones. Imo aliquo modo quilibet canonica constitutio equa et rationabilis lata ab habente potestatem potest aliquo modo dici diuina per quanto a potestate diuine homini concessa precedit. quod omnis potestas a deo est. Et per quanto dicit Augustinus. in de vera religione. In illis temporalibus legibus nihil iustum est atque legitimum quod non ab eterna sibi deriuauerint homines. Secundus modus patet exemplis. Primum exemplum est: ut si constitutio precipiens clericis dicere septem horas canonicas diceret diuina: non esset hoc intelligendum primo modo sed secundo modo per quanto esset constituta occasione eius quod David fecit de se in sacris litteris scripsit: dicens. Septies in die laudem dixi tibi. nec tamen illud fuit preceptum a deo clericis veteris testamenti. sed david illud fecit ex libertate arbitrii aut familiari consilio spiritus sancti. Aut si ex precepto aliquo illas dixit non erat nisi personale et singulare. Idem posset dici de constitutione quod precipiet eis surgere media nocte ad laudes diuinas et hoc occasione eiusdem psalmiste dicens. Media nocte surgebam ad confitendum tibi super iudicia iusticie. Secundum exemplum. Constitutio precipiens ieiunium quadragesimale est mere positum et tamen dicitur diuina. quod patet tripliciter. Primo. Nam leo papa in sermone quod de quadragesima ait. Magna diuine institutionis salubritate pulsatum est ut ad reparandam mentium puritatem quadraginta nobis dierum exercitatio moderaret et ieiunia casta decoqueret. Hec ille. Secundo quod circiter in decem locis beatus Ambrosius in sermonibus de quadragesima vocat preceptum ieiunium quadragesimale: preceptum diuinum. Nam in sermone de quadragesima qui incipit Ante dies: dicit sic. Ante dies aliquot de dicatōez sancte quadragesime predicantes sacraz literaz exempla protulimus quibus approbaremus hunc quadragenarium numerum non esse ab hominibus constitutum sed diuinum: consecratum. nec terrena cogitatione initium. sed celesti maiestate preceptum. Et infra. Hec autem non tam sacerdotum precepta quasi dei sunt. Hec ille. In quibus verbis dicit in sententia quod constitutio quadragesime non sit humana sed diuina. et tamen etiam innuit non eam esse diuinam nisi per quanto deus per se et suos exemplum nobis dederit illud ieiunium quadrage-

simale assumēdi, et quod plati nostri talibus exemplis provocati potuerunt illud instituerē: in hoc quod dicit, sacrarum literarum exempla prouidimus, et quod dicit eum numerum dierum non esse ab hominibus constitutum intelligendum est sine exemplo dei, scilicet christi et prophetarum qui diuina ordinatio simile ieiunium seruauerunt. Preterea idem in sermone de quadagesima: qui incipit Intellexisse vos credo: dicit, Non leue peccatum fidelibus indictam quadagesimam a domino non ieiunare. Et ibidem postea dicit, Si ignoras ionathas indictum a patre ieiunium quia resoluerit: mortui addicit, qui sciens a patre indictum resoluit ieiunium quid meretur? Idem in sermone de quadagesima qui incipit Testimonium perhibet: loquens de christo tanquam medico dicit, Istud preceptum eius est primum ut his quadraginta diebus ieiunium orationibus vigiliis opera commodeamus. Idem in sermone de quadagesima qui incipit Nonnulli recte dicit, Quisquis christianus precepta ieiunando non impleuerit quadagesimam, preuaricationis et contumacie reus tenebitur quod legem diuinam pro salute sua datam praedendo ipse rescindit. Et ibidem postea dicit, Interrogo vos qui in quadagesima praedatis si non in conscientia vestris relictis quod abstinentē toto populo vos soli contra preceptum domini deuoratis. Et postea, Ita ergo et modo vobis dominus illius temporis quadagesimam dedit recte. Et postea, Quisquis ergo in hac deuotione quadagesime dominica mandata seruauerit: necabit in eo diabolica impietas. Idem in alio sermone de quadagesima qui incipit Si bene retinet recte, loquens de ieiunium quadagesime dicit, Videamus quod causa steterit ut ieiunia saluator indiceret et ipse sibi primum ut bonus humani generis medicus ieiunaret. Idem in sermone alio de quadagesima: qui incipit, Propterea, dicit, Ecce iam pene transigimus quadagesime indicta ieiunia et precepta christi domini abstinentie deuotione compleuimus. Hec omnia ille. In quibus omnibus patet quod preceptum ieiunium quadagesimalis vocat preceptum diuinum et christi et a deo datum et indictum. Tercio idem patet in himno Clarum decus recte, ubi dicit, quod quadagesimalis ieiunium celitus est ostensum et preceptum non sic intelligendo quod deus ipsum nobis preceptum instituerit, sed quod deus ipse, scilicet christus nobis exemplum dedit seruandi simile ieiunium. Unde

ibidem subdit, Hec nos sequitur dona deus exempla per simoniam, non autem precepta, quasi predicti de quibus ibidem dicitur ex generali precepto dei talia fecerint. Quarto idem patet in himno Jesu quadragenarie, ubi dicit, quod dominus deus dei cauerit et sanxerit ieiunium quadagesimale.

Quinto idem patet in capitulo Quadragesima de pse, dist. v, ubi Gregorius volens ostendere quod debeamus merito ieiunare quadraginta dies arguit sic, Illos dies ieiunare edecimas bonorum nostrorum deo omnipotenti dare, modo diuinum preceptum est decimas omnium bonorum nostrorum dare omnipotenti, igitur debemus illos dies ieiunare. Hoc argumentum tacite vult dicere quod ex diuino precepto debemus ieiunare quadraginta dies et tamen stat quod est humanum positum statutum. Sed aduersarij haberent cedere etiam illud esse simpliciter diuinum preceptum scilicet ieiunare illam quodam die rum, quod dicunt preceptum dandi decimas quod ad quodam esse diuinum hodie obligas, modo secundum Gregorium ieiunare quadraginta diebus edare decimas etiam quod ad quodam. Sed forte quod facilius est recipe decimas frugum quam soluere castigatores corporum, ideo ad argumentum dicerent quod preceptum dandi decimas est preceptum diuinum hodie obligas put intelligitur de decimis materialibus non de mysticis: cuiusmodi est ieiunium quadraginta dierum. Sed ex hoc sequitur quod argumentum gregory non concludit nisi quod preceptum de ieiunio quadagesimali est obseruandum tanquam diuinum ad illius sensum, quod illud ed obseruandum tanquam figuratum vel multice designatum per diuinum preceptum vel legis, et quod illud potuit statui supra occasione ex quodam simili precepto diuino veteris legis. Cur ergo non simili modo intelligunt illos passus in quibus preceptum de materialibus decimis in noua lege soluendis dicitur esse diuinum, ut esset sensus, id est statutum ab ecclesia occasionatum ex precepto veteris legis obligas non ex precepto illo sed ex humana autoritate: licet generali precepto dei etiam humana precepta mandent obseruari, et sic in omnibus illis etiam currit diuina autoritas aliquid modo. Alia plura exempla possunt poni quod aliquid sunt tacta inter exempla posita in tertia supposito e praecedere. Attamen inter duo membra primi modi ed differentia, quod in primo membro constitutio canonica ed non pure canonica imo simpliciter diuina seu sine addito dicenda, licet sit etiam humana constitutio precepta, ut si canonice

Prima pars

ius p̄cipiat colere deum, honorare paren-
tes, suscipere baptismū. Sed in secūdo mē-
bro potest talis p̄stitutio dici pure canonī-
ca, pure inquā puritate obligatōis alteri-
uris, sic q̄ ius diuinū vetus qd̄ olīm ipm
p̄cepit amplius nō ligat, sed solum ius ca-
nonicū. Quā t̄rtercio modo aliquā canonī-
ca p̄stitutio dicat̄ diuina, patet dupliciter.
Primo p̄ glosam in ca. q̄cunq̄, xxiij. q. viij.
vbi sup̄ p̄bo diuino iure exponēdo dicit̄, i.
canonico. Igit̄ innuit q̄ canonici ius dici-
tur diuinū: quīs non videat̄ necessariū q̄
in eodē caplo sic exponat̄, q̄ text⁹ ibidem
etiā pōt̄ intelligi de iure simplr diuio qm̄
vult iure diuio om̄ia esse iustoz. Hoc em̄
est verum loquēdo de dominio non ciuili
sed caritativo seu gratifico quo homo ha-
bens caritatez dei est dñs omniū, quia est
amicus dei, et amicorū sunt om̄ia cōmu-
nia. De quo Paulus. ij. Cor. vj. tanq̄ nō
bil habentes et oīa possidētes. Et ad Ro-
manos. viij. q̄ p̄prio filio suo non pepercit
sed p̄ nobis omnib⁹ tradidit illū, quō non
etiā oīa nobis cū illo donauit. Et. j. Cor.
iij. Om̄ia vestra sunt: vos aut̄ christi. Jō
nō fuisset opus glosatorū recurrere ad illā
expositionē. At tamen valet nobis glosa illa
p̄tra canonitas vt videat̄ nō esse absonā
etiā apud suos doctores: canonicū ius
dici diuinū. Secūdo patet idem p̄ glosaz
in ca. Peruenit, extra de celsi. q̄ in verbo di-
uinis legibus: exponit̄, i. canonici. Illis
p̄missis responderi potest de facili ad oēs
viginiduas p̄batiōes adductas in trede-
cimo argumēto. Primo negādo añs. et ad
p̄bationē negat̄ assumptū: si intelligat̄ de
iure diuino hodie sua vī obligante nos.
Ad primā aut̄ p̄bationem illius assumpti
Dicendū q̄ illa p̄sequētia est Gratiani, idō
nō est necesse p̄cedere illaz p̄sequētiā esse
bonā, q̄ autoritas Gratiani nō est malo-
ris autoritatis q̄ magistrī sententiaz, cui⁹
dicta nō in oībus tenent̄. Nā etiā gratia
nus in nōnullis defecit, vt de facili posset
induci in pluribus locis, vbi etiā glosator
eius aliquā ei p̄tradict̄. Secūdo pōt̄ di-
ci saluādo eius p̄sequētiā q̄ valeat ex sup-
positione tacita, i. supponēdo q̄ illud p̄ce-
ptum veteris legis de decimis dādis leui-
tis sit receptum et institutū p̄ ecclesiam de
eisdem dādis clericis suis, et tūc eodē mo-
do quo est receptum etiā nos obligat. idō

ex quo in veteri lege populi dabāt decimas
leuitis illis qui p̄ eis seruiebant in taber-
naculo in p̄cibus et sacrificijs, et hoc etiā
receptum est tacite p̄ quāto illud p̄ceptū
de decimis dādis leuitis quo ad substan-
tiā eius est receptū p̄ clericis. Ideo bñ in-
fert Gratianus in p̄sona sua et suorū dicēs.
Igit̄ nobis q̄ seruimus dñō i tabernacu-
lo rē. Unde concedo q̄ illa consequētia
tenet, sed nō nisi supponēdo q̄ p̄ceptū ve-
teris legis se extēdit ad homines noue legē,
sed illa extēsiō nō est facta per diuinā le-
gislacionē sed per humanā assumptionem.
Eodem mō dicendū est ad secundā con-
sequētiā eiusdem gratiani. Ad terciā di-
cendum q̄ valet, sed non p̄ tāto q̄ lex vet⁹
quo ad p̄ceptū de decimis obligat nos, s̄
quia ipsa fuit occasio et exēplar similia sta-
tuēdi in noua lege. Quapropter ex q̄ in ve-
teri lege nō disponebat̄ q̄ leuitē darent le-
uitis decimas, ideo nūc nō habebat eccle-
sia occasionē et exēplū statuēdi q̄ clerici
clericis darent decimas, nec habebant cle-
rici nostri frontem exigēdi eas a clericis
quia nō habebāt exēplar in veteri lege vñ
sumerēt̄: sicut tamē ab eadem habēt exē-
plar iuris p̄cipiēdi eas a laicis. Huius si-
mile potest dari Si turingenses recipiēt
statuta municipalia vlmensū, et q̄ ad cer-
tas circūstantias dubitaret̄ quō essent ser-
uāda: fieret recursus ad modū quo vlmē-
ses illa seruarent, nō quia vlmensia statu-
ta eos obligarent, sed ex causa dicta. Ad
quartā dicendū q̄ p̄sequētia eius valet nō
p̄ tanto quia vetus lex obliget vel p̄hibet
at illud p̄hibitiōe hodie obligantē, sed q̄a
eius dispositio quo ad decimas nō dat exē-
plum ipsi ecclesie talia statuēdi vel p̄mittē-
di q̄ alijs ecclesijs q̄ baptismali dentur: si-
cut tamē ei dat exēplū statuēdi vel ordi-
nandī q̄ deberent dari decime ecclie ba-
ptismali. Ad quintā dicendum duplici-
ter. Primo q̄ illa p̄sequētiā facit Gratia-
nus, ideo potest dici sicut ad primā p̄batio-
nem dictum est. Secūdo q̄ ex suppositione
tacita valet s̄ supponēdo q̄ ecclia illd̄ idē
p̄stituīt p̄ceptū p̄ cuius in veteri testamē-
to p̄ deū institutū nō obseruātia dicebat se
dñs cōfigi et homines incurrere penuriam.
Et quia illud idē ecclia instituit et con-

formiter ad illud idē et ex eadē causa instituit, ideo nimis quod etiam p illo nō seruato in currit mortale peccatū et penuriā, et affligitur deus, scilicet in suis ministris quā nō habet congruā sustentationē p se et paupibz sibi commissis, et maxie quā p suis psonis non habent eam.

Ad sextā, quod Hieronim⁹ ibi loquitur ut expositoz Malachie, et ideo in psona hoīm illoz q̄s vetus lex obligabat loquitur, nō autem in psona nostra. Et si etiam in persona nostra loqueretur intelligēdus esset accedēte institutione eiusdē precepti p ecclesiam facta. Ad septimā dicendū quod Aug⁹, vult quod etiam nos teneamur hoc tpe dare decimas, nō quod deus in nouo testamēto pcepit nobis vt eas daremus, aut quod pceptū veteris testamēti ad nos extēderit pceptiue, sed quod eas in veteri testamēto p̄cipiēdo: insinuauit idēz nō minus posse institui in nouo, et quod in illa insinuatione dignāter et pie se habuit, quod cum totū dederit dignatus est insinuare quod si instituat solū decimā p̄s soluent da: velit illam gratā habere p suis ministris.

Ad octauā dicendū quod intelligit quod sint diuini iuris, id est iuris diuini olim in q̄m talis obligatio hodie aut p hūanā institutionem renouari, vel sunt diuini iuris, id est iuris exemplati a iure diuino oliz obligate: hodie tñ alludēte et quid nobis imponi possit insinuante. Ad nonā dicendū quod sensus Arabi est, p̄cipimus dare decimas. In q̄ pcepto hoc p occasiōe et fundamēto illud p̄cipiendi habemus, quod deus olim illas p̄cipiendo israelitis insinuauit quod idem etiam possit p̄cipi fidelibz noui testamēti q̄ non minoris iusticie distributue et p̄fectiōis et liberalitatis esse debēt circa ministros suos q̄s veteres fuerint circa suos. Ad decimā dicendū quod cum dicit Gregori⁹ q̄s fideles dñi p̄cipiente offerunt et intelligit sic Quos fideles offerunt ad satisfaciendū pcepto ecclie cōformiter ad pceptū veteris testamēti nō hodie sed olim obligatio facta et ab illo exemplati ac occasionati. Ad vñ decimā dicendū quod vocat ip̄m diuinū pceptū, id est exemplatū et occasionatū a iure diuino ad qd cōformiter est institutū. Quia autē decernit quod illi qui cōferunt eas laicis vel alijs q̄s sacerdotibz sint habendi inter maximos hereticos: non est ex eo quod eas illis cōferre est heresis, quia heresis est act⁹ et

roncus intellectus, ita quod per heresim deprauatur intellectus, p̄dictum autē p̄ferre pōt cōtingere sine errore in intellectu, ita quod confitens sciāt bene quod illicitum est eas alijs cōferre et tñ p̄ferat ex deprauatiōe voluntatis per malā affectionē, sed quod hoc dicit est ex altera illaz duaz causarū, scilicet, aut quod loquitur de cōferēte et simul credente pertinaciter se eas sic posse cōferre talibz psonis, aut quod p alijs penas q̄ sunt decreta p̄tra hereticos etiam potest cōtra sic cōferentes p̄cedi. Et sic quo ad illas penas equiparant hereticis, nō quia crimen eoz sit heresis: quēadmodum in fili solet dici de simonia q̄ solet dici heresis et de simoniaciis q̄ dicunt heretici, licet etiā ibi sint alie cause de q̄bus alibi videri habet, et sicut solet dici de simonia mere positiua quod sit simonia et de vsura mere positiua quod sit vsura, licet q̄ddatiue in veritate nō sint talia, sed quod ecclesia voluit vt tales p̄tract⁹ punirentur penis veteroz simoniacoꝝ vel vsurarioꝝ. Ad duodecimā dicendū quod in illo p̄cessu assumitur textus veteris legis vt exemplar quo institutū fuit per ecclesiā pceptum de decimis tēpore noue legis, quo pcepto supposito cōsequenter p̄cedit p̄tra inobediētes illi pcepto. Quia autē illud exemplar allegatum est: hoc ē vt appareat q̄s irrōnabiliter se habeant hi hoīes noue legis q̄ p̄traueniunt pcepto ecclesie taz rōnabili v̄pote exēplato a pcepto diuino in materia in q̄ non minus p̄fecti debent esse q̄s veteres, et p consequens vt appareat q̄s iuste sint puniendi.

Ad tredecimā dicendū quod vñ est quod p̄dicti qd fecerūt vel p̄miserunt veniūt ex inspiratione eis facta, vt eozum factum esset nobis in exemplū, sed quia inspiratio alicuius rei facta ceteris in exemplū sit dupliciter, quia fit nō solum insinuādo hoc ceteris pceptiue, sed fit et fieri potest etiam insinuādo hoc ceteris tñ cōsultatiue, vel vt si milia possint p̄cipi illis alijs exemplo illorum factorū. Ideo non potest determinate inferri alter illoꝝ duoz modozū insinuandi, sicut a particulari ad singularem nō valet consequentia, quidam homo currit igitur fortes currit. Ad secundam partem eiusdem p̄bationis dicendū, Dato quod loquatur de sacerdotibz etiam legalibus, vñ de talibus quoz numero posset comprehendi

Primapars

di moyses et nō tñ de euāgelicis puta de pontificibus in noua lege: adhuc non habet intentus, sicut si q̄s dicat sic, Moyses et x̄ps p̄ceperunt hoc igit̄ tenemur illō seruare, nō pōt ex hoc inferri q̄ arguens pretendat q̄ moyses habeat nos ligare, quia ad illud p̄sequens inferendū sufficit altera pars copulati antecedentis. De Jacob etiam specialiter notandū q̄ ipse nō vouerat decimas q̄si aliquibz ministris dei exhibendas, sed in diuinū cultū: puta ad sacrificiorz p̄sumptionē. Unde signanter dicebat, offerā tibi decimas, et idō ex eius facto nō habere q̄ nos teneremur ad decimas dandas ministris dei p̄ sustentationē.

Ad decimāquartā dicendū q̄ nos incurrimus illa mala eo q̄ nō seruam⁹ leges veterē de decimis, nō vt legem veterē sed vt legē eccl̄ie cōformiter factam ad legem veterem, et p̄ cōsequens cum vtriusqz t̄pis eadem sit lex de decimis, et veteres p̄ illā obseruātia abūdabant oibz bonis, et nos illam non seruamus, congruū est vt econtra nos deficiamus in bonis. Ad decimāquintā dicendū q̄ maior illi⁹ argumenti intelligit̄ de iussione exemplari, hoc est iubemur ab eccl̄ia exemplo iussionis dei facte in veteri lege cōformiter ad iussionem dei factam fidelibus veteris legis. Vel capit̄ iubemur, i. iussi fuim⁹ cōnumerando nos fidelibus veteris testamētī p̄pter vnitatem eccl̄ie eoz et nostre, licz nō sumus sub obligatione illa sub qua ipsi fuerunt, sicut Daniel cōnumerat se alijs peccatoribus dicens, Peccauimus, iniquitatē fecimus etc. Daniel. ix. Sepe em̄ p̄sens ponitur p̄ p̄terito: p̄sertim apud oratores vel rhetores aut eoz stilo se conformantes, vt omnibus notum est quotidiē in canticis eccl̄ie, cum canit, Venter puelle baiulat secreta que non nouerat, et multa similia. Et nihilominus adhuc valet argumentatio Gregorij, quia voluit dicere q̄ ex q̄ veteres iussi fuerunt dare decimas, et nos exemplo eorum etiam per eccl̄iam actu iubemur dare decimas, et ieiunare q̄draginta diebus est etiam dare decimas, igit̄. Quō autem hoc argumentum posset retorqueri contra eos patuit in quinta suppositione ante finem. Ad sedecimā dicendū eodē modo sicut ad terciā est dictū, qz vtrūqz

capitulum idem cōtinet in effectu quo ad p̄positum nostrū. Ad decimāseptimā q̄ decime non ab homine institute sunt p̄ quanto non fuerāt institute sine exemplo diuine institutionis p̄cipientis, imo occasione illius et exemplo eiusdem fuerūt institute. Sicut si diceret q̄ leges decem tabularz recepte per romanos a grecis nō essent institute per romanos sed p̄ grecos. Et tamē p̄stat q̄ non ligabant romanos, ex eo q̄ a grecis erant institute. Et hoc mō capiēdo hoc qd̄ est aliquid iūstitū ab homine: tunc cōstitutiones eccl̄ie facte sine exemplo diuine institutionis dicerent ab homine facte, vt q̄ non liceat nobis comedere carnes feria sexta vel huiusmodi, et tamen vtrūqz non ligant ex cōstitutione diuina: nisi intelligendo illo modo quo nulla lex ligat nisi p̄pter diuinam legem dicentem Qui vos sp̄nit etc. put̄ diffuse tractat cancellarius Parisiensis in tractatu de vita spiritali, sed nihil de hoc ad p̄positum.

Ad decimāoctauā dicendū sicut ad octauā et vndecimā est dictū. Potest etiā dici q̄ diuina p̄stitutio intelligitur ibi canonica, vt patuit ex quinta suppositione, et habet illa expositio locum in illo, c. quia ab eo quod debet iure canonico non potest quis eximi per impatores, quia nō habet impator potestatem p̄tra canones eximendo aliquem ab illis, imo leges nō dedignantur sacros canones imitari. Ad decimānonā dicendū q̄ decimas nostri t̄pis reseruauit deus, i. de⁹ in veteri lege dedit eccl̄ie exemplum instituēdi eas etiam p̄ tēpore noue legis in signū vniuersalis dominij. Ad vicesimā eodem mō dicendū sicut ad p̄cedentem et ad nonā est dictum, exponēdo h̄ eas sicut h̄ quas ē expositum in solutione p̄cedentis p̄bationis et p̄bationis none. Ad vicesimā p̄mā dicendū q̄ hoc c. potest dupliciter legi. Primo augmētatiue, secūdo diminutiue, et neutro modo p̄cluditur p̄positum ex eo. Primo igit̄ est eius sensus q̄ ad decimas aliquas tenemur ex lege diuina veteri nō obligante sed exemplante humanam institutionem decimarum, sicut sunt decie p̄diales. Ad aliquas p̄o non tenemur ex veteri lege siue obligante siue exemplante vt sunt personales. Nullibi em̄ in toto veteri

testamēto potest haberi q̄ israelitis fuit p̄ceptū dare decimas psonales, sed nobis p̄cipiunt, vt in c. nō est, z c. tua, ij. de decimis. Et si dicat tamē Malachie, iij. indistincte dicit. Inferte oēm decimā. Dicendū q̄ hoc est p̄tra eos, quia mox subditur. in horrea mea. Dodo decime psonales ad arcas z bursas: nō ad horrea reponunt. signū igit est q̄ solum ad p̄diales z de terrenascētibz tenebant israelite. Et in hoc homines legis noue plus obligati sunt q̄ homines veteris legis, quia vltra p̄diales etiā tenentur ad psonales: nisi cōsuetudo nō soluendi psonales eos excuset. Ideo sic intelligēdo capitulū legi augmentatiue, q̄a imponit nobis plures decimas q̄ fuerint impositae hominibus veteris legis. Hec tñ irrōnabilr. Et hoc ex quinqz causis. Primo, qz perfectiores eis esse debemus. Secūdo, quia plures sunt ministri noue legis q̄ veteris. Tercio, qz nobiliores sunt ministri noue legis q̄ veteris, vt patet, ij. Cor. iij. Quarto, q̄a p̄plus veteris legis vbicūqz diffusus erat in terra pmissionis habebat p̄dia de quibus sufficienter sustentari poterant leuite, sed popul⁹ noue legis diffusus est ad multa loca in quibus non sunt p̄dia, z sic non possent sustentari ministri dei de p̄dialibz decimis, oportuit ergo eis assignare psonales. Quinto, quia leuitis veteris legis non erant interdīta negocia secularia ita sicut ministri noue legis, et sic de alijs poterant se etiā nutrire vt ceteri israelite, non sic nostri clerici. Ex dictis in hac solutiōe prima infero correlariū. Q̄ mirādus est de Innocentio q̄ singulariter loquēdo de psonalibus decimis dicit q̄ ille sunt de iure diuino, z dicētes psonales non esse de iure diuino sunt q̄si heretici. Et mirat de nouis theologis p̄trariū asserentibz: dicens, si de his q̄ pducit bum⁹ terre debet de⁹ honorari: fort⁹ de his q̄ pducit opa z industria hoīs tanq̄ dignior, p̄ q̄ allegat textū Gen. iij. alias Deutero. xij. vbi videt sibi lra hoc velle. Sed vt dixi de eo est mirandū cum nullibi hoc de psonalibz possit in textu veteris vel noue legis fundari tanq̄ ille sint p̄cepte. Unde si vtiqz voluisset dicere q̄ dicētes decimas nō esse de iure diuino sint q̄si heretici: apparēt hoc dixissz de decimis p̄dialibus, qz de his ē exp̄ssus text⁹

veteris legis, nō sic vllibi p̄t inueniri text⁹ p̄ceptiuus de psonalibus. Quāuis doctores sancti vt Aug⁹, z alij exprimat psonales, sed nō dicunt q̄ ille ex textu veteris legis habeant, sed bene volunt q̄ sint debite, quod ver⁹ est ex p̄cepto ecclesie. Quātem Innocenti⁹ allegat textū Gen. iij. nō habet ibi aliqd de decimis psonalibz sed tñ de oblationibus et primitiis, z deniqz nō habet ibi de oblationibz z primitiis psonalibus sed p̄dialibz, puta puenientibz de terrenascētibz et animalibz. Ideo pot⁹ ibi argueret q̄ primitie quo ad quottam ordinalem essent de iure diuino: q̄ q̄ ibi possit fundari q̄ quotta decime psonalis essz de iure diuino, z tamē neutra est de iure diuino hodie obligante vt sic, nec facta cayn z abel sunt sanctiones legis naturalis, multa quippe fecerunt veteres que nec nobis sunt leges, nec ea fecerunt ex dicamīne legis naturalis, sed ex familiari p̄silio spūssancti inspirato: quo etiā nobis non p̄ceptūum exemplum sed p̄sultūum dederūt similia faciendi vel statuendi nostris vt silia facerent. Alias allegat textū Deutero. xij. q̄si ibi habeat de psonalibus decimis. Dicendū q̄ ibi non habet nisi q̄ decima z primitie sunt offerēde in certo loco, s; hoc non intelligitur indistincte omnīū sed terrenascētiū tñ, eo q̄ sic limitat Malachie, iij. vt dixi. Et silt. Aueri, xviij. vbi licet etiā indistincte dicat dñs se dedisse filiis leui oēs decimas, tñ nō indistincte intelligit, sed de terrenascētibz et animalibz, quia paulo post q̄n mādāt leuitis q̄ de decimis pceptis a p̄lo ipsi p̄sequenter debeant dare sūmo sacerdoni decimā decimarū dicit: q̄ eam decimā decimarū debeāt dare loco primitiarū, tam de arcis q̄ de torcularibus z vniuersis q̄ accipiunt primitias. Et infra, Si p̄clara z meliora queqz obtulerit ex decimis: reputabit vobis q̄si de area z torculari dederit p̄mitias. Sic igitur restringit decimas ad solas illas q̄ datur de rebus de q̄b dant primitie, mō nulle primitie psonales dabant sed solum de terrenascētibz z animalibus z hoībuz. Et si milis restrictio etiā sit Leuitici vltio, vbi dicit, Omnes decie terre siue de frugibz siue de pomis arborū dñi sunt. Et infra, oīm decimarū ouis z bouis et capre q̄ sub pa-

Prima pars

storis virga transeunt quicquid decimus venerit sanctificabit dño. Et ex hoc sequitur qd si ppter hoc qd Deuteronomij. xij. in distincte dicit qd debeant offerre decimas z primicias manuū suarū inferat. qd ergo psonales decimas etiā debeāt offerre. eo qd etiā illi p manus acquirunt: puta artificū vlt negotiatorū. tūc eadez rōne psequēter etiā fuissent obligati ad dandū decimū puerū quia etiā hoīes acquirunt suos pueros que sunt etiā opa eoz. sicut artificum sunt sua opa. z de sua substantia. i. de semie qd ex nutrimento suis manibus acquisito est genitum eos generant z laboribz suis eos nutriunt. Unde etiā de eisdem dabāt primogenitos tanqz primicias. licet eos redimebant. Et sic patet qd auctoritates qz p se adducit Innocentius nō pcludūt eius ppositum. Forstā aut pter predictas qsi uisset si quas alias potuisset habuisse. Et p eo adduco duas. Unam ex li. Gen. xij. ca. z vnā ex euangelio Lu. xviij. ca. Nam Gen. xij. abraam dedit ipsi melchisedech decimas ex omnibz. Et nō pōt dici qd ibi textus intelligat de pdialibus decimis nō psonalibz. Nā potius econtra intelligit Nam loquit ibi de decimis earuz rez qz tunc abraā secū habebat in expeditōe bellica. z quas congsumerat in bello ptra qtuor reges Nam Melchisedech occurrit ei cōstituto in illa expeditione Et sic dedit ei decimas de pecunijs z localibz z alijs lucris obtentis in illo bello. ergo dedit ei psonales decimas. et sic psonales sunt dñi iure diuino. Similr Lu. xviij. dicebat phariseus. Decimas do omnū que possideo. et ita etiā de suis lucris vel artificio vel negotio zc. dedit decimas. et tamen non videtur eas dedisse nisi ppter pceptum veteris legis. igitur pceptum veteris legis etiā erat intelligendū de decimis psonalibus. quod est contra predicta. Dicendū ad pimum qd etiā si Abraam dederit personales decimas. tamē non habetur qd hoc fecit tanqz quid sibi pceptum a domio. potuit em illud facere vt aliquid superogationis. Si etiā hoc fecisset ex aliquo precepto dei illud fuisset vel potuisset fuisse tm personale. sicut etiā ei pceptum fuit qd imolaret filium suum Isaac. nec tamen illud vsqz ad alios extensum vel extenden-

dum fuit. Ad secundū dicendum qd cum phariseus ille dixit se decimas dare omnium. ly omnū distribuebat p omnibus pdialibus. scz tam minutis qz maioribz. ita qz volebat se iustificare in hoc qd non tm dabat maiores sed etiā minutas. put alibi ait xps. Ne vobis zc. qui decimas me tam z anetū zc. Secundo qd etiā si qz psonales dedisset: non id fecisset tanqz ex lege veteri debitas. cum illa lex nō loqueret de illis vt patuit. sed fecisset illud tanqz qd superogationis. Nam etiā dicebat Iesuno bis in sabbato. et tamen non hoc faciebat ex aliqua lege veteris testamenti sibi illud precipiente. nec eius factuz nobis legem facere potest. Et sic patet responsio ad auctoritates qz pro Innocentio possent adduci. Ad rationē eius negatur qd ex iure diuino hodie obligante debeat de ho norari de cunctis que pducit humus pro ut oppositum patuit in solutione quarti argumenti. Et si dicis saltem de iure diuino hodie obligate minister dei debet de illis sustentari que humus pducit. et sic multo magis de illis que industria hominis pducit. Dicendum. Dato sed non concessio qd antecedens esset verum. non tamē quo ad quottam eorum sed quo ad aliquid. et sic etiā cōcederet cōsequens. Sed tamē etiā antecedens est falsum. quia ad satisfaciendū iuri diuino hodie obliganti suffecisset qd minister sustentet de bonis eorū quibus ministrat non curando an de pdialibus an psonalibus bonis sustentetur. qz ad satisfaciendū legi positive ecclesie secus sit. de qua pcedim⁹ qd debite sunt prediales et personales nisi vbi consuetudo inueterata habet cōtrarium in toto vlt in parte. z minister als habet sufficientem sustentationem p officio suo. Plures etiā ex canonistis sentiunt ptra Innocentium dicentes. qd psonales tm de iure positiuo debentur vt Raymūdus z Hostiensis in summis suis. Ad idēz videtur esse Archidiaconus in decreto z in sexto. Secundo posset ad predictam vicesimā primā probationem dici qd textus potest intelligi de minutie. vt sit sensus Ille decime sunt necessario soluende que debentur ex lege diuina z hoc tm exemplante z non obligante. cuiusmodi sunt omes scz prediales etiā

quo ad quottā z de singulis predijs vlt̄ ter
renascentibus, vel si p̄suetudo alicui⁹ loci
habet q̄ minus q̄ decretum veteris legis
req̄rebat̄ detur (et hoc siue minus in q̄tta
ita q̄ nō decima sed sedecima vlt̄ vicesima
pars detur, siue minus quo ad p̄dia: ita q̄
nō de omnibus p̄dijs detur, siue minus q̄
ad res de quibus detur: ita q̄ non de oib⁹
rebus terrenascentibus detur, sed solū de
aliquibus: puta de maioribus z nō de mi
noribus, vel nō de omnibus maiorib⁹ vel
de omnib⁹ minorib⁹) tunc sufficit tales dā
re q̄s consuetudo dandi interpretat̄ esse dā
das. Et ille intellectus etiam est verus, q̄a
ex quo etiā prediales sunt iure positio t̄m
debite z nō iure diuino nisi exemplate nō
obligante, tunc cōsuetudo interpretat̄ ea
rum solutionem quomō sit debita eoq̄ cō
suetudo sit optima legum posituarum in
terpres. Ad vicesimā secundā dicendū
codem modo sicut ad vicesimā. Et ad di
ctum Alexandri de ales dicendū q̄ vult
dicere q̄ autoritate diuina exemplante au
toritatem vel p̄stitutionē humanā ecclesie
non autē autoritate diuina veteris legi⁹ ho
die obligantis. Et sic satisfactum est om̄i
bus vigintiduo bus argumentis inclusis
in decimo quarto principali argumēto.

Decimo quarto arguit̄. Si p̄ceptum
de quotta decimarū danda non esset p̄
ceptū morale veteris legis vt̄ dicit̄ tertia
cōclusio, tunc non licuisset pape et ecclesie
illud p̄ceptum imponere postea fidelib⁹
nouī testamenti. Cōsequēs est falsum z cō
tra sextam cōclusionem, igitur, sequela p̄
batur, quia non licuit pape z ecclesie fide
libus nouī testamenti imponere dura p̄
cepta veteris legis nisi illa essent moralia,
modo p̄ceptum de quotta decimarū dan
da est durum p̄ceptum ipsis laicis fidelib⁹
bus, igitur. Maior p̄batur, quia Actūz
xv. Petrus loquens contra illos qui dice
bant q̄ cōuersi ad fidem ex gentibus tene
rent̄ obseruare legē moysi que erat lex sa
tis dura: dicit̄ sic. Quid tentatis deum im
ponere iugum super ceruices discipulorū
quod neq̄ nos neq̄ patres nostri portare
potuimus. Ibidem etiā Jacob⁹ ait. Ego
iudico nō inquietari eos qui ex gentibus
conuertunt̄ ad deum, et cōsequenter con
clusum fuit ibidem per cōcilium apostolo

rum q̄ non essent eis legalia imponenda
onerosa, sed sufficeret q̄ abstinere ab ido
lis z a fornicatione, et sub illis comp̄ben
dit̄ aliorum moralium obseruantia, et etiā
q̄ abstinere a suffocato et sanguine qd̄ fu
it legale quoddam etiā obseruandū. Ubi
innuit̄ q̄ apostoli iudicabāt q̄ dura z gra
uia p̄cepta legis moysi non erāt eis impo
nenda, z non poterāt hoc intelligere apo
stoli de duris moralibus, quia ab illis nō
poterant eos deobligare, igit̄ intelligit̄ de
iudicialibus z ceremonialibus, z sic iudi
cabant eis non esse imponēda dura iudi
cialia, modo iudicio apostolorum quo ad
regimen ecclesie etiam debent se cōforma
re pape z ecclesie, p̄sertim in non grauādo
fideles duris p̄ceptis, eo q̄ saluator ait,
Iugum meum suauē est et onus meum le
ue. Maior autē videt̄ nota, quia circa hoc
versat̄ virtus liberalitat̄ z iusticie, virtus
autē est circa difficilia. Dicendum negan
do sequelam. Ad p̄bationem distinguen
da est maior, quia si intelligat̄ q̄ non licue
rit eis ea imponere vt̄ obligantia ex virtu
te veteris legis, sic p̄cedit̄, nec mirū, q̄ illa
non ligabant̄ q̄scunq̄ amplius ex virtute
veteris legis, imo etiā de moralib⁹ videt̄ q̄
illa nec ligabāt nec hodie ligēt oēs fideles
ex forma veteris legis, q̄a ex forma illi⁹ le
gis ligabāt t̄m israelitas, q̄ solis illis erāt
data ex forma legis q̄uis ex lege nature z
lege euangelica que omnes ligāt: ligēt oēs
eo q̄ in lege euangelica sunt moralia p̄ce
pta tradita et extensa ad omnes, quia chri
stus ea docuit apostolos z alios israelitas
et apostolis dixit̄ Matthe⁹ vltimo. Eun
tes docete omnes gentes docētes eos ser
uare omnia quecunq̄ mādaui vobis. Et
illo modo etiam non licuisset pape vel ec
clesie imponere p̄cepta de quotta decima
rum fidelibus nec sic imposuit eis. Si au
tem intelligat̄ maior q̄ non licuerit eis ea
imponere fidelibus vt̄ obligatoria ex po
situa autoritate papali z ecclesiastica, sic ne
gatur quo ad iudicialia. Nec verba Petri
et Jacobi z conclusio concilij Actūz, xv.
volunt hoc insinuare, quia statim met im
posuerunt eis illud legale sc̄z de nō come
dendo sanguinem z suffocatum, sed volē
bant significare q̄ non esset necessariū eis
imponere illa legalia sicut tamen aduersa

Primapars

rii afferuerunt ppter quorum doctrinaz illud concilium fuerat congregatū. Et si dicatur. Petrus in verbis pretendit q etiaz duricia illius legis fuerit causa ad non imponendum eis ea. et Jacobus in suis verbis p̄tendit inquietudinez in obseruando ea fuisse causam deobligationis vel nō impositionis eorum. et totum cōciliū p causa pretendit onerositatem eorundem. Respondet q principale fundamentū Petri et concilij fuit q non tenerent ad legalia. et per consequēs non erat necessariū eis ea seruare. Et hoc habito psequenter ex quo et si nō erat necessariū eis ea seruare tamē multa ex eis licite poterant seruari: videntum erat an ne d factio expediret eis talia imponere. et an de facto nō imponendum eis ea que etiā licite poterant: allegauit petrus p causa difficultatem et duritiem obseruantie eorum. et hoc loquendo de omnibus simul captis. quia tot erant in multitudine et etiaz in magnitudine q dura poterat dici et etiam difficilis eorum obseruatia. Erāt em̄ sexcenta et xiiij. scz. cc. et xlvij. affirmatiua: sicut sunt. cc. et xlvij. ossa hominis. et. ccc. et. lxxv. negatiua. sicut sūt. ccc. et. lxxv. dies anni. Secus autē de aliquibus eorum tm̄ Stat em̄ q aliqua p̄cepta ppter multitudinē eoz sint dura. et tamen si vnū eorum seorsum accipiatur non sit durum. ita in pposito. Unde si predictum argumentum cōcluderet: tunc etiam nō possent hodie seculares principes statuere et cōsequēter punire crimina illis generibus penarū quibus per iudicialia veteris legis puniebant. quod est falsum. Nec ipsi apostoli p tunc in eodem concilio indicissent eis abstinentiam a suffocato et sanguine. quod tamen etiam habet aliquā duriciam assuetū talia comedere. Secundo dicendum ad minorem q dare quottam decime non est durum veris fidelibus. quod sic patet. quia tales credūt deum esse veracem in pmissis. et per cōsequens credunt q si dent quottam decime q loco illius decime deus faciet abundantem retributionē etiam in tēporalibus. ita q longo plus q illā q tam habebunt. et ecōtra. si non daret q illa eis alias periret: etiam cū maiori dāno. modo non est durum imo facile dare illaz quottam pro qua quis credit se duplū re-

habiturum. et si non daret. duplum se dediturum. igitur. Maior phatur. q. Malachie. iij. deus hoc promisit dicens. Infer te omnē decimaz in horreum meum vt sit omnis cibus in domo mea et pbate me super hoc dicit dominus si nō aperuero vobis catharactas celi et effundā benedictionem vsqz ad abundantiaz et increpabo pro vobis deuorantem q non corrumpet fructum domus vestre. Et non soluētibz pmittit celum ferreum et terram eneā. Possent etiam quedam argumenta fieri cōtra septam conclusionem vtpote. Qsi quotta decimarum esset de precepto positio ecclesie tunc iudei non tenerentur nobis dare decimas eo q nō ligant constitutionibus ecclesie. Cōsequēs est cōtra c. de terris extra de decimis. et cōtra c. post miserabile et c. qto. de vsuris. Sed illorū solutio facile patet ideo transio p nunc. Decimo quinto arguitur contra septimam conclusio nem sic. Solutio quotte decimarū fuit instituta ad designandum aliquid mystice. igitur preceptum precipiens eam erat ceremoniale. tenet consequētia. quia ceremonialia erant instituta ad designandum aliquid mystice. Antecedēs pbatur. quia fuit institutum ad designandum q homo soluens esset assumendus ad decimū ordinē angelorum. Item q ipse deus in cuius honorem dabatur erat perfectio omnium bonorum hoīs. sicut numerus denarius est perfectus numerus. Item q ab ipso deo in cuius honorem dabatur decima pars: erat omnis nostra perfectio et sibi ascribēda. et q nobis qui reseruamus nobis nouem partes est omnis imperfectio ascribenda. sicut et nouenariū numerus est deficiens a denario qui est perfectus. Dicendum q non quecunq significatio mystica alicuius actus arguit p̄ceptum qd euz precipit fuisse ceremoniale. Nam tūc omnia que israelitis fuissent p̄cepta et omnia que eis accidissent fuissent ceremonialia. quia omnia in figura p̄ungebant illis. sed oportebat q talis actus esset principaliter institutus ad significandum aliquid allegorice pro nouo testamento. vtpote ad significandum aliquid circa christum venturū. Ideo enim ceremonialia hodie sunt illicita seruari. quia si seruarent fieret protesta-

tionones quasi christus nōdum venisset sed venturus esset et passurus. sicut imolatio agni pascalis pncipaliter erat instituta ad significandum qd christus verus agn⁹ esset imolandus in cruce. et similiter occisio animalium in sacrificijs ad occisionem christi significandum pncipaliter erat instituta. que significatio est allegorica. iuxta illud. *Litera gesta docet: quid credas allegoria.* Et illa sunt pncipissime ceremonialia quor⁹ vsus est mortiferus: etiam si in eis non poneretur spes salutis: eoq⁹ sunt protestationes cuiusdam crediti tanq⁹ illud sit futurum quod tamen fm veritatē preterijt. Et preter hec erant quedā ceremonialia que ordinabant ad disponendū et preparandū hominē ad vsum pncipiorū ceremoniarum: sicut erant leges immundiciarū et purgationum legalium quorū vsus est mortiferus maxime vel saltem quando fieret in ordine ad vsum pncipiorū ceremonialium: etiam in neutris ponendo spem salutis. accessorium em⁹ sortitur naturam pncipalis. Et sic patet quomodo ad ceremonialia requirit⁹ qd eorum pncipalis significatio sit allegorica aut qd ad taliter significatiua per se ordinent⁹. Sed si quid erat institutum pncipaliter ad significandū aliquid tropoloice vel anagogice nō oportebat propter hoc ipsum esse ceremoniale. etiam si esset institutum ad significandum allegorice aliquid sed tamen minus pncipaliter. sic est in proposito. solutio quotte decimarum erat quo ad determinationem illi⁹ quotte instituta pncipaliter ad significandum anagogice qd homo esset assumendus ad decimū ordinem angelorū. Et etiam ad significandū tropoloice qd deberemus recognoscere qd deus erat perfectio omnium bonorū nostrorū et qd ab ipso esset omnis perfectio nostra. Juxta illud. *Tropologia quid agas: quo tendas anagogia.* Et dato qd etiam significaret qd christus esset perfecturus omnia: tamē nō erat pncipaliter ad hoc instituta. Unde bene est concedendū qd illud pceptum habet aliquam cōuenientiam cum ceremonialibus vt patuit. sed non est ceremoniale dicendum. Decimosexto arguitur cōtra sextam conclusionem. Si quotta decime esset de iure positio ecclesie tunc papa

posset dispensare cum fidelibus quo ad illam quottam. psequens videt falsum. igit⁹ antecedēs. Sequēla pbatur. quia potest homines deobligare ab eo qd ipse vel ecclesia eis imposuit. quia ipse est supra ius posituum. et etiam eius est deobligare cui⁹ ē cōdere. Falsitas autē psequētis pbatur. quia tunc cum omnib⁹ fidelibus posset qd ad illam quottam dispensare. qd quo ad oēs est illa q⁹tra ex solo positio iure debita. et etiā quia non est maior ratio quare quo ad aliquos et non quo ad alios. Cōsequens videt incōueniēs. qz hoc esset decolerare statum vniuersalis ecclesie. qz eius status est qd oib⁹ est pceptū dare quottā: et ipse ab omnib⁹ tolleretur illā obligationē. Ad hoc argumentū respōdendo: duo faciā. Prio recitabo et reprobabo dicta canonistarū circa difficultatem quā ingerit hoc argumentum. s. An papa possit dispensare circa hoc pceptū de decimis. Secūdo respondebo ad formā argumenti. Sunt autē quatuor modi dicendi eorū circa illam difficultatem. Primus modus dicendi est glose in caplo *A nobis*. extra de decimis. que ponit duo dicta in quib⁹ videt residere. Primum qd papa nō potest in totum tollere ius decimarū. Secūdū qd quib⁹dam psonis remittere potest. Rō diuersitatis illoz dictorum est fm eā. qz p primum tolleret ius diuinū pncipiēs eas. qz vlt⁹ remitteret preceptū. sed p secundū non tolleret ius diuinū. Contra hunc modū arguit⁹ qd deficit quatuor modis. Primo. qz aut intelligit p⁹mū dictū de decimis qd ad eaz indeterminatōem aut qd ad determinatōez. s. qd ad q⁹ta. Si primo mō tūc dato qd in illo intellectu esset illud primum dictū verū: saltē illā indeterminatōem nē. s. qd aliqd sit dandū referēdo ad mīstrū: quia de iure naturali et diuino euāgelico: tenent fideles ad dādū aliqd mīstro dei ad eius sustentationē vt patuit in pma cōclusionē. Papa autē nō pōt oēs absoluerē ab eo ad qd naturali iure et diuino euāgelico tenent. tū primum dictū sic intelligēdo tūc secundū eēt falsum. qz tūc scdm intelligeret qd eadē indeterminatōe. qz secundū dictū affirmat id posse cōcedi aliq⁹ qd p⁹mū negat posse pcedi oib⁹. mō etiam papa nō solum non omnes fideles sed nec etiam aliq⁹ fideles posset deobligare ab illa indeterminatōe.

Prima pars

natōe dāda que est iuris naturalis. Et dī-
xi notāter, dato q̄ vez esset, q̄ forte posset
dici q̄ papa posset oēs hoīes deobligare
etiā ab ipsa indeterminatōe dādi accedente
psensu toti⁹ cleri, vtp̄ta ex liberalitate in-
star Pauli renūciando iuri naturali respe-
ctu illius indeterminatōis sicut ⁊ paulus
oīmode cessit iuri sumptuū, sicut etiā sta-
tim dīcet de quotta decimarū, nec tñ p̄ hoc
papa aliquē vel oēs deobligaret a iure, i. p̄
cepto iuris naturalis vel diuini illud tollē-
do, vt statiz declarabit, et ita dīceret q̄ etiā
p̄mū dictum in primo eius intellectu non
esset verum. Si aut̄ intelligat p̄mū dictū
tñ de quotta decimarū ⁊ per ly totū intelli-
gant omnes homines, ita q̄ oīes homines
nō posset deobligare a quotta decimarū
sed bene aliq̄s sicut videt̄ glosa intellexisse
eo q̄ in secundo dicto nō ait q̄ quo ad ali-
quid dandū possit papa remittere, sed ait
q̄ q̄busdāz p̄sonis, s. que deberēt dare ⁊c.
et tunc in illo sensu q̄uis secundū dictum
esset verum: tamē circa p̄mū quintupli-
citer deficit. Primo in eius fundamēto, q̄
eius fundamētū esset q̄ quotta decima-
rum esset de iure diuino obligante hodie,
modo hoc ostensum est esse falsū. Secūdo
quia etiā dato q̄ esset de iure diuino hodie
obligante, tunc nec secundū dictū esset ve-
rum, q̄ sicut nō oīes posset deobligare a
iure diuino: sic nec aliquos vt infra osten-
dam. Tercio, quia dato q̄ esset de iure di-
uino hodie obligante: tunc adhuc videret̄
q̄ papa posset oēs hoīes deobligare a q̄ta
citra hoc q̄ deobligaret aliq̄s a p̄cepto
iuris diuini, q̄ ostēdo p̄mo sic, quia in ve-
teri lege erat illa quotta de iure diuino tñc
obligāte, ⁊ tñ si tota tribus leuitica vel ille
qui habuisset ius sup totam tribum illam
de eius psensu ex liberalitate remisisset q̄ta-
tam oībus fidelibz puta q̄ accepissent so-
lū duodecimā v̄l vndecimā v̄l h̄mōi, et lo-
co relique p̄tis se voluissent nutrīsse labo-
ribz manuū suaz, ⁊ hoc cōmode potuiss̄
se fecisse sine impedimēto cultus diuini,
vel si aliū de potuissent acq̄sisse vel habu-
isse sustentatōem, tñc nō in hoc peccassent
q̄ nō erat eis p̄ceptū q̄ exigerēt vel recipe-
rent illā q̄tam q̄ erat cōcessiōis, sed ceterū
erat p̄ceptum q̄ darent: q̄ nō intelligitur
nisi p̄ quāto aliū ab eis recipebant, si igit̄ il-

li eā recipe noluissent ex liberalitate et vo-
luissent fuisse p̄tenti minori q̄ta tñc deob-
ligassent eos oēs a q̄ta. Nec potes dice-
re q̄ hoc idē sit cōtra me puta q̄ iaz hoīes
potuissent illos oēs deobligasse a iure di-
uino q̄ prius negari. Nā dīco q̄ nō de-
obligassent eos a iure diuino saltez capto
p̄ p̄cepto dei, quia illud ius diuinū nō ob-
ligabat eos absolute ad dandū puta in ca-
su quo etiā aliū remitterent vel nollēt re-
cipere, sed solū in casu q̄ nō remitterent v̄l
quo vellent recipe licet deobligassent eos
a iure diuino capiēdo ius non p̄cepto dei
sed p̄ facultate alicui cōpetente ex p̄cepto
dei alteri iniūcto. Quī simile potest dari,
qm̄ fur vel raptor de iure, i. p̄cepto natura-
li ⁊ diuino tenet restituere ablata, ⁊ tñ si pas-
sus furtū vel rapinā liberaliter remitteret
deobligādo eū a restitutōe: nō obligabit̄
restituere, ⁊ tñ nō est, p̄pter hoc dicēdum q̄
fur p̄ hoīem fuerit deobligat⁹ a iure, i. p̄ce-
pto diuino, ⁊ hoc ex cā dicta. Igit̄ etiā ho-
die si totus clerus vel papa existēs p̄latus
eorū faceret hoc idē saltez ex psensu cleri, iā
q̄ ad oēs tolleret illud ius, i. facultas q̄ ad
q̄tam: etiā si q̄ta esset de iure diuino, i. p̄ce-
pto. Quarto, q̄ fundamētū primi dicti
etiā si q̄ta esset de iure diuino nō valet, s. q̄
dicit q̄ tñc tolleret ius diuinū si in totum
tolleret ius decimarū, q̄a iā patuit oppositū a
sili de furto ⁊ rapina. Confirmat̄ q̄ de iure
diuino vtriusq̄ testamēti debebant sum-
ptus paulo euāgelisanti corinthiis ⁊ alijs
⁊ tñ eos totalr remisit nutriendi se laboribz
manuū suaz, ⁊ hoc fuit p̄fectiōis in Pau-
lo, q̄re q̄ nō potuissent ceteri apli ⁊ discipu-
li xpi idē fecisse oībz sibi subditis et sic oībz
fidelibus remisisse totū citra hoc q̄ fuisset
sublatū ius diuinū, ergo etiā idē hodie fie-
ri posset de q̄ta decimarū. Quinto, q̄ dī-
cit si q̄ ad aliq̄s remitteret ipse non tolleret
ius diuinū ⁊ tñ ius decimarū in totū tollēdo
tolleret ius diuinū, tñc arguit̄ sic Sicut se
habet totū ad totū ita ps ad ptem, igitur
si oībz remittēdo tolleret q̄ ad oēs ius di-
uinū: ita si aliquibz remitteret tunc tolleret
quo ad illos ius diuinum, modo etiā nō
potest tollere quo ad vnū hominē ius di-
uinū, quod sic ostendo, tollere ius diuinū
quo ad vnum hominē est eum ab illo iure
deobligare, si igit̄ eū deobliget, aut deobli-

gat eum quē deus voluit et vult esse obligatum. et sic voluntati dei aliquid potest resistere, aut deobligat eum quem deus met non vult esse illo iure obligatum, tunc non deobligat eum, quia impossibile est deobligare non obligatum, quod deobligare presupponit ligatum. Si autem dicatur quod papa potest dispensare contra ius divinum, vel circa ius divinum: ut est communis sententia omnium, dispensare autem est deobligare, igitur. Dicendum quod dispensare capit dupliciter. Uno modo, id est deobligare, et sic non potest papa contra ius divinum dispensare, nec circa ipsum. Alio modo, id est interpretari aliquid non esse obligatum in tali casu ad observantiam iuris divini, et sic procedendum est quod circa ius divinum dispensare possit, sed non conceditur quod contra ipsum possit dispensare, quia talis interpretatio non erit contra mentem legislatoris, id est dei, nec in casu in quo preceptum ligabat, sed secundum mentem dei et in casu non precepto sub precepto. Exemplum. Si papa determinet quod licitum est iudici occidere homicidam: non est propter hoc dicendum dispensare cum iudice contra vel circa preceptum Non occides: capiendum hoc modo dispensare, nec etiam capiendum secundo modo id est dispensare contra ius divinum, quod ius divinum non intelligitur ita indistincte a legislatore, sed bene dispensat cum eo secundum modo circa ius divinum. De hoc possunt multa alia adduci contra eos, et contra ipsi multa contra nos utpote de numero testium, sed de illis diffusius dixi in ope septuaginta de contractibus tractatu, quod nonne, xxviii. Si dicatur, sacerdos absolvendo penitentem deobligat eum ab eo ad quod tenetur de iure divino scilicet ab inferno, quia de iure divino omnis peccator mortalis obligatur ad penam infernalem, igitur. Dicendum quod non deobligat eum nisi in casu in quo deus non vult eum esse obligatum, quod peccator mortalis licet sit obligatus ad penam inferni in sensu completo, id est manens talis, tamen si incipiat penitere et etiam sit tamen attritus: deus vult virtute absolutiois sacerdotalis eum non esse obligatum. Si de voto a quo papa aliquem absolvit arguitur. Dicendum quod non obligatur ad servandum votum quando deus vult eum non esse sibi obligatum, modo quando papa dispensat cum aliquo super voto et hoc vel omnino, vel commutando in aliud bonum et subest causa legitima: deus illa causa subexistente et accedente consensu sui vi-

carij non vult eum sibi esse obligatum. sicut procurator bonis plenam potestatem creditoris deobligat debitorem puta furem a restitutione furti facienda creditori, non tamen nisi quia creditor vult eum esse deobligatum in hoc quod consensit in acta et agenda procuratoris, nec dicitur tunc procurator furem a divino iure deobligare quod precipit furi restituere ablata ut patuit in tercio defectu.

Secundus modus dicendi est Ala. Hostien. et Joh. an. qui consistit in quatuor dictis. Primum. Ius decimarum potest remitti quibusdam personis. Secundum. Totum non potest remitti sine causa et pro omni tempore. Tercium. Ex causa et ad tempus potest remitti. Quartum. quod non obstat si dicatur quod alia precepta moralia decalogi sunt irremissibilia et illud de decimis etiam est morale. Nam ut dicit Hostien. Aliud est in illo precepto quod in alijs. Versatur enim in alijs honor dei irremissibilis vel utilitas publica humana indispensabilis, ut est videre in illo precepto Non habebis deos alienos. Item in alio Honora patrem tuum et matrem tuam, et in similibus in quibus nec in totum nec in partem dispensari potest, sed in precepto decimarum est duplex consideratio. Prima quatenus versatur honor dei, nam decimas sibi retinuit in signum universalis dominij, et hac consideratione non potest decima universaliter remitti, quia non potest papa facere ut honor non exhibeat ipsi creatori: maxime quando ipse sibi reservavit. Secunda consideratio est in utilitate quod provenit ex solutione decimarum que concernit commoda ecclesiarum et clericorum, ideo papa tanquam generalis administrator et vicarius dei potest hanc commoditatem aliquibus remittere et dispensare. Hec ille. Sed ille modus dicendi deficit multipliciter. Primo. quia si primum dictum intelligitur de iure decimarum etiam quod ad indeterminatos, tunc aut falsum est ut patuit in reprobatione precedenti modi dicendi, aut si est verum tunc eodem modo etiam possunt deobligare omnes et per omni tempore ab illa indeterminatione si cut aliquid ut ibidem patuit. Si autem quod ad determinatos quod tunc verum est, sed tunc non solum quod ad aliquos sed etiam quod ad omnes illis stantibus sine quibus etiam nec circa aliquos possunt, et tamen oppositum illi preteritur dicta eorum per quanto volunt quod non sic sit quo ad omnes sicut

quo ad aliquos. Assumptū tamē pbat. q̄a etiam quo ad aliquos nō potest papa nisi ex causa maxime stante fundamēto eorū q̄ credunt quottaz esse de iure diuino et q̄ in ea versat honor dei. Secūdo, q̄ si scōm eorū dictum intelligatur in sensu copulato posset transire. esset em̄ sensus q̄ non posset remitti p omni tempore nisi subsit causa. tamen si intelligatur put est vna copulatiua: falsum est, sensus em̄ tunc est Decimarū quotta non potest in totū remitti sine causa et quotta decimarū non potest in totum remitti p omni tēpore, etiam si subsit causa, quia dato q̄ prima pars sit vera: tamē secunda non est vera, quia potest remitti p omni tpe saltem non capiēdo omni tempore put se etiam extendit ad tempus indigentie clerici: nisi de consensu clerici: q̄ accepto etiam p illo tempore posset remitti, sic Paulus remisit sumptus sibi debitos, et idē potuisset Petrus p omnibus fecisse accepto consensu omnium. In tercio autē nō deficit quia est verum dūmodo nō cum p̄cisione intelligat ut dixi, quia etiam p omni tempore potest remitti subexistente causa.

Circa quartū autē deficit quintupliciter. Primo, quia qua ratioe ille honor dei de quo disponit in p̄cepto Non adorabis deos alienos, est non solus in toto sed etiam in parte irremissibilis, eadem ratione etiam ille honor dei quo disponit in p̄cepto dādi decimam est irremissibilis non solus in toto sed etiam in parte, q̄ q̄ro qua ratioe papa possit dispensare cū Iohanne q̄ nō teneret deo impendere honorem: recognoscendo eum ut vniuersalem dñm, qui honor deo impendit in solutione quotte decime, et tamē non posset cum eo dispensare ut iohannes nō teneret ei latriam impedere que p̄cipit in predicto p̄cepto simpliciter pro quanto, si intelligit affirmatiue et non pure negatiue. Aut si circa honorem deo ut creatori omnium debitum cuiusmodi est latria non potest dispensare circa iohannem, cur posset dispensare cum Iohanne circa honorem deo ut vniuersali et generali domino oīm debitū, cuiusmodi est ille q̄ ei impendit in solutione quotte decime. Secūdo, quia quuis nec oēs nec aliquē possit papa deobligare vlt̄er ab honore deo impendendo: ita q̄ bō nullū honorem ei teneatur impedere, nec etiam ab illo p̄culari honore quē deus sua lege diuina euangelica statuit sibi impendendū, q̄ hoc esset papa deobligare fideles ab obligatione iuris naturalis et diuini euangelici q̄ nō potest in toto nec in parte ut dixi, tamē constat satis q̄ non est verum de honore aliquo speciali p̄sertim p̄sistente in sola oblatōe vel solutione rez exteriorū q̄ sunt minima bona et quē solum ius positiuū et nō diuinū obligans statuit ut eo honoret deus, patet dupliciter. Primo. Ab illo em̄ potest papa fideles absolvere ad q̄ fideles ex sola eius p̄stitutione obligant, eius em̄ est absolvere cuius est ligare, et eius destituere cui est constituere, q̄ p quas causas res nascit per easdem etiā dissoluit, ait Lisostron. Secundo patet exemplariter Si papa statuat q̄ aliq̄ die cessent fideles a seruilibus operibus et missam audiant, vel ut aliqd offerant in missa quod est deum honorare, constitat q̄ a tali honore pōt eos absolvere, nā etiā de facto plurima festa sunt sola de consuetudine sublata in q̄ requirit tacitus consensus pape p̄tute cui est illa deobligatio rata. Dato ḡ q̄ solutio quotte decimaz instituta sit ad hoc ut honoret deū ut vltis dñs, tū ex q̄ tpe noue legis nō emanauit nisi a iure positivo possent fideles deobligari ne tenerent ad honorandū deū illo mō, q̄ sufficiter posset honorari alio mō vel alia q̄ta, imo sine omni q̄ta rerū exteriorū, solo, scilicet actu interiori voluntatis seipsam offerens dñō, ut deductū fuit in solutionibus p̄batio nū decimatercij argumēti. Ad auctoritates autē q̄ vident sonare q̄ etiam hodie sint decime a deo sibi in signū vltis dominij reseruare: patuit solutio in solutione tredecimī argumēti. Tercio, quia non solū humanū gen⁹ tenet honorare deū recognoscendo eū ut vltm dñm sed etiam q̄libet seorsum: sic et q̄libet seorsus tenet illū dñm de eo credere et eū etiā latria colere, si igit solutio quotte sit honor lege diuina hodie obligate deo debet: nō video rōnem q̄re papa posset aliquē p̄cularē hoīem deobligare ut nō impederet deo honorem recognitiōis generalis dominij q̄ sit in solutione quotte, igit signum est q̄ illud fundamētū q̄ supponit q̄ solutio quotte sit honor ex lege diuina deo hodie debitus est falsum, et si esset verum

tur impedere, nec etiam ab illo p̄culari honore quē deus sua lege diuina euangelica statuit sibi impendendū, q̄ hoc esset papa deobligare fideles ab obligatione iuris naturalis et diuini euangelici q̄ nō potest in toto nec in parte ut dixi, tamē constat satis q̄ non est verum de honore aliquo speciali p̄sertim p̄sistente in sola oblatōe vel solutione rez exteriorū q̄ sunt minima bona et quē solum ius positiuū et nō diuinū obligans statuit ut eo honoret deus, patet dupliciter. Primo. Ab illo em̄ potest papa fideles absolvere ad q̄ fideles ex sola eius p̄stitutione obligant, eius em̄ est absolvere cuius est ligare, et eius destituere cui est constituere, q̄ p quas causas res nascit per easdem etiā dissoluit, ait Lisostron. Secundo patet exemplariter Si papa statuat q̄ aliq̄ die cessent fideles a seruilibus operibus et missam audiant, vel ut aliqd offerant in missa quod est deum honorare, constitat q̄ a tali honore pōt eos absolvere, nā etiā de facto plurima festa sunt sola de consuetudine sublata in q̄ requirit tacitus consensus pape p̄tute cui est illa deobligatio rata. Dato ḡ q̄ solutio quotte decimaz instituta sit ad hoc ut honoret deū ut vltis dñs, tū ex q̄ tpe noue legis nō emanauit nisi a iure positivo possent fideles deobligari ne tenerent ad honorandū deū illo mō, q̄ sufficiter posset honorari alio mō vel alia q̄ta, imo sine omni q̄ta rerū exteriorū, solo, scilicet actu interiori voluntatis seipsam offerens dñō, ut deductū fuit in solutionibus p̄batio nū decimatercij argumēti. Ad auctoritates autē q̄ vident sonare q̄ etiam hodie sint decime a deo sibi in signū vltis dominij reseruare: patuit solutio in solutione tredecimī argumēti. Tercio, quia non solū humanū gen⁹ tenet honorare deū recognoscendo eū ut vltm dñm sed etiam q̄libet seorsum: sic et q̄libet seorsus tenet illū dñm de eo credere et eū etiā latria colere, si igit solutio quotte sit honor lege diuina hodie obligate deo debet: nō video rōnem q̄re papa posset aliquē p̄cularē hoīem deobligare ut nō impederet deo honorem recognitiōis generalis dominij q̄ sit in solutione quotte, igit signum est q̄ illud fundamētū q̄ supponit q̄ solutio quotte sit honor ex lege diuina deo hodie debitus est falsum, et si esset verum

eque sequeretur quod non posset papa aliquos particulares homines vel aliquos particulares fideles deobligare ab illa solutione: sicut non posset omnes ab eius solutione absolvere.

Quarto, quia etiam sumptus debiti apostolis et alijs discipulis fuerunt ad comoditatem totius clerici, et tamen sicut Paulus remisit illos pro sua persona ita etiam alij omnes potuissent remississe. Et tunc platus omnium apostolorum et discipulorum de eorum consensu non solum quo ad aliquos sed quo ad omnes potuissent remississe eos in quo casu non solum quotam sed etiam totum, scilicet de terminatione et indeterminatione remississet de quo tamen toto minus videtur quod sola quotam decime omnibus remississet, ergo etiam hodie platus cleri scilicet papa posset quantum tam decime saltem de consensu cleri remittere omnibus, tenet consequentia dupliciter. Primo, quia primum est maius quam secundum et hoc dupliciter. Primo quia in primo non solum determinationem sed quotam remississent, sed etiam indeterminationem, quia de proprijs laboribus vivissent, in casu autem consequentis non remitterent indeterminationem quin adhuc vellent fideles sibi esse obligatos ad dandum aliqua necessaria ad sustentationem. Secundo, quia in casu antecedentis non habebant apostoli alia quam sumptus illos quia omnibus alijs renunciaverant, nunc autem clerici propter decimas habent multos alios redditus et puentus: adeo quod non nulli possent de illis alijs sustentari: etiam si nullas haberent decimas, et ita minus grave esset illud eis quam apostolis fuisset renunciare sumptibus. Quinto, quia quando papa aliquos fideles deobligaret a quota: hoc esset vel posset esse ex causa, puta quod eorum clerici haberent aliunde sufficientem provisionem ex alijs, igitur si illa causa apud totum clerum locum haberet: papa idem posset apud totum clerum, tenet consequentia triplici. Primo quia ubi eadem ratio ibi eadem dispensationis vel deobligationis facultas. Secundo, quia sicut se habet illa sufficientia sustentationis respectu aliquorum, ita sufficientia omnium apud omnes. Tercio a simili, quia si papa ex causa potest dispensare quod iohannes non teneatur ieiunare in quadragesima, et illa causa haberet nunc locum apud omnes homines: posset etiam cum omnibus ex illa causa dispensare et eos de-

obligare, igitur etiam sic erit in proposito predictum consequentia. Tercius modus dicendi est Anthonij de butrio ponentis in summa duo dicta. Primum, Papa potest illam deobligationem a solutione decimarum impendere ecclesie. Secundum, Papa illam non potest impedire laicis ita quod etiam vni persone non potest remittere decimas siue preteritas siue futuras sine causa. Ratio primi est finis cum quia tunc non venit contra preceptum dei sed contra constitutionem ecclesie que distribuit decimas inter particulares ecclesias. Ratio secundi est duplex. Una tacita a contrario sensu in primo dicto, quod preterit quod tunc veniret contra preceptum dei quod laicus deobligaretur sine causa, eo quod laici dare decimam est de iure divino. Secunda est a simili, quia ex quo iuramentum est de iure divino tunc non potest per papam sine causa remitti, igitur cum etiam solutio decime sit de iure divino: non poterit remitti etiam vni persone sine causa. Hec ille in summa. Et ut contra hoc potest primum dictum esse intellectus sic quod papa potest aliquem deobligare ut non teneatur decimam alicui determinate ecclesie solvere cui hactenus obligatus fuit de iure communi solvere, et illa eius mens et intellectus dependit ex probatione et ratione primi dicti cui dicit quod hoc faciendo recte, sed quod talis non soluit illi ecclesie non venit contra preceptum dei, quia non est ex precepto dei quod tali determinate ecclesie solvat ex institutione ecclesie que sic divinitus sit decimas inter ecclesias, et ita cum papa sit super institutiones ecclesie poterit ab eis aliquem deobligare. Si autem (ut forma verborum primi dicti preterit) intellectus primi dicti fuisset quod papa possit ecclesiasticas personas vel prelatum ecclesiasticum deobligare a solutione decimarum tunc voluisset inuere quod tales personas et bona ecclesiastica esse obligata ad decimas sit ex iure positivo. Et tunc contra hoc arguitur dupliciter. Primo, quod ius positivum datur quod clerici a clericis exigant decimas, ut patet in capitulo. Novum genus, ubi dicitur quod novum genus extractionis est quod clerici a clericis decimas exigant. Sed quod illud solueretur putat predictum capitulum habere varias lectiones, vnde etiam in eo, causa, dicitur quod illi clerici qui a clericis misteriorum labores accipiunt decimas eis debent. Ideo secundo arguitur contra hoc, quia non videtur ratio diversitatis contra preceptum quod laici debent dare decimas clericis.

Prima pars

sit iuris diuini hodie obligatis quo ad q̄t
tam, et in p̄ceptum q̄ clerici clericis in ca-
su p̄dicti capli tenent dare decimas sit so-
lum iuris positum. Nam rō videt eadem
tam ex pte personarū q̄ ex pte p̄diorū. Nam
si clerici a clericis p̄cipiunt mīsteria spūa-
lia atq; ita tenent eis ad decimā, igit̄ cū il-
la sit rō cur etiam de lege diuina tenent lai-
ci clericis ad decimā, sequitur q̄ vtrobiq; erit
eadem legis rō, et sic idem erit ex eadez
lege. Secundo, quia si p̄dia q̄ sunt in ma-
nu laici sunt decimalia: ita q̄ illud onus ē
annexū p̄dictis ex iure diuino tūc adhuc
manebit eis eodem modo annexum si ve-
niant ad manus clericorū, sicut et de facto
patz sic esse q̄ illa veniūt ad eos titlo pa-
trimonialī vel etiā vt dotalia ecclesie. Vñ
si venirent ad manus iudeorū vel infideli-
um: nihilominus adhuc deberet clericis
decima de illis adeo vt etiā aduersarij di-
cerent illā deberi clericis iure diuino de illis.
P̄terea aliter etiā p̄tra hunc modū dicē-
di arguit̄, q̄ deficit dupliciter. Primo q̄a
supponit q̄ licet solutio decimarū sit debi-
ta ecclesie iure diuino, tamen q̄ debeat ta-
li vel tali ecclesie est ex iure positum eccle-
sie, modo si solutio decimarū sit debita iure
diuino, tunc etiam eque erit de iure diuino
q̄ debeat tali vel tali ecclesie. Probat̄, q̄a
sicut ius diuinū veteris legis decernit q̄
soluenda sit decima leuitis: ita determinat
q̄bus leuitis, scz illis q̄ seruiūt in taberna-
culo dñi et illis qui morant̄ in vrbibz cum
alijs. Vnde dicit̄ Numeri, xviij. Filij le-
ui dedi oēs decimas israel in possessionez
p̄ misterio quo seruūt mibi in tabernacu-
lo federis. Et Deutero, xij. p̄cipit̄ eis q̄ in
vno genere decimarū faciāt participes le-
uitas illos q̄ morant̄ in vrbibus eorū. Et
hoc etiā adducit Gratianus p̄ fundamen-
to ad p̄bandū q̄ q̄busdam p̄sonis ecclia-
sticis in quaz p̄sona loquūt̄ debebant dec-
ime ab illis p̄ quibus illi offerebant p̄ce-
ces et sacrificia, vt patet, xij. q. j. His itaq;
et allegatū fuit supra in argumento, xij. in
prima eius p̄batōe. Secundo quia vult
q̄ si vni p̄sone remitteret sine causa q̄ ve-
niret p̄tra ius diuinū ex eo fundamēto q̄a
credit q̄ solutio q̄te decimarū sit de iure
diuino qd̄ est falsum, vnde non plus p̄tra
ius diuinū hodie obligans veniret q̄ q̄

vni remitteret sine causa q̄ non teneret fe-
stino die audire missas, aut in q̄dragesima
ieiunare. Attamē dictū est in se vez, q̄ nō
potest saltē p̄grue sine causa remittere, sed
nō determinat que causa requiratur, vnde si
remitteret vni vel pluribz ex causa q̄a cleri-
ci illius ecclie haberēt alīs sufficientē sustē-
tationē, aut ex cā ex q̄ paulus remisit sum-
ptus sibi debitos ad p̄cludendū viā q̄stu-
osis vel ex liberalitate et amore maioris p̄-
sone: esset causa honesta. Nā videmus q̄
aliqñ priuat clericos et cōcedit decimas lai-
cis q̄n clerici habent sup̄abundantē sustē-
tationē et aliqñ tñ vel vic̄ sufficientē, et ec-
clesia indiget auxilio laicorū, vtputa mili-
tum aliquorū p̄tra infestātes ecclesiam.

Quartus modus dicēdi est Panormi-
tani in caplo a nobis, de decimis cōsistēs
in quinq; dictis. Primū, Papa nō potest
etiā vni remittere decimas sine p̄teritis si-
ue futuras sine causa: sic q̄ ille sit tutus q̄ ad
deum, Patet dupl̄r. Primo a simili, q̄a ille
non est tutus quo ad deū q̄ b̄nficia plura
obtinēt sine causa, licet ex dispensatiōe pa-
pe habeat. Secundo, quia licet papa ha-
beat plenitudinē potestatis, debet tamen
facere sicut diligens pater familias dispo-
nendo cuiuslibet put opus est. Secundū
est q̄ quo ad militātes eccliam dicta primi
modi dicendi scz glo. et aliorū doctorū sunt
indistincte verā. Tertium dictū, Papa
pōt aliq̄bz remittere etiā sine causa, et hoc
quo ad militātes eccliam: sic q̄ q̄ ad illam
erit tutus. Quartum Papa nō potest in
totū tollere ius decimarū, et hoc indistincte
est verum vbi de facto decime soluantur,
q̄ tunc non solum tollerēt reuerentiā deo
debitā, sed etiā alteraret vniuersalem sta-
tum ecclie, quod papa non potest facere.

Quintū in quo tria dicit̄ est q̄ vbi de fa-
cto nō soluant̄ papa potest dispēsare vt nō
soluentes euitent peccatū, nō tñ in totum
p̄ceptum tollendo, sed ex hac causa nō sol-
uentes tolerādo vt p̄ctm̄ nō incurrant.
Contra Ille modus dicēdi deficit octu-
pliciter. Primo quia licet primū dictū sit
verum tamē est diminutum quia nō expri-
mit qualis causa sufficeret vt licite posset
alicui remitti decima ita q̄ tam papa q̄ il-
le cui remitteret essent tuti. Secundo q̄a
in secunda p̄batōe primi dicti aliq̄ mō

duo videtur p̄tendere. Primo, q̄ tunc sine causa remitteret et illicite quando remitteret ei cui non est opus remitti, ita q̄ ille nō sit tutus. Et secūdo q̄ illicite remitteret decima q̄n ecclesia in cuius p̄iudiciū vergit illa remissio opus haberet illa decima, modo primum est falsum, quia etiam si nō indigeat remissione potest ei ex alia causa remitti, igit̄. Quātū vtrūq̄ sensum p̄tendat patet, quia eadem est ratio vtriusq̄ q̄ movit eum ad secundū sensum, quia papa debet esse fidelis paterfamilias non t̄m circa ecclesiam vt indigēti nō subtrahat sed etiā vt non indigenti nō subtrahat id quod debitor eius bene posset ei dare et quod ei alias teneret dare. Tercio, quia quo ad m̄ltantes eccliam approbat dicta p̄mi modi dicēdi et indistincte, et t̄m illa sunt improbatā prius, igit̄. Quarto, quia quartū eius dictum est improbatū in improbatōe p̄mi modi dicēdi. Quinto, quia duo fundamenta eius pro quarto dicto non concludunt. De primo patuit in improbatōe secundi modi dicēdi. De secūdo pbatur quia in p̄minia ecclia apostoli et reliq̄ discipuli septuaginta duo et plurimi ex reliquis fidelibus vivebant in cōmuni non habentes aliqua imobilia in proprio, et t̄m post p̄minia eccliam successores apostolorum et discipulorū, scilicet episcopi et sacerdotes non sic vivunt, ergo posterī alteraverunt vniuersalem statū ecclie, aut igit̄ indistincte est illicitū et impossibile q̄ papa alteret v̄lem statum ecclie, aut non, si non, igit̄ illud non est habendū p̄ illicito et p̄ incōuenienti qd̄ p̄dictum fundamentū nititur inferre vt incōueniens. Si sic, igit̄ successores apostolorum et discipulorū illicitam rem fecissent et quā facere non poterunt. Et cōsequenter sequit̄ q̄ papa Silvester acceptādo tpales dotatōes et regalia a Constantino, illicite alterasset statum priorem quod est falsum et heresis Johannis wickleff dicentis q̄ Silvester papa et Constantinus impator errauerunt dotando ecclesiam, et q̄ dotare clerum est contra regulam christi, ideo papa cum om̄ibz clericis habentibus possessionem sint heretici eo q̄ habent possessiones, que oīa sunt damnata heresis. Secundo, quia generalis status ecclie fuit q̄ apostoli et discipu-

li predicando vivebāt de sumptibz Paulo excepto qui ex p̄fectōe non sumpsit, q̄ro igit̄ an ne ceteri potuissent eandem perfectionē assumpsisse, scilicet q̄ renunciaissent iuri suo recipiendi sumptus sicut paulus fecit, et patet q̄ sic, et tamē tunc non minus alterassent generalē statum ecclie q̄ si modo papa cum clero renūciaret decimis totaliter, vel saltem quō ad quottam decime vivendo aliunde ex alijs redditibz vel saltem de minori quotta. Sexto, quia vel intelligit̄ quintum dictū vbi de facto non solvunt̄ ex consuetudine que tanto tēpore duravit quantū tempus sufficit ad prescriptionem aliorū iurū posituorū, p̄scrip̄tū contra ecclesiam, Aut intelligit̄ vbi de facto non solvunt̄ ex consuetudine vel p̄ceptorū posituorū abrogabiliū que non tanto tempore duravit, si p̄mum tunc est falsum, quia p̄supponit falsum, scilicet q̄ in tali casu fideles indigeant dispensatione, saltem capiēdo dispensationē pro obligatione, quia tunc non sunt obligati, igit̄ impossibile erit eos deobligare, q̄uis si caperet dispensatio pro interpretatione deobligationis eorum, verū esset, sed sic nō videtur accepisse vt patet intuitu, q̄ dicit q̄ papa possit dispensare vt nō solvētēs eorum tēnt peccatum, vbi p̄tendit q̄ illa dispensatio faceret q̄ vitarent peccatū, modo dispensatio capta pro interpretatione predicta nō hoc faceret, quia etiam sine ea vitarent p̄pter abrogationē p̄cepti. Si aut̄ in secūdo sensu intellexit tunc est verū, sed tunc eque pōt hoc vbi solvunt̄ de facto, q̄ ex q̄ in casu secundo nō h̄nt sufficientē p̄suetudinē q̄ sunt deobligati, tūc sunt eq̄ obligati sicut vbi de facto solvunt̄, et ita quintum non differet a q̄rto, q̄ neq̄ vbi solvunt̄ de facto potest in totū tollere finē eū neq̄ vbi de facto nō solvunt̄ decimē poterit in totū tollere. Et sicut vbi de facto solvunt̄ et nō adest sufficiens p̄suetudo poterit finē eum dispensare, sic etiā vbi de facto solvunt̄ poterit dispensare. Septimo, q̄ in quinto dicto et etiā in secūdo dicit q̄ vbi de facto nō solvunt̄ si dispense papa vt nō solvētēs incurrāt p̄ctm̄, ipse dispensando nō poterit in totū tollere p̄ceptū decimarū, nō aut hoc intelligit̄ in totū q̄ ad oēs fideles, vel in totū, i, tam q̄ ad indeterminationē q̄

Prima pars

quo ad determinationē quotte decimarū
Si pmo mō hoc est duplr. qz vlt intelligit
hoc q ad solos fideles illius loci vbi est il-
la consuetudo, vel intelligit hoc q ad oēs
fideles vtrūq etia illi loci vbi non est illa
cōsuetudo, z sine pmo sine secūdo mō illi
primi intellectus intelligat falsum est, qz po-
terit ex causa totum tollere pceptum, etia
si nulla esset cōsuetudo in hoc vlt in alio lo-
co, imo in pmo casu illius primi intellectus
est per tacitum cōsensum actu sublatum p
papam ibidē quo ad qttā totaliter. Si au-
tem in secundo sensu intellexit tunc veruz
esset, sed tunc etia quo ad tale totū nō pos-
set tollendo pceptum cum talibz dispensa-
re, qz pceptū q ad illam indeterminatōnez
est iuris naturalis z diuini z sic p papā in-
dispensabile. Octauo, quia in eodē quin-
to dicto ait q vbi de facto nō solunt pōt
eos q non solunt tolerare, z tolerādo facit
q euitāt peccatū, q prius male dixit q cuz
talibus posset dispensare, qz dispensatio p
supponit q pceptum nō dū sit abrogatum
q ad illos cum qbus est dispensandū, quia
alias non egerent dispensatione si esset ab-
rogatum q ad eos, z tū si tolerantia pape
circa non obseruantes aliqō pceptū de-
bet sufficere ad excusandū a peccato opor-
tet q pceptum sit abrogatū, z sic implicat
in verbis faciendo simul mentionē de di-
spensatione excludente pctm ab illis et de
tolerantia excludente pctm ab eisde. Il-
lis igit modis dicendi reprobatis Dicen-
dū aliter, Et quis primo forte responden-
do ad argumentū cōtingeret fieri vīm et
differentiā inter pstitutionem positiuā factā
a solo papa, l. sine pccilio generali pstituēte
vlt pfirmāte, z inter pstitutionē positiuā fa-
ctā a papa in z cū pccilio generali pstituēte
vlt cōfirmāte, volēdo scz dicere q papa ad
cōstitutōem factā a se tū vel a pdecessore
suo sine pccilio zc, manū suā facili⁹ extēde-
re potest illā tollēdo abolēdo vel ptra ean-
dē dispensando, cuiusmodi videm⁹ fieri in
regulis cācellarie et pccilio: qz ad pstitutio-
nem factā a se cū cōcilio generali pstituen-
te vel cōfirmāte, nā cōciliū captū cum pa-
pa est aliq mō qd maius papa tū, qz totū
est mai⁹ sua pte, et ita nō potest vel nō cō-
gruit ei ita facile extinguere illam secundā
sicut pma, Quidō pstitutio pccipies qttaz

decie solui est facta nō a solo papa sed etia
a cōcilijs generalibz pstituētibz vlt pfirmā-
tibz, z p pns nō oporteret seq in argumē-
to q ex quo est positiuā igit pōt p solū pa-
pā tolli, sed deberet inferri q q p papam z
cōciliū posset tolli z hoc cōcedit, Tū nō
est opus illā difficultatē hic implicare, iō
ibi non sistēdo dicendū est aliter pcedēdo
pns tam q ad oēs qz q ad aliqz, z hoc cuz
psensu cleri z ex causa. Et si accedat psen-
sus cleri videt q sufficiat p cā sola etia li-
beralitas in remittentibz, vel saltē talis cā
q fuit in paulo renūciante sumptibz euāge-
lij vel amor pfectōis maioris, Itē cā pore-
rit esse si loco qttē decimarū fieret vltiter cle-
ro alias sufficiens puiio eo q alias de fa-
cto p magna pte: aut nō dat quotta, aut si
dat: nō dat eis sed militibz z terrenis pnci-
pibz, aut ppter scandalū aliqō vitandū qd
aliter vitari nō possz, aut ppter mai⁹ bonū
psequēdū qd aliter obtineri nō possz, Nā
vni totū regno qd alias ad fidē suscipiēdū
aut ad susceptā retinendū induci nō possz
nisi deobligādo ipm a qttā deciaz posset
papa etia solus pcedere q esset liberū a qe-
ta, Et mltē alie psimiles cause possent oc-
currere ex qbz papa cū clero posset tollere
totū pceptū q ad qttam ita bñ sic possz q
dam alia pcepta positia ex cā tollere totali-
ter. Et forte (licet rari⁹) posset etiam cā aliq oc-
currere q papa etiam nō requisito psensu
totius cleri posset id facere vtrūq si cā ta-
lis est q cler⁹ etia si nō psentiat tū deberet
psentire, sed de hoc cogitādū relinq lecto-
ri. Vnde Johānes Neapolitan⁹ in qōli-
betis qōlibeto, iij. q. xix. loquēs de solo pa-
pa dicit q papa possit statuere (si ei videre-
tur ppter aliquā cām rōnabile) q plus vel
minus dare z tale statutz oēs obligaret,
Et scūs Thomas in qōlibetis qōlibeto
ij. articlo, viij. dicit de ecclesia q ipsa possz
statuere si cā subesset q dare in maiori vlt
minori nūero puta q dare octaua vlt du-
odecima sicut z q def decia, Hec ille. Et i
ij. ij. q. lxxvii. arti. j. dicit q ecclia pensat
oportunitatibz tēpor z psonaz posset aliā
ptem determinare soluedaz, Hec ille. Et nō
dubito si determinaret maiorem partē .i.
q daretur octaua per vniuersam ecclesiaz
diceretur p canonistas predictos q possz
psertim indigentia postulante, cur q non

posset etiam minorem statuere in vniuersali ecclesia abundantia temporalium persistere, nisi forte dicant quod fauorabilius est recipere maiorem partem quam minorem: non attendentes illud saluatoris, beatius est dare quam recipere.

Et cum de in argumento quod papa non potest alterare vniuersalem statum ecclesie patet respondendo in quinto defectu quarti modi dicendi, ubi patuit quod etiam de facto est facta alteratio in vniuersali statu ecclesie etiam licite. Unde non video quin hodie quo ad ea que respiciunt vniuersalem statum ecclesie solum extrinsece tanquam in nouissimo ordine posita, cuiusmodi sunt temporales possessiones et presertim quotta earumdem circa quam sufficiens posset manere sustentatio per pagas spiritualibus officiis que principaliter et de propinquo respiciunt statum ecclesie posset fieri alteratio etiam vniuersaliter quam in eque bonum vel in melius commutant spiritualiter. Secus de illis que respiciunt per se et intrinsece vel de propinquo eius statum et spiritualium perfectum, ut si papa vellet ordinare quod nullus preter eum esset episcopus aut nullo haberent religiones vel monasteria, aut alia que sacramenta vel sacramentalia respiciunt. Unde nimis irrationabiliter videtur dictum quod hoc papa cum ecclesia expressa remissione et consensu non posset circa quottam decimarum per totam ecclesiam: quod tamen consuetudo vetusta introducta potest ex solo tacito consensu pape et ecclesie introducere. Vnde sicut in aliquo regno propter consuetudinem non solutiois quotte deobligari incipiunt tandem fideles totius regni, ut dicetur in tercio correlario. Ita potest consequenter in alio regno idem accidere, et sic consequenter in omnibus, et per consequens per totam ecclesiam contingeret quod essent laici a quotta illa deobligati. Unde cum decime sint abolite in ecclesia orientali quomodo non possent etiam aboleri ab ecclesia occidentali: in qua etiam in multis locis iam non seruantur. Et ubi tunc quomodo manebit fundamentum iuristarum timentium quod deperiret honor deo debitus in recognitione vniuersalis dominij institutus. Ex hac solutione per modum exhortationis infero tale documentum quod de talibus modis loquendi quebus dicitur quottam esse de iure diuino propter predicta fundamenta adeo etiam quod papa non posset vltius tollere eam: silentium puto de

relicis ex quinque causis. Prima, quia alias nonnulli laicorum talem rigorem audientes in his que concernunt acquisitionem temporalium per clericos propter predicta fundamenta dicerent eis. Vnde modo zelamini per honorem dei seu diuino ne ille euacuetur ibi ubi cum honore dei videtis simul temporalibus redditibus vestris preiudicari, quibus si non preiudicaretur: facile inueniretis expositionem et viam dicendi quod per hoc non deperit honor dei. Et quod vultis quod laici soluant quottam vobis, si rectoribus, plebanis, et abbatibus ne deperiat honor generalis dominij deo debitus: non attenditis quod eam vobis dici posset quod vos deberetis dare decimas decimarum pontificibus: ut deo non deperiret honor debitus, quoniam in solutione decime decimarum etiam deus recognoscitur ut vniuersalis dominus, quia tunc eam dat decima. Immo etiam simul implicite tunc dant primitie, ut patet Numeri, xviii, ubi decime decimarum reputantur per primitias. Itaque forte dicerent ad nos, Alijs alligatis onera grauia et imponitis in humeros eorum, digito autem vestro non vultis ea mouere.

Secunda, ne laici dicant: cum multum solliciti esse debeatis non tantum per honorem dei conservando sed etiam per pauperibus quorum deberetis esse patres, cur non etiam dicitis quantum decimarum eis ex lege diuina eque sicut leuitis debitas etiam preter decimas debitas leuitis hodie esse de iure diuino ultra eam que vobis datur, sed illorum obliti: solum que vestra sunt queritis non que iesu christi. Nec valeret responsio quod decime nobis debite simul etiam sunt pauperum, quia etiam ultra illas que nobis loco leuitarum debent fuerunt eis ordinate in veteri lege propter decime ut deduxi in tercia conclusionem. Tercia, quia dicere possent laici an non etiam et primitie in honorem dei dabantur ad recognoscendum deum principium omnium bonorum nostrorum. Rursus et non papa potest ius primitiarum tollere in totum quo ad determinationem partem ordinalis, imo de facto per prescriptum consensum eius sunt sublata per totam ecclesiam adeo quod in nullis locis vel paucissimis (si que sunt) dantur, nec tamen totam ecclesiam fidelium dantibus, et sic queso ubi maneat timor ne vltis status ecclesie alteraretur aut honor deo debitus deperiret. Quod si quis prius dicere voluerit quottam decime fore

Prima pars

Iuris diuini inabrogabilis non aut deter-
minatione primitie, et hoc non solum secundum quan-
titate prius dande sicut tamen tempore veteris quod no-
ui testamenti concessum est ab omnibus sed etiam
secundum partem eius ordinalem: forte audiet is
ut ei dicatur ideo illam diuersitate a clericis con-
fingi quia maioris importantie est determi-
natio quante decimarum quam determinatio par-
tis ordinalis in primitiis et non aliam, eo quod eque
determinatio partis ordinalis primitiis, scilicet
quod primi fructus puenientes de predio vel
alia re est in recognitionem quod deus sit prin-
cipium omnium bonorum, et sic eque cedit in bono-
re dei sicut quod decima quarta soluitur in reco-
gnitionem quod ipse est perfectio et finis omnium bo-
norum et generalis dominus omnium. Quarta
quod timendum est quod talibus (qui ea que ad acqui-
sitionem temporalium deseruiunt clericis di-
cerent fundari in iure diuino indispen-
sabili) nonnulli obijcerent mordaciter dicentes.
Nunquid non vos ipsi dicatis et per doctrina
habetis quod ubi agit de solutione temporalium fi-
enda clericis: semper est in dubio fienda in-
terpretatio contra clericos, et hoc ne notent de
auaricia in exactione rerum temporalium. Hec
enim optime notat Panor. in c. 1. de decimis
Ubi Hieronimus dicit quod propter auaricia
sacerdotum fuit determinatus certus limes
ultra quem non audebant exigere sacerdotes
petentes quantitate primitiis. Cum igitur du-
bium sit an ne papa vel ecclesia posset mi-
norem quotam decernere: dicentibus aliquibus
quod posset et aliquibus quod non posset. Simili-
ter et secundo dubium sit an quarta decime de om-
nibus sit de iure diuino hodie obligante, et
per consequens sit inabrogabilis per consuetudi-
nem, vel an sit de iure positivo et per consequens sit
abrogabilis. Et utrumque illorum dubiorum con-
cernit solutionem temporalium fiendam cleri-
cis eo quod ad acquisitionem temporalium valde vale-
ret et conferret eis hoc quod est papa non posse
minorem quotam decernere nec posse tolle-
re illam quotam. scilicet quod illa quota esset inab-
rogabilis etiam valde esset per hominum acqui-
sitionem temporalium sequitur quod in talibus casibus po-
tius est illa pars tenenda quam eis minus fauet
in talibus: cuiusmodi est opinio nostra. Quin-
ta, quia si qui decimant quartam velint omni-
no fundare in textu veteris testamenti tan-
quam etiam hodie ex illo iure diuino indispen-
sabiliter debitam clericis: forte dicent eis

nonnulli laicorum, ea que in veteri testamento
posita sunt acceptatis ut ex illo iure obli-
gata: et hoc si sint per vobis, cuiusmodi sunt
precepta de decimis et primitiis vobis dan-
dis a laicis, que autem contra vos sunt vel non
pro vobis: aut non acceptatis ut obligato-
ria, aut si acceptatis: non nisi ut abrogabi-
lia vel dispensabilia, etiam si illa contra vos
existencia in eodem contextu veteris testame-
ti ponantur cum illis que pro vobis sunt.
Assumptum patet Primo, nam eque dispo-
nuntur quod vos debetis dare decimam decima-
rum pontifici sicut quod laici debeant vobis da-
re, ut deduci in tertia conclusionem, et tamen di-
citis illa non ligare vos, vel si liget tamen sunt
prescriptibilia ut patet de quarta decima-
rum debita episcopo. Secundo, quia eque di-
sponitur in eodem contextu quod leuite quibus vos
vultis successisse non debeant habere aliquid
aliud quam decimas. Unde dicitur Numc.
xviij. Nihil aliud possidebunt decimarum
oblatione contenti quas in usus eorum et
necessaria sepani. Et Deuteronomij. xij.
de leuita dicitur. Neque enim habet aliam
partem et possessionem inter vos. Et Deute-
ronomij. c. Non habuit leui partem neque
possessionem cum fratribus suis quia ipse
dominus possessio est, et tamen illo non ob-
stante licitum est vobis alia habere preter
decimas tam mobilia quam immobilia: imo ci-
uitates villas prouincias et regna. Fru-
stra igitur legis veteris ut obligantis ad-
ducitis auctoritatem, cuius in eodem con-
textu nullam auctoritatem non acceptatis ut
obligantem, quia frustra legis auxilium in-
uocat qui committit in legem, ut in c. quod fru-
stra. extra de usuris. Nec valet responsio
Panormitani in rubrica de decimis qui res-
pondendo illi obiectioni (ad alium tamen fi-
nem facte) dicit sic. Clerici non debent possi-
dere proprium, scilicet vendicando sibi partes in ter-
ra permissionis sicut et laici, sed si eis offerat
a laicis non est a lege prohibitum, imo con-
cessum quod possint illa possidere per hoc quod
habetur Leuitici vicesimosecundo et vicesi-
moseptimo, ubi dicitur quod quicquid fuerit con-
secratum deo ad ius sacerdotum pertinet
modo quicquid habent ecclesie hodie ha-
bent ex oblatione laicorum, ergo ea que sunt eis
debita ex precepto diuino: non debent eis
subtrahi ex oblationibus voluntariis. Nec ille

Nam p̄dicta obiectio licet falsum concluderet inq̄sum intenderet pbare q̄ decime nullo modo sint debite hodie z ita indigeret solutione, tamē bene p̄cludit p̄ quanto intenderet pbare q̄ quotta decime non sit ex lege diuina veteri hodie obligate debita. Nec responsio Panormitani ad eaz vt sic facta euacuat ea, sicut nec sufficeret ad euacuandū ea factam in alio eius intento. Primum patet, q̄ clerici hodie multa possident etiam licite que nō sunt eis oblata et data titulo ecclesie, q̄ possident bona patrimonialia cuz eccl̄asticis: ita q̄ si patres eoz habent terras etiā ipsi possident: etiā si ille partes essent in terra p̄missionis, liceat em̄ ep̄is habitantibz in terra p̄missionis habere p̄tes in illis si patres eoz illas possidentes eis reliquerūt ex successiōe, quod tamē in veteri testamēto nō fuit possibile, quia patres leuitaz non potuerunt habere partem in ea, et p̄ p̄ns relinquere nō potuerūt filiis titulo patrimoniali, qd̄ tñ nūc possz fieri, z sic adhuc obiectio stare. Preterea illa solutio insinuat q̄ leuite veteri testamenti potuissent habuisse p̄tem in terra p̄missionis, z si non vendicādo eam sibi vt alie tribus: tamē oblataz sibi ab alijs recipiendo, hoc autē videt falsum, et intelligo per partem terre p̄missionis sortes seu aliquam plagā illius terre eo mō quo dicitur illā terram fuisse diuisam in duodecim sortes includēdo terras existentē vltra iordāne: quō etiā Panor. intellexit. Nā videt q̄ n̄ potuissent sic p̄p̄iā habuisse sorte vt cetera tribz, q̄ ex lege diuina debebant p̄mixtim bitare cū alijs tribubz, vt ptz Num. xxxv. z in alijs locs, z de tali p̄te singulariter intelligit p̄ceptum dñi, si nihil aliud possidebūt. Nā portūculas terre in fortibus aliaz tribuū z alia bona imobilia poterant h̄re, vt suburbana z agros atq̄ domos, vt patz Num. xxxv. Leui. xxv. z, xxvij. z Jeremie. xxxij, licz illa ex t̄tlo leuitici officij nō haberet. Preterea possent aliq̄ alia adduci q̄ in veteri lege iniuncta fuerunt leuitis z sacerdotibz in q̄bz clerici noue legis nō volunt se eis successisse, sed d̄cūt illa se nō ligare, vel eis sufficit q̄ illa teneant ministerice. Ita etiā aduersarij diceret de decimis p̄tra illū q̄ diceret decimas eē de iure diuino.

Finit prima pars,

Incipit secunda pars,

De secūda pars

te huius tractatuli ex p̄dictarum cōclusionuz determinatione et argumētōrū solutione infero octo correlaria.

Primum Si altera opinionū p̄dictarū deberet dici quasi heretica quaz vna dicit p̄ceptum de quotta decimarū danda esse iuris diuini hodie obligantis, z alia q̄ nō, imo q̄ sit solum iuris positui canonici: potius prima esset talis dicenda q̄ secunda. Probat̄ur: quia ad p̄mam sequit̄ exp̄ssa heresis: scz quia sequit̄ q̄ lex moysi obligat tpe noue legis q̄ ad iudicialia vel ceremonialia, quod est heresis ebionitarū, z damnat̄ exp̄p̄esse per Pauluz ad Roma. iij. et ad Galathas p̄ totum. Unde ait, At vbi venit fides iam nō sumus sub pedagogo, s. sub lege Ad Galathas. iij. Et ad Colosenses. ij. loquens de christo z lege Moysi ait, Delens qd̄ aduersus nos erat cyrographum decreti ipsum tulit de medio affigēs illud cruci, Sicut idem patet Actū. xv. z in capitulo vnico de purgatiōe post partum, et damnat̄ predicta heresis etiam in c. maioribus, de baptismo z eius effectu. Sequela probatur, quia probatum est q̄ illud p̄ceptū nō est iuris diuini nisi veteris et nō est morale vt ostensum est, igitur iudiciale vel ceremoniale, igit̄ si obligat ex veteri lege sequitur p̄positum, Ad secundam autē nō sequit̄ illa heresis. Nam maximū qd̄ ex ea videt̄ sequi est q̄ videt̄ contradicere sententijs summorū pontificum cōciliorum z sanctorum doctorū, modo ostensum est q̄ hoc non est verum vt patuit in solutionibus, xxij, p̄bationū argumēti decimitercij.

Secundum correla

rium Vbi est consuetudo dare quottaz et de omnibus: tunc non dantes quottam z de omnibus peccant mortaliter. Probat̄. Quia in iure canonico p̄ceptum est q̄ttam dare z de omnibus adeo q̄ possunt excōmunicari, et illud est sufficēter publicatuz. Et si est cōsuetudo dare quottā z de omnibus tunc non est abrogatū, modo nō seruantes p̄ceptum iuris canonici nondū

Secunda pars

abrogatum et sufficenter promulgatum peccant mortaliter, igitur. Maior per prima parte probatur per multa capitula allegata super in sexta conclusione, ubi precipitur quod decima integraliter soluat, modo per integritatem intelligitur quod quotta detur, quod etiam de omnibus debeat dari, id est predij et alijs lucris, puta de domibus pascuis molendinis etiam ad vetum, piscarijs feno lacte lana apibus, id est cera et melle earum, venatione artificio militia, et sic de alijs, patet in c. decime, xvj. q. j. et q. vij. c. quicumque, et extra de decimis c. commissus et c. puenit, et c. nuncios, et c. tua, ij. et c. non est in potestate, extra de decimis, et quod possint communicari patet per c. puenit, et per c. in aliquibus, extra de decimis, et quod sufficienter sit publicatum etiam de se patet, Minor autem est nota, quia qui vos spernit me spernit Luce, x. Quomodo autem intelligatur quod de omnibus debeat dari videtur an etiam de illicite acquisitis tam mobilibus quam immobilibus non est presentis tractatus, de quo remitto ad c. transmissa, extra de decimis in glosa, et ad Alexandrum de Ales in tercia parte summe in materia decimarum.

Tercium correlari.

Si in aliquo loco est consuetudo qua non datur quotta aut non datur de omnibus et illa consuetudo tanto tempore duravit cum bona fide quantum sufficit ad consuetudinem abrogantem aliud consimile preceptum positivum et quantum sufficit ad prescribendum aliquod aliud ius contra ecclesiam ubi ius commune vel presumptio resistit prescribentibus tunc interim quod non exigitur ab eis illa quotta aut non exigitur de omnibus non peccant fideles non soluendo quottam non consuetam solui aut non soluendo de illis bonis puta predijs vel alijs de quibus non est consuetum solui. Probat, quia in tali loco stantibus talibus circumstantijs fideles non tenent solvere quottam aut de talibus bonis omnibus, igitur non peccant omittendo. Consequenter nota. Antecedens probatur, quia quero quo iure teneant, non divino nec naturali, nam ostensum est quod nec quotta eorum est de illo iure nec etiam determinatio aut universalitas bonorum, ita quod ex iure naturali vel divino hodie obligante de illis predijs et lucris teneant dare, aut

quod de omnibus predijs et omnibus lucris teneant dare, sed solum quod teneant dare de bonis suis una cum alijs quantum pro ministerijs dei requirit, modo cum dico tenetur de bonis id est bonis supponit confuse tamen, sicut cum dico teneor tibi equum, unde non sequitur quod omnem equum tibi teneor vel illum de terminatum tibi teneor, Ita si de bonis suis det tantum quantum requirit per sua rata ad sustentationem ministeriorum satisfacit iuri naturali et divino hodie obligante, Non etiam potest dici quod in tali casu teneantur fideles ad illa ex iure positivo eos obligante, quia ius positivum quod ad talia eos deberet obligare est in illo loco abrogatum, probatur, quia ibi est tanta et talis consuetudo quod tam alia iura positiva quam alia iura ecclesiarum posset abrogare, igitur etiam poterit illud ius abrogare, tenet prima, quia non est ratio diversitatis et ubi eadem ratio ibi eadem iuris dispositio, et ubi eadem causa ibi idem effectus. Et nota quod in illa conclusio non specificat quantitas illius ipsius per quod debet durasse talis consuetudo, aliquam tamen in alijs rebus requirit tempus de cuius initio non est memoria si debeat consuetudo censeri legitime prescripta, aliquam sufficit tempus centum annorum, Sed de illa specificatione patebit in fine sexti correlarii.

Sed contra correlarium hoc arguitur tripliciter. Primo sic, Illa consuetudo non est rationabilis imo est irrationabilis, talis autem non sufficit ad abrogandum ius positivum que est irrationabilis, imo oportet quod sit rationabilis. Dicendum quod aliquam consuetudinem esse irrationabilem potest intelligi tripliciter. Primo per tanto quia actus ille qui est in consuetudinem ductus est contra dictamen rationis recte etiam postquam ductus est in consuetudinem, et sic est illicitus, hoc modo si esset consuetudo fornicandi illa diceretur irrationabilis, Secundo quia procedentes actus quibus illa consuetudo est introducta fuerunt contra dictamen rationis recte, et sic fuerunt mala fide facti saltem aliqui puta primi, et tamen succedentes primis fuerunt bona fide facti et sic non contra dictamen rationis recte, Tercio, quia lex contra quam est illa consuetudo fuit lata ex certa ratione et illa ratio hodie habet locum, et tamen illa non obstante consuetudo est in prarium, Si

intelligatur primo modo tunc argumētū
petit principium quia assumit quod vult
probare, debet enim probare quod illa non solutio
seu ommissio solutionis sit illicita non obsta
te illa consuetudine. Et tamen hoc idēz as
sumeret si intelligatur primo modo, quia esset
sensus, consuetudo est irrationabilis sic in
telligendo, id est actus illi consuetudinarii etiam
post introductā consuetudinē sint illiciti et
illi sunt non solutiones, et capio hic actum
large ut etiam se extendit ad omissiones actus
qui etiam non est sine actu aliquo. Si se
cundo modo, tunc nulla consuetudo posset
abrogare aliquod positum preceptum vel
rarissime cōtingeret. quia quod est positi
uum preceptum est institutum ex aliqua ra
tione approbata per dictamē rationis recte.
modo nunquā vel raro consuevit plus con
tra preceptum posituum publicatū suffici
enter et promulgatū quin illi actus primi ad
quos subsequitur consuetudo fuerint illiciti
et sic contra dictamen recte rationis. Si
tercio modo tunc etiam consuetudo multa se
sta precepta per ius canonicū non potuisset
abrogasse quia ratio ob quam sunt insti
tuta: hodie habet locum, scilicet, ut de bono
revertur in se vel in sanctis suis, et ut nos no
stram salutem eo abundantiū impetremus.
modo illa esset hodie bona res et habet lo
cum, et tamen neglecta illa ratione: ea non cele
bramus. Item tunc antequā preceptū po
sitivum institueret cum subest ratio in illo
tempore precedenti: homines tenerent illud
servare quod nondum esset eis preceptū sed
tamen postea precipiendū, quia ratio subest cur
talia postea statuent. Ita si illa ratione stā
te post editionem precepti ipse legislator cō
sentiāt in deobligatōez subditorum et hoc ex
presse vel tacite nō erūt obligati etiam si ad
huc illa ratio subsistat sicut nec ante editionem pre
cepti ad ipsum tenebant licet etiam tunc sub
esset ratio, et ita sufficit quod res redeat ad eū sta
tum in quo fuerat antequā editus esset preceptū.
in quo statu licet esset rationabile quod servaretur
nō tamen fuit debitum. Ideo talis consuetudo
simpliciter loquendo potest dici rationabilis negati
ve de contrario, id est nō irrationabilis seu contra ra
tionē, et hoc sufficit. Per hoc ad propositum
Antequā ecclesia precepit quādam decime aut quod
omnibus bonis daretur quādam: rationabile erat quod da
retur quādam de omnibus, hoc est, causa subsistit et po

tuit assignari cur daretur, sed tamen ex quo nōdum
in vim precepti venerat: quia papa vel ecclesia
nōdum mādauerat, ideo nō peccabāt nō
soluētes, nec dicti fuissent se irrationabiliter
vel nō rationabiliter habuisse nō dando, sicut
nec ille qui nō facit ea que sunt precepti dicitur ir
rationabiliter agere nō obstante quod rationabi
le fuisset quod dedissent nō capiēdo rationabile
id est ratione recta bec dictante preceptine, sed a
ratione, id est a causa rationabili que subsistit illi da
tioni ob quā causa ratio seu intellectus practi
cus dictasset congruum et bonū fore quod da
retur quotta, modo nos nō tenemur ad oē ra
tionabile, quia tunc ad omne preceptum et perfectio
nem teneremur, sed solū ad rationabile quod
recta ratio dictat preceptine ex se vel ex alio pre
cepto presupposito. Si igitur post preceptum
emanatum iterū res redeat in illum statum
puta quia per tacitū consensum legislatoris ē res
uocātū preceptū: nō debet illa consuetu
do dici irrationabilis nisi intelligat sic quod secundum
illam omittunt homines ea que si facerent: face
rent actus habētes bonas causas et rationes
Unde multum errāt qui credūt quod consue
tudo nō habeat abrogare ius positivum ni
si sit rationabilis ad istum sensum quod subsu
erit aliqua ratio pugnans: ob quā recessus
sit ab observatiā precepti quasi oporteat quod ratio
recessus fuerit maior ad recedēdū quā ratio
institutiōis posset esse ad observandū, vel
saltem quod subsuerit aliā ratio recedēdi, imo
dico si nulla subsuerit ratio nisi quod post pri
mos qui promissi (licet mala fide) neglexerūt ser
uare illud: posteriores subditi bona fide cō
sequenter etiam nō servāt: credētes se nō ob
ligatos eo quod viderūt etiam precedenti nō
servasse nec eis de mala fide eorum cōstitit.
nullā aliam habētes rationem quā quod cogitāt quod
ex quo nō sunt obligati nō peccabūt nō faciē
do ea que etiam si facerent essent bona et val
de bona opera. Exemplū potest de facili pa
tere in festis per ecclesiam institutis et in alijs
positivis rebus. Et ex hoc patet quod solutio
quam dat Iohānes andree in simili licet
sit bona tamē est nimis restricta. Cum enim
arguit quod nulla consuetudo possit esse ratio
nabilis que est contra ius etiam positivum
eo quod etiam positivum ius sit ex certa ratio
ne conditum, et sic consuetudo existens cō
tra illud ius erit contra rationē eiusdem.
Respondet quod consuetudo existens contra

Secunda pars

ius non potest esse rōnabilis considerata vna ratione et vnicō fine vel vno respectu sed alio et alio fine vel respectu pōt esse rationabilis. Exemplificat, vt ius indixit q̄ episcopus cū caplo tractet negocia ecclesie ppter maiore firmitatē et prudentiā que est in mltis, et tñ etiā potest esse ratio ad cōsuetudinē oppositaz, s. quatenus cū expe- dianz negocia. Hec ille. Sed illa solutio ē nimis stricta q̄si ad hoc vt valeat p̄suetudo p̄tra ius posituum oporteat subfuisse rationem mouentē ad recedendū a dispo- sitione iur̄ quod tamē non oportet vt pa- tuit. Per hoc ad formā dicendū ad ma- iorem q̄ p̄dicta consuetudo potest esse ra- tionabilis ad sensum datum ante imedia- te, et hoc sufficit, p̄dicta etiam consuetudo non est irrationabilis primo modo: q̄uis possit esse irrationabilis secūdo modo se- cundi mēbri et etiam tercio modo salteꝝ lo- quendo de alia ratione institutiōis quot- te q̄ p̄cise de indigentia cleri v̄puta de cō- formitate fidelium noue legis in p̄fectiōe ad populū veteris leḡ. Vnoꝝ aut̄ est fal- sa si intelligat̄ de rōnabilitate alia q̄ q̄ iam dicta est, et etiam falsa si intelligat̄ de irra- tionabilitate secūdo v̄l tercio modo, sed bene vera capiendō p̄mo modo. Secūdo sic Nulla cōsuetudo improbata a iure sufficit abrogare ius positū, p̄dicta est huiusmodi, igit̄, Dicendū, maior est vera si est improbata a iure diuino vel naturali et talis non est p̄sens, si autem maior intel- ligat̄ de improbatōe facta a iure posituo tunc intelligit̄ dupliciter, aut scz compan- do improbatōē ad consuetudinē prece- dentē eā, et sic p̄cedit, aut ad sequentē eam, et sic negat̄. Vñ mirabile esset si in aliqua cōstitutiōe sup̄ re pure positua diceret̄ sic p̄cipimus hoc de cetero fieri: nec volum⁹ aliquā p̄suetudinē in p̄trariū valere, q̄ p̄- ma pars illius p̄stitutōis si nō esset secun- da adiecta esset abrogabilis, et tñ qñ secun- da adiecta esset inabrogabilis. Nam q̄ro an ne secunda sit etiā iuris positui, et patet q̄ sic, igit̄ etiaz ipsa est abrogabilis, et si sic, quō igit̄ abrogabile per sequentē p̄trariāz consuetudinē poterit dare prime clausule inabrogabilitatē quā dans met non habe- ret. Res em̄ eq̄ mobilis nō pōt alteri dare imobilitatē si vtriq̄ equale mouēs pōt ap-

plicari, sicut hic potest fieri quia eque p̄m- git a clausula reprobate p̄suetudinē firmam recedere sicut a p̄ncipali clausula. Unde vt dicit cancellarius parisiensis in tractatu de vita spūali, Omnis lex b̄uana vel positua pōt abrogari in ea parte q̄ nō necessario p̄ncipat cum naturali et diuina. Hec aut̄ abrogatio fit varijs modis: q̄ruꝝ vnus est per cōsuetudinē, quia cōsuetudo est optima legū, s. posituaꝝ interpret, nec vnq̄ dicenda est corruptela nisi vbi leges diuinā vel naturalem ledere p̄uincit̄. Nā sicut cōsuetudo est altera natura: sic lex cō- suetudinalis quasi lex naturalis habenda est. P̄terea leges positue firmanz cū mo- ribus v̄tentiū, approbant igit̄ a contrario sensu si moribz v̄tentiū nō approbant: non habent ille leges firmanentiū ligādī. Hec ille in summa. Tercio arguit̄, quia the- ologi aliqui met dicunt q̄ p̄suetudo cōtra ius decimarū nō valet, Nā sanctus Tho- in q̄dlibet secūdo arti. viij, dicit sic Nul- la cōsuetudo p̄traria soluit hoīem ab obli- gatōe reddendi decimas, q̄z hec obligatio fundat̄ sup̄ ius diuinū et super ius natu- rale, vnde semp tenent hoīes reddere deci- mas si ecclesia exigit: p̄traria cōsuetudine non obstante. Hec ille, Dicendū, dato q̄ illa verba sancti Thome indistincte v̄l in illo sensu in quo allegantur intelligerētur tamen non essent cōtra correlariū terci- um, quia notāter dictum est, interim q̄ nō exigitur, Thomas autē loquit̄ hic in casu in quo exigitur. Attamen pro quanto illa verba videntur esse contra correlariū se- quens: respondebit̄ ad ea ibidē. Quar- to arguit̄, Si correlariū esset verū: ma- ior p̄pter tacitū p̄sensum pape v̄l eccle- sie dispensantis cum talibus, sed hoc non vt arguit̄ glo. in c. primo extra de decimis in sexto, q̄z ecclesia quotidie clamat vt de- cime soluantur. Et ius diuinum dicit, De- cimas et p̄mitas nō tardabis offerre, Di- cendum q̄ ex solo hoc q̄ ecclesia quotidie clamat vt decime soluantur etiaz cum in- tēgritate nō intelligitur ille clamor nisi fm q̄ tenentur, modo nō tenent cum integri- tate soluere vbi est p̄scriptum p̄tra inte- gritatē, sicut si dicat p̄dicans, vos tenemi- ni omnia p̄cepta ecclesie seruare: non intel- ligit̄ q̄ teneant̄ seruare p̄cepta abrogata,

aut p̄tra que est p̄scriptum, vt sunt mlti ca-
nones de p̄seca, dist. ij. ⁊ tertia, ⁊ i alijs lo-
cis. Unde in simili dicit Joh. Berson cā-
cellarius parisiensis in tractatu de vita spi-
rituali lectōe quarta, correlario, xij. **D**ul-
te sunt p̄stitutiones ad q̄z obseruatōes vi-
dent oēs se quotidianis iuramētis astrin-
gere quas tñ obseruare nō tenent: non q̄
piurium sit licitum, sed quia talia iuramē-
ta sunt semp̄ intelligenda ciuilit̄, constat
em̄ q̄ nouiter intransibz vniuersitatem v̄l
collegium legunt̄ explicite aliq̄ue cōstitu-
tiones inter ceteras que nullatenus obser-
uant̄, quibus lectis petitur ab eis, vultis
ista iurare, qui respondent, ita iuro, nec ali-
quid excipiunt, q̄ si quis dixerit omnes p̄-
sentes tam eos q̄ exigunt q̄ eos q̄ p̄stāt iu-
ramētū crīmināliter deficere videat quō-
tot ⁊ tales summe litterature ⁊ p̄bitatis vi-
ros possit absq̄ temeritate dānnare, Nec
ille. Ex quibz satis patet q̄ ratio glosē nō
cōcludit, s. quia ecclia q̄tidie clamat, Ille
em̄ clamor est denunciatio p̄dicatoz q̄ re-
nouare nō habent canonē abrogatū inui-
tis fidelibus, secus si loqueret̄ de clamore
pape vel ecclie reprobandis p̄ nouā cō-
stitutionē tales cōsuetudines, sed tunc sal-
sum est q̄ q̄tidie sic clamat ecclia, ⁊ de h̄
patebit in correlario quinto. **N** aut̄ glo-
sa p̄dicta allegat secundo ius diuinū patu-
it in, xij. argum̄to. Possz q̄nto argui q̄ q̄t-
ta nō est p̄scripibil̄ igit̄ p̄suetudo illa n̄ re-
leuat, sed de h̄ patebit in correlario seq̄nti.

Quartum correlari-

um. **P**redicti laici de quibus in tercio cor-
relario est dictū etiam nō peccant si postq̄
sunt exacti solum a suo plebano ad solutō-
nem q̄tte de omnibz recusant eā dare dū-
modo nō indigeat illa decima exacta, imo
in casu tali natus esset ipse exigens pecca-
re. **P**rima pars pbat̄ triplr̄. **P**rimo sic. q̄a
si peccarent maxime q̄ facerent p̄tra p̄ce-
ptum de decimis integraliter dandis, sed
hoc nō, q̄ illud in tali loco p̄ casum est ab-
rogatū vt pbatū est, nec p̄ exactionem soli
plebani est censendū reīstitutū vel reno-
uatū, igitur p̄tra nullū p̄ceptū obligās fa-
ciunt. **A**ns p̄ secunda pte pbat̄, q̄z ple-
banus per suam exactionē vel iussione nō
habet p̄ceptū abrogatum renouare inui-

subditis, alias sequeretur q̄ eadē rōne si ple-
banus iuberet subditos celebrare festa ec-
clesie abrogata: tenerent̄ subditi in hoc et
obedire ac si nunq̄ essent illa festa abroga-
ta, qd̄ p̄stat falsum esse, et ita de quibzda;
alijs posituius iuribus cōcernentibus ie-
iunia aliqua abrogata ⁊ trinam cōmunio-
nem sacrā, ⁊ sic de alijs possz argui. **Q**uā-
tum aut̄ tempus requirat̄ ad cōsuetudinē
sufficientē p̄ p̄scriptione in talibus recur-
rat ad determinationē legum posituaz, et
vbi non est expressum. **D**icendū q̄ debet
esse tantū quantū sapiens iudicabit nunc
cuius nunc tardī iuxta necessitatē aut vti-
litanis qualitatē vt vult cancellarius parisiensis
vbi supra. **E**st aut̄ ita q̄ ius positiuū
determinauit p̄ quantū tēpus debe-
at durasse p̄suetudo debens posse abroga-
re p̄stitutionem canonicam, quia in c. finali
de consuetudine dicit̄ q̄ talis debet esse le-
gitime p̄scripta, hoc autem nō intelligitur
sic sicut iacet quasi scz ipsa consuetudo ac-
quiratur per p̄scriptionem, quia p̄scri-
ptio respicit ius formatum, cōsuetudo au-
tem est quid disponens, sed intelligitur q̄
debeat durasse per tantum tempus quan-
tum requirit̄ ad p̄scriptionem, modo ad
p̄scriptionem rei ecclesiastice requiritur
spacium quadraginta annorum vt patz c.
de quarta, ⁊ c. illud, extra de p̄scrip. ⁊ idē
c. j. li. vj. eo. titlo. **I**mo in p̄suetudine debē-
te tollere ius positiuū canonicū sil' opor-
tet cōcurrere p̄scriptionem deperdituam
qua scz tollatur ipsa constitutio canonica,
put etiam videtur sensisse Panoz. in ca. si.
de consuetudine. **N**ec mirum q̄ simul cō-
currant p̄suetudo ⁊ p̄scriptio ⁊ maxie dep-
ditua seu extinctua ⁊ liberatoria respectu
diuersoz, nā n̄ ē incōueniēs etiā ap̄ d̄nōs
canonistas sil' cōcurrere p̄suetudinē ⁊ p̄scri-
ptionē tā acq̄situa q̄ dep̄ditua, nā Joh.
an. in c. iij. de p̄suetudie li. vj. dicit̄. q̄ si ep̄s
acq̄rit vt sol' possit corrigere subditos sine
p̄silio capli tūc q̄ ad caplīm ⁊ ep̄m ē p̄scri-
ptio, q̄z detrahīt caplo ⁊ acq̄rit ep̄o, ⁊ sic n̄
p̄t dici p̄suetudo cū acq̄rit vni, cōsuetudo
aut̄ acq̄rit cōitati v̄l in publico. in hoc em̄
differt p̄suetudo a p̄scriptiōe, sed respectu
subditorū corrigendoz est p̄suetudo ⁊ idē
respectu ep̄i ad subditos q̄z ibi nihil detra-
hīt ep̄o nec subditis, sed est eis q̄dam lex.

Secunda pars

Secundo probat correlariū a simili. De iure debere quarta decimarū epō. ut patet p. c. conquerentē. de offi. or. 7 p. c. qm̄ de decimis. 7 si p. consuetudinē sit p̄scripta 7 epus exigat: nō peccabunt exacti si recusant dare ad solam exactiōem epī. igit̄ eadem rōne erit sic hic. tenet p̄sequētia. quia eadē est rō utrobiz. quia ut patet q̄ta est debita solo iure positivo 7 est p̄scriptibilis ut de quotta decime. p̄bui. 7 de quarta patet in c. d. quarta extra de p̄scriptiōibz. Tercio. qz ex quo ante exactiōem nō tenent p̄pter abrogationē p̄cepti si ad solaz exactiōem teneant: iam aliquis esset iudex in causa p̄pria vere vel equivalenter. nam ille exigēdo eēt ut pars et eius exactiō esset valida inducēs obligatiōem q̄ prius nō subfuit acti p̄ sententiam eas ad illud compulisset. Et dicitur notat̄ in prima parte: dūmodo nō indigeat. quia si honesta indigentia indigeret illa quotta 7 de omnibz illis bonis quā et de quibus ipse exigit 7 hoc cōstaret sub dñis: tunc peccaret non dando que exigit imo si nō exigeret attamen vellet habere 7 constat eis de illo eius anio: peccaret non dando. ratio p̄mi quia tūc id quod exigit est ei naturali 7 diuino iure debitū. et p̄ cōsequens p̄ consuetudinē non possunt se meri quo minus ei dent. Ratio secundi. quia tunc detinent alteri debitū sine eius cōsensu. igit̄. 7 tñ si eam nō exigeret licet indigeret 7 eis cōstaret de indigentia 7 de voluntate eius qua nollet eos gravare: nō peccarent etiam tunc nō soluendo. patet a simili de sumptibz apostolo paulo debitis. Secunda pars. p̄batur dupliciter. Primo sic quia exigere indebitum est actus de se inordinatus quia exactiō innitit iuri 7 p̄ cōsequens nō debet fieri nisi respectu debiti modo in p̄dicto casu nō debet ei. igit̄ peccat exigēdo. Secundo. quia si nō indiget et exigit id quod ei nō debetur ante exactiōnem: imo nec post. tunc notū est inde euenire in sub dñis scandalū etiam datū 7 nō acceptum quia facit actū minus rectū prebentem alteri occasionez ruine. Nam ex q̄ ei non tenent ante exactiōem tunc exigit si bi indebitum. modo exigere indebitū est actus minus rectus et p̄fert speciem auaricie ex quo nō indiget. velle em̄ de iure ea habere que sibi nō debent et quibus non

indiget: est quedam auaricia. Vodo ab omni specie mala abstinendū est: aliter scandalum datur. 7 Paulus etiā dicit. sint mores sine auaricia. ad Hebrēos. xiiij. Sed contra hoc arguit̄ quintupliciter. Primo sic. Sanctus Thomas in scda scda. q. lxxx. arti. i. dicit. q̄ licet ecclesia posset requirere tamē laudabiliter facit nō exigendo in locis in quibus sine scandalo requirere nō posset p̄pter desuetudinē vel aliam causaz. igitur non peccaret exigēdo: licet nō ita laudabiliter ageret exigendo. Dicendū q̄ in quodlibetis oppositum sentit illius illationis que iam est facta in argumento. Unde q̄dlibeto. ij. arti. viij. dicit. Non bene facerent rectores ecclesiarū si in terris illis decimas exigerent in quibus nō est consuetudo dari si p̄babiliter crederent q̄ ex hoc scandalum nasceret̄. Hec ille. Dicendo igit̄ nō bene facerent innuit q̄ male facerent. igit̄ non possunt requirere. Dicendum igitur q̄ nō bene allegatur sanctus thomas. naz non dicit primā partem eius quod allegatur scz q̄ ecclesia possit requirere decimas in tali casu. sed absolute sic dicit i fine eiusdem q̄stionis. Laudabiliter ministri ecclesie decimas ecclesie non requirūt ubi sine scandalo requiri non possunt p̄pter desuetudinē vel aliam causam. Et similis sententia ponit̄ per eum in q̄dlibetis q̄dlibeto. vi. arti. c. Et dato q̄ diceret eodē modo q̄ allegat̄ tūc prima pars intelligeret̄ quo ad loca in quibz de consuetudine dant̄ vlt̄ saltem ubi non est sufficiens consuetudo de contrario. tūc em̄ licet ecclesia posset req̄rere: tñ hoc fallit si inde emerfuz est scandalū grāde aut si nullum est emerfuz pōt alia cā existēte omittēte sicut paulus nō exegit sumpt̄. Et si dicat̄ in hoc q̄ dicit̄ laudabiliter ministri ecclesie decimas nō requirūt ibi innuit q̄ licet bñ faciant in hoc. nō tñ tenentur ad h̄ q̄n etiā possent req̄rere. Dicendū q̄ hoc non sequit̄. sicut de illo q̄ caute agit aliqd ne quē scandalisēt dicim̄: laudabiliter agit. 7 tñ si non sic caute ageret nō bene sed male ageret. 7 q̄ seruaret decalogū laudabiliter agit. et tamen si non seruaret vituperabiliter ageret. Si iterum dicatur. ex quo Thomas addit̄ Ubi sine scandalo requiri non possunt. igitur innuit q̄ cessante scandalo possent requiri etiam in locis

In quibus de consuetudine non dant. Dicendum quod etiam cessante scandalo non potest exigere ex ratione dicta, cum nec ius nec rationem habeat exigendi, nec verba sancti Thome debent accipi cum precisione vel exclusionem quasi in solo casu scandali, probabilius emergentis laudabiliter agant omittendo, nec ex eis verbis arguendum est a contrario sensu, quia contrarium etiam est dispositum in iure rationis et naturalis luminis, scilicet quod nulli licet exigere id quod sibi non debetur, et capto exigere, prope, secus de petere quod se extendit etiam ad petitionem que gratie vel liberalitati innititur petiti. Quod autem specialiter commemorat illum casum scandalum est, quod vix vel nunquam potest illa exactio fieri sine nota auaricie et specie mali, et etiam quia illa exactio est actus de se inordinatus.

Tunc ad argumentum factum ex dictis sancti Thome in tercio correlario dicendum quod sanctus Thomas intelligendus est de decima quo ad indeterminationem, et si etiam intelligat quo ad quotam intelligendus est si ecclesia indiget, et illa indigentia constat vel potest constare laicis exactis: ita quod non sunt in ignorantia crassa vel affectata. Aliiter enim eum intelligendo contradiceret suis principijs et dictis que ponit in eodem quodlibeto et in quodlibeto sexto, articulo x. et in secunda secunde, quod lxxxvij. quia in illis locis sentit quod quota est ex determinatione ecclesie et per consequens est de iure positium, igitur abrogabilis, quo facto non erunt laici obligati, et cessante obligatione cessat sua correlatio, scilicet ius exigendi, igitur illicite erigit si ius exigendi non habet, non autem habetur ius exigendi per ius positium quia abrogatum est, nec per ius naturale quia supponitur quod non sit indigentia in exigente et extra eam non est de iure naturali secundum Thomam, igitur.

Secundo arguitur, quia etiam sanctus Thomas dicit quod ubi non est consuetudo non peccant non soluentes: nisi obstinati dare recusarent exigentibus, et hoc dicit tam in secunda secunde ubi supra quam in quodlibetis quodlibeto, vii. articulo x. Et quod loquatur de exactio ne que fieret per rectorem ecclesie patet, quod in predicto quodlibeto post predicta verba subdit: dicens Et ideo ut huic peccato obuiant sacerdotes in terris illis non erigunt decimas, Nec ille, igitur vult quod si illi sacer-

dotes exigerent et subditi adhuc recusarent peccarent. Dicendum quod eius dictum intelligitur quando sacerdotes exigerent implozando superiorem saltem papam et ille eis imponeret, quia tunc peccaret recusando, ut dicam infra in sequenti correlario. Immo si episcopus implozatus eis imponeret: peccarent non dando, et hoc propter dubium quicquid sit de hoc an episcopus imponere habeat ubi non est indigentia in rectore, de quo dicitur in sexto correlario.

Tercio arguitur, Decima etiam quo ad quantum non potest prescribi a laicis, igitur laici cuiuscunque consuetudinis preteritum non possunt prescribere contra ecclesias quo minus soluant quotam. Consequentia tenet a toto in modo ad suam partem negative, tunc ultra, ergo fundamentum tercij et quarti correlarij est falsum, quia fundamentum eorum est quod virtute consuetudinis laici deobligant a iure quod ecclesia alias haberet in eos ad exigendum decimas quo ad quotam et de omnibus, et sic preteritur quod prescribant contra ecclesias. Ans. probatur, quia decima non potest possideri a laicis, igitur nec prescribi, contra nota, antecedens probatur, quia est quedam spirituale, tale autem a laico non potest possideri quia est incapax eius, quibus una ecclesia possit contra aliam prescribere decimam quia potest possidere et bona fide tanto tempore quantum requirit ad legitimam prescriptionem percipere. Dicendum quod antecedens est verum de prescribendo decimam prescriptione acquisitiua scilicet ad exigendum decimam quam soluit, ut puta quod aliquis laicus virtute alicuius prescriptionis habeat ius exigendi ab alio laico decimas que alicui ecclesie solvunt, scilicet non est verum de prescriptione deperditiva seu extinctiva, scilicet prescribendo decimam ut non soluat. Unde laicus tenet soluere de suis bonis decimam et ex negligentia ecclesie non requiruntis et laici non soluentis tandem deveniunt ad hoc quod successores illius laici non solvant decimam: etiam bona fide tanto tempore quantum requirit ad legitimam prescriptionem, tunc tales laici prescribunt contra ecclesiam non nisi ut decimam illam quam de suis dedisse debuissent non dent sed sibi retinere valeant, et tales fructus cum sint res corporales possunt possideri a laicis licet ius eas exigendi non habeant, quia nullus erigit a seipso.

Becunda pars

Et hanc opinionem scilicet quod prescribi possit contra decimam quo ad quottam etiam recitat Richardus de media villa in .iiij. dist. xij. ar. ij. q. ij. et eam non improbat. Imo ex quo eam finaliter recitat videtur in ea residere. Et si dicatur Adhuc stat argumentum quia eo ipso quod licite retinerent non soluendo habent ius eam percipiendi et sibi retinendi. igitur ius decimarum caderet in laicum. quod est falsum. Dicendum quod si indistincte intelligatur quod nullum ius decimarum possit cadere in laicum est falsum. et patet instantia in multis. Qui enim habent decimas in feudum: non solum habent fructus decimales sed etiam habent ius eos percipiendi. alias sine iure perciperent et sic illicite. Item qui emit fructus decimarum ut quotidie apud nos fit: habet ius levandi illos fructus. Nam dando operosum: peccaret percipiendo et colligendo eos. quia qui facit quod ex iure facere non habet et qui rem que non est sua percipit aut detinet est fur. oportet ergo quod ille habeat aliquod ius in fructibus illis. igitur habet ius decimarum. Et si dicatur habet ius fructuum sed non ius decime capte per iure decimarum. Contra hoc dicendum est sic. quia aut etiam ecclesia non habet illo modo ius decime. aut si habet: etiam predicus laicus habet. probatur. quia si ecclesia habet ius decime capte per iure: tunc haberet ius iuris. et sic eadem ratione habet ius illius iuris. et sic consequenter procedendo in infinitum. quod si per in convenientiam non habeatur: eo quod in relationibus rationis cuiusmodi est ius et domini rerum potest esse processus in infinitum in potentia. tunc etiam non est habendum per inconvenientiam quod laicus habendo ius fructuum decimarum habeat ius illius sui iuris. igitur habet ius decime capte per iure decime. Ad argumentum igitur dicendum quod quando dicitur quod ius decimarum non potest cadere in laicum: accipitur ius pro ecclesiastico iure: non pro quocumque iure. quando autem dicitur ius ecclesiasticum tunc non solum denotatur ius sed etiam connotatur titulus illius iuris qui est fundamentum speciale illius respectus qui titulus est officium ecclesiasticum: ratione et nomine cuius debent ei fructus decimales. tale ius habens tale fundamentum non potest cadere in laicum sicut nec illud fundamentum scilicet officium ecclesi-

asticum in eum manentem in laicali statu cadere potest. imo hoc modo etiam laici conversi et religiosi ut hospitalarii non habent ius decimarum. quia stat quod nullum habeant ordinem nec officium ecclesiasticum. et tamen de eis indistincte dicimus quod habent ius decimarum etiam aliter quam vasalli ecclesie habentes decimam in feudum. eorum enim scilicet hospitaliorum ius fundatur super alio ministerio quod serviunt ecclesie quam officio ecclesiastico. sicut etiam ius vasalloz super alio servitio fundatur. et de illis hospitalariis puta Johannis vide de Panor. in c. quis. de decimis. Et hoc modo etiam intelligendus est sanctus Thomas in quolibeto. ij. articulo. vij. dicens quod milites scilicet qui in feudum habent decimas non habent ius accipiendi decimas. intelligitur enim de ecclesiastico iure habere fundamentum spirituale. Unde cum laici prescribunt contra ecclesiam ad non soluendum quottam decimarum tunc acquirunt ius proprium seu temporale non ecclesiasticum percipiendi fructus decimales: quos fructus alias si non prescripsissent tenerent dare ecclesie. Nam quero a te antequam ecclesia precepit decimas dari an ne laici habuerint ius percipiendi decimam garbam quando eis pervenerunt decem garbe. et patet quod sic. et in illi statum redeunt virtute consuetudinis. et ideo sicut prius habebant ius illius decem garbe et illud ius erat temporale seu proprium. ita nunc sublato illo precepto quod ad eos: per tacitum consensum ecclesie etiam habent ius illud. Quarto arguitur. quia videtur quod plebanus licite possit exigere quia iuravit manumittere iura ecclesie sue. Dicendum quod non debet sibi ipsi super hoc blandiri. quia abrogatum et prescriptum ius non est ius. Item quod non est: non potest manuteneri. nec iuravit renouare iura abolita: onera nova imponendo subditis. Si dicas. quid si iurasset bona depdita repetere. Respondetur. Iure perdidit ecclesia illud ius. quia iure prescriptio nis quam etiam ecclesia voluit efficace esse circa iura ecclesiarum legem igitur patitur quam ipsa tulit. et iuramentum quod fecisset videtur intelligendum de illis quod cum iniuria perdidit. Et si arguas. Taciturnitas prelati non nocet successoribus ut dicitur in c. ij. de prescrip. Dicendum quod hoc intelligitur si nondum est completum tempus prescriptionis. aut ubi res est in

uasa et sic deest bona fides alias nocet.

Hic tamē nota q̄ ex quo prescriptio habet vim translatiua dominij de yno in alium et vim exuendi et destituendi alium dominio rei sue et nō habet illā vim nisi a iure positio civilis et canonico qd̄ voluit illa via dños destitui rebus suis. Ideo si ecclesia statuisset q̄ nō possz prescriptio habere vim ad destituendū ecclesiam iure suo seu ad non soluendū ei decimam fm̄ quottaz et de omnibus tunc haberet aduersarius apparentiā dicendi q̄ non posset laicus se tueri vigore p̄scriptionis. Attamē hoc nō videtur vllibi ecclesia statuisse, licet statuerit q̄ laicus nō possit prescribere decimas ad exigendū. Item vbi soluitur. De illa tamen impossibilitate tangam aliquid circa finem huius correlarij. Nam cōtra tributum est p̄scriptum nō obstante q̄ statutum fuit q̄ cōtra tributū nulla deberet valere prescriptio. Quinto arguitur et vt visum fuit arguenti satis foriter. et continet illud in se tria fundamenta que continent septem probationes vel argumenta partialia. et hoc sic. Supposito et admissio etiā q̄ decime non debeantur iure diuino contra opinionem cōmunem canonistarū et c. Clarum tamen est q̄ saltem iure positio et cōmuni ad ipsas prestandū astringuntur toto titū. de decimis. Sed ius cōmune ab omnibz debere obseruari constat. l. leges. c. de le. cum infinitis similibus. ca. qui resistit. c. q. iij. Nisi esset consuetudine abolitum. c. finali de consuetudine cū similibus vel contrario statuto sublatum per eos qui sic statuere poterant. iuxta notata p̄ docto. in l. omnes populi. et de iur. et iur. Vel excusaretur quis p̄scriptione cōtra id ad quod iure cōmuni esset astrictus. Igitur laici non soluentes decimas etia; per tempus cuius initij non est memoria: non excusantur nisi aliquod illorum triuz affuerit. Vodo laici excusari nequeunt ab obseruatione iuris cōmunis per statutū; quia nullum tale est nec habent in hoc aliquid quatenus statuere. iuxta nota. in c. ecclesia de consti. et tex. est in c. si. de rebus ecclesie non alienandis. Nec per consuetudinem quia de tali non cōstat nec aliqua assignari potest. nec ista non solutio per tēpus cōtinuata consuetudo dicitur vel eam effice

re potest: cum sit non ens. Preterea quia tunc demum locum habet cōsuetudo quādo ex tacto consensu populi et cursu temporis inducit aliquod ius quod talis populus expresse consentiendo facere potuisset. Ita notabiliter vult Barthol. in l. de q̄bus. ff. de legibz. vbi est textus optimus iuncta glofa p̄bi suffragio nihil interesse an statuto exp̄sso p̄plus voluntatē declararet vel rebus ipsis et factis. Idem est ex mēte dicentium q̄ nō differt statutū a cōsuetudine nisi sicut exp̄sum et tacitū rebus et factis manifestū. Cū em̄ habentes potestatem statuendi declarāt voluntatē scriptis dicit hoc statutū. Cū p̄o factis declarāt dicit cōsuetudo: cū t̄pis diuturnitas cōcurrit. Cū autē (vt patuit) laici nō habent statuere super rebus clericorū et eis p̄tinentibz patet eos nō posse inducere cōsuetudinē. Itē cōsuetudo talis si esset: esset onerosa ecclesijs et sic non valeret. c. j. de cōsuetudine. Preterea cōsuetudo est ius moribz introductū. c. cōsue. j. di. cū filiis. q̄ ad hāc iducendā requiritur actus. sed nō soluendo nō interuenit actus. q̄ nō pōt dici cōsuetudo. Itē et tercio nō pōt excusari p̄scriptio a solutioe saltē oēs et oīn bonorū. Patet. q̄ p̄scriptio nō p̄cedit sine possessione. c. sine possessione. de reg. iur. in. vj. cū filiis. q̄ntū ergo q̄s possidet tantū p̄scribit.

Et q̄ patet q̄ si laicus in loco vbi nō prestant decime acq̄reret noualia: nō esset aliquo iure munitus. quia ius hoc si esset (vt dicit oppositū tenēs qd̄ supra dicit qd̄ dicit se prescripsisse extra ecclesiam quo dicit se non obligari amplius ad p̄standū decimas) non extendit se ad huiusmodi fructus nouales eo q̄ prius nō fuerunt. ideo possidere non potuerunt. et p̄ prius neq̄ prescribi. Itē p̄scriptio est ius q̄ddā prius p̄scribens ex possessione bona fide acquisitū. Ita dicit Bar. in l. ij. l. que sit lon. cōsue. in. viij. q. et Bal. in aut. quas actiones. l. de falsan. eccle. et Angelus Insti. de iur. na. s. ex non scripto. ver. modo restat. Et quo patet q̄ si maior pars ville prescripsisset superposita op. q̄ valeat: per hoc ceteri nō excusarentur ab huiusmodi p̄statione. Item non potest induci p̄scriptio q̄ lex resistit. l. vbi aut lex. ff. de vsu. sed sic est in proposito. ergo et c. Vnoq̄ p̄bat. q̄ ea que sunt reseruata principi in signum vllis dominij

Prima pars

non possunt p̄scribi, tex. est. in l. comperit, l. de p̄scriptione, xxx. vel. l. an. Panor. in c. cum nobis, et ca. ad audientiam de p̄scriptōe. Bar. in l. si publican⁹, ff. de publi. vt de tributo debito impatori vt ibi Sed sic est de decimis que dant in signum vniuersalis dominij c. tua. de decimis, et c. reuertimini, xvj. q. j. vbi supposito q̄ non debeat iure diuino sed solo iure positiuo ap probante et recipiente ius diuinū veteri testamenti. tñ hoc accepit ecclesia et statuit decimas dari deo in signū vltis dominij: et postea eius leuitis vt in iurib⁹ allegatis scz c. tua, et c. reuertimini. In hoc enim tanq̄ ratione iuris noui et positui ipsum ius subsistit, et ipsum est causa et ratio decissionis per ecclesiam facte, sic em̄ in veteri testamento deus sibi reseruauit in signū predictū. Sic ergo ne videret in nouo testamento deus minor et minus p̄ vniuersali domino colendus et habendus: statuit vt et decime sibi redderent tanq̄ illi cuius esset terra et plenitudo eius, vt dicit in iuribus. Si diceret q̄ p̄dicta lex loquitur de tributis impatori dandis et non de decimis Ideo non fiat bona illatio et probatio, p̄positi, quia ex se patet non fit illatio. l. Papinianus, ff. de minoribus. Similiter lex imperatoris nō facit prohibitionem in materia decimarum, nec curatur lex in foro canonico Et sic per consequens nō habetur expressum non valere consuetudinē ergo zc. Respondetur q̄ sacrorum canonum statuta: principū constitutionibus adiuuantur. c. j. de no. ope. nunc. Vbi doct. cōmuniter et Panormita, dicunt. Quando aliqd statuitur in altero iure quod in alio non est clarum vel statutum: tunc nisi esset iuri alteri expresse cōtrarium deberet in altero similiter seruari ac si in eo expresse statutum esset. Cum ergo in iure ciuili per dictā l. comperit, l. de p̄scriptōe triginta vel quadraginta annor⁹, prohibet p̄scriptio tributi et non cuiuscūq̄: sed ei⁹ quod datur impatori in signum vniuersalis dominij, vt eam intelligūt doctores omnes in dicta l. comperit, et Panor. in dicto c. cum nobis, et ca. ad audientia, et Bar. in d. l. si publicanus, et doctores in iuribus quasi infinitis. Sequit̄ q̄ idem censi debeat de decimis q̄ sūt tributa dei sibi dan

da vt vniuersali domino omnium et postea ministrari suis ministris et leuitis vt d. ca. reuertimini. Ne dominus deus deterioris sit conditionis q̄ dominus temporalis, d. c. tua, de decimis. Nec obstat q̄ dicitur ex se patet et diuersis non fieri illationē vni⁹ ad alterum, nam cum ex mente iuris vbi est eadem ratio ibi idē ius, l. illud, ff. ad l. Aquil. Sed eadem ratio legis predictę est et in tributis et in decimis, ergo eadem dispositio eiusdem legis, imo lex non est aliud nisi ratio legis, l. non dubiū, l. de leg. et ibi Bar. Panor. in c. si, de rescrip. glo. d. reg. iij. in. vj. in p̄ncipi, per c. consuetudine, j. di. Hinc dispositio legis generalis restringitur ad rationem eiusdem specialioris, l. cum pater, §. dulcissimis, ff. de le. ij. Cum ergo ratio predictę legis quare nō prescribantur tributa imperatoris sit quia dantur in signū vniuersalis dominij s̄m oēs que ratio etiam est in decimis, ergo neq̄ ipse prescribi possunt per d. l. et rationem. Ex quo patet q̄ non fit illatio ex diuersis cum in eis sit eadem ratio, zc. Ex hoc patet q̄ licet decime sint de iure positiuo non tamen ideo contra eas prescribi poterit, q̄a huiusmodi p̄scriptio est prohibita vt patuit, ergo zc. Ad hoc argumentum tri-membre: quia tria habet fundamenta et p̄licum est, quoniam duo vltima fundamenta multas habent probationes scz septem et clausulas indigentes examine: etiam p̄lice, necessario respondendum est per singulas clausulas eorundem discurrendo, et transito primo fundamento tanq̄ concessio ex causa postea tangenda: respondendum est ad secundū. Unde cum dicit nec per consuetudinem: negandum est, et cum hoc nitit̄ probare quintupliciter. Primo, quando dicit: quia de tali non constat zc, negandum est. Nam in italia et in orientali ecclesia consueuerunt homines non soluere decimas, similiter in britania, et idem audio de thuringia. Secundo nitit̄ idē probare cum dicit, nec illa non solutio per tempus continuata zc, et hoc negandum est. Imo illa non solutio est cōsuetudo vel eam efficere potest. Et si dicis, quod illorum: Dico q̄ vtrunq̄ s̄m q̄ diuersimode capit cōsuetudo. Vbi notandū q̄ cōsuetudo capit dupliciter. P̄rio capit formalit̄

scz p eo a q aliqs denomiatur formaliter consuetus sicut a iusticia iustus, ab albedine albus, scdo modo capitur effectualiter, scz p eo qd de reliquit ex consuetudine formaliter capta, pmo modo capitur dupliciter, qz sicut iusticia vel temperantia et huiusmodi a quibus quis formaliter denominatur iustus vel temperatus capitur dupliciter, sic consuetudo formaliter capta: capitur dupliciter, scz p actu sepe repetito, secundo pro habitu inclinante ad actum aliquem frequentandum, sed dimittendo illud membrum quo consuetudo formaliter capta capitur pro habitu et loquendo de ea capta pro actu tunc nihil est nisi actus sepe repetiti quo modo quis dicitur habere consuetudinem quando sepe egit talia vel talia opera, Et illo modo ad huc potest dupliciter capi, quia quedam talis consuetudo est positiva seu affirmativa, quedam privativa seu negativa. Positiva seu affirmativa est multi actus commissi et sepe repetiti, Privativa est multe omissiones sepe repetite, Exemplum, Si collegium aliquod per aliquanta tempora sepe orat aliquas orationes: dicitur habere consuetudinem orandi eas, Item si populus a longo tempore sepe et repetitis vicibus illa die misit munera vicinis suis aut dedit aliquas elemosinas: dicitur habere consuetudinem affirmativam vel positivam talia faciendi, et capitur positivum pro affirmativo scz ut opponitur negativo vel privativo, Exemplum, secundi, ut si quis per aliquanta tempora ac sepe et repetitis vicibus omisit aliqua facere ut puta non surgendi ad matutinas: saltem certis diebus ut est in populo laicali, Secundo modo principali capitur effectualiter: et sic capitur pro iure faciendi vel omittendi aliquid, et sic est duplex, quia quedam est positiva seu affirmativa, et sic est ius faciendi aliquid, quedam est negativa vel privativa et illa est ius omittendi aliquid, Et per hoc ad propositum dicendum quod non solutio decime per tantum tempus continuata sicut est in aliquibus locis est consuetudo: formaliter capiendone consuetudine, est enim omissio actus et est sepe repetita et per aliquantum etiam magnus tempus continuata, Sed ius quod derelinquit tali populo quo eximitur a precepto solutionis est consuetudo capta effectualiter, Et si argueret

dicat quomodo potest non solutio dici consuetudo cum non solutio sit pura negatio et sic non ens, igitur non est consuetudo dicenda, quia consuetudo formaliter capta est aliquid, Item si est non ens: quomodo efficiet consuetudinem captam effectualiter quia etiam illa est ens, Dicendum quod sicut duplex est peccatum scz commissio et omissionis: etiam capiendone peccatum pro materiali et tamen peccatum captum pro materiali non potest esse pura negatio, et omissio etiam videtur non esse nisi quedam negatio et tamen hoc potest saluari, Ita etiam in proposito dicendum, Nam peccatum omissionis captum materialiter non est pura negatio, Nam licet sit negatio illius actus qui omittitur et quem homo deberet egisse, tamen est aliquis alius actus positivus scz est ipsa volitio qua homo vere vel interpretative vult non facere id quod deberet et etiam in effectu non facit, Exemplum de interpretativa ut homo vult facere aliquid aliud quod est incopabile ei quod deberet facere, ita consuetudo capta formaliter potest esse negativa sic quod est negatio alicuius actus, attamen non est omnino nullus actus sed est actus voluntatis scz volitio non faciendi talem vel talem actum, Sic in proposito in locis in quibus homines in tanto tempore non soluerunt decimas illa non solutio est consuetudo negativa id est volitio qua vere vel interpretative voluerunt non solvere decimam est positivus actus sepe et per longa tempora repetitus in eis quia eo ipso quod voluerunt sibi retinere ad minus interpretative voluerunt non solvere ecclesie et etiam in effectu non soluerunt, Et dicere quod non actio alicuius actus non possit dici consuetudo nec eam efficere: non est verum in illo sensu in quo dicitur, quod sic patet, Nam in iure positivo sunt precepta mere positiva duplicia, Quedam enim sunt affirmativa, quedam negativa, constat autem quod utraque sunt abrogabilia per contrariam consuetudinem, modo affirmativa precepta non possunt abrogari nisi per contrariam omissionem scz eius quod in illo precipitur, igitur omissio illius actus est consuetudo contraria, igitur est consuetudo, Si enim ecclesia vel papa statuit quod populus debeat hoc opus facere non poterit populus illud abrogare per

Secunda pars

contrariam consuetudinem nisi per multa tempora sepius omittendo opus illud facere, precepta autem negativa ecclesie non possunt abrogari nisi per commissionem actus contrarii ei quod in talibus prohibetur. Et illa duo contingit expresse videre in illis preceptis ecclesie in quibus aliqui dies precipiuntur feriendi, de consecra, dist. iij. qui tamen nunc sunt abrogati. Unde de talibus fuit preceptum affirmatiuum et negatiuum. Affirmatiuum ut illa die coleret deus ut puta audiendo diuina, et negatiuum ut abstinere a seruilibus, et primum est sublatum per hoc quod illa die omissa fuit auditio diuinorum, saltem in ratione precepti, et secundum per hoc quod populus fecit seruilia illa die. Et sicut ex actu contrario alicui precepto negatiuo ipsum abrogatur: adeo quod homines sic agentes de cetero tandem habent ius sic agendi, et sic effecta est consuetudo capta effectualiter, sic ex omissione actus precepti affirmatiui homines sic omittendo tandem acquirunt ius sic omittendi quo iure sunt deobligati ab obligatione talia agendi que precepta erant. Non est enim ratio cur posset consuetudo capta effectualiter scilicet per iure quodam agendi aliqua introduci que erit contra precepta negativa ecclesie: et non posset introduci consuetudo capta effectualiter per quodam iure omittendi aliqua seu per quadam deobligatione que erit contra precepta affirmatiua. Imo ex multis omissionibus etiam potest haberi omittendi generari quod est res positiua, ut ex sepius non dare ubi est dandum generatur habitus illiberalitatis, et ex sepius non orare generatur habitus accidie, et ex sepe non aggredi hostes generatur timiditas. Et oppositum dicere est sapere quasi omnia precepta ecclesie sint negativa, ex quo sic opinans credit non posse esse aliquam consuetudinem consistentem in omissione actus. Ad tertiam probationem eiusdem secundi fundamenti cum dicitur: quia tunc demum locus habet consuetudo etc. Dicendum, supponendo quod illud assumptum loquatur de consuetudine capta effectualiter ut patet intuitu per quod tunc dicitur induci ius etc. quod si illud assumptum intelligatur vniuersaliter scilicet tam de affirmatiua quam de negatiua consuetudine capta effectualiter: ipsum est falsum, patet quia ex eo sequitur falsum, quod tripliciter patet, Pri-

mo. Nam sequitur quod contra precepta affirmatiua ecclesie cuiusmodi sunt precepta ieiunandi certis diebus aut abstinendi a carnibus aut si illa videantur esse negativa tunc accipio precepta audiendi diuina certis diebus non posset introduci consuetudo quod est falsum cum de facto contra multa festa ab ecclesia instituta sit consuetudo introducta ut deobligatus sit populus ab auditione diuinorum in illis diebus, sequela probatur, quia populus non posset statuere ne quis illis diebus audiret diuina, quia hoc esset prohibere opera bona et volentem benefacere, contra illud Proverbiorum, iij. Noli prohibere benefacere eum qui potest, si vales et ipse benefaciat. Secundo sequitur quod contra precepta negativa ecclesie non posset introduci consuetudo quod est falsum, cum de facto contra talia sit introducta consuetudo, ut contra aliqua ex illis quibus prohibetur ne certis diebus exerceamus seruilia, similiter contra illa de abstinendo a certis cibis certis diebus, Sequela probatur, quia non posset statui per populum quod non abstineret quis a seruilibus aut a talibus cibis quorum abstinenda disponit ad meliora. Tercio sequitur quod contra nullum preceptum iuris canonici posset introduci consuetudo. Probat dupliciter. Primo, quia omne eius preceptum est affirmatiuum vel negatiuum, modo ostensum est quod ex eo sequitur quod nec contra affirmatiua nec contra negativa posset introduci consuetudo, igitur. Secundo, quia secundum ipsos iuristas in hoc differunt constitutiones iuris canonici vel civilis, quod contra constitutiones iuris civilis potest populus subditus statuere, non autem contra constitutiones iuris canonici, quibus contra eas prescribi possit. Ad auctoritatem Bartholi dicendum dupliciter. Primo quod si intelligitur vniuersaliter modo predicto eius dictum est falsum, ut patuit. Secundo dicimus, quod potest habere veritatem in materia iuris civilis, quia promissum et processum est populo statuere contra ius civile et denique non est ibi vniuersaliter verum sed solum taliter et in ea materia in qua statuendo contrarium, non prohibetur directe quod melius est, vnde si etiam ius civile precipiat subditis bonum aliquid facere: non potest directe statuere populus quod illud bonum non faciat, quibus possit statuere quod aliquid aliud faciat, licet

illud sit stratum priori seu incompatibile sed melius. Ad illud po quod dicitur esse de mente doctorum etc. Dicendum quod hoc dictum doctorum habet veritatem de consuetudine affirmatiua que est ad aliquid faciendum. ad istum sensum scilicet quod ad hoc quod aliquis teneatur ad aliquid faciendum non differt nec refert an sit statutum quod hoc debeat fieri vel an sit consuetudo hoc fieri. quia consuetudo ligat sicut lex scripta. Sed non est verum si de negatiua intelligat sic quod non possit introduci consuetudo deobligatoria ab obligatione alie positue canonice institutionis nisi etiam possit statui quod homines debeant omittere illud quod erat tali institutione ordinatum. In hoc enim sensu sequerentur multa absurda ut patuit. Ad propositum Laici non possunt statuere quod nullus det decimas ecclesie et hoc non solum post statutum ecclesie de dandis decimis sed etiam non possent hoc statuisse ante editum statutum de decimis dandis. quia hoc fuisset prohibere opera bona et virtuosa etc. et tamen possunt introducere consuetudinem negatiua que est deobligatoria ab illo precepto positivo ecclesie. Et quod longa sit differentia inter consuetudinem affirmatiua et negatiua patet ex dictis. Patet etiam ex eo quia consuetudo negatiua est solum deobligatoria et licentia: ut est consuetudo non festiuandi quodam festo statuta per ecclesiam: nec tamen obligant homines ad non festiuandum. sed affirmatiua est obligatoria. Item negatiua est de minoribus bonis ut illa nobis liceat facere omissis melioribus. sed affirmatiua non potest esse de minoribus bonis sic quod illa teneamur facere cum omissione melioris. quia nemo tenetur meliora opera omittere regulariter loquendo quod dico quia de per accidens vel propter scandalum aliquando intermittenda sunt bona opera etiam si sunt meliora alijs: donec sedet scandalum. iuxta illud. si dextera tua scandalizat te etc. opus etiam bonum. Ad illud quod sequenter dicitur in argumento. cum autem ut patuit laici non habent etc. Respondendum est quod non habent se a statuto ecclesie de decimis per hoc deobligare quod statuerent contrarium de non dandis. quia hoc esset prohibere sibi viam bonorum operum sed tamen possunt semetipsos deobligare per consuetudinem repetite non solutionis facite bona fide non equidem ex intentione sed inten-

dendo sic se deobligare. quia illa intentio non stare cum bona fide quia eo ipso recognoscerent se iam obligatos. nemo enim potest se deobligare nisi prius sit obligatus. si re ipsa scilicet ex hoc quod bona fide credunt se non obligatos occasionati: quia viderunt suos predecessores nunquam soluisse et prelatos tacuisse et sic perdurantes in tali fide: tanto tempore non soluerunt quod non est in memoria hominum quod soluerint. Horum itaque successores erunt de obligati. Ratio huius in simili. Nam clerici non possunt statuere quod non detur quarta decimarum episcopo et tamen consuetudinem possunt introducere deobligatoriam a datione quia possunt prescribere solutionem: sic quod non teneantur soluere. et prescriptio tali subternit consuetudo negatiua scilicet non solutio repetita. Ad illud cum dicitur Item consuetudo talis si esset etc. ubi ponit quartam probationem eiusdem secundum fundamentum. Dicendum tripliciter. Primo. quod si concluderet tunc eque concluderet quod preterit consuetudinis non soluendi primitias de omnibus de quibus in veteri lege solvebantur et in tempore noue legis per ecclesiam fuerat acceptatum: non possent excusari non soluentes eas. quod est falsum. Sequela probatur. quia etiam illa consuetudo non soluendi esset onerosa ecclesijs. Et eodem modo posset argui de multis alijs redditibus et iuribus ecclesiarum que eis per consuetudinem ablata sunt et quotidie auferuntur. Secundo dicendum quod multe consuetudines etiam onerosae sunt inducte in ecclesijs. si enim non solutio temporalium stipendiorum in casu quo eis ecclesia non indiget est onerosa censenda: tunc etiam refectio personarum non indigentium fienda per ecclesiam est eis onerosa. Modo multe tales sunt in infinitis ecclesijs introducte. puta ubi rectores ecclesie et curati tenent psules civitatis et presbiteros ac alios rectores et publicanos in anno aliquoties reficere etiam splendide. cum nulla sit necessitas in talibus personis sicut esset in pauperibus de quibus specialiter saluator loquitur dicens. Cum facis prandium aut cenam noli invitare amicos tuos etc. neque diuites sed pauperes etc. et beatus eris Luce. xiiij. et tamen talis consuetudo onerosa existens valet adeo quod obligantur curati ad talia. et tamen veresimile est quod a principio non obligabatur sed ex li

Secunda pars

beralitate talia p̄mum libere fecerūt. Cur
nō ergo si ecclesia p̄mū liberaliter remissit
solutionē decimarū p̄ aliq̄t vices et hoc ve
re vel interpretatiue puta nō exigendo: tan
dem in cōsuetudinem duci potuisset vt ef
sent tales deobligati a solutione decima
rum. licet illa non solutio esset onerosa ec
clesiis. Vel si dicis q̄ p̄mū quod adduxi
non est onerosum quia est actus hospita
litis: ita dici posset q̄ secundum non est
onerosum quia est liberalitatis maxie: cū
ecclesia nō indiget. Preterea Panor. in c.
p̄mo de cōsuetudine dicit q̄ cōsuetudo gra
uosa nō reprobatur rōne cuiuscunq̄ graua
minis sed q̄ affert magnus graua mē. alio
tenet. ad hoc c. cū dilectus. infra eodē. et c.
cū omnes. de p̄sti. et c. abbat. de p̄boz. sig.
et facit qd̄ notat Innocen. in c. q̄ sicut. de
elec. scz q̄ potest induci cōsuetudine vt ec
clesia vacante: canonici non p̄cedāt ad ele
ctionem nisi prius morte p̄lati regi nūcia
ta et postulato assensu regis de procedēdo
ad nouam electionē. Hec ibi. Tercio di
cendum q̄ cōsuetudo existens onerosa ec
clesiis non valet. et hoc si est onerosa sic q̄
est oneris alicui⁹ impositiua. vt sunt one
ra seruitutis et angariaz. vel hmoi. et p̄ser
tim que sunt p̄tra ecclesiasticā libertatem.
sed nō est verum q̄ cōsuetudo non valeat
quē sit onerosa ecclesiis sic scz q̄ est deob
ligatoria subditorū a quibusdā oneribz eis
per ecclesiam positiua p̄stitutione imposi
tis. Nam tunc etiā eadē rōne nunq̄ pos
set p̄scribi p̄tra ecclesiam in cuiuscunq̄ red
ditus vel census solutionem. Preterea cō
suetudo onerosa ecclesie dici nō valere p̄
tanto quia pōt inuālidari p̄ statutū ecclie
tollens ipsam si subsit rōnabilis cā. Vnde
in c. j. de cōsuetudine dicit Greg. Cōsuetu
dines que ecclesiis graua mē inducere di
noscunt nra nos decet cōsideratione remit
tere. Hec ibi. vñ nō ait q̄ sint ipso iure nul
le ideo nō oportet q̄ talis sit ipso iure in
uāvida si fuit introducta post editionē iur
ipsam inuālidantis. et sic etiā vbi cōsuetu
do non soluendi decimas esset onerosa ec
clesie et subesset ratio indigentie: indubita
ter posset illa cōsuetudo inuālidari ex il
la rōne indigentie. Ad quintam p̄batio
nem secundi fundamenti scz cum dicit. p̄
terea cōsuetudo est ius etc. Dicendū du

pliciter. Primo. si in illa descriptione mori
bus capit. p̄p̄e pro posituius actibus exte
rioribus. sic solum cōuenit cōsuetudini af
firmatiue non negatiue et dat de cōsuetu
dine capta effectualiter. et illo modo cōce
ditur q̄ ex non solutionibus que nō sunt
illo modo mores non introducūt talis cō
suetudo scz affirmatiua. sed cuius hoc stat q̄
ex eisdem introducatur cōsuetudo negatiua
que est deobligatoria. Si autē moribz ca
piatur non ita stricte: tunc etiā nō solutio
nes possunt dici mores quia sunt omisso
nes actuum exteriorum. scz solutionum. et
omissiones actuum exteriorū etiam possunt
dici actus. quia et si non sint actus exte
res qui omittunt. sunt tamē actus interio
res habentes p̄ obiectis negatōes actuum
exteriorū. et ex talibus interioribz vna cum
omissionibus exteriorū actuum potest intro
duci ius libertatis seu deobligationis ab
aliquo positiuo p̄cepto. Et q̄ p̄tingat mo
res illo modo accipi. patet. quia tam absti
nentie bone q̄ peccata omissionis dicunt
mores. ille scz boni mores. et illa mali mo
res. et tñ tam abstinentie q̄ p̄ctā omissionis
sunt negationes actuum: quibus necessario
eis si debet vñ dici bona vel mala oportet
at substratos esse positiuos aliquos act⁹.
et sic etiā est in p̄posito. Ad terciū prin
cipale fundamentū in quo tangit duas p̄
bationes dicendū. Primo ad ad primam
p̄bationem cum dicit. Item et terciū non
pōt excusari p̄scriptiōe. Dicendū q̄ q̄cqd
sit de p̄clusionione inietra in hac p̄batione scz
q̄ non possint p̄scriptiōe excusari de qua
postea tanget. tamē p̄batio illa prima nō
valet. quia si illud cōcluderet tñ etiā cō
cluderet quatuor alia que sunt falsa. s. Pri
mo q̄ si b est debitor ipsi a ad p̄standū ali
quid annuū: nō posset b p̄scribere p̄tra a
vt nō teneret solvere illud annuum ipsi a.
quod est falsum. etiā si b esset vasallus pen
sionarius puta annuatim prestans qd̄ do
mino put iuriste met dicant et nominatiz
Panor. in c. ad audientia. de p̄scriptionibz.
Secundo non posset p̄scribi q̄ infe
riores ecclesie nō tenent ad quartam deci
marū ipsi ep̄o. Tercio nec potuissent laici
p̄scripsisse vt nō tenerent solvere primiti
as: que tñ fuerūt etiā institute iure positi
uo vt patet. xxxij. dist. c. p̄ter hoc. et. xviij. q.

vij. c. Decimas. Quarto nec possz vna ec-
clesia p̄scribere decimā alterius. quoz qd
libet est falsum. Sequela pbatur. q̄a qua
fronte dicit q̄ laicus non poterit dict pos-
sedisse fruct⁹ decimales in illo loco vbi nō
fuerunt decime solute. eo q̄ vt imaginariis
illi fructus decimales non censebantur in
rerum natura. z sic eos nō potest dici pos-
sedisse. igitur nec p̄scripsisse. Eadem frōte
etiam dici posset q̄ nec b poterit dici pos-
sedisse illos fructus annuos quos debuif-
set dedisse ipsi a quos tamē tāto tēpore nō
soluit. z hoc ex eadem ratione scz q̄ illi nō
censebant in rerum natura. Et eodē mō
arguit de quarta decimarū. primitijs et de
decima vni⁹ ecclesie respectu alteri⁹. Pre-
terea fm iuristas met in p̄scriptōe actio-
nis personalis non requiritur q̄ p̄scribēs
possederit. z huius non videtur esse ratio
nisi quia illa p̄scriptio de directo non est
nisi destructiua z non acquisitiua. vñd est
directe tñ extinctiua obligationis z de ob-
ligatoriā. z non est acquisitiua de directo
alicuius positul. vtputa iuris faciēdi ali-
quid circa rem alterius vel detrahēdi eam.
modo hoc idem habet locuz in de obliga-
tione decime soluiēde. Et quantūcūq̄ sin-
gēres diuersitates hinc inde in actiōe p̄so-
nali z in actione z obligatiōe reali. tamen
ad minus argumentū p̄dictū poterit eq̄
applicari de quarta decimarū z de primi-
cijs z de decima vnius ecclesie respectu al-
terius. Item si velles dicere q̄ in casu a
et b ipse b possedisset annuos fructus pre-
stādos ipsi a eo ipso q̄ eos retinuit sibi nō
dando eos ipsi a. sic posset dici in casu nō
solutionis decimarū. quia illos fruct⁹ lai-
ci sibi retinuerūt tāto tpe z sic possederunt
eos. Et si dicis q̄ quis laici decimales fru-
ctus possederint nō tñ possederūt ius eos
percipiendi. Dicendum. si hoc cōcluderet
tunc nunq̄ posset quis p̄scribere aliquā
rem. quia nunq̄ p̄scribit quis aliquā rē
nisi illa res sit aliena toto tempore quo nō
dum cōpleta est p̄scriptio. quia si habes
ret ius in ea z dominiū. iam nō indigeret
p̄scriptione. sed ipsa p̄scriptio primum
quando est completa tradit sibi ius ex dis-
positiōe eius qui habet transferre domi-
nia rerum scz imperatoris vel pape. Ita p̄-
dicti laici postq̄ tanto tempore retinuerūt

sibi decimas fructū suozum z eos posses-
derunt. acquirūt ius tā illos q̄ ceteros fu-
turos retinendi. Et si dicis laicus nō po-
test habere ius decimarū. patuit solutio in
solutione secundi argumenti principalis
huius correlarij. Si iterū obijcias. Nō
ens nō potest possideri nec p̄scribi. modo
non solutio est non ens. igitur nō possunt
laici censi fuisse in possessione nō solutiō-
nis. igitur etiam nō potuerunt p̄scribere
hoc qd est se nō soluere decimas. Dicēdū
Primo q̄ idem argumentū posset fieri ad
pbandum q̄ nunq̄ debitor alicui⁹ annue
p̄stationis aut quarte decimarū aut primi-
ciarum z sic de alijs positis in p̄ncipio so-
lutionis huius argumenti terciū posset p̄-
scribere contra creditorem. Secundo di-
cendū q̄ nō solutio precise capta est nō
ens. sed capta cum actu eidem annexo scz
volitione non soluendi est quid positum
et ens et possessibile vel quasi possessibile.
et in tali fuerunt homines quia tanto tēpo-
re fuerunt in illa volitione etiam cū omis-
sione ipsius solutiōis subsecuta in effectū
vel fuerunt in possessione retentiōis scz re-
tinendi sibi illud quod ex statuto eccleie de-
beatur eccleie z illud fuit ens. scz. fructus
decimales. X autē adductum fuit de no-
ualibus. Dicendum duplr. Primo. q̄ nō
est simile. quia fructus qui dicuntur noua-
lia non fuerūt recepti per ipsum tanto tē-
pore quantum requiritur ad p̄scriptiōez
Nec ipse fuit in possessione eorundē. Ideo
nimirū q̄ non pōt dicere se eos p̄scripsisse
secus in p̄posito vbi fructus obuenerunt z
realiter recepti fuerunt per homines. Se-
cundo dicendum q̄ sicut si in aliquo loco
non fuissent decime date a tanto tempore
cuius initij non est memoria. laici illi⁹ loci
non tenerent ad decimas Ita si in eodem
loco orta fuissent aliqua noualia et hoies
etiam de illis noualibus tāto tempore nō
soluissent aliquid. tunc etiā de talibz nihil
tenerent dare. secus aut si iam primum or-
ta essent noualia et de alijs p̄dictis cōsueuif-
sent dare decimam. et si non cōsueuif-
sent dare decimam. tunc in eodez casu in quo ad
solutionem decimarū de illis p̄dictis pōt
de nouo obligari. possunt etiam obligari
ad solutionē decime de noualibus z ecō-
tra. Unde videtur q̄ si iuxta regionem in-

Secunda pars

quia abolutum est preceptum soluendi quod tam decime de^o crearet simpliciter de nouo terram nouam et etiam nouos homines christiani nos in eandem produceret quod tales non possent instar vicinorum se tueri quo minus obligarent soluere quottam ex quo preceptum illud non esset simpliciter sublatum de ecclesia sed adhuc in multis locis ecclesie in uiridi obseruatione, et solum in illis esset sublatum ubi consuetudo contraria inualuisset: quod noui christiani illi noue terre non possent allegare, quod etiam illi noui christiani si bona fide omitterent solutionem ad tempus legitimum: instar vicinorum etiam liberarentur ab illo precepto et eorum predia ab hominum onere. Secundo etiam principaliter posset ad primam probationem dici quod duplex est prescriptio scilicet formaliter capta. Quedam est acquisitiua iuris faciendi vel agendi aliquid alteri vel in re vel circa rem alterius, ut si prescripti transitu per agrum tuum et de tali verum est absolute quod oportet quod prescribens fuerit in possessione vel quasi ut puta possessione illius transitus ita quod tempore legitimo consueuerit ita transire. Alia est deobligatoria et extinctiua alicuius obligationis qua quis erat obligatus ad faciendum aliquid alteri, et de illa non oportet quod fuerit in possessione nisi forte ad sensum datum. Et dixi notanter scilicet formaliter capta, quia prescriptio aliquando capit per ipsum actum repetito quo quis contra alium prescribit, sed quando capit effectualiter tunc est ius vel deobligatio quod vel que relinquatur in prescribente ex tali actu, et differunt longe, quia unum est causa alterius et unum precedit aliud tempore. Nec debet dominus iuristramirari illam distinctionem de prescriptioe acquisitiua et depeditiua. Nam illa videtur posse fundari tam in textibus iurum quam doctoribus. Primum patet. Nam illa prescriptio de qua loquitur de quarta, extra de prescriptionibus non est nisi depeditiua seu deobligatoria prescribitur a solutione quarte, cum alia capitula loquuntur de acquisitiua. Si militer prescriptio depeditiua fundatur in l. si sit constituta. ff. quodamodum seruantes amittant. Secundum patet per Panor. in c. si diligenti, et in c. ultimo de prescriptionibus, ubi ponit duplicem prescriptionem, quarum una causatur ex possessione prescribentis

Alia sine possessione et facto prescribentis. Exemplum secundum, ut in actioibus debitorum enim nihil possidet quod sit creditoris, nam licet habeat dominium rei mutuate, tamen non ipse dicitur possidere actionem: cum illa deest contra eum et sit penes ipsum creditorem. Aliud exemplum ponit, quando quis prescribit libertatem contra seruitutem rusticam, et illa etiam est extinctiua et deobligatoria, et ibi perditur seruitus per solum non usum alterius sine facto prescribentis. Nec propter hoc quod acquiratur libertas debet dici acquisitiua quia nihilominus fit sine possessione et facto prescribentis. Ad aliud cum dicitur. Ex quo patet etc. Dicendum quod oppositum est verum, possibile enim est quod prescribat quod de duobus prediis unus ville non detur decima: quous omnia alia predia et adiacentia et eiusdem ville debeant dare. Nam expresso consensu posset ecclesia statuere quod aliqua predia essent libera a decimarum solutione dimittendo alia onerata onere decimarum, quodamodum factum est in quibusdam prediis religiosorum. Et eadem ratione etiam ex tacito consensu eiusdem ecclesie non exigentis decimas a possessoribus aliquorum prediorum et bona fide ipsorum hominum non soluentium eas. Preterea simile est in prescriptione acquisitiua. Nam si monasterium prescribat decimas alterius ecclesie de certis prediis eius puenientes, tunc quous acquirat ius recipiendi non solum illos fructus quos tempore prescriptionis percepit, sed et alios quos illo tempore predium non produxit sed postea primum producet, tamen propter hoc illa prescriptio non extenditur de illis prediis ad alia predia eiusdem alterius ecclesie de quibus nihil percepit, licet illa adiaceant alijs, et ratio, quia tantum prescribitur quantum possidetur, et de hoc patet per cum in tua, extra de decimis, ergo etiam in prescriptione depeditiua fieri potest quod perdat ius decime de uno predio per continuatas non solutionem legitimo tempore factam de illo citra hoc quod prodatur de alijs sibi adiacentibus. Nec potest dici quod sic eadem res diuerso iure censeatur quia illa predia non sunt eadem res. Preterea etiam si censetur eadem res, tamen etiam eadem res numero potest diuerso iure ceteri si subsit diuersa ratio, quia unum predium potest esse

decimale vni ecclesie de aliquibus fructibus puta ecclesie prediali que illos pcepit et de alijs fructibus alteri ecclesie scz monasteriali que scz illos alios legitimo tempore percepit. Nam tunc monasterialis ecclesia non pscriptit ius percipiendi illos fructus quos predialis ecclesia consuevit percipere, secus si nulli ecclesie fuissent soluti. De quo vide Panoz. ibidem, igitur etiam in proposito nostro illa pedia sibi adiacentia possunt diuerso iure censi ex diuersa ratione predicta: etiam si censerent eadem res. Secundo dicendum qd dato qd etiam assumptus in illo casu esset verum, nihil contra nos, qz adhuc stat qd decima saltem alicuius totius ville vel regionis est prescriptibilis pescriptione deobligante a solutione. Tercio dicendum qd statet qd in aliqua vna villa tñ vnus esset qui haberet terrenascentia in quadam specie de quodam predio, et nullus alius haberet de illo genere, et ille de illis legitimo tempore non soluisset decimam: non ob hoc esset mirum si nihilominus ceteri qui habent alteri generis terrenascentia de quibus consueuerunt decimas dare non essent liberi a solutione. Ad tertiam principalem probationem tercij fundamenti cum dicit Item non potest induci prescriptio etc. Dicendum dupliciter. Primo, si maior intelligat sic qd quando lex dicit Nolumus pscriptionem habere locum in tali casu qd tunc non possit induci prescriptio, et sic conceditur maior, ratio huius est, quia prescriptio non habet suam efficaciam transferendi dominia rerum aut hinc inde deobligandi: nisi ex iure positiuo et voluntate impatoris vel pape. Ideo vbi ius vel imperator non vult eam habere locum: ibi nihil potest efficere, et ideo negatur minor, et si probetur de tributis in simili respondebitur postea. Si autem intelligat maior sic qd quando lex improbat ipsam consuetudinem et sic videtur resistere etiam pescriptioni (eo qd consuetudo et prescriptio habent quandam connexionem vel conaturalitatem pro qto consuetudo debens abrogare ius positiuum debet esse rationalis et prescripta) qd tunc non valeat prescriptio, sic negetur maior. Nam non obstante illa clausula improbatoria consuetudo talis potest esse valida, et loquor de consue-

tudine introducta post editionem illius im probationis put supra in solutione secundi argumenti tercij correlarij. Si igitur illa potest esse valida tunc ex quo ipsa prescriptio non est exclusa quo minus valeat. sequitur qd illa consuetudine supposita et bona fide concurrente cum legitimo tempore erit etiam prescriptio valida, et ideo dato qd minor esset vera, in hoc secundo sensu maioris nihil concluderetur, quia maior est falsa, forsan autem contingeret secundo dari aliam solutionem ad predictum argumentum, et quia illa aliquid continet veritatis volo eam ponere vt illa pateat: sed eam tandem relinquere tanqz non sufficientem sed continetem aliquid falsitatis, dicere enim forsan qd dato qd etiam minor esset vera, in primo sensu maioris adhuc defendari posset laicos in casu esse deobligatos quia et si non virtute pscriptionis tamen virtute consuetudinis. Nam prescriptio habet suam virtutem a iure positiuo et legislatore eius, consuetudo autem non habet eam a iure positiuo nec a legislatore ei sed a naturali iure habet ipsam virtutem abrogandi statuta positiva. Pro cuius intellectu notandum qd magna differentia est quando aliquid debetur alicui ex contractu vel quasi aut alio privato modo et quando debetur alicui ex statuto. Nam quod debetur alicui ex statuto est minus fixum qz quod ex contractu debetur. Si enim mutuo tibi centum tunc de lege nature (quonia ius gentium fm nostros doctores est species iuris naturalis) teneris mihi restituere, et sic de alijs. Sed si debent mihi solum ex statuto tunc de iure positiuo debentur mihi et ideo sicut ius positiuum est in manu legislatoris qui ipsum expresse vel tacite potest tollere ideo etiam consequenter illud debetum est extinguibile. Secundo notandum qd statutum iuris positivi est abrogabile per consuetudinem: etiam si nunqz fuissent iura edita de hoc scz qd consuetudo habeat abrogare ius positiuum vt infra ostendam. Unde illa iura de consuetudine edita sunt tñ declaratoria virtutis consuetudinis et non conferentia ei virtutem abrogatiuam, quibus quo ad quasdam circumstantias conditiones vel modos talia iura aliquid superaddiderint virtuti abro-

Secunda pars

ratione consuetudinis limitando vel modi-
 ficando aut qualificando, ut puta consue-
 tudo debens abrogare ius positium. cano-
 nicum contra quod est introducta debet du-
 rasse quadraginta annis, ut in c. si. de con-
 suetudine in textu iuncta glosa. sed ad con-
 suetudinem que est preter ius sufficit tem-
 pus decem annorum, ut dicit glo. no. in c.
 si. de consuetudine. li. vi. Et notat Johan-
 an. in simili. in c. certificari. de sepul. in va-
 rietate portionis debite episcopo vel eccle-
 sie parochiali. et patet etiam in c. ad apo-
 stolice. de decimis. ubi solum requiritur co-
 suetudo diu obtenta et non prescripta. nam
 tempus decem annorum est diuturnum. ut in
 l. de quibus. et quod ibi nota. ff. de legibus. et
 l. de prescrip. longi temporis. Assumptum
 autem a principio huius notabilis probatur.
 quia ratio naturalis dictat quod si legislator
 alicuius legis tollat illam legem ita quod vult
 eam esse sublatam et subditis probabili con-
 stat de illa eius voluntate quod subditi sunt de-
 obligati ab eius obseruantia. modo si nū-
 quid fuisset factus titulus vel iura de consue-
 tudine tunc multa alia iura et statuta mere
 positiua fuissent quod a legislatore humano fu-
 issent edita. et stetit quod homines contra ta-
 lia fecissent repetitis vicibus longo tempo-
 re presente et videte legislatore aut aliunde
 sciente et nullatenus contradicente. et tandem
 homines bona fide etiam talibus contra-
 uenissent. Nam hoc faciendo homines ha-
 buissent probabilem opinionem quod legislator
 vellet illam legem esse sublatam. igitur il-
 la consuetudo deobligasset eos a talibus
 statutis positiuis absque hoc quod statutum fu-
 issent a legislatore quod consuetudo contraria
 posset abrogare suas leges. Ad propo-
 situm Quotta decimarum debetur ecclesie
 ex solo statuto positiuo ecclesie obligante.
 licet ex lege diuina exemplante. igitur quan-
 tumcumque esset cautum quod contra eas non
 posset prescribi quo minus soluerent. ta-
 men nihilominus cum illud statutum sit po-
 sitiuum posset alia via tolli scilicet sola consue-
 tudine saltem quo ad aliqua loca et regio-
 nes. nec legislator decernendo consuetudi-
 nem non valere in contrarium enervasset
 consuetudinem de futuro inducibile con-
 tra tale statutum et clausulam eius. Nam
 etiam eo ipso quod ipse videns et sciens subdi-

tos contravenire tali statuto nec verbo nec
 facto procedit contra tales. censet verisimi-
 le iam etiam voluisse tam statutum quam clau-
 sulam illam de consuetudine improbato-
 riam consuetudinis esse sublatam. vel saltem
 intellexisse clausulam illam de consuetudi-
 ne que precessit statutum. eo quod consuetudo
 precedens non vincit legem sequentem sed
 bene e contra. Sed ille modus soluendi
 in aliquo continet veritatem. in alio autem
 deficit. continet inquam veritatem in eo quod di-
 citur quod consuetudo habeat suam vim abro-
 gatiuam non a iure positiuo sed a dictami-
 ne rationis naturalis prout est deductum.
 Deficit autem quia pretendit ius positiuum
 etiam canonicum posse abrogare consuetudi-
 nem mera seu non habente prescriptionem
 concomitantem. hoc autem non videtur ve-
 rum. Nam licet hoc habeat locum de iure
 civili et in consuetudine debente abro-
 gare ius civile eo quod ad hoc quod iure canoni-
 co quod ad consuetudinem etiam contra ius non
 requiritur quod sit prescripta. sed tamen secus est
 de iure canonico. quia consuetudo debens
 abrogare ius canonicum vel debens vale-
 re contra ius canonicum requiritur conco-
 mitantem prescriptionem. quia debet esse pre-
 scripta. ut patet c. si. de consuetudine. eius
 sensus patuit supra circa principium quar-
 ti correlarij. Et sic ius canonicum restringit
 et limitauit virtutem abrogatiuam consue-
 tudinis respectu suarum constitutionum. Ra-
 tio autem diuersitatis est. quia contra ciui-
 le ius possunt subditi etiam expresse statu-
 ere. etiam ex licentia legislatoris. quanto ma-
 gis inducere consuetudinem non prescriptam.
 sed contra ius canonicum non possunt sub-
 dii statuere. ideo si volunt contra ipsius in-
 ducere consuetudinem debent illa habere pre-
 scriptionem concomitantem. Attamen illa
 prescriptio non est nisi extinctiua obligatio-
 nis iuris communis et inducit cursu tanti tem-
 poris quantum alias requiritur ad prescrip-
 tionem acquisitiuam. Unde finaliter di-
 cendum quod nullibi est iure canonico cau-
 tum quod constitutio precipiens quottam de-
 cime sit imperprescriptibilis et inextinguibilis
 plus quam alie constitutiones positiue. ideo co-
 nsuetudine in contrarium introducta de non
 solutione si accessit bona fides et tempus le-
 gitimum requisitum ad tollendum constitutionem

posituaz: poterit huius qui ad aliquid tenebant virtute illius constitutionis fieri deobligati. Ad illud cum dicit ea que sunt reservata principi &c. ubi vult probare minorem prius assumptam Dicendum dupliciter. Primo, dato quod probaret minorem esse veram & sic non possent laici per prescriptionem esse deobligati: tamen alia via possent esse deobligati ut iam dixi. Secundo dicendum eo modo quo soluit per arguente hoc in saluo quod cum dicit quod lex non curatur in foro canonico, non est hoc intelligendum sic quod homo non teneatur sub pena peccati etiam in ista a canonibus servare leges, hoc enim esset falsum. Nam in foro anime & conscientie peccat periculator legum preceptuarum, et per consequens dignus est subiacere penitentis et penis institutis pro peccatis mortalibus per canones. Unde apostolus, Qui potestati resistit dei ordinatio resistit, qui autem ordinatio dei resistunt ipsi sibi damnationem acquirunt, ad Romanos, ciiij. Sed intelligitur sic quod si leges et canones discordent in disponendo super aliquo casu descendendo tunc standum est dispositioni canonum dimissa dispositione legum, quia leges non debent dignantur sacros canones imitari. Item etiam est verum sic intelligendo quod in materia concernente peccatum vel interpretationem iuris divini, vel ubi est varietas opinionum circa illa: non curat lex in foro canonico sic quando standum sit canonibus etiam in utroque foro. Etiam est verum in casu quo deficit dispositio iuris civilis vel varie sunt opiniones, nam tunc debet servari canon in utroque foro. Est etiam predicta sententia vera si intelligatur sic, quod si aliquid sit dispositum iure civili super aliquo casu non oportet quod idem sit dispositum in iure canonico super alio casu, etiam si ille alius sit consimilis priori. Et in hoc sensu etiam esset illa sententia vera e contra, scilicet quod canon non curatur in foro civili. Primum patet dupliciter. Primo, quia stat quod oppositum sit dispositum in iure canonico etiam super eodem casu iuris civilis quia nonnulli leges & canones contrariantur in eodem casu et materia. Secundo, quod dato quod dicas te velle loqui quando non est contrarium dispositum in iure canonico super tali casu vel sibi consimili: licet etiam non sit expresse

idem dispositum, tamen adhuc non oportet illud esse verum. Nam quantumcumque aliquis casus sit similis alteri tamen non est idem cum eo, cum igitur dispositio posita oriatur ex voluntate legislatoris, ideo si non habuit legislator canonicus voluntatem sic disponendi in tali casu non oportet quod sic sit dispositum de eo in iure canonico non obstante quod ius civile sic disposuerit in casu consimili ei. Et si dicis, eo ipso quod papa approbavit ius civile tunc etiam censetur idem disposuisse. Respondetur quod approbavit ipsum ius civile in suis casibus sed non oportet quod extenderit ipsum ad extraneos et desperatos casus. Et si dicis, Ex quo unus casus est consimilis alteri tunc ratio est eadem ad similitudinem descendendum & disponendum utrumque. Dicendum quod antequam ius positum disponat in aliquo casu vel negotio: ratio subsistit quare sic posset disponi, nec tamen illa ratio sufficit ad hoc quod ergo mor esset de iure positum dispositum ut sic servetur, nisi enim accessisset voluntas legislatoris illa ratio nunquam fecisset quod preceptum esset aut necessarium ut sic servaretur. Ita in proposito quantumcumque aliquis casus iuris canonici sit similis rationis cum alio non oportet quod si civilis legislator sic disposuerit in suo casu ob colorem cuiusdam rationis, et si illa ratio etiam haberet locum in casu iuris canonici ita quod etiam posset ei prebere colorem quod ergo sic sit de facto dispositum in casu iuris canonici: quibus posset etiam sic disponi ex simili ratione. Et ideo benedictus, Scotus in quarto, dist. vii, quod iterato suscipiens sacramentum confirmationis non incurrit penam irregularitatis ipso iure, sicut tamen incurrit iterato suscipiens baptismum. Et ad argumentum canonistarum dicentium contrarium ex eo quod in baptismo sic statutum est qui est sacramentum sile confirmationi quod irreiterabile dicitur quod vltimè nulla pena canonica que non est inflicta a papa condente ius incurrit ipso iure, nec propter argumenta exponentium canones siue a simili siue a contrario sensu est aliquis astrictus pena canonica, quod glossatores possunt exponere ius quod conditum est sed non condere novum ius per suas expositiones et ideo cum non inveniunt in iure canonico

Secunda pars

expressa pena irregularitatis infligta p ite-
ratione confirmationis sequitur q ipso fa-
cto non incuratur. Et si voluisset legisla-
tor talem penam infligisse pro iteratione
confirmationis sicut pro iteratione baptis-
mi potuisset expressisse hic sicut ibi. Hec ille.
Ita in proposito si papa vel ecclesia statuen-
do decimas dandas esse in signū vniuer-
salis dominij voluisset pscriptionem non
habuisse locū in eis: potuisset hoc expres-
sisse de eis sicut impator de suo tributo ex-
pressit, sed quia nō expressit nō satis erit q
ius civile in casu simili sic statuit vt inferri
valeat etiam sic esse seruādum in decimis.
Preterea videndum esset an ne quotta tri-
buti prescriptibilis esset salte pscriptōe
de obligatoria, q̄uis non ipsum tributum
ex toto pscriptibile esset salte in casu indi-
gentie, sicut in decimis dixi. Preterea etiā
fm glosatores decretalium est lata differē-
tia inter tributa et decimas. Unde glosa i
c. tua, ij, dicit. Decime improprie dicuntur
tributa. quia in tributis non admittit ap-
pellatio, sed in decimis admittitur appella-
tio sicut in alijs causis vbiq̄ alijs gra-
uatur. Item in tributis non currit pscriptio
sed in decimis bene currit pscriptio.
hec ibi. Et tamen si illud valeret scz q de-
us non debet esse deterioris cōditionis q̄
imperator, et p̄dicta differentia non debe-
ret habere locum, et q̄uis Panor, impro-
bet assignationē p̄dictarū differentiarū tā-
q̄ ex falsis fundamentis factam: tamē etiā
sua improbatio potest ex falso fundamen-
to dici pcedere, quia p̄supponit decimas ex
morali precepto deberi, ideo inferri ibi nō
deberi admitti appellationem, quod tamē
est improbatum. Et notandū q in maio-
ri p̄bationis minoris notanter dixit argu-
ens, que sunt reseruata principi in signū
vniuersalis dominij et supreme potestatis
quia nō est dubium quin ea q̄ sunt reser-
uata inferiori a principe possunt prescribi
etiam si in signū subiectionis ei sint debi-
ta: sicut et subiectio ad eundem pōt p̄scribi.
Item nō est dubium quin ea que sunt reser-
uata etiam principi sed tñ in signū pri-
uilegij singulari vt legitimare spurios, cre-
are tabelliones: possunt p̄scribi saltem tā-
to tempore cui⁹ initij non est memoria dū-
modo princeps sciat, et hoc habet locū fm

iuristas tam in impatore q̄ in papa. De q̄
vide sufficienter Panor, in c. ad audiētiā,
et c. cum nobis, de prescrip, sed eadem ra-
tione videtur idem valere in alio principe
non recognoscēte superiorem sicut ipsi vo-
lunt illam constitutionem positinā extēde-
re de impatore ad papam. Sed ex supra-
dictis patet fundamentū dicendi q̄ etiam
que in signū vniuersalis dominij sunt reser-
uata principi: possunt tolli, et si nō p̄scri-
ptione: tamen cōsuetudine, dūmodo ipsa
reseruatio fuerit iure humano statuta: etiā
si ipsa suprema potestas et subiectio ei de-
bita sit dei et diuina, vel sit hominis sed ex
diuina institutione, vt potestas pape est su-
prema et est instituta a deo, et ipsa quidem
est ab ecclesia inauferibilis siue p̄scriptiōe
siue cōsuetudine, sed si quid sit ei ex huma-
na institutione debiti illud potest aboleri
contraria cōsuetudine nō obstante qd̄ est
signum rei inauferibilis p cōsuetudines,
quia in tali cōsuetudine est tacitus cōsen-
sus instituentis, ideo sicut posset expresso
eius consensu tolli quēadmodū ex huma-
na voluntate primum ei cepit attribui: sic
potest tacite tolli. Et q̄uis cōsuetudine
nō possit tolli subiectio fienda pape: quia
etiam illa est ex institutione diuina (q̄uis
ab illa vel illa persona cui est obediendus
possit auferri, quia q̄ a vel b sit papa et sic
supremā habeat potestatem non est ex in-
stitutione diuina, vnde solus beatus Pe-
trus illo modo fuit papa) tamē signum ex
hūana institutione ei exhibendū est auferi-
bile contraria cōsuetudine, multo magis ea q̄
sunt reseruata imperatori in signū vniuer-
salis dominij vel supreme potestatis pos-
sunt tolli, et si non p̄scriptione tamen con-
suetudine: si ei sint reseruata ex hūana in-
stitutione. Et disputatiue loquēdo et sco-
lastice Quero an ne illa constitutio sit me-
re positina que habetur in lege Comperit
Lde prescrip, triginta annorum, Ubi di-
sponitur q̄ tributum sit imprescriptibile,
et patet q̄ sic, igitur potest cōsuetudine ab-
rogari, imo minus requirit ad abrogandū
p̄stitutionē iuris civilis q̄ canonici, qz nō
oportet cōsuetudine abrogatē p̄stitutionē iu-
ris civilis esse p̄scriptā sicut oportet in alia
Confirmat, quia non est oīno improbabile
apd aliquos doctores canonistas dicere

q̄ p̄scribi posset cōstitutio illa canonica q̄ disponit q̄ ius decime debeat esse imp̄scri-
ptibile a laico: etiā non obstante q̄ illius
iuris laicus non sit capax, ergo multo ma-
gis non est omnino improbable dicere q̄
p̄dicta lex cōperit. sit abrogabilis cōsuetu-
dine vel p̄scriptibilis que disponit q̄ non
possit p̄scribi contra tributum saltem p̄-
scriptiōe deobligatoria. quia laici nō sunt
incapaces illius libertatis vel deobligatio-
nis sicut tamē laici sunt incapaces iuris de-
climarij. Antecedēs autē probō. Nam Pa-
nor. in c. finali de cōsuetudine dicit sic Si-
cut ex p̄scriptione laicus nō potest acq̄-
rere ius spirituale: ita nec ex cōsuetudine,
et dico q̄ etiā non sufficeret tempus de-
cuius initio non est memoria. posset tamē
attentari q̄ in eis in quibus papa pōt fas-
cere laicos capaces q̄ tunc posset induci
cōsuetudo: nō dico p̄scriptio. vt laici pos-
sent attentare sp̄ualia si papa sciuit cōsue-
tudinē induci et non cōtradixit. argumē-
tū optimū in lege de quibus p̄alle. nisi di-
cas cōsuetudinē tolli vel impediri p̄pter
irrationabilitatem. et foris hoc vltimū ve-
rius. nam ratio est q̄si causa formalis ipsi-
us cōsuetudinis. forma autē dat esse rei.
Hec ille. Ex quo patet q̄ licet oppositū vt
deatur sibi verius. tamen primū non vide-
tur sibi omnino improbable. Tunc argu-
itur sic. Cōsuetudine nō potest introduci
et aliquid quod est contra ius cōmune ca-
nonicū nisi ipsum ius p̄scribatur vel tolla-
tur saltem vbi illa cōsuetudo inualuit. q̄a
cōsuetudo vincens ius canonicū debet
esse p̄scripta: etiā ita q̄ ipm ius p̄scri-
batur et tollatur vt vult Panor. in eodē c.
igitur illa cōstitutione sublata tollerēt in-
capacitas laicorum respectu iuris decimarū.
q̄ em̄ sunt incapaces illi iuris est ex
dispositione positua canonica. vñd papa
potest eos facere capaces eiusdem vt patz
q̄ cōcedit eis decimas in feudū. tūc em̄ ha-
bent ius decimā p̄cipiēdi et si nō ecclesia
sticus. i. qd fundat sup officio ecclesie. hoc
em̄ non refert in p̄posito. qz etiā laici puer
si nullū habētes ordinem non habent tale
ius et tū dicuntur habere ius decimarū in-
distincte. vt patet in hospitalarijs vl iohā-
nitis militibus. tamē habent ius fundatū
super alio ministerio quo seruiunt ecclesie.

alioquin illicite exigerent eas. Sicut igit
expresso p̄sensu potest eos facere capaces
ita p̄tendit Panormitanus eos tacite pos-
se reddere capaces. multo magis igitur p̄nt
laici cōsuetudinē inducere q̄ liberent a so-
lutione per hoc q̄ p̄scribunt cōtra consti-
tutionē iuris canonici mandantē solutio-
nem nec reddentem eas incapaces nō so-
lutionis. Ratio etiam que fecit Panor. in
p̄trarium fluctuare posset solui forte ex di-
ctis supra correlario tercio. Vtrū tamē il-
lud primū sit verum vel non: nō curo. suffi-
cit em̄ q̄ in tanto et multo maiori q̄ sit nō
strum. p̄positū posse tolli p̄stitutionē ex ca-
nonica disponentem sup imp̄scriptibili-
tate etiā acquisita nō apparuit omni-
moda improbabilitas. Ex quo p̄sequen-
ter seq̄tur q̄ tributū et huiusmodi possunt
aboleri cōtraria cōsuetudine etiā ad il-
los qui manent subiecti imperatori saltem
quo ad quottam et quo ad ea que nō sunt
necessaria ei pro regimie reipublice. q̄cqd
sit de subiectione: an scz possint aliq̄ se sub-
ducere vt non sint imp̄atori subiecti sicut
plurimi sunt apud quos etiā cōsequēter
solutio toti tributū fienda imp̄atori est sub-
lata vna cum p̄dicta lege Cōperit. quo ad
eos. q̄uis ob hoc non sint acephali: quia
subiunt alteri principi nō recognoscēti su-
periorē in tēporalibz vl pape nullum in
terris recognoscēti sup̄iore. Et etiā q̄cqd
de hoc sit an potestas imperatoris sit ex di-
uina institutione vel nō: de quo nihil iam
ad p̄positum. qz etiā si sit diuina ordinatōe
tū q̄ talis q̄tra tributū ei debeat est ex hu-
mana ordinatōe. Ad p̄positum Solutio
q̄tte decime debita deo tēpore noue legis
est ei debita in signū v̄lis dominij. sed so-
lum ex lege positua instituēte. ideo sic lex
positua est abrogabilis cōsuetudine sic id
q̄ ex ea vt debitū est institutū est abroga-
bile. secus q̄ ipm signū illius v̄lis domi-
nij esset ex lege diuina obligante ei debitū
quia tūc etiā si nō esset fundatū in lege na-
ture sed solū in diuina voluntate ipm esset in-
abrogabile. vt fuerunt in v. lege sacrificia
aiāliū et certi alij legales ritus q̄ etiā sic
bāt deo i signū sup̄me ptātis qz erāt p̄sta-
tiōes interioris latrē. vñ etiā nec reddit
p̄mitiāz debita sacerdotibz tunc fuissent
abrogabiles p̄traria p̄suetudine. nec decimaz

Secunda pars

solutio debita leuitis. secus hodie, qz tunc diuisa lege per consuetudinē inabrogabili debeant nō sic hodie. Ad illō cum dicit qz sacroz canonum statuta rē. Dicēdū qz qz nō illud dictum in varijs sensibus posset habere veritatē vtpote quia sepe homines ad obseruantia canonū inducunt per statuta imperatorū vel ciuilia qui alias non inducerent metu canonum. Item quia sepe legislatoz canonum in cōdendo canones: vltra hoc qz cōsiderat scripture sacre sentētiās: etiam respicit ad responsa prudētum. et sic ad leges iuris ciuilis pro quāto tales a dictamine recte rationis emanauerunt. Tamē illis intellectibus omissis qā non sunt ad ppositum nec ad mētem pape in predicto capitulo Dicēdū qz hoc est intelligendū vbi est idē casus vel casus vnus iuris reducitur ad casum alterius sicut species ad genus. ita qz tam ius canonicū qz ciuile disponit super aliquo eodem casu: ita qz aliquis vnus et idem casus potest comprehēdi sub dispositōe vtriusqz iuris. et ius ciuile plenius de illo disponit p eiusdem decisione et nō cōtrario modo ad ius canonicū. Exemplū. canonico iure cautum est qz non est construēda ecclesia cui⁹ edificius est in p̄iudiciū alterius ecclesie. et iure ciuili generaliter p̄hibetur qz nō debet aliquis aliquid edificare postqz est sibi nunciatio facta. Igitur si aliquis edificet ecclesiam vel capellam cuius edificium cedit in p̄iudiciū alterius ecclesie et etiam sit sibi facta nunciatio ne edifice. iā ille vnus et idē casus reduci potest ad vtrū qz ius. quia casus iuris canonici se habet vt species ad casus iuris ciuilis qui est vt genus. quia generaliter disponit ius ciuile de edificio. Ius tamē ciuile plenius disponit pro eius terminatione scz an debeat illud edificium demoliri. et si sic. cui⁹ expensis. et sic de alijs. Ideo papa in eodem capitulo ei qui in tali casu debebat iudicare cōmisit vt consideret tam institutōes iuris ciuilis qz iuris canonici et fm vtrasqz terminet causam. Sed non oportz predictū dictū intelligi vbi casus iuris canonici est alius ab illo super quo disponit ius ciuile ita qz ad min⁹ nō potest comprehēdi sub eo vt species sub genere. sed ē ab eo disparatus. sicut est hic de solutiōe decime que est

alius casus a solutione tributi. Nec oportet dictum doctorum qui allegantur in argumento esse verum in hoc secundo sensu nec ex textu predicti capituli possunt habere illum secundum intellectus. vt patet ex circumstantia casus eiusdem capituli: alioquin ipsi extenderent glosam vltra qz textus capere posset. Ad illō cum dicit Redominus sit deterioris cōditionis rē. Dicendum qz nō sequitur dominus deus in hac parte habet deteriorem conditionem qz imperator. igitur habet deteriorem cōditionem qz imperator: etiam loquēdo de extrinseca deterioritate (quia de se notum est qz dominus de⁹ ob hoc intrinsece non est deterioris conditionis) sed est fallacia a dicto fm quid ad simpliciter. Si enī valeret tunc etiam deberet inferri qz deus esset deterioris conditionis qz imperator vel papa vel abbas aut p̄fectus ciuitatis. quia nōnulla que cōmittuntur aduersus imperatorem vel leges eius vel alium hominem in potestate constitutum grauius puniuntur hic qz si essent cōmissa contra deum vel legem dei immediate. vnde desertor militie armate grauius punitur. et tamē qui cadit in mortale peccatum deterius deserit militiam quaz professus est nō sic grauius hic punit. sicut etiā in alijs positiuis videmus qz sepe quis pro peccato commissio contra legem nū humanaz et positiuam punitur ex cōmunicatione. non sic id quod contra legē dei immediate factum est. Et ad ca. Tua. de decimis Dicendum qz bene ostenditur qz illud possit esse ratio vt sic statuatur. sed non inferatur qz ergo sic de facto sit statutum sicut tamē de facto fuit statutum in c. tua. Ad illud qd dicit Vbi eadem ratio ibi idem ius. et ita censetur esse idem casus tam in tribus qz in decimis et sic eadem debet esse decisio in vtroqz Dicendum qz assumptū nō habet veritatem in constitutionibus humanis mere positiuis saltem intelligendo idem esse ius in actu et in effectū nisi identitati rationis in vtroqz accesserit etiam cōstitutio sup vtroqz. sepe enī legislatori moto ex aliquā causa vel rōne placz qz aliqz actus p̄hibeatur. et tamen non oportet qz ppter hoc aliqz alius act⁹ sit p̄hibet⁹ licet posset haberi ita bona ratio vel eadem ad

phibendū illū secundū sicut primū. Itē certis diebꝫ scōꝝ tenemur cessare a seruilibus, et nō alijs diebꝫ alioꝝ: cum nō minoris sanctitatis fuerint alijs q̄ illi vt diē passionis, s. laurentij et nō vincentij, v. l. Jo- hannis baptiste decollatōis. Similiter sepe aliqua pena adhiē alicui statuto ex aliqua causa, et eadem ratioe posset adhiē alteri statuto disponenti de alio casu habenti eandē ratioe, nec tñ oportet q̄ ille secundus casus sic puniatur sicut primus, sicut est videre in excoicationibꝫ et alijs cēsuris ecclesiasticis late vel ferende sentētie. Vñ et iuriste met dicunt q̄ in talibꝫ standū est in p̄p̄is terminis. Imo in p̄stitutionibꝫ legis diuine hoc est videre, et hoc in illis in q̄bus nō apparet ex lumine naturali cā p̄hibitionis aut talis modi p̄nitiōis, sed solū q̄ sic placuit diuine voluntati: q̄uis a posteriori possumus aliquas congruentias assignare, sed eque inueniri potuissent ratioes p̄similes ad alia constituenda. Et hoc patet in v. l. lege vbi certi cibi p̄hibentur et alijs cōcedunt. Itē certa animalia eligunt in sacrificiū et alia p̄hibent, et quedā peccata sic decernunt puniēda: alia aliter, et sic d̄ alijs. Unde in talibꝫ locū habet illō Inuēnalis. Sic volo sic inbeo sic sit p̄ ratioe voluntas, quēadmodū in grāmatica respōdet q̄ quia placuit impositori ideo hoc nomen significat illā rē: aliud aliaz, aut sic vel sic declinat. In opibꝫ etiam dei oportet sepe illo modo respondere. Et dico notanter saltem intelligendo idem esse ius de facto et de iure, quia veritatē haberet si intelligeret sic q̄ vbi eadem ratio ibi posset cōdi et statui idem ius, sed nō q̄ ipso facto sit statutū.

Dicit etiam notanter in p̄stitutionibꝫ mere posituius, quia in his cōstitutionibꝫ quas lex naturalis vt euidentes ex terminis statuit et quas naturalis ratio statim approbat vel ex sibi euidentibꝫ statim inferre pōt vlt que valde vicine sunt talibus: verū est q̄ vbi est eadem ratio ibi idem ius etiā actu et de facto, vt lex naturalis statuit q̄ nō est cōrectanda res p̄xi inuito dñō, et quia eadem ratio est in v̄tore p̄xi ideo etiam idem est statutū, et si que tales p̄stitutiones etiā a iure posituius statuā: etiam esset verum q̄ vbi eadē ratio ibi idem ius, sec⁹ tamē de aneptione penarū posituiuarum.

Adpositū Cōstitutio q̄ nō possit obligatio tributi p̄scribi ē mere posituiua, et dato q̄ esset facta ex illa rōne: q̄ sc̄ est signus generalis dominiū, et illa rō etiā habet locū in solutiōe decime, tamen nō oportet q̄ ergo etiā solutio decime nō possit p̄scribi ex causa dicta. Nam etiam predicta ratio nō fecisset solutiōē tributi esse im- p̄scriptibilem si ei nō accessisset predicta expressa constitutio. Item cum dicitur lex non est aliud nisi ratio legis. Negandum est, quia realiter distinguunt, quia se inuicem p̄cedunt tempore. Anteq̄ em̄ statuit aliquid p̄ceptiue vel p̄hibitiue in iure mere posituiuo: subest ratio aliqua que mouit legislatorē, et tamen nōdū est lex donec declaret legislator suam voluntatē et obligationē actiua. Itē sepe ratio manet lege lā abolita et destructa p̄t deducti superi⁹ in solutiōe primi argumēti terciū correlariū. Sed illō dictū debet sic intelligi q̄ lex nō habet vim legis nisi habeat rōnem, sic dicimus talis cibus et potus vel dicta est vlt mea, i. nō possuz viuere nisi habeā talia. Et p̄ hec videt sufficienter satisfactum p̄dicto argumento reputato achillico.

Quintum correlari

um. Predicti laici de quibus sonuit correlarium terciū et quartū peccarent si post q̄ a papa essent exacti seu iussi soluere q̄ratam decime et de omnibꝫ recusarent soluere eam et de oibꝫ. Probat, q̄ eo ipso q̄ papa iubet hoc: renouat p̄ceptū ecclesie q̄d apud eos fuit abrogatū, et renouat p̄dictū tacitū p̄sensum, igit tūc cessat cā excusationis eoz que fuit q̄ p̄ tacitū p̄sensum pape vel ecclesie erant deobligati alio p̄cepto quod apud eos fuit abrogatum. Scō quia in hoc omēs pueniūt q̄ in p̄cepto posituiuo clausula reprobatoria p̄suetudis est efficax respectu p̄suetudis p̄cedentis illud p̄ceptū quicquid sit de sequēti eaz, mō eo ipso q̄ iubet tales laicos soluere nō obstante eoz consuetudine reprobat p̄cedentem cōsuetudinem, igit p̄teritū ei⁹ nō p̄nt se tueri. p̄suetudo em̄ nō vincit legē, s. sequētem se. Tercio, quia anteq̄ etiā fecit p̄ceptum de decimis soluendis laici nō tenebantur ad quottam nec de omnibꝫ locis tenebant ad q̄ttā, nec d̄ oibꝫ bonis tenebant.

Secunda pars

quia nec erat pceptum eis nec erat pfectu
do, et tamē accedente pcepto ceperunt ob-
ligari, igitur a fortiori vel ad minus ex e-
q̃li et eadem ratione postq̃ pceptum olim
emanauit licet sit particulariter puta q̃ ad
illos laicos abrogatum tenebunt laici ad
iussu pape ip̃m renouātis ad illam q̃ttā
et de omnibus. Attamē hic occurrit dif-
ficultas qm̃ et si indubitanter hoc verū sit
de iussu pape vbi subest causa puta indi-
gentia ecclie, qz tūc de iure naturali etiā et
sine iussu pape tenerent vt patuit, tñ quā-
do non subest causa puta ecclesia nec q̃ttā
decime nec de oībo indiget s; alias habet
sufficientē sustentationē de alijs redditib;
imo forte plus q̃ sufficientē, et papa vult re-
nouare an de per se teneantur laici tūc ad
q̃ttam et de oībo. Rō aut̃ difficultatis ē, q̃a
non tenet p̃p̃lus obedire nisi in eo qd̃ sup̃i-
or licite potest p̃cipere, quia nō aliter sunt
sibi subditi nisi in illis ad q̃ se extendit po-
testas eius, modo videt̃ q̃ papa nō possit
in tali casu eis p̃cipere q̃ttam et de oībo. P̃mo
quia illud pceptū habet sp̃m auaricie: cū
nō subit indigētia. Sc̃do qz est natū scā-
dalizare subditos, et ille due cause patēt ex
simili deductōe circa plebanum in quar-
to correlario. Tercio, quia papa non pōt
aliquid p̃cipere nisi habeat cām rōnabilē
illud p̃cipiendū, mō si nō est vel subest indi-
gentia: non subest causa rōnabilis, igitur.
Quarto, quia si a tpe q̃ p̃mo illud pceptū
emanauit clerus habuisset sufficientē susten-
tationē de alijs redditibus et fundationi-
bus: non potuisset papa licite illd̃ pceptū
instituere, imo pot̃ debuisse om̃isere, q̃a
cū magno scandalo et nota cupiditatis ac
specie insatiabilitatis imposuisset, igit̃ ea-
dem rōne nec nūc poterint illud renoua-
re ibi vbi nō est indigētia. Quinto, qz ea-
dem ratione posset nūc in loco vbi q̃ttā et
de oībus soluit p̃cipere q̃ octaua vel q̃n-
ta pars daret̃ etiā si nō subesset indigētia,
tenet p̃na, qz eā se habet octaua vel quin-
ta ad quottā decime vbi soluit quotta de-
cime sicut se habet q̃ttā decime ad duode-
cimā vel vicesimā vbi nō soluit nisi duo-
decima vel vicesima, Igit̃ si ibi vbi nō ni-
si duodecima vel vicesima soluit pōt q̃ttā
quā nō tenebant vllō iure soluere renoua-
re: tñc poterit vbi soluit decia q̃ttā impo-

nere octauā et quintā etiā sine indigētia
subexistenti. Sexto a simili, qz nec clerus
vult dare decimā decimarū summo ponti-
fici eā req̃renti qm̃ nō apparet de indigētia
pape, et credit clerus se licite posse oppone-
re, et p̃ p̃ns credit se nō teneri, nec papā ta-
le quid eis posse p̃cipere, et tñ nō minus cle-
rus tenet sūmo pōtifici decimā decimarū
q̃ teneant laici illis apud q̃s non est p̃sue-
tudo dare q̃ttam et de oībo, tum quia sic in
veteri testam̃to pceptū fuit q̃ nō leuite da-
rent leuitis decimas, sic etiā pceptum fuit q̃
leuite darent decimā decimarū summo sa-
cerdoti et alijs sacerdotibus. Vt dō q̃ ad
decimas cēsent plebani leuitis et laici non
leuitis successisse, et q̃ ad decimā decimarū
cēset papa successisse sūmo sacerdoti trāf-
lato tñ summo sacerdotio, tñ sc̃do qz etiā
rō naturalis dictat q̃ inferiores debeāt su-
periori q̃ p̃ eis curā gerit offerre ea q̃ sunt
ad sustentationē, mō papa est sup̃ior ip̃s
cleri et p̃ eis militat in regimie sp̃uali et cu-
ra q̃ttidiana etiā totū ecclie. Igit̃. Se-
ptimo, quia si ep̃s cōtra quē cler̃ p̃scripsit
quartā sicut potuit vellet p̃cipere de nouo ei-
dem clero q̃ daret ei quartā et nō subesset
indigētia aliq̃ in ep̃o nō videret̃ hoc ep̃us
posse, nec clerus teneret ei obedire. Igitur
videt̃ idē si papa laicis q̃ p̃scripsissent so-
lutionē decime, vel p̃ p̃suetudine se ab ea
deobligassent sic potuissent vt patuit: vel
let p̃cipere de nouo q̃ soluerent, nō videt̃ q̃
illd̃ possit aut q̃ alij tenerent obedire. In
illa tñ difficultate nihil determino sicut nec
in sequenti correlario, sed iudiciū lectori di-
creto et alijs oībo q̃z iterest cōmitto, q̃cqd̃
tñ de hoc sit: sp̃ p̃sumendū est in dubio de
meliori, et p̃ p̃ns q̃ papa nō nisi ex legitīa
causa illud renouet. Vnde etiā dato q̃ a
pte rei nō tenerent ad q̃ttā ex renouatione
illius pcepti, puta qz a pte rei esset iualida
et irrōnabilis eo q̃ nō ex rōnabili cā p̃ces-
sisset, tñ in dubio est obediendū pcepto su-
perioris, ne nō obediendo exponat se q̃s
periclo p̃cti inobediētie, quēadmodū etiā
in dubio subdit̃ tenet sequi dñm suū in
bello de quo dubitat̃ an sit iustum vel nō
dñmmodo prius inquisuerit sufficiēter de
iusticia et iniusticia belli, put in c. quid cul-
pat̃, xxiij. q. ij. Et ex illa cā etiā notāter dis-
ci dubium esse an de p̃ se in tali casu talia

iusionis teneretur laici ad quottam quia de p accidens ratione dubij tenerent.

Sextum correlariū

est Exstante p̄dicta opinione theologorū de quotta decimaz satis apparet difficul-
tas est si p̄dicti laici de quibz sonuit terc-
um et q̄rtū correlariū peccaret q̄ntū est de
p se recusando soluere q̄ttam et de omnibz
postq̄ essent ab episcopo iussi soluere q̄ttā
et de oibz q̄n nō est indigentia in ecclia il-
la cui iubent eam dare, unde vident iuste
posse appellare a sententiā illi⁹ iudicis. Pro-
bat. q̄a dubium est an episcopus p̄ceptū
ecclie de decimis (quod quo ad tales lai-
cos supponit esse abrogatū) habeat reno-
uare, modo nō videt q̄ illi saltem extra ca-
sum indigentie teneant ad quottam et de
omnibz, nisi illud p̄ceptum renouetur q̄
ad eos, igit. Maior p̄batur, quia apparet
esse difficultas de papa vt patuit, igit mul-
to magis apparet de ep̄o, unde et rōnes de
papa adducte multo magis habēt locum
circa episcopū. Dicit notanter q̄ttum est
de per se, quia rōne dubij peccaret, qz ex q̄
dubij esset an iussio et sententiā ei⁹ esset ra-
tionabilis vel nō deberent obedire. Di-
cit etiā saltem tē, qz q̄n subest indigentia il-
lius quotte et de oibz laici tenebunt iure
naturali et diuino, et ideo poterit ep̄s sup il-
lo cognoscere, et p̄sequenter per sententiā
cōpellere ad obseruantiam. Et illo modo
valent indubitanter p̄cessus q̄ fiunt in cu-
rijs episcopoz quibz rectores aliqui obtri-
nent decimas que ibi pri⁹ nō fuerūt date
a maximis p̄pibz. Aliter aut̄ habet sac̄ ap-
parentē difficultatē vt dixi. Si tñ esset q̄t-
ta de iure diuino hodie obligatē vt iuriste
tenent quoz consilio cōter tales sententie
emanant ab ep̄is, tunc etiā si nō subsit in-
digentia valerent tales p̄cessus, sed suppo-
sitiū est improbatū. Et si primo arguatur
Quotta decime et de omnibz debet recto-
ri ecclie etiā habēti sufficientē sustentatio-
nem etiā fm̄ theologos puta Alexandruz
et Thomā, et hoc ex eo fundamento: quia
decime debent plebano vel ecclie nō tñ
pro sua persona sed etiā pro pauperibz q̄
et ipsi censent de domo eoz et dei, de qua
domo etiā ait Malachias in p̄sona dei
c. iij. Inferte omnē decimā in horrea mea

vt sit cibus in domo mea. Pauperes anteq̄
sunt in domo dñi, igit si deficeret obliga-
tio quotte ex vna causa, tamē ex alia causa
scz rōne pauperū q̄ semp sunt indigētes re-
maneret semp causa obligatōis eius. Itē
etiā decime p̄tinet ad fabricā ecclie, vt
patet, xvj. q. j. in fine, et c. iia. de decimis, et
sic ex illa cā etiā semp remaneret. Dicens
dum q̄ p̄dicti theologi loquunt in casu q̄
illud p̄ceptum nō est abrogatū per cōtra-
riā cōsuetudinē, qz tunc ligant nō ratōe
indigentie tunc existentis sed rōne p̄cepti
ad huc vigētis quod primo ex indigentia
tanq̄ ex principali causa fuit institutū, eo
q̄ aliter nō habebāt tunc sufficientē sustē-
tationem, et tñ illud p̄ceptū p̄seuerare po-
test etiā causa illa cessante, sicut sepe fit in
legibus positivis q̄ ex certa causa saltē im-
pulsiva statuunt et postea nihilominus p̄-
seuerāt etiā illa causa euanescente. Et si
secūdo dicat Cessante causa cessat effect⁹,
igit rōne legis cessante cessat lex. Respōde-
tur verū est de causa principali et cōserua-
tiua et q̄ sic se habet q̄ nō solum eius occa-
sione sed virtualiter et quasi sub eius cōdi-
tione est p̄ceptum editum, secus de cā im-
pulsiva. Ex aut̄ de pauperibus et fabrica
arguit Dicendū q̄ indigentia pauperum
se solo non sufficeret ad hoc q̄ nihilomi-
nus deberet q̄tta etiā si rector haberet suf-
ficiētiaz ita q̄ nō req̄reret p̄ceptū adhuc
esse in obseruantia viridi q̄ ad clericos, qz
tunc sequeretur q̄ stante illa indigentia pau-
perū non liceret plebano etiā ad vitam
suam intrare cōpositionē sup quotta deci-
marū eā minuendo et remittēdo: etiā de p̄-
teritis neglectis decimis loquēdo, et maxi-
me q̄n fieret sine iudicis auctoritate, q̄a ibi
ageret de p̄iudicio pauperū in eo iure q̄d
eis ad minus iure positivo deberet, et spe-
cialiter in illis que sunt alimenta pauperū
cuiusmodi sunt decime. Sup alimentis
em̄ non transigit sine iudicis auctoritate vt
in l. cū hū. ff. de transac. Cōsequens est p̄tra
ipsos canonistas dicētes q̄ super decimis
non solum inter clericos sed etiā inter de-
ricos et laicos potest fieri cōpositio talis
ter q̄ super p̄teritis potest fieri cōpositio
inter laicos et clericos sine iudicis auctori-
tate, sed p̄ futuris nō potest cōpositio fieri
sine auctoritate iudicis inter eos scz clericos

Secunda pars

et laicos, ut patet per Panoz. in c. cum ho-
mines, modo videt qd etiam cum iudicis ec-
clesiasticis autoritate non posset fieri inter
eos compositio quo ad futuras vel prete-
ritas, iudex enim ecclesiasticus iura pauperum
tenet defendere nec illa sibi licet minuere
aut remittere, specialiter enim in eo locū ha-
bet illud Esaie. 1. Judicate pupillo defen-
dite viduā etc. Signū ergo est qd illa quot-
ta non est hodie sic debita pauperibus quin
quā principalis obligatio scz qua debet quā-
ta plebano tollit: non poterit subsistere ob-
ligatio quotte, put ordinat ad pauperes vel
ad fabricam ecclesie, quia nō est ordinata p
illis nisi secundo, scz quando est debita
plebano et ei supfluit. Et p hoc cessat etiā
difficultas quam habuit Panoz. in ca. ex
multiplici, de decimis. Vbi postqz dixit qd
persona ecclesiastica potest sine peccato nō
psolvere integrā decimā ratione cōuentio-
nis habite cum rectore cui debent: subdit
et videt mihi hoc dictum satis durum: cū
decime nō solum soluant in subsidium p
sbiteri sed etiam in elemosinā pauperum.
Ad hoc c. tua, infra eo. Nisi dicas qd eodē
modo alia ecclesia poterit habere pauperum
curā et nō refert per quā ecclesiaz pau-
peribus pvideat. Nec ille. Nā non solū per
illam viā cessat illa difficultas et in illo ca-
su, sed etiā in casu quo cum laicis initur cō-
positio ex causa rationabili. Nam cessabit
etiā ibi difficultas per pdictā viā, quia
non esset saluabile si plebanus sine cā ra-
tionabili sufficēti remitteret quotam vel
minueret eam etiā p sola vita sua cum ta-
li p iudicio pauperū irrationabili. Quā autē
decime non debeant principaliter paupe-
ribus sed ipsis clericis: patet per piaz cō-
fessionē Panoz. in c. tua, ij. vbi hoc expōse
notat ex tex. Circa etiā hoc correlariū
notandū qd si iudex ecclesiasticus in causa
decimarū dicat sententiā sup quotta deci-
marum contra supradictos laicos allegā-
tes se p imemorabile tēpus nō soluisse: nō
feram cōpellēdo eos ad solutionē quotte
ex fundamēto pdicto et cōmuni iuristarū
scz qd quotta sit iuris diuini hodie obligā-
tis cum illud fundamētū sit destructum
nec ex eo qd cōstitutio sup illa quotta fue-
rit inabrogabilis: sed ex alio fundamēto
et tali scz quia hactenus consueuerūt ferri

tales sententie in curijs episcoporum in-
differenter siue etiam indignerit siue non.
huic ergo consuetudini potero inniti et me il-
li cōformare qd mihi dat ius sic sentētiā
di. Et forte argueret sic. Illa consuetudo
interpretat pceptum dādi decimas esse re-
nouabile per epm: etiam si esset abrogatū
tanqz vere positū. Nam sicut pscriptio
suam efficaciam et vim quam habet qua scz
potest trāsferre dominia rerum de vno in
aliū et obligatū deobligare et econtra. il-
la inqz habet a iure positū, ita ab eodem
iure habet qd suā vim extendat ad hoc vel
ad illud vel qd extendat suam vim ad ppe-
tuum vel ad tēpus, et ita si ecclesia expresse
statuisset circa aliquam determinatā legē
positūā qd nulla pscriptio valeret cōtra
illam quin etiā post imemorabile obseruā-
tiam factam in cōtrariū: illa lex esset adhuc
valida, vel saltē si esset abrogata esset reno-
uabilis per sententiā etiam iudicis inferi-
oris puta epī, tunc posset iudex sententiā
re fm illam legem: nō obstante obseruan-
tā p tēpus imemorabile de ppario. Mo-
do videt qd consuetudo qua episcopi vel of-
ficiales eorū cōsueuerunt tales sententias
ferre faciat talem interpretationē circa legē
dādi decimas qd sit lata ab ecclesia ta-
liter qd ecclesia voluerit ipsam etiā p obser-
uantā per imemorabile tempus cōtinua-
tā in ppariū adhuc esse valiturā et qd fm
ipsam possit iudicari etc. Ad hoc inquit
forsan diceres per ea que dicta sunt supra
de differētia cōsuetudinis et pscriptōis qd
modo differenter a diuersis iuribus suas vi-
res habeant aut cōtrabāt. Secūdo po-
test dici ponendo tres veritates pbabiles
Prima qd error iuris impedit pscriptio-
nē cōsuetudinis. Exemplum. In quodam
loco mortua vxore qdam retinuit dotem
quasi de iure esset lucratus et ita credebatur
populus, et ita fecerūt alij per triginta an-
nos, demū apparuit qdam iurisperitus di-
cens qd hoc nō erat iuris, talis error impe-
dit cōsuetudinem, quia cōsuetudo nō in-
ducit sine affectu tacito populū, quādo au-
tem populus facit cōtra ius et credit face-
re fm ius: non videt velle inducere cōsue-
tudinē et vni iure cōmuni qd ita credit esse
de iure. Cum ergo affectus deficiat nō in-
ducitur cōsuetudo. Secūda veritas quā

aliqui frequentant actus aliquos credentes illos esse secundum legem cui volunt se conformare et tamen sunt contra legem, tunc quantificamus eos sic credendo frequentent non introducit ex eis consuetudo seu ius sic de cetero agendi. Exemplum. Lege cautetur quod hereditas paterna equaliter dividatur inter liberos, populus credens quod de iure sit quod primogenitus succedat in totum et unus sic decem annis credens sic esse de iure, talis error impedit consuetudinem induci, quia populus credens sic esse de lege scripta non tollit legem quod noluit. Unde lex non potest dici tolli contrario consensu populi quia hoc non voluit quia nemo vult tollere id quod nescit.

Tercia veritas. Quando aliqui frequentant aliquos actus qui tamen sunt preter legem et errant in causa finali et principali tunc non inducit consuetudo ex eis seu ius sic agendi, quia cessante causa cessat effectus, et sic non reputatur consensus intervenisse. Item etiam error iuris naturalis et divini impedit consuetudinem. De istis veritatibus tanquam probabilibus remitto ad Albericum in lectura sua parte. i. ff. de iur. i. de quibus, et in. l. quod non ratione, de leg. et sena, consil. et long. consue.

Applico ad propositum has veritates. Prima sic. Officiales sententiando contra subditos in casu predicto et fundando se in opinione canonistarum credentium quod decime esse de iure diurno et scilicet quod de omnibus debeat dari saltem partialibus bonis etiam sit de iure divino, et per consequens quod illud sit inabrogabile: errant in iure, igitur sic errando non introducent consuetudinem seu ius sic sententiandi. Secunda veritate sic applico. Tales crediderunt huiusmodi sententias esse secundum legem divinam et se declarare per suas sententias illos laicos esse obligatos virtute legis diurne, et tamen quantum est ex lege divina non sunt obligati imo liberi, et per consequens non declarandi nec gravandi ut tales, declarare autem aliquem tanquam ex lege divina gravatum vel obligatum qui non est ex ea obligatus nec gravatur vel gravandus: est contra legem divinam. Terciam autem sic. Quia tales actus sententiandi etiam si non essent contra legem sed preter legem, reputata quia fideles solvere decimam non est contra legem, quia non peccant solvendo in predicto casu, licet in eodem esset preter legem

tamen causa finalis et principalis cum sic sententiauerunt fuit, quia credebant quia nisi sic sententiareretur contravenirent legi divine obliganti illos ad solutiones, et sic videtur quod predicta fuga ad quam diuerneret iudex vigore consuetudinis etiam sit preclusa. Que omnia inquisitione dixisse valui ut datur occasio cogitandi latius, desuper committens negotium iudicio melius intelligentium.

Nunc autem redeo ad illud quod suspensum fuit supra in tercio correlario, scilicet, quantum tempus requiratur et sufficiat ad illam consuetudinem quatenus laici sint tuti saltem in foro conscientie super non solutione quotte in casu eiusdem correlarii. Ad quod respondendo pono tres propositiones vel tria dicta.

Primum, quod si talis consuetudo bona fide duravit per tempus de cuius initio non est memoria illa sufficit eos excusare: ita quod etiam non oportet eos titulum aliquem allegare vel probare. Probat, quia quibus quando aliquid prescribitur contra ecclesiam et ius commune vel presumptio est contra prescribentem non sufficiat bona fides sed etiam sit necessarius titulus qui possessori causam tribuat prescribendi, tamen ab illa regula excipitur nisi tanti temporis allegetur prescriptio cuius contrarii memoria non existit ut dicitur c. i. de prescrip. li. sexto, sic autem est in casu huius dicti, quia consuetudinem de qua loquitur hoc dictum comitatur prescriptio contra ecclesiam, et ius commune resistit laicis prescribentibus, igitur ex quo tanto tempore duravit sufficit bona fides eorum sine titulo. Adeo quod supposito (sicut veritas est) quod quotta decime sit tamen de iure positum in casu correlarii: illud dictum nullam deberet habere difficultatem apud dominos canonistas. Imo ipsi id ipsum dicerent si teneretur quod quotta decime est de iure tamen positum, ita tamen est in alijs rebus vel iuribus ecclesiarum quod per predictum tempus possunt prescribi etiam prescriptioe acquisitiva dummodo bona fides assit: licet prescribens nullum titulum habeat et ei ius commune resistat vel presumptio sit contra eum, tollitur enim illa resistentia et presumptio per tantum tempus plenitatem. Unde etiam in hoc casu deberent esse tuti in foro contentioso sicut in alijs rebus ecclesiarum essent tuti si eas tanto tempore prescripsissent. Nam

Secunda pars

non dubito si plebani cōuenirēt suos sub
ditos sup solutione pmitiarum z laici alle
garent p̄dictam p̄scriptionem, nemo offici
alium cōdemnaret eos ad solutionem ear
rum, imo facerent sibi cōscientiāz si eos cō
demnarent ad solutionē, z tamen nō plus
est q̄tta decime debita q̄ sint primitie tam
de iure diuino loquendo q̄ hūano. **Se
cundum.** Si predicta cōsuetudo bona fi
de durauit per quadraginta annos z lai
ci habeant titulum, iterum sufficit illa con
suetudo eos excusare in foro p̄scientie, sal
tem si illa decima p̄tinuit ad aliam ecclesi
am q̄ ad romanā. Imo etiam in foro con
tentioso deberet eos excusare non obstan
te q̄ ius cōmune resistat eis. Probat, qz
ita est in alijs rebus vel iuribus ecclesia
rum inferiorum respectu romane ecclesie
q̄ possunt tanto tempore p̄scribi cōcur
rentibus bona fide et titulo, non obstante
q̄ ius cōmune resistat p̄scribēti, z hoc lo
quendo tam de acquisitiua p̄scriptione q̄
de liberatoria seu deperditua vt patet in
c. de quarta, vbi casus est de p̄scriptione li
beratoria, z in c. si diligēti, vbi casus est de
p̄scriptione acquisitiua, extra de p̄scrip.
et in c. j. eodē c. li. vj. **Dico** talis p̄scri
ptio currit in casu predictę consuetudinis
Igitur. Et dicit notanter saltem zc, quia
si p̄tineret ad ecclesiam romanā requirere
tur spacium centum annorum, vt in c. ad
audientiam, z c. cum nobis, et c. si diligen
ti. Unde etiam per predicta capitula patz
q̄ in foro cōtentioso deberent in hoc casu
esse tuti, ita q̄ contra eos non deberet sen
tentiari. Sed q̄ non ita sit est: quia p̄sup
ponitur q̄ q̄tta sit de iure diuino, ideo nō
valeat contra eam p̄scriptio vel consue
tudo, sed illud p̄suppositum est sufficien
ter improbatū, igitur. **Tercium** dictūz
quod credo ab aduersarijs nō recipiet p
ut nec ego ipsum firmo: ponam tamē ipm
ex causa postea tangenda, siue sit vez siue
non, et est. **Q** si predicta cōsuetudo bona
fide durauit per quadraginta annos z lai
ci non habeant titulum tunc licet sit diffi
cultas z specialiter quo ad forum conten
tiosum si laici predicti valeant esse tuti ta
men quicquid sit de practica fori conten
tiosi qm volo loqui de foro cōscientie tūc
nihil hic asserendo sed solum disputatiue

procedendo quatenus detur occasio vi
ris scolasticis desup latius cogitandi z ci
tius assentiendi saltem primo dicto **Dico**
q̄ videt posse disputatiue et scolastice de
fensari q̄ in casu p̄fati correlarij sint deob
ligati a quotta, licz ego nolim quēq̄ in b
casu quoq̄ modo assecurare. **Pro cui?** in
tellectu p̄mitto quatuor suppositiōes q̄s
probare conabor per sententias collectas
ab aduersarijs, vt sic ex p̄p̄ijs contra eos
disputare queā. **Prima** est, q̄ est duplex
p̄scriptio scz acquisitiua et deperditua seu
liberatoria, q̄ autem sit talis diuisio ponē
da probauit supra correlario quarto in so
lutione tercij fundamenti ipsius quinti ar
gumenti. **Secunda** suppositio. **Quin?** re
quiritur ad p̄scriptionēz deperdituā q̄
ad acquisitiuā. **Probo** quadrupliciter.
Primo, quia facilius est destruere q̄ con
struere, igitur facilius est q̄ quis p̄scribat
p̄scriptione deperditua qua scz destrui
tur et perditur ius quod alius habet con
tra eum z sese liberet ab eo: q̄ p̄scribat
p̄scriptione acquisitiua qua scz rem que
est alterius acquirat sibi. **Item** in p̄scri
ptione acquisitiua requiritur actus posside
di vel quasi possidendi z factum p̄scribē
tis. **Sed** in deperditua hoc non requiri
tur, imo illa sit sine facto p̄scribentis z p
omissionem eius vel aliquādo per omissi
onem alterius, modo facilius est nihil fa
cere z omittere q̄ aliquid facere. **Secū
do** sic, quia facile res redit ad naturā suā
et facilius q̄ aliorum trahatur contra vel
preter naturam suā, modo libertas est na
turalis homini z similiter naturali⁹ est cul
libet rei esse liberam q̄ oneratam seruiz
tibus vel obligationibus, z per consequē
si tibi sum obligatus vel res mee sunt one
rate aliquo onere: facilius fiet q̄ ego z res
mee deobligemur q̄ q̄ res mee prius tibi
vel alteri non obligate: incipiant tibi fieri
obligate, et per consequens facilius fiet q̄
ego p̄scribam contra te liberando me et
res meas a tuo onere et obligatione q̄ q̄
ego aliquam rem tuam p̄scriberem acqui
rendo eam, aut econtra tu meam, z maxie
id natum est fieri quando illa obligatio q̄
res mee tibi sint obligate esset ex iure posi
tuo, quia sicut ius posituum est mutabi
le z abrogabile cōtraria consuetudine ita

ius quod tu habes ad me vel ad res meas ex illo positivo iure erit extinguibile. Et hoc magis vel saltem non minus quam si ex aliquo contractu essem? ego et res mee tibi obligati, quia quod ex contractu tibi debetur hoc tibi debetur ex radice que fundat in iure gentium. Contractus enim fere sunt omnes de iure gentium. Ius autem gentium est stabilis iure positivo. Tercio probatur, quia quando agitur de prescrizione servitutis acquirende que prescriptio est acquisitiva non presumitur quis bone fidei, ideo oportet ibi allegare titulum: quibus non probare, et tamen nec probare nec allegare oportet titulum in prescribenda libertate que prescriptio est deperditiva vel liberatoria. Imo presumitur quis facile bone fidei, putat vult Panoz. in c. si diligenti. ergo iterum patet quod non tot et tanta requiruntur in prescriptione liberatoria sicut in acquisitiva. Imo ut ibidem tangit etiam in prescribenda servitute sufficit probare aliquid propter quod ipse motus fuerit ad credendum servitutem sibi competere puta famam in vicinia vel signa vie ibi fuisse vel alia verisimilia que possunt animus inducere ad illam credulitatem. Preterea refert ibidem Innocentius dicentem quod in prescribenda servitute sufficit quod per longum tempus scilicet per decem annos inter presentes et per viginti inter absentes, et per quadraginta contra ecclesiam usus fuerit servitute illa domino sciente et non contradicente. Nec ibi. Quarto probatur: quia aliqui magistri canonice et legiste tenent quod in prescriptionibus deperditivis que scilicet fiunt sine possessione et facto prescribentis, et per quas non acquiritur aliquid alterius sed tamen liberat aliquis: non requiritur fides etiam de iure canonico loquendo, et per consequens multo minus requiritur titulus, quia fides bona magis requiritur ad prescriptiones quam titulus, tum quia titulus requiritur propter bonam fidem, nam quando quis presumitur male fidei tunc per titulum elidit presumptio, tum secundo quia de iure canonico fides requiritur in omnibus prescriptionibus acquisitivis et tamen titulus non in omnibus talibus requiritur. Assumptum autem patet de Baribolo, Hostiensis et Panoz, putat diffuse videre poteris Panoz. in c. ultimo de prescri.

Nec curo in proposito si et quomodo illud eorum dictum sit verum vel non, sufficit enim mihi pro presenti scolastico certamine quod tanti viri assumpserunt fronte dicendi quod etiam de iure canonico non requiritur fides bona in omnibus prescriptionibus, et hoc dixerunt in deperditivis non obstante quod vltiter et indistincte ius canonicum clamet quod necessaria sit bona fides. Cur ergo non esset alicui frons scolastice loquendo ad dicendum quod non tot et tanta requirantur ad prescriptionem deperditivam sicut ad acquisitivam, etiam si iura non expresse distinguere inter eas. Quarto probatur, quia quando prescriptio est deperditiva perdit ius illius contra quem currit prescriptio: ita quod prescriptio directe respicit illud ius extinguendum, et sic respicit desinonem, non est autem tanta necessitas quod in desinone rei concurret titulus sicut in acquisitione rei. Tercia suppositio. In prescribenda rerum incorpaliu cuiusmodi sunt iura non requiruntur tot et tanta sicut ad prescriptionem rerum corpaliu, patet, nam glo. in c. cum ecclesia de causa possessionis dicit quod speciale est circa incorpalia quod non oportet allegare titulum et quod sola patientia habetur pro titulo, et tamen loquitur ibi etiam de acquisitiva prescriptione. Et Innocentius? ut refert Panoz. in c. de quarta. dicit, quod in incorporeis prescribendis et acquirendis ut in servitutibus et iuribus si habet causam continuam non requiritur titulus, sic tamen requiritur in aliis immobilibus bonis, quia maius preiudicium est in immobilibus quia ibi perditur res, unde in servitutibus sufficit solus usus tempore legitimo, licet illud Panoz. multum limitet in c. de quarta. Quarta suppositio. Quandoque ius commune disponendo aliquid fundat se super presumptione: tunc cessante presumptione cessat illa dispositio saltem in foro conscientie. Exempla possunt poni, sed remitto ad scribentes circa c. quod plerique, de immunitate ecclesiarum.

Illis suppositionibus premissis arguo quadupliciter pro tercio dicto. Primo ex prima suppositione sic, quia si tertium dictum non esset verum: maxime hoc esset quia iura canonica expresse dicunt quod quando prescribitur res ecclesiastica et ius commune vel presumptio resistit prescribenti, tunc non suff

Secunda pars

ficit bona fides et tempus legitimū sed requiritur etiam titulus. ut patet in c. si diligenti, de p̄scrip. et c. j. eo. tit. li. vj. Sed hoc non impedit. quia dici posset q̄ illa capla loquunt in p̄scriptione acquisitiua et non in depditiua. Et hoc potest p̄suaderi dupliciter. Primo. quia casus vtriusq̄ capituli fuit vbi quidam p̄tendebant se acquisiuisse ius p̄tinens ad aliam ecclesiam. puta in c. si diligenti. ep̄s Pisanus p̄tendebat se acquisiuisse ius exigendi iuramentū a quodā duce vel iudice p̄tinente ad ecclesiam romanā etiam iure cōmuni resistēte ipsi ep̄o. Similiter c. j. eodē titulo li. vj. quidam ep̄s p̄tendebat se acquisiuisse ecclesias et decimas in alia diocesi vbi etiam ius cōmune ei resistebat. et de illo dicit papa q̄ oportet eum allegare titulum. est p̄bare. eoq̄ ius cōmune faciet contra eum. Secundo. quia in c. de quarta. fuit facta p̄scriptio depditiua iuris quarte decimarum et tū ibidem cōmemorat solum bona fides et tempus. et annorum pro iustificacione. et nulla sit mentio de titulo et tamen non plus tenent laici ad quottam decime clericis q̄ clerici ad quartam decime ipsi ep̄o. Secūdo ex secunda suppositōne sic arguitur. Non tot et tanta requiruntur ad depditiuam sicut ad acquisitiua. Igitur cum in casu illius tercii dicti assint tēpus et bona fides: videtur q̄ nō requirant etiā tercium videlicet titulus. alias om̄ia q̄ ad acquisitiuam requirerent etiam exigerentur in depditiua. Confirmat. quia fundamenta secūde suppositōnis specialit̄ p̄nt applicari p̄dicte p̄scriptioni quotte laicorum. quia ibi est p̄scriptio qua aliqd destruit et non cōstruitur. et qua res redit ad naturam suam et libertatem et ipsa obligatio fuit orta non ex contractu sed ex statuto positiuo. et agitur ibi de p̄scribenda libertate et non de acquirenda seruitute.

Quartum etiam fundamentum specialit̄ potest huc applicari aliquo modo. nam casus in quo Panoz. dicit nō requiri bonam fidem est q̄n debitor non tenebat offerre debitū creditori donec peteret. et ita cessando a solutione non fuit in negligentia toto tpe requisito ad p̄scriptionē: per quod tempus creditor non petiuit finem

sum. modo stat q̄ saltem in aliquo loco cōsuetudo habet q̄ non teneat quis offerre decimam ecclesie donec rector petierit. licet q̄stum esset de iure teneret met ei offerre imo p̄sentare si exēplo veteris legis debeamus loq̄ de iure canonico. quia in veteri sic tenebant. sed circumstātia illa potest consuetudine tolli. Quo casu stāte videtur q̄ qua fronte p̄dictus debitor tandem liberabit. etiam illi liberabunt. et tamen non oportet dicere q̄ ibi nō sit bona fides. ut dicūt p̄dicti doctores. imo est ibi bona fides. quia conscius est sibi q̄ nō tenetur offerre sine petitione stante casu illo nec habet p̄scientiam rei aliene inuito domino et c. Tercio arguo ex terciā suppositione applicādo eam ad p̄positum. Nam ius decime est quid incorpale. igit̄ regulariter minus requiritur in p̄scriptōne eius saltem depditiua. eo q̄ etiam alias in acq̄sitiua rerum incorpaliū minus requirit̄ q̄ in acquisitiua rerum corporaliū. ergo si assunt bona fides et tempus. et annorum non oportet titulum requiri. Aut si qd̄ vltra hoc requireret pro p̄sumptōne bone fidei videret sufficere probare famā in vicinia de libertate prediorū illius loci aut qd̄ consimile. ut supra in terciā p̄batōe secunde suppositionis est tactum etiam in acq̄sitiua p̄scriptōne seruitutis que tamen est magis odiosa. Quarto arguo ex quarta suppositione sic ad p̄positum. Causa q̄re ius canonicū in supradictis capitulis disposuit q̄ ad p̄scriptionem rei ecclesiastice vbi resistit ius cōmune debeat etiā cōcurrere titulus: fuit. quia sc̄z p̄sumit q̄ nisi aliter sit titulus p̄scribens sit in mala fide. titulus enī non requiritur nisi ad tollendū p̄sumptionem male fidei. et sic dispositio p̄dicta fundatur super p̄sumptione. ergo si illi p̄sumptioni non subest veritas vtp̄ta q̄a p̄scribens est sibi conscius de bona fide non oportebit eum habere titulum p̄ foro conscientie quicquid sit de foro cōtentioso. Nam etiam in foro contentioso ad p̄scriptionem nō requirit̄ verus titulus quia tunc p̄scribens non indigeret p̄scriptione. sed sufficit putatiuus. quia nihil videtur facere nisi q̄ iudex p̄sumat p̄scribentem fuisse in bona fide. qui si vide

ret occulta cordium videretur non requi-
rere allegationem tituli, igitur cum prescri-
benti p̄stet de occultis sui cordis et sua bo-
na fide sequitur propositum in foro cōsci-
entie. Siue igitur illud tertium dictum
sit verum siue non, et siue probationes ille
ipsum attingant sufficienter siue non, nō
multū insisto nec super hoc contendo, nec
aliquem in tali casu asscurare volo, quia
etiam si probationes predictæ vel aliæ ip-
sum efficaciter probare nō valeant, vtpu-
ta quia sit falsum, tamē ad hoc saltem va-
lebūt pro quo et ipsas adducere volui: vt
aduersarij recognoscant saltem primū di-
ctum fore verum, quia ex quo non est om-
nino nulla apparentia de veritate terciū di-
cti, longe ergo magis primū dictū appare-
bit esse verum. Et quia veritas primi di-
cti multum fauet saluti innumerabiliū la-
icorum qui quotqz nō solunt aut nō de
omnibus etiam predialibus aliquid sol-
uunt: innitentes cōsuetudini non soluē-
di quā fide bona per tempus inemorabi-
le introduxerunt. Ideo hec ita disputas-
se volui tam p̄ eis q̄ etiam pro cōsciētia
ipsorum iudicum ecclesiasticorū qui p̄di-
ctos laicos condemnant ad solutiones q̄t
te etiam in casu primi dicti cōmuni fūda-
mento iuristarū innitentes, quod tamē su-
pra satis extat reprobatur. Q̄ si primus
est verum etiam secundum erit verū, quia
pari passu ambulant prescriptio bona fi-
de per tempus inemorabile sine titulo cō-
tinuata, et prescriptio bona fide per tēpus
quadraginta annorum continuata titulo
cōcurrenti. Et si arguatur Ista duo non
vident̄ posse sibi stare scz q̄ laici p̄dicti ha-
beant bonā fidē et tñ ius cōmune eis resi-
stat saltem si sciunt illud ius cōmune, quia
si sciunt ipsum tunc credunt se obligatos,
et sic habent malam fidem, si autē credunt
se nō obligatos: tunc errant in iure, quia
sunt obligati saltem nōdum completa p̄-
scriptiōe. Dicendum q̄ hoc argumentū
potest retorqueri contra arguentem, quia
si cōcluderet tunc etiam cōcluderet q̄ nū-
q̄ contingeret aliquem prescribere rem ec-
clesiasticam vbi ius cōmune sibi resiste-
ret, et sic vana et superuacua esset dispositiō
que habetur in capitulo de quarta, et capi-

tulo si diligenti, de prescrip. et c. j. eodem ti-
tulo libro sexto. Et confirmatur in exem-
plo, Nam p̄s biter ille qui prescripsit con-
tra episcopum de quarta decimaz, aut sci-
uit ius cōmune disponens q̄ quarta de-
beat dari episcopo: et sic se credidit obli-
gatum, tunc non fuit in bona fide et sic nō
prescripsisset, aut credidit se non obligatū
tunc errauit in iure, error autem iuris im-
pedit prescripiones. Sicut ergo aduer-
sarij cogentur hoc argumētū soluere ne
predicta capitula disponderēt super incom-
possibilibus, ita etiam soluēdum est predi-
ctum eorum argumentum. Stat enim q̄
aliquis sciat ius cōmune, et tamē bona fi-
de obmittat ipsum observare: eo q̄ credit
se exemptum ab eo vel cōsuetudine de ob-
ligatum, et sic de alijs modis soluendi et c.

Preterea pro primo dicto et contra ad-
uersarios eiusdem primi dicti adduco pra-
cticam in nōnullis curijs episcoporum vt
audito obseruatam: que talis est, q̄ si laici
saltem aliquid dant nomine et loco quot-
te decime scz vicesimā vel tricesimā partes
tunc iudices ecclesiastici non cōdemnant
eos ad solutionem integre quotte, sed ab-
soluunt eos ab impetitione rectorum ec-
clesiarum, et tamen si nullam quotā omni-
no absoluūt compellūt et cōdemnāt eos
ad integram quotam soluendam. Ex q̄
arguo sic. Si iudicibus licet predictos la-
icos nihil dantes nomine decime p̄dēna-
re ad soluendum integram quotam: tunc
non solum licet eis ita iudicare, sed etiam
tenentur ita iudicare quia alias facerent al-
teri parti iniuriam. Nam si laici non ob-
stante predicta consuetudine tenentur ad
integram quotam soluendam tunc iudi-
ces facerent iniuriam rectori ecclesie petē-
ti integram quotam si non condemnarēt
laicos ad integram quotam. Si autē nō
tenentur laici ad integram quotam: tunc
iudices faciunt iniuriam laicis condem-
nando eos ad integram. Qua igitur frō-
te ob consuetudinem parcunt illis laicis
qui cōsueverunt aliquid dare nomine de-
cime et eos absoluunt: deberent etiam res-
liquis parcere qui preterea cōsuetudinis
nihil soluunt. Nā si quota est de iure di-
uino vel de iure positiuo inabrogabili et

Secunda pars

Imprescriptibili: tunc rectores ecclesiarum tam circa primos quam circa secundos laicos habent ius ad integram quotam, ita quod eis debetur, ergo cum rectores constanter peccant facient iudices iniuriam illi rectori cuius subditi solum solvunt aliquid nomine decime si absoluunt eius subditos.

Septimum correlari

um. Licet religiosi confessores teneant sibi confitentibus facere conscientiam de soluendo decimam: non tamen sic quod indistincte dicant ad omnes laicos sibi confitentes quod teneant ad quotam decime et de omnibus eam dare. Prima pars probatur per clementinam de penis. ubi hoc omnibus religiosis non percipientibus decimas precipitur sub interminatione maledictionis eterne. Scilicet et quia. Immo si qui postposuerint scienter confitentibus facere conscientiam de soluendis decimis: incurrunt ipso facto sententiam suspensionis ab officio predicationis donec ipsis confitentibus conscientiam fecerint si hoc ipsum dicendi sibi commode facultatem habuerint. et si nihilominus predicta negligentia non purgata predicare presumperint: incurrunt sententiam excommunicationis ipso facto. Secunda pars probatur, quia non tenentur confitentibus facere conscientiam erroneam, illa autem esset erronea conscientia, quia multi sunt in quorum locis viget consuetudo illa de qua in tercio et quarto correlario est dictum, illi autem non tenentur ad quotam et de omnibus, igitur. Unde confessores debent discretely inquirere circumstantias loci ubi habitat confitens, puta de consuetudine quae ibi servatur et quanto tempore duraverit, et an bona fide sit introducta tanto tempore quantum requiritur ad prescribendum contra ecclesiam solutionem alicuius rei temporalis ei debite iure communi resistere, et sic de alijs conditionibus requisitis ad legitimam prescriptionem, vel ad consuetudinem abrogatam precepti positiui, et si omnia ibi fuerint non faciat confessor confitentem conscientiam seu scrupulum, sed potius si quem habet tollat eum dicendo ei quod non tenetur in tali casu ad illud cuius contrarium habet predicta consuetudo. Nam errantes et scrupulosos di-

rigere et quietare est opus misericordie et non est prohibitum. Si autem aliquid defecerit requisitorum ad legitimam prescriptionem aut abrogationem tunc debet ei facere conscientiam ut doleat de neglectis decimis et quotis decimarum et satisfaciat de eis, nisi obtineat remissionem liberalem ab ecclesia, ad quam etiam ecclesia debet esse benivola et proponat cum effectu in futuro soluere quotam et de omnibus super quibus non potest se consuetudine sufficiens tueri. Non dubito enim si confitens haberet scrupulum de hoc quod non ter in anno communicasset iuxta communis, de consue, dist. ii. aut non cessasset a servilibus per omnes dies festos preceptos in iure canonico de consue, dist. ii. aut quod non solueret in terra nostra personales decimas omnium, confessor licite posset confitentes informare taliter quod non haberet super hoc scrupulum, cur non ergo hic etiam idem posset. Contra hoc arguitur. Si sic, igitur eadem ratione predicatorum possent talia cum tali discretionem et distinctionem predicare, quia non videtur ratio diversitatis. Consequens videtur falsum, quia sic predicando multi qui alii fuissent daturi decimas integraliter in locis etiam ubi non est consuetudo dare decimas ducti scilicet ex anxia conscientia tales non darent sed sibi retinerent, scientes se non esse obligatos, et sic tales retraherent a solutione decimarum. Hoc autem prohibitum est saltem religiosi predicatoribus et minoribus, ut patet in c. i. de decimis in sexto. et hoc sub pena excommunicationis, etiam omnibus religiosi prohibetur in de. cupientes de penis ubi dicitur. Illos religiosos qui aliquando ut audientes a decimarum ecclesijs debitarum solutione retrahunt in sermonibus suis vel alibi proferre presumunt: excommunicationis sententie subiacere decernimus ipso facto. Dicendum quod si qui retraherentur tamen illo modo ut argumentum arguit non esset hoc prohibitum in predictis viribus quia ibi tamen dicitur de illis qui retrahunt eos a solutione decimarum debitarum, modo abrogate decime non sunt debite. Dicitur etiam ibi de illis qui sic predicando corrumpunt animas audientium, modo tollere erroneas conscientias non est sic corrumpere

re sed informare. Attamen dico q̄ ex quo plures sunt infirmi ⁊ pusilli qui ex infirmitate de facili occasionarentur ex talibus doctrinis ad non dandum etiam decimas debitas. puta quia inisterentur alicui insufficienti consuetudini vel alteri insufficienti fundamento, ideo abstinendum est a talibus, quia oportet cauere a scandalo etiā cui⁹ occasio est accepta si ex infirmitate accipitur non ex malicia. Unde nec omnis veritas est passim predicanda, ⁊ multa in confessionibus possunt tractari que in sermonibus debent reticeri, vt patet in materia restitutionū ⁊ in multis alijs. Nam in sermonibus diuersi sunt valde auditores, et quod vni est cibis alteri est mors. In confessione autem tñ vnus habetur premanibus cuius cōditionem bene potest explorare confessor ⁊ eum discrete plenius informare. Preterea forte non expe- daret etiam predicare laicis q̄ diuinū ius hodie non obligaret fideles ad quottā decime nisi in casu indigentie illius quotte, sed q̄ fideles obligarentur ad illam quot- tam esset ex institutione facta per ecclesias.

Et ratio huius est duplex. Prima, quia quādo ecclesia primo instituit illud preceptum ministri eius indiguerunt illa quotta: non habentes alī competentem sustentationem, in quo casu etiā est de iure diuino et naturali, et sic non possent ecclesiastice persone a quibus illa constitutio emanauit morderi de auaricia si inspi- ciatur tñ iusta ratio institutionis, tamē q̄ laici qui opido sūt infesti clericis alias gra- uiter ferunt q̄ clerici multa temporalia pos- sideant ⁊ eos de cupiditate solent sugillare inciperent illam institutionem sinistre in- terpretari quasi ex cupiditate originaliter processissent: non necessitate, vt puta igno- rantes conditionem ministroz ecclesie a principio et quia viderent hodie nōnul- la loca in quibus illa causa ⁊ necessitas ces- sat: dicerent ibi non deberi decimam solu- ui, quia cessante causa cessat effectus: ne- scientes q̄ sicut nonnunq̄ ratioe propter quam positiua lex fuit instituta persecrā- te lex aboletur, vt patet in abrogatione fe- ftoz ecclesie, sic econtra nōnunq̄ lex re- manet obligatoria licet ratio (saltem ali-

qua) sue institutionis non maneat. **Secunda causa**, quia nonnulli malignoli laici non solum redderentur ex hoc minus dili- gentes ad obseruantiam illius constitutio- nis ecclesie eoq̄ minus curatur cōstitutio ecclesie q̄ legis diuine, licz vtraz ligat ad mortale si est preceptiua, sed etiā forsan stu- diose inciperent quibusdam adinuentōis bus introducere non solutionem decime, eo q̄ ille non solutiones licet mala fide fa- cere non possent introducere cōsuetudinez nec prescriptionem sua virtute, tamen per illas non solutiones mala fide per eos fa- ctas perueniretur tandem ad nō solutio- nes fiedas per posteros suos bona fide, p- ut solet fieri, ⁊ sic tandem perueniretur ad prescriptionem qua sui posteri (quibz vo- lunt semper bene prouideri) liberarent ab onere decimarum, et hoc passim magis cō- tingeret fieri q̄ quando eis non constat il- lud preceptum esse ecclesie et non obliga- torium ex vi diuine legis veteris vel noue nisi in casu necessitatis. Non sunt ergo tradenda arma hostibus nostris quibus nobis preiudicet. Nec amicis nostris ea aperire per que ipi sibi ipsis spiritualiter et nobis nocerent temporaliter. Preterea nonnullos casus in quibus vere indige- rent clerici quotta et sic eis diuino iure de- beretur: ipsi iudicaret non esse casus in- digentie et sic eis non deberi iure diuino. Deniq̄ status ecclesiasticarum personaz non est semper equalis in temporalibus res- bus, quoniam si aliquando non indigeat tantis bonis tamen paulo post forte indi- gebit, ⁊ sic tñ iure diuino debebit eis tāta.

Octauum correla

rium. Sententia iuristarum quibus con- tradictum est in presenti tractatulo deficit in q̄ plurimis articulis, patet epilogan- do aliquos et aliquos addendo quos ip- si vlt aliqui eozum ponunt. Primo quia dicunt quottam decime esse de iure diui- no morali et hodie obligante, cuius op- positum ostensum est in secunda et tertia conclusionibus. Secundo dato q̄ ille articulus haberet apparentiam de predia- libus decimis, tamen pro quanto aliq̄ eo- rum, puta Innocēti⁹ ⁊ si q̄ces ei⁹ etiā hoc

Secunda pars

idem dicunt de psonalibz illud minozē habet apparentiā. vt patuit in solutioe vicesime pme pbanonis tredecimi argumēti. Tercio, qz dicunt opinionē dicentē oppositū eē qsi hereticā, cui? oppositū ostēdū est in primo correlario. Imo potius hoc de eorum opinione esset dicendū si de altera earum illud esset dicendū vt ibidem patuit. Quarto aliqui eorum implicant contradictoria in suis dicitis. patet primo de Anthonio de butrio. put patet ex deductis in quinta cōclusionē. Secundo idem patet de Panormitano dupliciter. Prio, nā in c. in aliquibz, extra decimis dicit, q opīnio sancti Thome que tenet q vbi de cōsuetudine non soluntur non peccant nō soluentes: sibi multū placeat ne tāta multitudo pereat, et tamen statim subdit dicens. Tenendum tamē est q de iure diuino de cime debent cum integritate. Nā licz motiua theologorum multū stringant tamen in dubijs debemus stare interpretatiōi ecclesie et summi pontificis, hec ille. Hec autem verba implicat dupliciter. Primo qā si multū sibi placet illa opinio thome, aut igitur ipsa est vera, et tunc non est contrarium tenendum, aut est falsa et tunc nō debuit sibi multum placere. Item aut totā illam multitudinē hominū italie et aliarum puinciarū in quibus non soluitur quotta periturā esse ppter non solutionem quotte decime est verū aut falsum. Si verz, tūc non debuit hoc insinuare tanqz nō fore dicendum. Si falsum, igitur nō debuit dicere tenendū esse quottam esse debitā iure diuino, quia ad illud sequitur fm cū q tota illa multitudo pereat. Secundo cōtradicit sibi implicite, quia in verbis iā lectis dicit tenendū esse q debeant decime cum integritate et ita quo ad quottaz ex iure diuino, et hoc ex interpretatiōe summi pontificis et ecclesie, et in c. tua, j. eo. ti. vbi idē addit dicens, etiā si theologi cōtrarium dicentes sint sancti: et tū ibidem dicit q vbi dictum alicuius sancti iuuat autoritate iuris diuini: potius ei qz pstitutiōi summi pontificis standum est vt dicit glosa sing. in c. primo, xx. dist. Hec ille. modo sic est in pposito, quia sanctus Tho. et alij theologi iuuant autoritate iuris diuini expressi in epi

stolis Pauli dicentis nos nō esse sub lege moisi. Et idem determinatū est per concilium generale tēpore apostolorz. Actuum xv. et idem postea contigit in cōdemnatione heresis ebionitarū, et psequens decime non sunt de iure diuino veteri, et cum non sint de euangelico iure vt ostensū est sequitur q opinio theologorum iuuat autoritate iuris diuini. igitur si predictum dictum Panormitani sit verum: sequeretur q predictae opinioni theologorum potius standum esset qz cōstitutioni summi pontificis saltem crude intellectu, que poti? est exponenda et sane intelligenda, eoq tales locutiones plerūqz in rebus indubitāter posituiis reperiuntur. vt ostensum est in solutione tredecimi argumēti principalis. Aliam implicationem eius vide supra in improbatione sui quinti dicti positi in solutione sedecimi argumēti. Quinto, qz dicunt q deo offerre bona exteriora puta temporalia sit de iure diuino hodie obligante, quia volunt q sit de iure diuino morali, modo hoc ostensum est falsum esse in solutione quarti argumēti, qzuis illa fm indeterminationem capta dare ad sustentationem ministri dei sit de iure diuino morali. Sexto volunt q etiam de iure diuino hodie obligante sit q etiam de omnibus predijs detur decima et maxime q saltem aliquid detur de singulis. Cuius oppositum patuit in solutione quarti argumēti. Unde si de vno predio daret quis tantam quantitatem quanta sufficit pro sua rata ad sustentationē ministri, et adhuc haberet mille predia: non erit ex lege diuina vel naturali obligatus ad dandū etiāz minimum quid de reliquis illis, qzuis secus sit de lege positua. Septimo, quia plures eorum dicunt q papa non in totū posset tollere ius decimarum, sed quibusdā personis potest remittere, quod est improbatum in solutione sedecimi argumēti multipliciter. Octauo quia aliq etiam dicunt q cum hoc q quotta est de iure diuino stat q papa dispēset super qzta vt nō sit debita et hoc quo ad aliquos homines et sic q in parte papa potest dispētare circa et contra ius diuinū: licet non in totū tollere, et hoc ibidē est improbatū. Nono

quia dicunt q̄ tolleretur honor deo debi-
tus si remitteretur in totum ius decimarū
et loquunt de honore sibi ex lege diuina de
bito, et per consequens de honore irremissi-
bili per hominē quod ostensum est falsum
esse. et etiā esse retorquibile p̄tra eos vt ibi
dē patuit. Decimo, quia indistincte ha-
bent pro inconuenienti q̄ papa possit al-
terare vniuersalem statum ecclesie. etiā in-
telligēdo hoc quo ad exteriora bona que
possidet ecclesia, quod est falsum sic indi-
stincte intellectum, vt patuit ibidem in im-
probatione quarti modi dicendi. Unde
cimo, quia volunt q̄ ad hoc q̄ cōsuetudo
abroget aliquod p̄ceptum positiuū opor-
teat q̄ illi consuetudini sublit aliqua ratio
propter quam rationabiliter fuerit neces-
sum ab ipso positiuo p̄cepto. put expressa
fuit eorum mens in tercio correlario cui⁹
oppositum patuit ibidem. Duodecimo,
quia in hac materia imponunt theologis
ea que non senserunt. Unde in c. tua. j. ex-
tra eodem Panormitanus recitando An-
thoniū de butrio dicit sic. Ex illo c. infert
Anthonius q̄ peccant theologo asserētes
decimas hodie nō deberi. modo hoc the-
ologi nō dicūt, imo eque (sicut iuriste) di-
cunt q̄ debent etiam quo ad quottā et etiā
de omnibus. et hoc de iure positiuo, ideo
dicunt abrogabilem esse quottā. Et idem
Panormitanus eis imponit post Inno-
centium in rubrica extra de decimis, vbi
multa iura adducit ad pbandū q̄ decime
sint debite, que nō esset contra theologos
opus adducere ad pbandum q̄ sint debi-
te, quia ipsi hoc pcedunt. Secundo etiā
Panorm. in c. In aliquibus. et glo. in c. primo
de decimis in sexto: imponunt magistro sen-
tentiarū q̄ dixerit, sufficit aliquid dare no-
mine decime, quod non est verum ad illū
sensum ad quem sibi ibidez imponit. Nā
si alicubi hoc dixisset ipse hoc intellexisset
q̄ ad q̄ttam nō teneretur populus iure di-
uino, sed non negasset q̄n iure positiuo ad
id fuisset obligatus. Tercio idē Panormi-
tan⁹ ibidez imponit theologis q̄ dicant
q̄ bodie decima in nouo testamēto sit in li-
bertate ipsius soluentis constituta. ita q̄ si
quis non velit: nō teneat. modo hoc non
dicunt, et hoc eis imponere est eis impone-

re abiuratiū errorem Johānis wickleff. in
ter cuius articulos q̄draginta octo ille fu-
it vnus q̄ dixit q̄ decime essent pure elemo-
sine. Sed nō est nouū q̄ iuriste theologi
imponunt que non sentiūt, quēadmodū
etiāz imponunt eis q̄ dicant q̄ p̄scribens
cū titulo et bona fide teneat restituere. Lu-
ius oppositum patet in Scoto in. iij. dist.
xv. et in Thoma in quodlibeto. xij. ar. xxv
Et in Johāne de ripa ordinis minorū at-
q̄ in cancellario parisi in regulis manda-
torū. Decimotercio. Indistincte dicunt
q̄ ius decimarū non potest cadere in laici-
cum, quod quō sit falsum patuit in quar-
to correlario. Decimoquarto, quia loqn-
do de locis vbi nō soluitur quotta vel nō
de omnibus soluit decima. et volendo tales
excusare addūt notāter si nō erigit seu vē-
dicatur nec in p̄trariū predicat quasi a cō-
trario pretendat q̄ si erigeret a talibus sta-
tim peccarent recusando: quod est falsum
quia aut ecclesia indiget illa quotta: et tūc
eniam si non erigitur et tamen vellet habe-
re: et hoc constat laicis tenent dare de iu-
re naturali et diuino. Aut nō indiget. et tūc
non ob hoc q̄ erigitur ab eis obligabun-
tur: loquendo de exactione rectoris illius
ecclesie. Imo apparentē difficultatem ha-
bet si ep̄s per sententiam habeat in tali ca-
su laicos illos compellere ad quottam de
omnibus. vt patuit in sexto correlario. q̄
uis in dubio si sentētia est lata debeāt lai-
ci obtemperare sententię, quia tunc certum
est q̄ obediendo non peccant, et tamē non
obediendo exponerent se periculo pecca-
ti inobedientie, quia stare posset q̄ esset iu-
sta. Et etiam addunt dicentes. nec predi-
catur in contrarium. non obstat. quia etiā
si predicator predica tales esse obliga-
tos non verum predicant, ideo tali sermo-
ni credere non tenentur. nec per suam pre-
dicationem possunt renouare p̄ceptum
abrogatum inuitis subditis illis. q̄uis ve-
rum sit q̄ si eis credant: licet erronea sit
talis conscientia: tunc tenebuntur. quia
etiā erronea conscientia ligat. Sed pre-
dicatores male faciunt falsa predicādo et
scrupulum et conscientiam erroneam au-
ditoribus ingerendo. Decimoquin-
to, quia ex eis aliqui volunt q̄ non valet

Becunda pars

consuetudo diminuens quottam decime
nisi sit approbata a papa intelligentes hoc
de approbatione expressa quasi non suffi-
ciat tacita. cuius oppositum patuit in tercio.
correlario. quia cum quotta sit iuris posi-
tium potest preceptum eius abrogari. mo-
do in abrogatione positum preceptum sufficit ta-
citus consensus legislatoris. et per consequens
tacita approbatio. Multa alia dicenda
forent de decimis secundum septem circumstan-
tias de ea tractandas. scilicet quis teneat. quid
et cui et cur et quomodo et quando et ubi
Sed que dicta sunt solum tangunt circū-
stantiam cur et quomodo quis teneatur. id
est ex qua lege teneatur. De alijs forte alio tē-
pore tractabitur. Horum pro que dicta sunt
finem facientes laudem predicamus ei qui
alpha est et omega ac omnis consummationis
finis qui est christus magister noster per se-
cula cuncta benedictus.

Tractatulus bipartitus de decimis: de
fensiuius opinionis theologorum aduer-
sus communiter canonistas de quotta deci-
marum si debita sit iure diuino vel huma-
no per Conradum Summehart de Calw
artium atque sacre theologie professorem in
alma vniuersitate Tuwingensi ordinarie
in theologia legentem editus et ibidem le-
ctus atque disputatus Impressus quoque in
imperiali oppido Hagennaw per Henri-
cum Bran Finit feliciter Anno salutis no-
stre post millesimum quaterque centesimus
nonagesimusseptimus ipso die Biccij.

Cōclusiones et cor- relaria que ponuntur in hoc tractatulo.

Prima cōclusio. Preceptum de decimis dandis deo et ministris eius est de lege diuina veteri et noua q̄ ad hoc qđ est esse dandū aliquid deo in honorē et ministris eius in sustentationem. folio j

Secunda cōclusio. Preceptū de decimis dandis deo et ministris ecclesie q̄ ad q̄tas dandā est de lege diuina veteri, sed non de tali diuina veteri q̄ hodie obliget nos. folio ij

Tercia conclusio. Preceptum p̄dictum q̄ ad quottam dandam non est morale, pbatur octo rationibz. folio ij

Quarta cōclusio. Preceptū de decimis dādis non est de lege diuina euangelica quo ad quottam dandā, pbatur tribus rationibz. folio iij

Quinta cōclusio. Non est dicendū q̄ hec opinio dicens p̄ceptū de decimis nō esse de lege diuina hodie obligatoriu q̄ ad q̄tā dandā sit q̄si heretica vt iuriste aliq̄ dicūt, pbatur quinqz rōnibz. folio v

Sexta cōclusio. Dare q̄tas decie hodie est d̄ p̄cepto legis humane positue et ecclesiastice. folio v

Septima cōclusio. Dare q̄tā decie nō fuit de p̄cepto ceremoniali veteris legis. folio vj

Octaua cōclusio. Dare q̄tam decime fuit de p̄cepto iudiciali veteris legis. folio vj

Postea ponunt. xvj. argumenta contra illas cōclusiones quoz tredecimū cōtinet in se vigintiduo argumenta et solutiōes eorūde.

In secūda parte tra-

ctatuli ponunt octo correlaria et vndecim argumenta cū solutiōibz eorūdem.

Primū correlariū. Si altera p̄dictarū opinionū deberet dici quasi heretica q̄z vna dicit p̄ceptū de quotta decimaz danda esse iuris diuini hodie obligatis, et alia q̄ non: imo q̄ sit solum iuris positui canonicū: potius prima esset talis dicenda q̄ secunda. folio xij

Secundū correlariū. Vbi est cōsuetudo dare q̄tam et de oibz, tūc non dantes q̄tā et de oibz peccant mortalr. folio xij

Tercū correlariū. Si in aliquo loco est

cōsuetudo qua non datur q̄ta aut nō datur de omnibus et illa cōsuetudo tāto tēpore bona fide durauit quantū sufficit ad cōsuetudinē abrogantem aliud cōsumile p̄ceptum posituū et quantū sufficit ad p̄scribendū aliquod aliud ius contra ecclesiāz vbi ius cōmune vel p̄sumptio resistit p̄scribenti, tūc interim q̄ non exigit ab eis illa quotta aut non exigit de omnibz non peccant fideles non soluēdo quottaz non cōsuetam solui, aut non soluēdo de illis bonis puta p̄dictis vel alijs de q̄bus non est p̄suetū solui. Probat vna ratio et impugnatur quatuor argumentis et tandem in fine sexti correlarij latū illud correlarium discutit. folio xij

Quartū correlariū. Predicti laici de q̄bus in tercio correlario est dictū etiam nō peccant si postq̄ sunt exacti solū a suo plebano ad solutiōē q̄te de oibz recusant eā dare: dūmō non indigeat illa decima exacta. Imo in casu tali natus esset ipse exigēs peccare. Et vtrāqz p̄s cōlonis pbatur duplr. debinc sūt q̄nqz argumenta in p̄rarū. q̄z quintum multa p̄tinet fundamēta et pbationes que solunt. folio xiiij

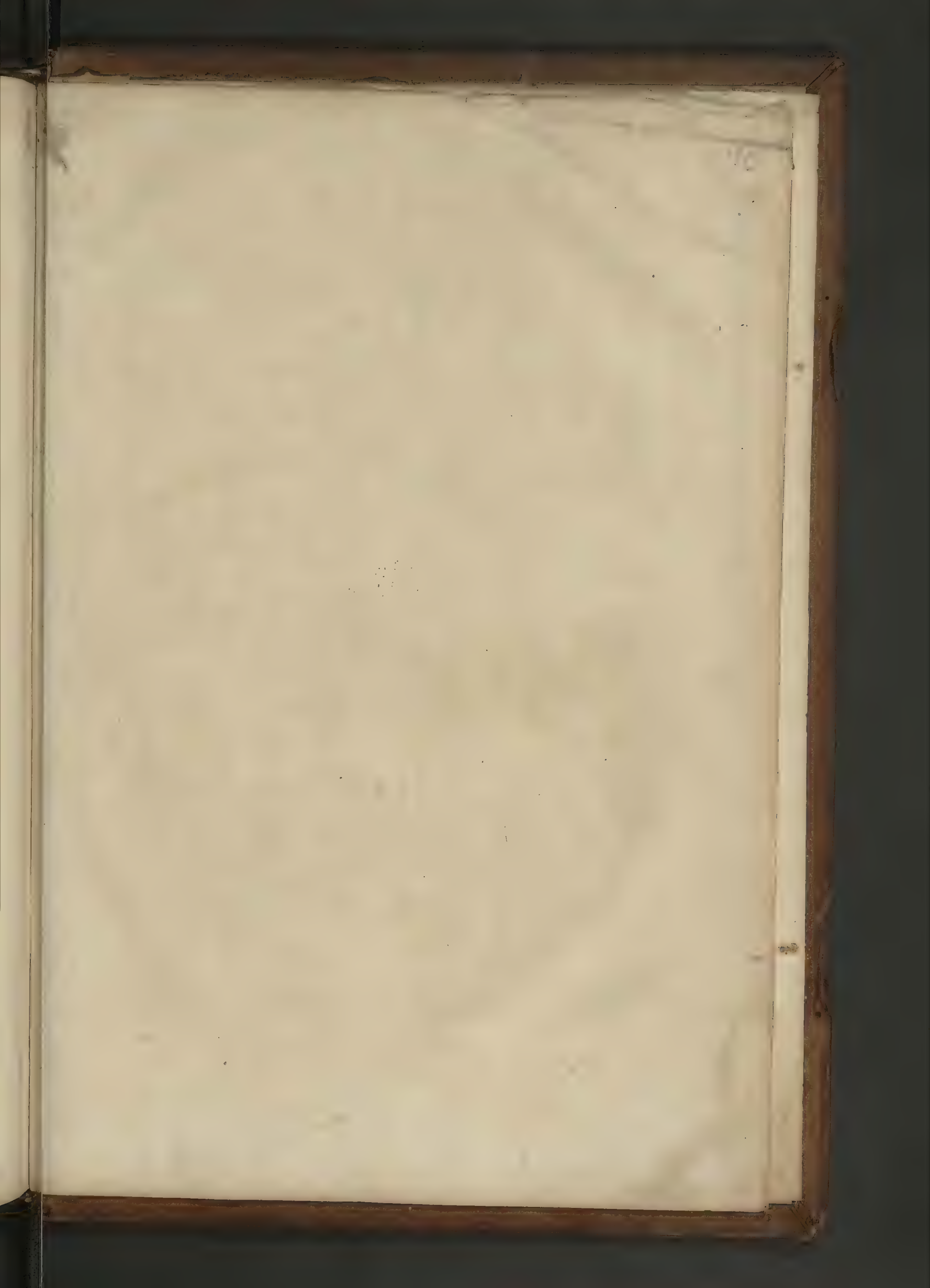
Quintū correlariū. Predicti laici de q̄bus sonuit terciū correlariū et q̄tū peccarent si postq̄ a papa esset exacti seu iussi q̄tā decime et de oibz soluere recusarēt soluere eā et de oibz. pbatur tripplr. et postea occurrit dubiū quod insolutū relinquit. folio xxiij

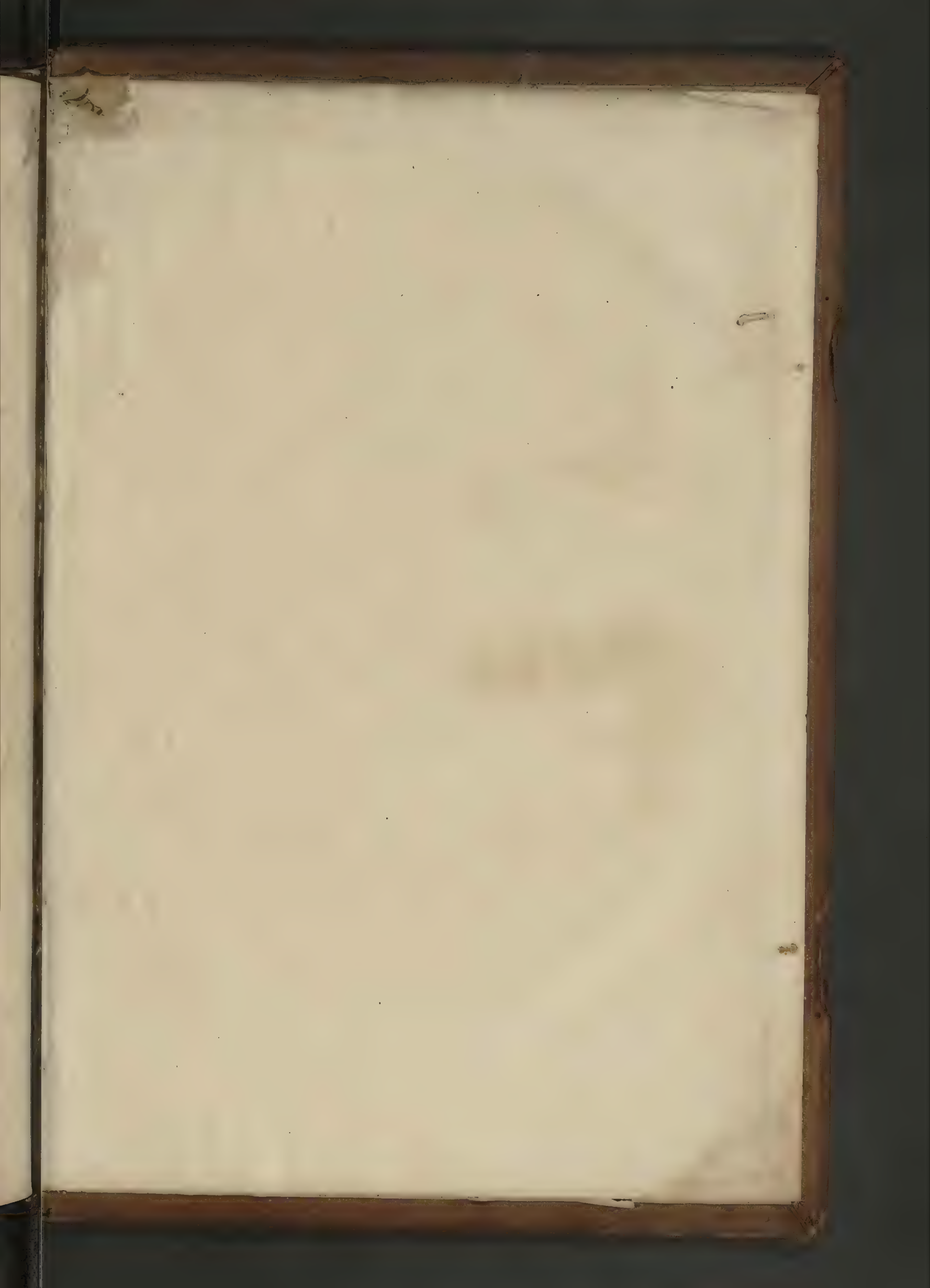
Sextū correlariū. Stāte predicta opinione theologoz de q̄ta decimaz satis apparens difficultas est si p̄dicti laici de q̄bus sonuerūt terciū et quartū correlaria peccarent q̄tū est de p̄ se recusando soluere q̄tā et de oibz postq̄ essent ab epō iussi soluere q̄tā et de omnibz q̄ nō est indigētia in ecclesia illa cui iubentur eā dare, vñ iuste possunt appellare. folio xxiiij

Septimū correlariū. Licet religiosi p̄fessores teneant sibi p̄fiteribz facere p̄sciam de soluēdo decimaz nō tñ sic q̄ indistincte dicant ad oēs laicos sibi p̄fiteres q̄ teneant ad q̄tā decie et de oibz eā dare. folio xxvij

Octauum correlariū et vltimū. Sententia dñoz iuristarū quibus p̄radictū est in p̄sentī tractatulo deficit in q̄ plurimis articulis et enūerant quindecim quasi epi logando aliquos. folio xxvij

BIBLIOTHECA
MUSEI
HISTORICO-NATURALIS
MUSEI
HISTORICO-NATURALIS
MUSEI
HISTORICO-NATURALIS

Don't know
7814
—
about 149

Sp